BIBLIOTECA NAZ.E
XXVII*
A
55
NAPOLI

XXVII*
a
55.

115.C53

VIII. G. 21

BAPTISTAE MANTVANI CARMELITAE THEOLOGI ADOLESCENTIA, SEV BVCOLICA,

Iodoci Badii commentariis illuſtrata.

Cum Indice locupletiſsimo.

BIBLIOTECA NAZIONALE DI NAPOLI

LVGDVNI,
SVB SCVTO COLONIENSI
1546.

INDEX VOCABVLO-
RVM AC RERVM, DE QVIBVS
per hæc Badiana in Bapt. Mantuani eclogas commentaria mentio fit.

Abditus pag. 24
Abdua 145. 148
Abel 105
Abraham 105. 106
Ac 12
Accipiter 94
Acernus 26
Acta 82
Actæon 27
Ad 159
Adam 105
Adigere 94
Aditus 111
Admeti oues quis aliquãdo pauerit 147
Adorare 88
Adria 145
Adriani inepta ſententia 82
Adulator 83
Adulta ſeges 6
Adulter 83
Aedes 17
Aegeria 99
Aegon 117
Aegyptus 60
Aegypti númina 143
Aeneæ Syluii aſſertio 16
Aenobarbus 77
Aeolus 122
Aër 34
Aerarium 75
Aes 87
Aeſopus 76
Aeſopi aſtutia 115
Aeſtimare 35
Agnati 17
Agreſtis vua 8
Agretii (aliàs per c ſcribitur) ſentimentum 78
Ahenus 28
Ahena 144
Alauda 103
Albion 99
Alcides 61
Alchimia vel alkimia 94
Alea 111
Alexis 48
Alga 148
Aliger 131
Alius 63
Alma 23
Alter 63
Altum 112
Alueus 159
Amaror 12
Ambages 10. 29
Ambigo 10
Ambire díuos 106
Amens 16
Amicus 47
Amita 158
Amor 6
Amphion 147
Amphitryonides 61
ἀμύνομαι 21
Amynticus ibidem
Anas 120
ἄνιμ☉ 41

Angina 127
Annoſus 130
Anſer 120
Antæus 65
Ante 38
Antenna 117
Antiquum 6
Antonii Campani excellentia quauta 56
Aones 75
Apella 35
Appendix 23
Apollo 106.148
Arar 56
Area 161
Argus 148
Ariſteus 63
ἄρκυς 34
Arma 78
Arnus 132
Arnicolæ ibidem
Artocopi 92
ἀρτοποιός 95
ἄρτος. 95.118
Artocopus ibidem
Artocrea 118
Aſilus 127
Aſphaltus 153
Aſſentator 83
Aſſyria 154
Aſtræa 129
Aſtus 60.94
At 83
Atheſis 145
Athos 65.120
Atrides 61
Atticus 56
Auarus 58.96
Aucupium 98
Auectus 145
Auerſor 44
Auerto ibidem
Auertor ibidem
Auguſtus 80
Aureolus 28
Auſter. 10
BAbylonia 155
Baccatus. 138
Bacchus 134
Bacillum 75
Balare 143
Baldus 34
Baleares. 99
βάλλω ibidem
Barathrum 112
Bardi & bardus 103
Bardocucullus ibidem
Bardocucullatus ibidem
βάτραχος 150
Belides 60
Belus ibidem
Benacus 23.26
Biblis 60
Bifidus 67
Bilis 105.160
Bimeſtris 54
Biuium Pythagoricum 110
Boare 143
Bombyces 76
Bombycinus 76
Boreas 86.151
Bruchus 126
Bruma 72.127
Bryſeis 61
Bufo 161
Buſtum 43
Buxus. 26
CAcabus 144
Cacumen 113
Cacus 65

Cad

Caduceus 74
Cadus 126
Cæcias 66
Cain 105
Calais 67
Calamitas 35
Calces 26
Caldaria 144
Caligo 101
Callus 35
Calyces 8
Calypſo 47
Camaldula 120
Campe 126
Campeſtris 103
Candidus 56.150
Canicula 58.132
Canis 58
Canis & cati naturæ. 12
Cantharus 115
Capellæ 124
Caprea 159
Capreolus 101.138
Carbo 32
Cardiacus 136
Cardinales 79
Cardo 12.37
Carex 134
Carmelus 120
Carmelitæ 156
Carpere 93
Carthuſia 120
Caſa 34
Caſſes 53
Caſsiopeia 123
Caſtor 63
Caſtrare 119
Catelli 91
Catones 32
Catuli 106
Catulli inepta ſententia quæ reiiciatur 82
Catus 12
Caula 106
Cauſari 19
Ceraunia 56
Cercopithecus 94
Ceres 122
Chaones 130
Charybdis 44
Chryſeis 61
Cicendulæ 19
Cicones 60
Cicuta 84
Ciere 50
Cimex 117
Cinaras 60
Circe 47
Circus 78
Cithara 74
Clarum 159
Clauiculus 28.81
Clauus 14
Clitumnus 157
Cloacæ 119
Coarctare 100
Codrus 78
Cœnacula 67
Cogere 49
Cohors 126
Coinquinare 101
Coitus 24
Colluere 134
Compita 19
Componere 150
Concinnius 70
Concitare 12
Condere 72
Conſidere 145
Conſulere 88

Conſulti 38
Conuicia 93
Cordum 89
Cornicis omen 136
Corui omen ibidem
Coryli. 128
Cos 141
Coſmas 37
Coſmus 76
Craſsi cuiuſdam non craſſium dictum 77
Creta 99
Crinale 66
Crocodilus 64
Crudus 79
Crumena 75
Cucullus 103
Cuiumcuium 161
Culmen 86.145
Cura 7.39
Curare 47.155
Cymbia 70.144
Cyprus 113
Daemon 12.55
Dan 153
Danaus 60
Dauid 65
Deos vtriuſq; ſexus fictos eſſe 88
Deducere 117
Deglabrare 67
Deianira 61
Delphin 140
Demens 88
Demoliri 34
Demum 24
Dentale 19
Deplumare 100
Deucalion 101
Diana 11
Dibapha 76
Dies genialis 19
Diſcrimen 35
Diſsimulare 53
Dolia duo in foribus Iouis quid notent 23
Dominæ 42
Domitii cuiuſdam ſuperbia, quanta 77
δορκάς 159
Dryades 42
Dryas 122
Drys 42
Dumeta 47
EBoſos 99
Effœminatum 63
ἄρειν 27
Elyſii campi 41.48
Enucleare 8
Epicœdion 43
Epicuri ſententia 35
Epitaphion 43
Erebus 112
ἐρεβεννὸς ibidem
Eremus 161
Eridanus 21.56
Erinnys 47
Eriphyle 60
Et 55
Euentus & euenta 39
Eurotas 150
Eurus 156
Eurydice 63
Examen 127
Excandeſcentia 99
Excubare 41
Exertus 141
Exhauſtus 47
Exilis 136
Exoſſare 8

Extare

Extare 156
Extemplo 114
Extimare 35
FAbella exortæ nobilitatis, quæ 91
Fabula inſtitutarum mercedum 90
Facio 105
Facul 58
Facula 97
Fæx 164
Fagineus 144
Fagus 119
Falco 134
Farrago 75
Fartores 92
Faſces 91
Faſcinare 12
Faſtidia 67
Fata 37
Fatalis 53
Fatum 27
Fauſtus 6
Faxo 74
Feralis 53
Ferre 15
Fides 85
Fines 99
Fiſcella 8
Fiſcina ibidem
Fiſtulicen 103
Flaccus 50
Fluentini 132
Fluuius 124
Fœniſecæ 91
Fœnus 94
Fœta 127
Fœtare 127
Fœtura 124
Formago 144
Formica 72
Formicarum fabula, non obſeruantium typus 150
Fortuna 88
Fortunatus 6
Foſſa frons 55
Frigidior 52
Fuci 127
Fulicæ 63.120
Fuligo 122
Fulminare 61
Funda 8
GAlatea 53
Galbula 122
Galla 11
Galerus 141
Ganea 58.82
Garganus 120
Gelida 6
Gemelli 124
Gener 19
Genius 96
Genethliaci 72
Geryon 65
Geſtire 138
Goliath 65
Gorgones ibidem
Gratis 55
Grauis 23
Gregorii Tifernatis excellentia 56
γρηγορέω ibidem
Gurges 161
HAmadriades 42.113
Harculus 34
Harpyiæ 67
Hebrus 48
Hecubæ ſomnium 106
Hedera 48
Helena 60

Helias	113.153	Inconſultus	38
Heliſeus	ibidem	Indefeſſus	112.118
Hercules	63.74	Indigenæ	122
Hernica	58	Indigus	72
Heroicum carmen cui debeatur.	73	Indocilis	84
		Indoctus	84
Hic	111	Inepti	84
Hilarare	23	Iners	8
Hippodamia	61	Infeſtus	24
Hippolytus	61	Influxus	142
Hippos	ibidem	Ingemere	7
Hircus ſine cornibus	91	Inſomnia	47
Hiſpidus	118	Inſomnis	47
Hiſtrio	67	Inſtar	15.26.165
Humor	24	Inſtauro	161
Hyæna	64	Inſtita	28
Hydra	44	Inſulſi	84
Hyems	86	Interuallum	132
Hymen	10	Ior	152
Hymenæus	ibidem	Iordanis	ibidem
Hypermneſtra	61	Irretire	94
IAcchus	19	Iſte	11
Iactura	128	Iudæa	154
Iberi	73	Iunonis auis	70
Ibis	120	Iurgia	36
Ida duplex	106	Iuriſconſultus	38
Ierichus	153	Iuuentus	93
Ignis	7	Καρδία	136
ἴλαρος	23	Κῆρυξ	94
Illac	37	Κῶπος	95
Illætabilis	23	Κοσμός	76
Illepidi	84	Κοσμέω	76
Immaturus	48	Κρέας	118
Impendere	37	LAcertus	24
Imperioſus	58	Lactens	128
Implumis	70	Lætamen	89
Improbus	136	Læti	75
Improuidus	84	Læuis	15.39
Incalleſcere	35	Læuus	145
Inceſtare	67	Lamia	126

Lamiæ	138	Luſcus	11
Lampyrides	19	Luſtra	45.91.117
Lanitium vel lanicium	71	Lux	21.24
Lanii	92	Lyæus	19.134
Lappæ	127	Lycaon	101
Larius	26.145	Lycoris	62
Laruæ	126	Lycos	101
Latus clauus	14	Lygia	27
Lauerna	120	Lymphæ	161
Lauinia	61	Lymphaticus	16
Laureta	120	Lynter	23
Laxatus	81	λύω	61
Lena	58	MAcra	148
Leno	83	Macri	ibidem
Lepor	59	Magalia	52.161
Leucoſia	27	Magi	107
Leuitas	54	Magis	164
Liba	129	Magus	58
Libethrides	56.122	Maius	140
Libethris	122	Malis auibus	85
Liber	113.134	Malus punica	140
Libs	81	Manica	11
Ligo	91	Mantes	117
Limbus	28	Manto	157
Limpidus	155	Mantous	92
Linguoſus	160	Manubria	81
Liqui	21	Manus	94
Litus	140	Mapalia	38.165
Liuens	33	Maria cui viſa	110
Liuor	33	Mariſcæ	26
Lixæ	92	Marius	32
Lolium	101	Martialis ſentimentum	82
Lot	106	Martius	68
Lucullus	75	Maſculus	83
Ludere	24	Matertera	160
Lumina	55	Matronæ Herculi quæ viſæ fuerint	110.111
Luna	146		
Lupæ	80	Medea	60
Lupanar	80	Medicorum licentia	98
Lupus vbi nullus	99	Meditari	54

Meduſa 65
Melampodion 117
Melampus ibidem
μέλαμ ibidem
Melota 87
Mercari 121
Mergus 120
Meſsis 121
Meuania 157
Midas 83
Miles 25.35.126
Milium 127
Milui 120
Mimus 83
Mincius (alii Mintius ſcribunt) 23.145
Minotaurus 61
Μνᾶα 56
Modus 58.143
Mœror 37
Molorchus 129
Monoſyllaborum priuilegium quale 38.55
Mors varia 38
Moſes 106
Mox 24
Mugire 86.143
Mulcta 20
Mulctrale 70
Mulctra ibidem
Mulctralia 70.144
Multoties 19
Mundus 76
Murex 14.93
Myrmix 150.159.160
Myrrha 60
NAaman 153
Naiades 42.68
Napeæ 42.113
Narciſſus 27
Nates 67
Nauci 117
Neæra 86
Nemea 129
Nemus Aegeriæ 99
Neoptolemus 77
Nepa 161
Nereides 42
Neronis ſumptuoſitas 77
Nerui 150
Neu 138
Néve 72
Nicolaitæ 32
Nihil 47
Nitedulæ 19
Noctuæ vbi vel plurimæ vel nullæ 99
Nodus Herculis 74
Nomius quis dictus 106
Noſter 21
Nugæ 80
Nugari 52
Num 47
Numantia 65
Numerus 126
Numina ruris 124
Nurſæ 120
Nurus 131
Nymphæ 28.124
OBba 23
Obductus 52
Obmiſſus & omiſſus 21
Odire 58
Oenomaus 61
Oenone 106
Oenophilus 19
Oenophorum 19
Oeſtrum 24.127
Ogdoas 129
οἶνος 19

Olympica	85
Olympus	68
Omaſum	93
Omen	21.136
Onocrotalus	120
ὀνόω	120
Operæ	21.127
Operor	105
Ophiuſa	99
Opuleſcere	143
Ora	94.134
Orare	88.154
Orcus	45
Ordo potuum	134
Oreades	42.113.122
ὀρέγομαι	8
Orexis	8
Orgia	26
Orithyia	67
ὄρος	122
Orpheus	63.143
Oſſa	56
Oſtentum	106
Otioſus	136.151
Ouidii opinio	82
PAdus	56.126.148
Palæſtra	8
Palmes	121
Paluſtris	126
Pampineus	55
Pan	124
Pannoſus	32
Papyrus	117
Par	138
Paradiſus	120
Paranymphus	132
Paraſceue	33
Parcere	80
Paris	106
Parnaſis	48.51
Parnaſus aut Parnaſſus	48
Parthenope	27
Participia an comparentur	95
Parturire	101
Paſiphaë	60
Paſtillus	118
Paſtinum	91
Paſtor	147.150
Paſtu	9.136
Patina Aeſopi	76
Patulus	19
Paulıſper	85
Pauperies	14
Peculia	128
Pecunia	80
Pedepreſsim	100
Pedes	80
Pedica	11
Pedum	134.& 141
Pegaſus	65
Penates	91
Penſi	138
Penula	70
Peragere	94
Perna	12
Pernix	24
Pero	142
Perſeus	65
Peſſum ire	98
Petaſo	12.& 126
Petulci	84
Peta	11
Phædra	61
Φάρειν	119
Pharetra	114
Philomelæ ſeu philomenæ etymologia	9
Philtra	47
Phillyrides	117
Phineus	67

Phlegethon 42
Phocis 150
Phœbus 132
Phœnices 152
Phorcynides 67
Phyllinus 58
Phyllis 62
Piacula 128
Piceus 112
Pietas 98
Pierides 43
Pierius liquor 150
Pignora 91
Pila 91
Pilare 100
Pileolum 74
πίθηκος 94
Plorans 10
Pollux 63.&103
ποιῶ 95
Polenta 86
πολὺ 56
Polymnia ibidem.
Pondo 39
Popinæ 119
Populare 55
Populari ibidem.
Populus 148
Populus cui ſacra 111
Poſt 38
Poſthabere 36
πούς 117
Præcox 48
Præcordia 12.& 67
Præſtigiæ 12
Prima lux & primus dies 21
Prodicus 110
Propago 155
Propter 24
Proſerpina 63
Proſpicere 25
Proſtituere 93
Proximare 19
Pruina 81
Pubes 129
Pubeſcere 140
Pueri 102
Puerpera 131
Pulex 117
Puls 102
Purpurare 66
Pyramis 88
πυριλάμπης 19
Pyrrha 101
Pyrrhus 77
Pythagoras 78
Pityuſa 99
Quàm 27
Quando 7.85.& 98
Quæſtio de magorum aduentu 107
Querulus 58
Quô 39
Rabula 98
Ranarum fabula 91
Rates 19
Rebecca 61
Refert 169
Referre 52
Regius 40
Reor 32
Reſipiſcere 39
Reſtauro 161
Rhodope 56
Rima 12
Rimula 67
Romanus 76.80
Romphæa ſeu romphea 65
Romuli fabula 80
Roſtrum 10

Rubigo 126
Rulla 19
Sabucus 140
Sacrum offerre 94
Salax 59
Sales 50.&59
Salignus 52.&141
Salomon 63
Saltidicus 19
Saltus 52
Saluia 146
Samſon 65
Sappini 120
Sarcinula 115
Sarmenta 157
Satan 29
Saxa 165
Scidi à ſcindo 24
Scipio 65
Scipionis dictum 151
Scomma 93
Scrutari nidos 8
Scurrilitas 82
Scylla 60
Secare 53
Secundare 72
Securis 91
Securus 35
Secus 12
Segnis 821.&161
Semiramis 60
Senſim 100
Senectus 129
Sentes 15.&127
Sepes 70
Sepire 161
Septenarii myſterium 103
Septiforis 56
Sepulcrum leue 42
Seres 76
Serica ibidem.
Serò 115
Serra 81
Serui error 76
Seruitium 52
Serus 21
Setoſus 122
Sic 106
Simiarum fabula 91
Simulare 53
Sina 120
Sion 65
Sirenes 27
Sirius 58
Sitoſus 122
Situs 111
Socer 19
Socrus ibidem.
Sodalitium 134
Sogona, aliàs Sagona 56
Solifoſſor 91
Soliuagus 45
Solſtitia duo 116
Solum 8
Sonipes 99
Sopitus 52.&70
Sopor 6
Soracte 120
Sortiri digitis 8
Specimen 48
Spectacula 78
Spelæa 113.&119
Spicatus 19
Spineta 142
Squarroſus 75
Stimulus 91
Stipites 138
Stiria 86
Stiua 19
Stratus 8

Striare 67
Striges 52
Strix 126
Strophades 67
Stygius 67.& 112
Styx 47.& 112
Succida 127
Sulfuris arx 26
Super 10.& 122
Supini poſterioris conſtructio, quæ 7.& 9
Supra 10
Surculus 41
Suſarion 58
Suſpicere 112
Suſurrus 137
Suſurri magici 29
Syluanus 42.& 80
Syluestris 47
Syrtes 11
TAbeſcere 52
Tantalus 17
Tarpeia 60
Taxus 157
Teges 136
Telum 50
Tempe 56
Tentans 52
Tentare 66
Tentare fugam 108
Teſtes 17
Tethys 122
Tetricus 31
Thalaſsio 10
Theſeus 65
Theſtylis 62
Thomæ Aquinati quid contigerit 114
Tiberias 153
Tiberis 56
Tibia 19
Tibicen 56.& 103
Tityrus 21.48.& 148
Titan 129
Tmeſis 22
Tonans 122
Tonius 19
Tragica vox 59
Tricornis 161
Triuia 11
Triuialis 65.68.& 84
Troia 65
Tumulus 42
Turgidus 11
Tyndaris 60
VAllæ documentum 78
Valſaſinus 117
Ve 138
Vecordia 164
Vecors 52.& 94
Vellera 159
Vena illicita 98
Ventriculus 19
Ventroſus 161
Venus 36
Ver 140
Verbanus 145
Veribus & verubus 141
Vernæ 23
Verona 157
Vertex 34
Veſtigare 97
Vices 146
Viden 20
Villæ 107
Vimen 8
Vimina 140
Vindemia 98
Vineta 20
Vipera 161

Virus 67
Vis 126
Vita fungi 68
Vitis 91
Vitta 112
Vitulo facere 105
Vligo 152
Vlua 157
Vmber 54
Vmbria pars Thuſciæ 157
Vrendi cadauera mos vnde 43
Vrna 43
Vt 26.& 129
Vtres 19
Vuidus 140
XEnophon 110
Xerxes 65
ZElus Heliæ 155
Zetus 67

Indicis finis.

BAPTISTA MANTVAnus Carmelita, Paridi Cereſario S. P. D.

AVdi, ò Pari, ænigma perplexum, quod Oedipodes ipſe non ſolueret. Ego quinquagenarius & iam caneſcens, adoleſcentiam meam reperi, & habeo adoleſcentiam ſimul & ſenectam. Sed nè longa ambage te teneam, nodum hunc diſſoluo. Anno præterito quum Florentia rediens Bononiam perueniſſem, intellexi, apud quendam literatum virum eſſe quendam libellum meum, quem olim ante religionem, dum in gymnaſio Paduano philoſophari inciperem, ludens excuderam, & ab illa ætate Adoleſcentiam vocaueram. Carmen eſt Bucolicum in octo Eclogas diuiſum, quod iam diu, tanquam abortiuum, putabam abolitum. Vbi id reſciui, ſaturnina fame repentè ſum percitus, & cogitaui quonam pacto poſſem proli meæ inferre perniciem. Iuuantibus ergo amicis libellum mihi vendicaui, vt perderem, quem ſuſpicabar erratis non poſſe non ſcatere. At vbi intellexi & alia quædã exemplaria ſupereſſe, viſum eſt præſtare hoc, quod vendicaram, emendare, emendatumq́ edere, vt eius editione, cætera, quæ continent multa nimis iuuenilia, deleãtur. Hoc igitur ſic caſtigatum duabus aliis eclogis, quas in religione luſi, in calce ſubiunctis, tibi, ò Pari iuuenis antiquæ nobilitatis & ſtudiorum ac omnium bonarum artium amantiſsime, noſtræq́ vrbis decus egregium, libentiſsimè dono: vt quando tetricis illis Philoſophiæ ac Theologiæ lucubrationibus, quibus aſsiduè vacas, fatigatus fueris, habeas iucundulam hanc lectiunculam, qua tanquam ludo quodam blandulo, ſed liberali, laſſum legendo reparetur ingenium. Omnes autem, penes quos immatura illa ſunt exemplaria, quæ dixi, rogatos volo, vt ſi

quid vnquam fuit eis dulce meum, confeſtim exurant, nec vllo pacto ſupereſſe permittant. Accipe ergo, Pari ſuauiſsime, libellum & authorem, & ambobus, tanquam rebus tuis, tuo deinceps vtaris arbitrio.

Vale, Calendis Septembris, Anno M. CCCC. XCVIII.

ANNOTATIVNCVLAE ALIquot in ſubſequentem librum, ex epiſtola quadam Ioannis Murmellij, ad Paulum Ruremundenſem.

Sed vt (inquit) ex ordine à te quæſitis reſpondeam, hæc accipe. In tertia ecloga quod Thracius Hebrus Orphea fleuiſſe dicitur, rectè ais id tibi ex quarto Georgicôn Vergilij non conſtare, quum ibi non Orphea, ſed eius vxorem Eurydicen Hebrus fleuiſſe dicatur. Adducendum itaq; fuit teſtimonium Ouidij, in ſecundo Metamorphoſeos ita ſcribentis:

Te mæſtæ volucres Orpheu, te turba ferarum,
Te rigidi ſilices, tua carmina ſæpe ſecutæ
Fleuerunt ſyluæ: poſitis ne frondibus arbos
Tonſa comas luxit, lacrymis quoq; flumina dicunt
Increuiſſe ſuis.

Hic enim per flumina, Thraciæ fluuij, & cum primis Hebrus (quod ſequentia indicant) ſignificatur. Venio ad patinam Aeſopi, cuius mẽtio fit in quinta ecloga. qualis autẽ ea fuerit, docet Plin. in 10. naturalis hiſtoriæ, capite quinquageſimoprimo, his verbis: Maximè tamẽ inſignis eſt in hac memoria Clodij Aeſopi tragici hiſtrionis patina, ſexcentis ſeſtertijs taxata, in qua poſuit aues cantu aliquo, aut humano ſermone vocales, millibus ſex ſingulas coëmptas: nulla alia inductus ſuauitate, niſi vt in ijs imitationem hominis manderet, ne quæſtus quidem ſuos reueritus, illos opimos & voce meritos. Dignus prorſus filio, à quo diximus deuoratas margaritas. Non ſit tamen (vt verum fatear) facile inter duos iudicium turpitudinis, niſi quòd minus eſt, ſummas rerum naturæ opes, quàm hominum linguas cœnaſſe. Hactenus Plinius. Tertio loco quæſitum eſt, ſuper illud ſextæ eclogæ:

Nec nemus Aegeriæ ſonipes, nec vir bonus vrbem. cur Aegeriæ nemus, quod ab Aricia non procul abeſt, equi diffugiant. Huius rei cauſam apud Græcos Callimachus teſte Seruio tradidit, apud noſtros verò Ouidius in III. Faſtorum, quum inquit:

Vallis Aricinæ ſylua præcinctus opaca,
Eſt locus antiqua relligione ſacer.
Hic latet Hippolytus, loris diſtractus equorum,
Vnde nemus nullis illud aditur equis.

Et ante Ouidium Maro in ſeptimo Aeneidos:

Vnde etiam templo Triuiæ, lucisq; ſacratis
Cornipedes arceantur equi, quod littore currum

Et iuuenem monſtris pauidi effudere marinis.

Præterea cognoſcere cupis, quem accipiendum cenſeam per Nurſinum *ſenem in octaua ecloga, cuius fato iuga inclyta dicuntur. Senex hic, diuus pater* Benedictus *intelligendus eſt, qui in* Nurſia *vel ciuitate* Piceni *vel prouincia ortus, monaſteriũ condidit primùm in monte aliquo regionis illius: deinde cum religioſis fratribus in* Caſsinum *montẽ migrauit, ibiq́; Apollinis phano in diui* Ioannis Baptiſtæ *ſacellum commutato, virtutibus miraculiſq́; claruit: & tandem vita defunctus, ibiq́; in ſacello prædicto ſepultus, iuga illa montana immortali nominis ſui memoria illuſtrauit. Poſtremò rogas, quonam modo defendatur* Latinitas *orationis illius in ecloga nona:* Hæc armenta, quibus caput à tellure leuatur Altius, & cui ſunt longa internodia crurum. *Miraris enim antecedenti pluralis numeri ſubiectum alterum pluralis numeri, alterum ſingularis relatiuum. Scito igitur figuratam eſſe poëtæ loquutionem. Teſte nanq;* Priſciano *libro decimoſeptimo, diuerſi interdum numeri conſtruuntur.* Salluſtius *in* Catilinario: Interea ſeruitia repudiabat, *cuius initio ad eum magna copia concurrebant. Cuius, enim ſingulare, ad rem retulit, id eſt, cuius rei ſeruitiorum.* Tibul.

Vos quoque abeſſe procul iubeo, diſcedite ab aris,
Cui tulit heſterna gaudia nocte Venus.

Cui, ſubintellige turbæ, vel multitudini. Ita *& hic, cui, gregi armentorum, vel armento. Hactenus* Murmellius.

ADYLON.

Totum hoc poëma conſtat dramatico genere: nam author nuſquam loquitur, niſi paſtorali perſona aſſumpta: quam, vt inquit Badius, *interdum ſub* Candidi *nomine aſſumit, &c.* Contendit idem Badius *paſtorale decorum, ſermoniſq́;* Bucolici *tenuitatem hic magis anxiè obſeruatam quàm in* Marone. *Qualitas carminis eſt hexametra bucolica, ſtylus gracilis bucolicæ congruens, perſonæ ferè ex argumento nomen ſortiuntur.*

BAPTISTAE MANTVANI CARMELITAE THEOlogi Adoleſcentia, in decem Eclogas diuiſa, ad Paridem Cereſarium.

ECLOGA PRIMA, DE HONE*ſto amore, & felici eius exitu, inſcripta* FAVSTVS.

Ioannis Murmellii argumentum.
Antiquos repeti vult Fortunatus amores:
Obſequitur Fauſtus, referens connubia læta.

COLLOQVVTORES.
FORTVNATVS ET FAVSTVS.

FAVSTE, *precor, gelida quãdo pecus omne ſub umbra*
Ruminat, antiquos paulùm recitemus amores:
Ne ſi fortè ſopor nos occupet, ulla ferarum,
Quæ modò per ſegetes tacitè inſidiantur adultas;
Sæuiat in pecudes, melior uigilantia ſomno.

Fauſte, precor, &c. Hæc prima ecloga, de honeſto amore, feliciq; eius exitu inſcribitur, nõ ſine ratione: nam licet nondum religionem profeſſus, hæc veluti ingenii ſui præludia cõpoſuerat, ad poëſim haud dubiè natus author, tamẽ quia ne tũc quidem quicquam inhoneſtum, aut concipere, aut edere voluiſſet: & nunc cum recognoſceret, ſi offendiſſet, nimirum reieciſſet. Proinde, ne ſi de amoribus titulum quiſpiam ſeuerius religioſus lectitans aufugeret, inſcripſit de amore honeſto, quo re vera nihil eſt homini dignius. Hic autẽ amor honeſtus deſcribitur, quia affectione matrimoniali initus. Additur autẽ, & felici eius exitu,

vt eos qui amare volent, ad honeſtum amorem inuitet: quippe cuius felix eſt exitus. Nam de lubricis & inhoneſtis ferè dicitur à compatriota eius, in conſimili opere: Et quiſquis amores, Aut metuet dulces, aut experietur amaros. Perſonæ, vt in præambulis diximus, etiam hic ab officio & rebus denominantur, Fauſtus

Fortunatus. & Fortunatus, nam vtrunq; in bonũ ſonat: vt, Fortunate ſenex &c. Et, O fortunatos nimium, bona ſi ſua norint, Agricolas. Et rurſus: O fortunati, quorum iam mœnia ſurgunt. Præterea: For-

Fauſtus. tunatus & ille, deos qui nouit agreſtes. Fauſtus autem, ſi ad vocẽ alludere lubet, videtur quaſi fatim aut fauore auctus, aut fauore ſtans. Ordo (quem non vbiquè, quia opus non erit, repetemus) hic eſt: O Fauſte, quando, id eſt, quandoquidem, omne pecus ruminat, id eſt, remandit prius in ventrem immiſſa: ſub vmbra gelida, id eſt, temperatè frigida. Perſius autem dicit: & patula pecus omne ſub vlmo eſt. Ego precor, recitemus amores antiquos, id eſt, honeſtos, quales erant antiquis. Vnde Phauorinus apud Gel. libro 1. cap. 10. ad iuuenem nimis antiquè loquentem: Sed antiquitatem tibi placere ais, quòd honeſta, bona, ſobria & modeſta ſit: Viue ergo moribus præteritis, loquere verbis præſentibus.

Antiquum. Antiquum etiam ſolet accipi pro charo, quòd amici, & vina, & cætera id genus, vt quæque veterrima, ita chariſsima nobis eſſe ſoleant. Vnde Macrob. in princ. Saturnalium: Hinc eſt quòd mihi quoque inſtitutione tua nihil antiquius æſtimatur &c. Veruntamen hic potius accepero pro honeſtis & antiquis congruentibus. Id autem epitheton decenter additur, quòd ſine eo Seruius velit amores lubricos dici: nam qui honeſtatis & religionis eſt,

Amor. numero vnitatis efferri ſolet. Verùntamen àmores etiam honeſtos dici teſtatur Cicero in Offic. ſic dicens: Faciem honeſti vides, quæ ſi oculis cerneretur, mirabiles amores (vt ait Plato) citaret Sapientiæ. Recitemus ergo amores antiquos, ne ſi fortè ſopor. id eſt, profundus ſomnus nos occupet, videlicet oſcitantes. Vlla. id eſt, quæuis ferarum, quæ inſidiantur modò tacitè per ſegetes adultas) id eſt, maturas. Sæuiat in pecudes. quod docet Maro in Culice. Vigilantia. ſcilicet eſt. Melior ſomno. Generale adagium, quo ſententiam confirmat.

FAV. *Hic locus, hæc eadem, ſub qua requieſcimus, arbor,*
Scit quibus ingemui curis, quibus ignibus arſi,
Ante duos uel (ni memini malè) quatuor annos.
Sed tibi quando uacat, quando eſt iucunda relatu,

Hiſtoriam,

Hiſtoriam, prima repetens ab origine, pandam.
Hic ego, dum ſequerer primis armenta ſub annis,
Veſte ſolo ſtrata, ſedi, iacuiq́; ſupinus,
Cum gemitu & lacrymis, mea triſtia fata reuoluens.
Nulla quies mihi dulcis erat, nullus labor, ægro
Pectore: ſenſus iners, & mens torpore ſepulta,
Vt ſtomachus languentis erat, quem nulla ciborum
Blandimenta mouent, quem nulla inuitat orexis.
Carminis occiderat ſtudium, iam nulla ſonabat
Fiſtula diſparibus calamis: odioſus & arcus,
Funda odioſa, canes odioſi, odioſa uolucrum
Præda: nucum calyces cultro enucleare, moleſtum:
Texere fiſcellam iunco, uel uimine piſcem
Fallere, ſcrutari nidos, certare palæſtra,
Sortiri digitis, res iniucunda, uoluptas
Magna prius, tanti dum mens erat inſcia morbi,
Colligere agreſtes uuas, & fraga peroſus.

Hic locus. Sermo eſt, vt dixi, merè paſtoralis, & ita aptus ac proprius. Scit quibus ingemui curis. Teſtimonio rem firmat, & ad tela cupidinis alludit, qui altera manu tela, altera geſtat flammas. vnde Maro Mantuanus: At regina graui iandudū ſaucia cura, Vulnus alit venis, & cæco carpitur igni. Nam vulnus telo fit, vnde ſaucia curis dicta. nam cura ſecundum Seruium dicitur, quòd cor vrat. Quocirca hic bene dicit: Ingemui, id eſt, intus & in præcordiis, vel multùm ingemui curis, quia res eſt ſoliciti plena timoris, amor. Quibus ignibus. quaſi dicat, efflagrantiſsimis, aut cæcis, vt ille: Et cæco carpitur igni. Ignis autem aliquando amor dicitur, vt: Si quos aut Phyllidis ignes, Aut Alconis habes laud. Aliquando amatus, vt: At ſe offert vltro meus ignis Amyntas. Vel, ni nemini male. quod factum non cenſet, quia meminerunt omnia amantes. Quando. id eſt, quādoquidem. Iucunda relatu. id eſt, dum refertur & recenſetur, vel vt referatur. Eſt autem poſterius ſupinum, quod eo modo cum nominibus adiectiuis conſtrui docet Valla. Prima repetens ab origine. Maronianum eſt. Sub primis annis. *Cura.* *Ignis.*

quia primus furor amorum grauiſsimus eſt, cùm inexperta exerceat pectora. Veſte ſolo. id eſt, per terram. Strata. id eſt, extenſa. Dicitur etiam ſolum ſterni floribus. Sedi. id eſt, reſedi defeſſus. Dum ſequerer. id eſt, ſequi deberem. Iacuiq́; ſupinus. quod amentis eſt. Senſus iners. id eſt, ſine arte & induſtria. Mens erat ſepulta. id eſt, hebetata torpore ex languore orto. Vt ſtomachus languentis erat, quem. ſcilicet ſtomachũ. Nulla inuitat orexis. id eſt, nullus appetitus, aut nullus vo-

Orexis. mitus ſiue ructatio. Orexis enim Græcum eſt, ab ὀρέγομαι, id eſt, appeto, inde ὄρεξις, id eſt, appetitus. Ex vomitu autem appetitus naſcitur. vnde etiam apud Plinium in epiſtolis, pro vomitu accipitur. Errant autem, qui Latinè oris exitum interpretantur. nam os oris primam producit, hoc autem corripitur, vt hic, & à Iuuenale ſatyra ſexta: Rabidam facturus orexim. & ſatyra vndecima: Hinc ſurgit orexis, Hinc ſtomacho bilis. Carminis occiderat ſtudium. Commemorat ferè quæ paſtorem oblectare ſolent, & primùm fiſtulam, de qua Aeneid. 3. de Polyphemo loquens, ait Maro: Solamenq́; mali de collo fiſtula pendet. Diſparibus calamis. emphaticôs. q. d. nec etiam artificioſiſsima, vt eſt diſparibus calamis compacta, vt in Bucolicis Maronis: Eſt mihi diſparibus ſeptem compacta cicutis Fiſtula. & alibi: Aut vnquàm tibi fiſtula cera iuncta fuit? Nam, vt alibi dicit, Pan primus calamos cera cõiungere plures Inſtituit. Odioſus & arcus. Plus eſt quàm ſi eius ſtudium occiderit. Id autem paſtorale ſtudium eſt. vnde illud: Et figere ceruos. etiam de venatu intelligi poteſt. Funda odioſa. qua ſe pubes ruſtica ad futuram militiam exercere ſolebat. Nucum calyces. id eſt, te-

Enucleare ſtas. Enucleare. id eſt, nucleis euacuare, & nucleos extrahere,

Exoſſare. ſicut exoſſare. Texere fiſcellam. id eſt, vas vimineum. Maro

Fiſcella. in Alexi: Quin tu aliquid potius, quorum nunc indiget vſus, Viminibus mollíq; paras detexere iunco. Et in fine Bucolic. Dum ſedet, & gracili fiſcellam texit hibiſco. Eſt autem diminutiuum à fiſcina, de qua Georgic. j. Nunc facili rubea texatur fiſcina virga. Vel vimine. id eſt, tenui pertica, ſeu virga. Scrutari nidos. Maro:

Parta meæ veneri ſunt munera, nanque notaui
Ipſe locum, aeriæ quo congeſſere palumbes.

Certare palæſtra. curſu & lucta. Sortiri digitis. id eſt, micare. qui ludorum eſt ludus. Erigit autem micātium vterq; quot vult digitos, & diuinat quot ſint ambobus erecti: & qui prior

eunutiat

enunciat, depoſitum ſortitur. Agreſtes vuas. labruſcas & fraga humi naſcentia. Vergilius:

Qui legitis flores & humi naſcentia fraga.

Mœrebam ut paſtu rediens philomela, cibumq́;
Ore ferens natis: uacuo ſua pignora nido
Cùm ſublata uidet, roſtro cadit eſca remiſſo,
Cor ſtupet, & contra nidos ſuper arboris alta
Fronde ſedet, plorans infœlices hymenæos.
Seu ueluti amiſſo partu formoſa iuuenca,
Quæ poſtquam latos altis mugitibus agros
Compleuit, reſidens pallenti ſola ſub umbra,
Gramina non carpit, nec fluminis attrahit undam.
Sed quid circuitu pario tibi tædia longo,
Dum ſequor ambages, & uerba & tempora perdo?
Summa hæc, uitales auras inuitus agebam.
Quòd ſi fortè uolens cognoſcere ſingula, dicas:
Fauſte, quis in Syrtes auſter te impegerat iſtas?
Me mea (uerum etenim tibi fortunate fatebor)
Me mea Galla ſuo ſic circumuenerat ore,
Vt captam pedicis circundat aranea muſcam.
Nanque erat ore rubens, & pleno turgida uultu.
Et quanuis oculo penè eſſet inutilis uno,
Cum tamen illius faciem mirabar & annos,
Dicebam triuiæ formam nihil eſſe Dianæ.

Mœrebam, &c. Similitudinem affert, qua res ſit clarior, ſed ruſtico non impertinentem. Paſtu. nomen eſt, vt ſit, è paſtu ſeu paſtura. Nam poſteriora ſupina non ponunt periti cum verbis de loco: quod tamen imperitorum præcepit manus. Ore ferens. Verg. de apibus: Ore ferunt dulcem natis immitibus eſcã. Philomela. dicitur luſcinia. ea autẽ querula fingitur propter amiſſam linguam, vt in Buc. Verg. dici ſolet: Quas illi philomela dapes. Legunt autem alii philomella non ſimplici l, quia melos primam corripit, vt ſit amatrix dulcis cantus. Nihil enim artificioſius canit, vt author eſt Plinius, dicẽs: Eſt luſciniis diebus atq; *Paſtu.* *Philomela.*

noctibus cōtinuis quindecim cantus, denſante ſe frondium germine. Mira profectò res eſt, quòd tanta vox in tantulo corpuſculo ſit, tam pertinax ſpiritus & muſicę perfectę modulatus ſonus. Cantant inter ſe, & victa morte quieſcit, prius vita quàm cantu deficiens. Audit diſcipulam attentè, & corrigit: propter hęc paria illis ac ſeruis pretia erant. In ore Steſichori poëtæ adhuc infantis cecinit, &c. Alii verò Philomena per n, legunt hic. Roſtro remiſſo. id eſt, non amplius eſcam tenente. Negant autem roſtrū dici, niſi ſit incuruum. Super arboris alta fronde. antiquè, vt Maro: Fronde ſuper viridi. &: Gemina ſuper arbore ſidunt. Nā nunc, ſuper frondem, dicimus. Volūt præterea ſuper dici, vbi res contingitur: ſupra, vbi diſtantia eſt. Plorans. id eſt, conquerēs. Hymenæos. id eſt, nuptias, in quibus Hymenæus à Græcis inuocari ſolet, vt Thalaſsio à Latinis, quod in epithalamiis (id eſt, carminibus nuptialibus) videre eſt. Vt autem docent Donatus & Seruius, Hymenæum quidam Liberi & Veneris filium dicunt eſſe, qui primus certas nuptias inſtituerit, idcoq; per laudem cantari in virginalibus nuptiis ob huiuſmodi meritum. Alii virum fortem Atticū, qui raptas à prędonibus virgines, oppreſsis latronibus patriæ reſtituerit. Hinc etiam, inquit Seruius, apud Romanos Thalaſsio inuocatur. Cùm enim in raptu Sabinarum plebeius quidam raptam pulcherrimam duceret, ne ei auferretur, aliis Thalaſsionis cuiuſdam nobilis eſſe ſimulauit, cuius nomine fuit puellæ tuta virginitas. De qua re Liuius lib. 1. decados primæ certus eſt author. Plura tamen & quædam his diuerſa apud Plutarchum legas. Alii, inquit Donatus, quòd hymen dicatur membrana quædam, qua eſt munita virginitas, quæ primo dirumpitur coitu, Hymenæum dictum putant: Alii hymnum vocari virginalium nuptiarum. Ergo ſic accipe hymenæum in nuptiis, quēadmodum in funere vel in ſacris hymnum. Terent. in Adelph. Verum hoc mihi mora eſt, tibicina & hymenæū qui canant. hæc ille. Hic autē accipitur pro coniunctione quaſi nuptiali. Seu veluti. Alia ſimilitudo ruſticis cōgrua. Gramina non carpit. Sic Maro: Vlla neq; amnē Libauit quadrupes, nec graminis attigit herbam. Dum ſequor ambages. id eſt, dubios & longos verborum circuitus & inuolucra. ab ambigo, quod eſt circumago. Maro: Nō hic te carmine ficto, Siue per ambages, aut longa exorſa tenebo. Vitales auras. ſic Aeneidos 1. Si veſcitur aura Aetherea, nec adhuc crudelibus occubat vmbris. Quis auſter. quiuis ventus importunus. Maro: Dare claſsibus auſtros.

Eſt au

Eſt autem meridionalis, tepore corrumpẽs, vnde amoribus quadrat. Maro: Eheu quid volui miſero mihi? perditus auſtrum Floribus, & liquidis immiſi fontibus apros. Corrumpentem obſonia docet Iuuenalis: Et properat velut vrgeat auſter. Syrtes. ſunt loca arenoſa, hȧbentia vada breuia, in quæ ſi inciderint naues, euelli nequeunt. De quibus Maro Aenei. 1. In breuia & Syrtes vrge. Sunt autem in Getulia. Idem Aenei. 5. Nunc ego Getulis agerem ſi ſyrtibus exul. Hinc metaphoricôs aut allegoricôs pro inextricabilibus amorum nexibus: nam qui amant quod obtinere nequeunt, lupum auribus tenent, cùm neque tenere, neq; dimittere cõpotes ſint. Impegerat. ab impingo, nam pango etiam pegi facit. Iſtas. tuas & viles. Pertinet enim iſte, ad ſecundam perſonam, & ad contemptum. Maro: Aut quid peris iſtis? Me mea Galla. In Iuuenale etiam tenuis clientis vxor, Galla mea eſt, inquit. Profer Galla caput, &c. Suo ore. formoſitate oris. Pedicis. laqueis & vinculis pedum, ſicut manicæ ſunt manuum vincula. Georg. 1. Tum gruibus pedicas & retia ponere ceruis, Auritosq́ue ſequi lepores, tum figere damas. Et Aeneid. 2. manicas atque arcta leuari Vincla iubet Priamus. Eſt etiam manica, manuum & brachiorum tegumentum. Idem: Et tunicæ manicas, & habent redimicula mitræ. Et pleno turgida vultu. Terent. Succi plena. ſed id vrbanius. Nam turgida, id eſt, inflata non ſuo pingui, non niſi ruſtico placeat, vt luſca, id eſt, altero oculo capta, ſed dicit: penè, vt non merè luſcam, ſed petam (id eſt, tremulis oculis) putes. nam & Venus peta dicitur. Dianæ triuiæ. id eſt, tres vias habentis: in cœlo, vbi Luna dicitur: in ſyluis, vbi Diana venatrix: & apud inferos, vbi Proſerpina. quod fingitur, quia Lunæ lumen nunc ſuperis, nunc inferis, nunc nobis conſpicitur. Legi poſſet, ducebam, id eſt, iudicabam in animo meo. Nihil eſſe. videlicet ad hanc noſtram.

Syrtes. *Iſte.* *Galla.* *Pedica.* *Manica.* *Turgida.* *Peta.* *Triuia.*

FOR. *Ludit amor ſenſus, oculos præſtringit, & aufert*
Libertatem animi, & mira nos faſcinat arte.
Credo, aliquis dæmon ſubiens præcordia, flammam
Concitet, & raptam tollat de cardine mentem.
Nec Deus (ut perhibent) amor eſt, ſed amaror & error.

Ludit amor ſenſus. Interloquitur Fortunatus, ne durior ſit perpetuus tenor vnius. Ludit. eludit. Oculos præſtringit.

git. Vnde præſtigiæ & præſtigiatores, qui Mercuriũ principem habent. Faſcinat. illigat, quaſi faſce quodam, incantamento. Maro: Neſcio quis teneros oculus mihi faſcinat agnos. Aliquis dæmon. id eſt, vafer ſpiritus. Præcordia. id eſt, mẽbranulas cor cingentes, in quibus ſunt affectiones ſeu paſsiones animorum. Concitet. à concieo frequentatiuum, id eſt, prouocet, aut commoueat. De cardine. de ſtabilitate & firmitudine ſua. Nec deus. Maro: Nunc ſcio quid ſit amor, duris in cotibus illũ Iſmarus, aut Rhodope, aut extremi Garamantes, Nec noſtri generis puerum, nec ſanguinis edunt. Amaror. amarities, amaritas, & amaritudo, ab amaro dicuntur.

Faſcinat. *Præcordia.* *Amaror.*

FAV. *Adde, quòd optatis nec ſpes erat ulla potiri,*
Quãuis illa meo miſerata faueret amori,
Monſtraretq; ſuos oculis ac nutibus ignes.
Nam quocunq; iſſet, ſemper comes aſpera, ſemper
Nupta ſequebatur ſoror, & duriſsima mater.
Sicq; repugnabant uotis contraria uota,
Non ſecus ac muri catus: ille inuadere pernam
Nititur, hic rimas oculis obſeruat acutis.

Adde, &c. Docet quomodo in Syrtes incidiſſe probetur. Non ſecus. id eſt, nõ aliter. Ac. id eſt, quàm, ſcilicet repugnat catus. id eſt, felis, animal re vera cautũ, id eſt, vafrũ & callidum. & corripit catus primã, vnde per t, ſimplex ſcribitur. Horatius 1. carminũ: Voce formaſti catus & decore. Veruntamen multi pro animali per tt, duplex ſcribendum putant. Perna. à pede dicitur ſecundum Varronem, quaſi ſit pes porcinus cum carne præcipuè priores pernas vocãt, poſteriores verò petaſones. Rimas. id eſt, fiſſuras, è quibus mus exiliat.

FOR. *Qui ſatur eſt, pleno laudat ieiunia uentre:*
Et quem nulla premit ſitis, eſt ſitientibus aſper.

Iterum interloquitur Fortunatus, cuius dictum ſi ad duriſsimam matrem reſpicit, ſenſus eſt: matrem iam ſaturatam amoribus, non ignoſcere filiæ amare incipienti. Si ad catum, illum inuidere muri aut ſorici famelico, cum ſatur ſit, quia tunc præcipuè venatui intendit, cum contrà faciat canis.

FAV. *Tempus erat curua ſegetes incidere falce,*
Et latè albebant flauentibus hordea culmis.

Affuit

Affuit (ut mos eſt) natis comitata duabus,
Collectura parens, quæ præterit hordea meſſor:
Ignorabat enim uel diſsimulabat amorem.
Diſsimulaſſe puto, quoniam data munera natæ
Nouerat, exiguum leporem, geminasq́; palumbes.
FOR. *Pauperies inimica bonis eſt moribus: omne*
Labitur in uitium, culpæ ſcelerumq́; miniſtra eſt.
FAV. *Farra legens, ibat mea per ueſtigia uirgo,*
Nuda pedem, diſcincta ſinum, ſpoliata lacertos,
Vt decet æſtatem, quæ ſolibus ardet iniquis:
Tecta caput fronde intorta, quia ſole peruſta,
Fuſca fit, & uoto facies non ſeruit amantum,
Iam tergo uicina meo, lateriq́; propinqua,
Sponte mea delapſa manu frumenta legebat.
Nec celare ſuas, nec uincere fœmina curas,
Nec differre poteſt, tantum leuitatis in illa eſt.
FOR. *Quiſquis amat, leuis eſt, nec fœmina ſola, ſed ipſi,*
Quos ſapere, & præſtare alijs mortalibus aiunt,
Quos operit latus fulgenti murice clauus:
Quos uidi elatos regali incedere paſſu.
Tu quoq; ſic affectus, eras dementior illa,
Forſitan & leuior. uirgo data farra legebat,
At tu farra dabas. dic, quæ dementia maior?
Perge, opus eſt uerbis aliquando arcere ſoporem.

Tempus erat curua ſegetes incidere. Græcè & duriter, vt ruſtico competit. Nam Latinè dicas: tempus incidendi, authoribus Seruio & Valla. Verg. tamen Aene. 2. dixit: Sed ſi tantus amor caſus cognoſcere noſtros. Collectura parens. Hic locus videtur ſumptus ex Ruth. Pauperies inimica bonis eſt moribus. Id ruſticis viſum (quibus nondum intellecta deorum munera, paupertas) aut quia indigentem difficile eſt bene operari: aut re vera, quia per paupertatem coguntur mulierculæ munera accipere, quæ diuitibus eſſent reſpuenda.

Omne labitur in vitium. Sic Comicus: Inopia & cognator

gnatorum negligētia coacta. Et pòſt: Ita vt ingeniū eſt omnium hominium procliue ab labore ad libidinem. Eſt quidem hæc ſententia ruſtico digna. Nam neq; paupertas vitium eſt, neq; in vitium impellit, ſi eam ferre nouerimus, quin munus deorum à Lucano rectè dicitur, ſed nondum intellectum. Verùm quia procliues ſumus ad libidinem, noſtro, non paupertatis, vitio ſæpe peccamus. Vnde Prouerb. 30. Aut egeſtate furer, & periurem nomen

Pauperies. Domini. Et tamē idem dixit: Paupertas & honeſtas à Deo ſunt. Dicemus ergo paupertatē in ſpiritu ſanctam, ſed difficilem eius vſum. Pauperies autem propriè accipitur pro damno, vt: Si quadrupes pauperiem feciſſe dicatur. Nuda pedem. Græcæ & poeticæ locutiones ſunt. Maro Aeneid. 1. Nuda genu, nodoq; ſinus collecta fluentes. Sunt autem oratoribus vitandæ.

Sponte mea. Sic & Booz ipſi Ruth fieri præcepit. Latus clauus. Veſtis eſt ſenatorum Romanorum. Murex, conchylii genus, cuius ſanguine fit purpureus color. Dic, quæ dementia. In proſa potius dixero, vtra vel vtrius.

FAV. *Continuò aſpiciens ægrè tulit aſpera mater:*
Et clamans, quò, dixit, abis? cur deſeris agmen?
Galla, ueni: nanq; hic alnos prope mitior umbra,
Hic tremulas inter frondes immurmurat aura.
O inuiſa meis uox auribus. ite, precabar,
Ite, malam uenti celeres diſpergite uocem.
Si quis paſtor oues ad pinguia paſcua ducat,
Et uetet adductas præſens decerpere gramen:
Vel ſi iam paſtas potum compeſcat ad amnem,
Et ſitibundo ori ſalientem deneget undam,
Nónne importunus naturæ inimicus, & excors?
Illa mihi uox uiſa Iouis uiolentior ira,
Cum tonat, & pluuius terris iraſcitur aer.
Non potui & uolui frontem non flectere. uirgo
Demiſſi in cilium de ſub uelaminis ora
Me aſpiciens, motis blandè ſubriſit ocellis.
Id cernens iterum, natam uocat improba mater.
Galla operi magis intendens, audire recuſat.

Vt pede, ſic animo ſequitur. tum prouidus ipſe
(Nanq; dolos inſpirat amor, fraudesq́; miniſtrat)
Nunc cantu, nunc ſollicitans clamore metentes,
Velamenta dabam ſceleri, quo credere poſſent
Et ſoror & mater, non audiuiſſe puellam,
Falce repellebam ſentes, ne crura ſequentis
Læuia, ne teneras auſint offendere plantas.
FOR. *Quiſquis amat, ſeruit: ſequitur captiuus amantem,*
Fert domita ceruice iugum, fert uerbera tergo
Dulcia, fert ſtimulos, trahit & bouis inſtar aratrum.

Cõtinuò aſpiciẽs, &c. Recitat argumẽtũ amorũ ſuorũ. Si qs paſtor. Indicat ſimilitudine, quàm incõmoda fuerat matris reclamatio: nã ſicut paſtor ouibus eſſet importunus, ſi eas à præſentibus herbis aut fluminibus, cũ famerent ac ſitirẽt, arceat, quæ Tãtali pœna dicitur: ita importuna viſa eſt mater, quæ præſentia puellæ vetabat frui. Iouis violentior ira. Amatoriè dictum.

Audire recuſat. id eſt, hic (vt videtur) diſsimulat. Velamenta dabam ſceleri. id eſt, fraudi, quæ nõ ſemper ſcelerata eſt. nam ſi boneſtè amauit, vt titulus indicat, cui ſceleri? ſed ſcelus eſt in puella nõ audienti monitis maternis. Sentes. id eſt, ſpinas *Sentes.* & vepres. Crura ſequẽtis. ſcilicet virginis. Læuia. nõ aſpera nec piloſa. Teneras plantas. Maro: Ah tibi ne teneras glacies ſecet aſpera plantas. Quiſquis amat, ſeruit. Ideo Ouidius: Dum licet, iniuſto ſubtrahe colla iugo. Fert. id eſt, patitur ver- *Fert.* bera. Satyricus: Solea puer obiurgabere rubra. Bouis inſtar. *Inſtar.* id eſt, in ſtatum & in morem. quod Valla nõ approbat. vult enim inſtar, ad æquiparationem, non ad ſimilitudinem pertinere.

FAV. *Tu quoq;, ut hinc uideo, non es ignarus amorum.*
FOR. *Id commune malum, ſemel inſaniuimus omnes.*
FAV. *Hoc animi tam triſte bonum, tam dulce uenenum*
Quotidie crudele magis, creſcebat in horas:
Vt calor, in nonam dum lux attollitur horam:
Pallebam attonito ſimilis, lymphaticus, amens,
Immemor, inſomnis, nec erat res ardua, morbi
Noſſe genus, frons eſt animi mutabilis index.

Vt pater aduertit, mitem ſe præbuit ultra
Conſuetum: quòd & ipſe ſuos expertus, amorum
Sciret onus, blandoq́; loquens humaniter ore,
Dic, inquit, dic Fauſte, quid hoc quod pectore uoluis?
Infœlix puer, hæc facies teſtatur amorem.
Dic mihi, ne pudeat curas aperire parenti.
FOR. *Sit licet in natos facies auſtera parentum,*
Aequa tamen ſemper mens eſt, & amica uoluntas.
FAV. *Vt facilem pater affectum præ ſe tulit, ultro*
Rem confeſſus, opem petij, promiſit, & antè
Quàm brumale gelu borealibus arua pruinis
Spargeret, agnati unanimes cum patre puellam
Deſpondere mihi: nec adhuc ſine teſtibus illi
Congrediebar, eram medio ſitibundus in amne
Tantalus: ô quoties miſſo cum bobus aratro
Vt uacuis aliquando eſſet ſola ædibus, ibam.

Tu quoque. Aeneas Syluius, qui & papa Pius, aſſerit neminem ad trigeſimum peruenire ætatis annum, qui non ſenſerit aliquando amoris ignem. Vnde prouerbialiter dicitur hic: Semel inſaniuimus omnes. Quod Maro in Geor. lib. 4. ſic dicit: Omne adeò genus in terris, hominumq́; ferarumq́;, Et genus æquoreũ, pecudes pictæq́; volucres, In furias ignemq́; ruunt, amor omnibus idem &c. Hinc. id eſt, ex his à te dictis. Lymphaticus. id eſt, furore percitus, vt hi qui lymphas, id eſt, nymphas ſe vidiſſe in aquis credunt. Errant autem, qui vinum lymphaticum dicunt, pro diluto. Amens. id eſt, ſine mẽte: Terent. Nã hæc incœptio non amantium, ſed amentium eſt. Frons eſt animi mutabilis index. Prouerbiale, ſed quia cœperunt homines diſsimulare, dicit Iuue. Fronti nulla fides. ea dicata fertur verecundiæ atque pudori. Frons index. Sunt ergo, index, iudex, & ſimilia, communia. Cice. Hãc vocem ſtultitiæ indicem. Vt pater aduertit. id eſt, reſciuit, agnouit, annotauit animaduertẽdo. Mitem ſe præbuit. talem præſtandum docet Mitio Terẽtianus in Adel. Vltra conſuetum. id eſt, præter conſuetudinem: quia ſolent patres eſſe ſeueri in mores filiorum. Vnde Menedemus Terentianus in Heaut. Cœpi non humaniter, neque vt decuit, animum

ægrotum adoleſcentuli tractare,ſed vi & via peruulgata patrum quotidie accuſabam &c. Cauſam autem quare pater mitior fuit, addit, Quòd & ipſe ſuos ex,&c. Vnde & diuum Petrum labi contigit, vt ſciret ignoſcere. Dic mihi, ne pudeat, &c. ex loco Terentiano. Sit licet in natos, &c. Confirmat vt vero ſimile ſit quod ille dixerat. Agnati. id eſt,affines. Deſpondere. id eſt,deſponderunt mihi puellam. Nec adhuc ſine teſtibus. id eſt,arbitris & præſentibus. Illi. id eſt,cum illa Congrediebar. id eſt, licet mihi eſſet deſpõſata, tamẽ non licebat conuenire eam, nec cum ea loqui quum ſola eſſet:quo cuſtoditam eius atteſtatur pudicitiam. Eſt autem locutio Vergiliana: nam Vergilius verba ad certamen pertinentia, cum datiuo conſtruit,quæ alii cum ablatiuo,mediante cum, vt:Placidòne etiam pugnabis amori?id eſt,cum amore. Certat tibi, id eſt,tecum. Infelix puer, atque impar congreſſus Achilli, id eſt, cum Achille. Eram medio ſitibundus in amne Tantalus.id eſt,Tantali ſimilis,de quo Horatius 1. Serm. Tantalus à labris ſitiens fugiẽtia captat Flumina. Quia enim deorum ſecreta reuelauit, aut quia Pelopem filium diis epulandum appoſuit, hac pœna apud inferos damnatus dicitur, vt mento tenus, imò labiorum tenus habeat dulciſsima flumina, quibus dum ſitim reſtinguere conatur,delabuntur. Et naſo tenus fragrantia poma itidem dum apprehendere conatur, ſubterfugiunt. Signantur autem auari, vt author eſt Horatius,ſubdens ibidem:Quid rides? mutato nomine, de te Fabula narratur,congeſtis vndiquè ſaccis Indormis inhians,& tanquàm parcere ſacris Cogeris, aut pictis tãquàm gaudere tabellis. Vt ædibus. id eſt, domibus priuatis, ſcilicet paternis. Vacuis. ſcilicet patre,matre,ſorore,& reliquis familiaribus. Eſſet ſola. ſcilicet,domi. Ibam. ſcilicet ad eam. *Tantalus.*

Omnia cauſabar,ſtiuam,dentale,iugumq́;,
Lora,iugi,rullam:deerant quæcunq́;,petebam
E' ſoceri lare,ſola tamen deerat mihi uirgo.
Non deeram mihi:piſcator,uenator,& auceps
Factus eram,& ſolers ſtudia intermiſſa reſumpſi.
Quicquid erat prædæ,quicquid fortuna tuliſſet,
Ad ſoceros ibat,gener officioſus habebar.
Nocte ſemel media ſubeuntem limina furtim,
(Sic etenim pactus fueram cum uirgine)furem

Eſſe rati, inuaſere canes, ego protinus altam
Tranſiliens ſepem, uix ora latrantia fugi.
His tandem ſtudijs hyemem tranſegimus illam.
Ver redijt, iam ſylua uiret, iam uinea frondet:
Iam ſpicata ceres, iam cogitat hordea meſſor,
Splendidulis iam nocte uolant lampyrides alis.
Ecce dies genialis adeſt, mihi ducitur uxor.
Sed quid opus multis? nox expectata duobus
Venit, & in portum uento ratis acta ſecundo eſt.
Tum boue mactato, gemina conuiuia luce
Sub patula inſtructis celebrauimus arbore menſis.
Adfuit Oenophilus, *multoq; ſolutus* Iaccho.
Tempeſtiua dedit toti ſpectacula uico.
Et cum multifori Tonius *cui tibia buxo,*
Tandem poſt & epulas & pocula multicolorem
Ventriculum ſumpſit, buccasq; inflare rubentes
Incipiens, oculos aperit, cilijq; leuatis.
Multotiesq; altis flatu à pulmonibus hauſto,
Vtrem implet, cubito uocem dat tibia preſſo,
Nunc huc, nunc illuc digito ſaliente, uocauit
Pinguibus à menſis iuuenes ad compita cantu
Saltidico, dulciq; diem certamine clauſit.
Et iam tres hyemes abiere, & proximat æſtas
Quarta: dies rapidis, ſi qua eſt bona, præterit horis.
Si qua placent, abeunt: inimica tenacius hærent.
FOR. *Fauſte, uidén? uicina pecus uineta ſubintrat.*
Iam, ne forte graui mulcta taxemur, eundum eſt.

Cauſabar. Omnia cauſabar. Pergit quò occœperat, docens Fauſtum amorũ ſuorum exitũ, optatis videlicet nuptiis. Omnia cauſabar, ſcilicet excuſabã ſeu accuſabã, & in excuſationẽ intermiſſæ operæ adducebam, vt in Mœri: Cauſando noſtros in longum ducis amores. *Stiua.* Stiuam. id eſt, manicã aratri, qua regitur. *Dentale.* Dentale. id eſt, lignum ad quod inducitur vomer, vt dicit Seruius ad illud 1. Geor.

Geor.Duplici aptãtur dentalia dorſo.Rullam. partẽ à ruendo *Rulla.*
dictã.E lare.id eſt,domo.Soceri.ſcilicet futuri,quia deſponſa
tione facta.Non deeram mihi.id eſt,officio meo,aut vtilita-
ti meæ.Studia intermiſſa,ſcilicet tẽpore languoris,vt prius dixit.
Gener eſt cõiunx filiæ,& dicitur ad ſocerũ & ſocrum correlatiuẽ.
Iam ceres, id eſt,ſeges aut frumentum.Spicata.id eſt,ſpicas
habẽs.Lãpyrides ſunt papiliones quædã, quæ nitedulæ & cicẽdu-
læ dicũtur.de quibus Sipõtinus ſic:Cicẽdula à Gręcis lampyris di
cta:quidã noctilucã,quòd noctu luceat:alii nitedulã vocant. Nõ
ante matura pabula,aut poſt deſecta cõſpicitur, nunc pennarum
hiatu refulgẽs,nunc cõpreſſu obumbrata. Huius animalis ſtellan
tes volatus,maturitatis hordei ſignũ ruſticis præbent,mira beni-
gnitate naturæ.Ab hac lychnus penſilis,quẽ vulgò lampadem vo
cant,cicẽdula appellatur:quæ nocte tota ſeruatur accẽſa,& lãpy-
ridos inſtar lucet.Martial.de cicẽdula: Ancillã tibi ſors dedit lu-
cernæ, Totas quæ ſimul exigat tenebras. Scribitur autem Græcè
λαμπουρίς,ίδος,& πυριλάμπης,ſed pro u etiã y ſcribi à nobis ſo-
let.Quia ergo hordei maturitatẽ denotãt, bene dicit: Iã cogitat
hordea meſſor.Splẽdidulis &c. Dies genialis.id eſt,in quo
gignendis liberis in geniali thoro opera detur. Ratis acta.id
eſt,res,de qua parũ ſperabatur,optatũ ſortita eſt exitũ. Gemi-
na luce.Solis & tedarum.Sub patula. id eſt, ſemper patente. *Patula.*
Oenophilus.id eſt,vini amator.Oenophorũ autẽ vas magnũ, *Oenophi-*
in quo vinũ affertur.Iuuenal.Totũ œnophorũ ſitiẽs.οἶνος Gręcè *lus.*
dicitur vinũ.Iaccho.id eſt,baccho:hoc eſt,vino ſolutus: ſoluit *Iaccho.*
enim curas. Vnde Lyæus à λύω, id eſt, ſoluo, dicitur Liber pater. *Lyæus.*
Tonius.à tonando dictus cantor. Cui tibia buxo. ex buxo *Tonius.*
enim ferè fiunt nunc fiſtulæ, olim ex tibiis gruum: vnde & tibiæ *Tibia.*
dictæ.Multicolorẽ vẽtriculũ. id eſt,folliculũ,quẽ inflare ſo *Vẽtriculus.*
lẽt variis panniculis tectũ,vulgo muſam cornutã vocãt,eo quòd
obcuruam fiſtulã annexam habet. Buccas rubentes. ex vino.
Multoties. ſatis humile aduerbiũ,quo idonei abſtinere dicun
tur. Vtrem. id eſt, ſuccũ illũ ex corio. Pinguibus à mẽſis
iuuenes ad cõpita. id eſt,loca,quæ plures petere ſolẽt, in qui-
bus ruſtici choreas & ceteros ludos exercẽt. Cãtu ſaltidico.id
eſt,ſaltãdi formã dictãte. Et proximat. id eſt,proximè appro-
pinquat aut inſtat. Aeſtas quarta. quia æſtate poſt meſſem du
xerat. Dies rapidis,&c. Si qua.id eſt,aliqua: dies id eſt,tẽpe-
ſtas: eſt bona,id eſt,læta,proſpera: præterit horis rapidis,id eſt,
velociter tranſeuntibus.Id enim videtur lætis. Inimica tena-

cius hærent. Generalis ſententia, qua finem facit: plura tamen, vt videtur, dicturus: ſed à Fortunato ad coërcitionē pecoris auo-
Viden'. catur. Viden'. id eſt, vidésne. Pecus ſubintrat vineta. id
Vineta. eſt, loca vitibus conſita vicina. Eundum eſt. id eſt, ire nos opor-
Mulcta. tet ad cuſtodiam pecoris. Ne taxemur. id eſt, damnemur. Graui mulcta. id eſt, pœna pro delicto danda.

ECLOGA SECVNDA DE *inſania amoris, inſcripta* FORTVNATVS.

Ioannis Murmellii argumentum.

Quæ Padus exundans tulerit diſpendia primùm,
Inſanum memorat mox Fortunatus Amyntam.

FAVSTVS ET FORTVNATVS.

CVr tam ſerus ades? quid te (iam ſeptima lux eſt)
Detinuit? gregibus'ne nocent hæc paſcua ueſtris?
FOR. *Fauſte, Padus, noſtros qui præterlabitur agros,*
Creuerat, & tumidis ripas æquauerat undis.
Nos, cura gregis obmiſſa, priuata coëgit
Publicaq; utilitas, ripam munire diurnis
Nocturnisq; operis, fluuiumq; arcere fluentem.
FAV. *Fert Padus exundans mala ſæpius omina, noſter*
Tityrus eſt author, qui paſcua dixit & arua.
FOR. *Forſitan id uerum, quando extra tempora, & ultra*
Menſuram atq; modum ſubito concreuerit æſtu:
Nunc autem id poſcit tempus: nam liquitur altis
Nix hyberna iugis, implent caua flumina montes:
Se exonerant, fluuiosq; onerant: ſic flumina rurſum
Se exonerant, pelagusq; onerant. hominum quoq; mos eſt,
Quæ nos cunq; premunt, alieno imponere tergo.

Cur tam ſerus ades? In hac ecloga damnabitur amoris inſania, qua Amyntam paſtorem deperiiſſe memorabit Fortunatus. Non enim nomini congrueret, vt Fortunatus amores experiretur

riretur amaros. Amyntas à Marone inducitur paſtor æmulus. vnde dicit: Inuidit ſtultus Amyntas. ἀμυντικὸς autem dicitur vindicatiuus. Talis autẽ, proximus eſt ad furorẽ & inſaniã, quum cœptis deſiſtere cogitur. Vtrunque deduci videtur ab ἀμύνομαι, quod eſt, vlciſcor, punio, repugno. Principiũ colloquutionis eſt de inundatione Padi, quam Fauſtus accuſat, quò minus affuerit illis diebus cũ pecore. Cur tam ſerus. id eſt, tardus. ſed vtrũq; ſic accipio, vt ad tempus referatur. Vergilius: Tardi venere ſubulci. Nam lentus, piger, oſcitans etiam manę venire poſsit: ſerus autem, veſpere duntaxat, etiam ſi celer & præceps. Iam ſeptima lux. ſeptimus dies. Prima tamen lux, & primus dies differunt, authore Valla. Nam prima luce facio, quod in prima diei: primo die, quod toto ipſo die qui primus eſt. Gregibus ne nocent. quaſi dicat minimè, cũ ager Mantuanus ſit optimus. Vnde Maro: Et qualẽ infelix amiſit Mãtua campũ. Padus fluuius eſt maximus Italiæ, in quẽ iuxta Mantuam incidit Mincius. vnde de vtroq; dicit Maro in Tityro: Hic inter flumina nota, Et fontes ſacros, frigus captabis opacũ. Noſtros ergo agros, id eſt, Mãtuanos. Nos cura gregis obmiſſa. aut omiſſa. Vulgatius, Horatiũ ſecuti, depoſito b, dicimus omiſſa, & omiſi prima breui. Nocturnisq; operis. id eſt, operationibus aut operariis: nã vtrũq; ſignificat hæc opera. Fert Padus exundans mala ſæpius omina. id eſt, portẽta aut indicia futuræ calamitatis. Noſter. id eſt, noſtrâs, aut cõpatriota noſter. Tityrus. id eſt, Maro: qui in primo Buco. per Tityrũ intelligitur. Eſt author. in fine primi Geor. poſt cædẽ Cæſaris, quam tot mala ſecuta ſunt: quia Fluuiorũ rex Eridanus, cãpoſq; per omneis Cũ ſtabulis armẽta tulit. Idẽ enim eſt Padus & Eridanus, ab Eridano ſeu Phaëthonte filio Solis, qui in eo ſubmerſus dicitur, denominatus. Idẽ dicit Horatius primo Carminũ de Tiberi: Vidimus flauũ Tiberim, retortis Littore Hetruſco violẽter vndis, Ire deiectũ monumẽta regis, Tẽplaq; Veſtæ. Qui paſcua dixit & arua. id eſt, Bucolica & Georgica. Prudẽter Aeneida tacet, vt cuius lectio ad ruſticũ nõ ſpectat. Horatius autẽ in Sermonib. reticet, qa tũc nondũ erat emiſſa. Forſitan. bene forſitã, ne portẽtis fidens priſcorũ edere cẽſeatur: quæ verò tẽpeſtiuè fiunt, nihil portẽdere videntur præter ſe. Nam liquitur. id eſt, liqueſcit & defluit. Vergilius Georgic. primo: Vere nouo gelidus canis quum mõtibus humor Liquitur. Mõtes. nominatiuus eſt, qa mõtes implẽt caua flumina, id eſt, alueos fluminũ. Se exonerant, videlicet mõtes, & onerãt flumina, flumi-

Amynticus. *Serus.* *Prima lux.* *Primus dies.* *Omina.* *Noſter.* *Eridanus.* *Liquitur.*

na rurſus onus ſuũ in mare demittunt:nã omnia flumina intrant mare,& mare nõ redundat. vnde ruſticè dixit: Pelagusq; onerãt. Quæ nos cunque. Tmeſis(id eſt,inciſio) eſt, pro quæcunque nos. Dicitur autẽ tmeſis,non temeſis. Alieno imponere tergo. Vnde de Phariſæis Saluator Matthæi 23. Alligant autem onera grauia & importabilia, & imponunt in humeros hominũ, digito autem ſuo nolunt ea mouere.

FOR. *Sed iam contractum reuocat ſuus alueus amnem.*
FAV. *Decreſcente Pado, dictu mirabile, noſter,*
Fortunate, lacus maioribus æſtuat undis.
Vrbs natat, obſcuræ fiunt cellaria foſſæ,
Lyntre cados adeunt: labens ad uina miniſter
Ridet, & ex imis fertur grauis obba lacunis.
Multa, licet nati fuerint melioribus horis,
Multa & magna ferunt aliquando incommoda ciues.
FOR. *Commoditas omnis ſua fert incommoda ſecum,*
Et ſorti appendix eſt illætabilis omni.
FAV. *Hactenus Eridanus, noſtros repetamus amores,*
Quandoquidem nunc alma Venus mouet omnia, cœlum
Luce tepet, nitida tellus uiret, arua uolucres
Cantibus exhilarant uernis, nunc omnia fœtant.
FOR. *Tu tua luſiſti, ſed nos aliena ſequamur.*
Nanq; tibi noti referam paſtoris amores,
Vt doceam Veneris nihil eſſe potentius igne.
Pauper, & infeſto ſub ſidere natus Amyntas,
Sex uitulos, totidemq; pares ætate iuuencas,
Armentiq; patrem ducens in paſcua taurum,
Venerat ad Coitum, nitidis ubi Mincius undis
Alluit herboſos fugiens perniciter agros.
Arx noua propter aquas, pinnatis ardua muris
Eſt Coitus, campo moles fundata paluſtri.
Hic igitur recubans, uitrei prope fluminis undam,
Vitis ubi amplectens longis dumeta lacertis,

In vada

In uada curuata ripæ ſupereminet umbra,
Piſcibus inſidias tendebat arundine & hamo.
Meßis erat, Solis rapidi uiolentia aduſtos
Proſciderat campos. finem philomela canendi
Fecerat, & neq; lux, paßim morientibus herbis,
Paſcere oues poterat, neq; nox humore cicadas.
Dumq; incumbit aquis, ſtudioq; intendit inani,
Taurus (ut auditum eſt) primum uexatus ab œſtro,
Mox canibus, demum furaci à milite ſyluis
Abditus, ex toto confeſtim euanuit agro.

Sed iam contractum. Nō interrogatiuè, ſed indicatiuè legatur. Suus alueus. id eſt, próprius aut debitus: aut hypallage, id eſt, ſuũ amnē. Decreſcente Pado, dictu. id eſt, vt dicatur, vel dũ dicatur, mirabile. Noſter lacus. vicinus vrbi noſtræ Mantuæ, ſcilicet Benacus. Mincius enim ex Benaco fluit. Lyntre. id eſt, ſcapha, aut alia nauicula. Grauis obba. id eſt, lagena. Perſius ſeſsilem vocat, eo quòd lato fundo quaſi ſedeat, dicēs Satyra quinta: Exhalet vapida læſum pice ſeſsilis obba. Melioribus horis. Vnde Iuuenalis: Diſtat enim quæ Sidera te excipiant, modò primos incipientē Ede vagitus, & adhuc à matre rubentem. Sed in ethnicis quàm Chriſtianis conſonantius. Verùm ſi non trahimur aut compellimur inuiti, ducimur tamen zelo & incitamur. Appendix illætabilis. quia in hoc Mũdo nō ſunt ſolida nec plena gaudia, quæ nihil habeāt amaroris. Nā extremũ gaudii, luctus occupat. Appēdix dicitur quod appēditur. Illætabilis, de qua nō eſt lætādũ. Sic Aenei. 4. Hinc Drepani me portus & illætabilis ora. Multa ſunt prouerbialiter dicta, notatuq; digna. Boethius dicit ſe didiciſſe, in foribus Iouis eſſe duo dolia, alterũ boni, alterũ mali: nemineinq; naſci, qui nō aliquādo ex vtroq; bibat. Hactenus Eridanus. ſcilicet dictus eſt, id eſt, inundatio Padi. Noſtros repetamus amores. Quādoquidē nũc. ſcilicet in vere, præcipuè dũ nix liqtur. tũc enim Veneri potiſsima datur opera. Vnde vernæ dicti, ꝗ ferè verno tēpore gignũtur. Alma. qa diua creatrix, ab alēdo dicta: nā p ꝓpagationē cōſeruat genus noſtrũ. Arua volucres. Maro: Hinc volucrũ cōcētus in aruis Exhilarāt. ἱλαρὸς Græcè, vnde hilarũ Terētius dixit, facit hilaro verbũ, quod eſt, hilarē & lętũ facio. Nũc omnia fœtant. id eſt,

Mincius. Lynter. Obba. Appendix. Alma.

fœtus producunt. Tu tua luſiſti.id eſt, tuos amores faciliter cecini ſti.Eſt enim ludere,res non graues canere. Vnde Vergilius in Buco.& ipſum Ludere quæ vellem calamo permiſit agreſti.Et Ouidius: Ille ego, qui fueram tenerorum luſor amorum,Ingenio perii Naſo poëta meo. Item Maro in Culice:Luſimus Octaui gracili modulante Thalia,Atq; vt araneoli tenuem formauimus orſum.Sed nos aliena ſequamur. Non enim fortunato,vt dixi, infortunia amorum congruunt: ea enim dicturus eſt. Veneris nihil eſſe potentius igne.Maro: Omnia vincit amor,& nos cedamus amori. Et ideo de tempore quo amãt belluæ,dicit Georg.3.Tempore nõ alio catulorum oblita leæna,Sæuior errauit campis,nec funera vulgo Tam multa informes vrſi, ſtragemq; dedere Per ſyluas,tum ſæuus aper,tum peſsima tigris, Heu male tum Libyæ ſolis erratur in oris. Et infeſto ſub ſidere.id eſt,moleſto,& inferẽti quaſi vim:quod plus eſt,quàm ſi

Coitus. infauſto,legendum ſit. Ad Coitum. id eſt,ad arcem ſic dictã, quòd eſſet ad confluentem Padi & Mincii ex Benaco,vt dixi,na-

Perniciter. ſcẽtis.Perniciter.velociter. Arx noua.caſtellũ notat. Pro-

Arx. pter aquas.id eſt,iuxta.Vergilius Georgicorum tertio: Et viridi in campo templum de marmore ponam Propter aquam,tardis ingens vbi flexibus errat Mincius,& tenera prætexit arundine ripas.Sed quæram,cùm ille in laudem Mincii(eſt enim ſic vtilior nauigantibus,aduerſo præſertim flumine)dixit,tardis flexibus, cur hic dicat,fugiens perniciter? Sed dicemus id ad inundationem pertinere,qua flumina tarda aliàs,pernicia fiunt. Longis lacertis.id eſt,brachiis, quia labruſcæ nõ putantur nec reſecantur. Arundine & hamo.id eſt,hamata arundine, id eſt,

Scidi. virga tenui.Sciderat, mutauit,fecitq;. Proſciderat campos. finem philomela, &c.Nam ſcindo ſcidi priorẽ corripit. Aenei.3. Heſperiũ Siculo latus abſcidit,aruaq; & vrbes. vbi Seruius tamẽ videtur ſentire,debere produci. nam metri,inquit,cauſa ſci ſyllabam corripuit. Verùm non legitur correpta,quum contrà ſæpe reperiatur. Horat. 1. Carmi. Nequicquam Deus abſcidit, &c. Poſſet fortè legi Soluerat, aut quid ſimile. Neque lux.id eſt,diurnum tempus. Neque nox humore.id eſt,rore.Verg. Dumq; thymo paſcentur apes, dum rore cicadæ. Studioq; intendit inani.id eſt,piſcandi hamo,vnde parum vtilitatis conſequitur,præſertim prætermiſſa cuſtodia armentorũ. Ab œſtro. veſpæ genus eſt,ſic Græcè à ſono dictũ.Mox.id paulò poſt, vexatus à canibus. Demum.id eſt,tãdem aut vltimò. Abditus.

id eſt,

id eſt,abſconditus. A milite.id eſt,viro belligero humilis cōditionis,vnde furaci addit.Nō enim militē dicemus equitē auratū, ſed milleſimū quenq;,id eſt,quemlibet è numero millenario,etiā vilißimum.vnde milites Romani potißimùm pedites vocabant.

Quod puer ut nouit,tumulum conſcendit,& alta
Voce bouem clamans,longo rura omnia uiſu
Proſpicit.ut fruſtra niti ſe comperit,arcum
Corripit & pharetram:ſequiturq; per inuia taurum,
Illum per caulas,& per ſtabula omnia quærens,
Per colles Benace *tuos,per conſita oliuis*
Iugera,per uirides ficis & uitibus agros.
Venerat ad ſublime iugum,quod ſulfuris arcem
Suſtinet,& longis aperit proſpectibus illinc
Benacum,*hinc campos longè lateq; patentes.*
Lux ea ſacra fuit Petro,*frondente ſub ulmo,*
Miſta erat ex omni pubes poſt prandia uico,
Ducebatq; leues buxo reſonante choreas.
FAV.*Ruſtica gens,nulla genus arte domabile,ſemper*
Irrequietum animal gaudet ſudore,peracto
Mane ſacro,feſta(quando omnibus otia) luce,
Ipſa oti ac famis impatiens epulatur,& implet
Ingluuiem,audito properat tibicine ad ulmum,
Hic furit,hic ſaltu fertur bouis inſtar ad aras.
Quam raſtris uerſare nefas & uomere,terram
Calcibus obduris & inerti mole fatigat,
Ac ferit,& tota Baccho *facit orgia luce,*
Vociferans,ridens,ſaliens,& pocula ſiccans.
FOR.*Stulte,quid hæc faris? ſolatia ruſtica damnas*
Ruſticus ipſe? tuis malus es,tibi peßimus ipſi?
FAV.*Dicta ioco fuerint,noſtrum repetamus* Amyntam.

Quod puer.Proſequitur hiſtoriam aut argumētum cœptū, Proſpicit.porrò aſpicit.Aenei.primo:Nauē in conſpectu nullam,treis littore ceruos Proſpicit errantes. Vt. id eſt,poſtquàm.

Per caulas, & per ſtabula omnia quærēs, Per colles Benace tuos. Nō lōgè ergo diſtat, ita vt de eo intelligi poſsit, quod dixit: noſter lacus &c. Sulfuris arcem. à ſulfure denominatā. Benacum. qui vt Larius ex Alpibus augetur. Sacra fuit Petro. ad vincula, vt videtur, Calēdis Auguſti. Buxo. id eſt, fiſtula ex buxo. Maro: Tympana vos buxusq; vocat berecynthia. Ipſa oti ac. Sic Maro iū fine Georgicorū. Ignobilis oti, pro otii dixit: nam vt hic otii ſcribas, verſus nō patitur. Bouis inſtar. id eſt, in morē: quod Valla, vt dixi, improbat. Quam raſtris. ſcilicet in cœmeterio aut alio loco ſacro, aut area publica. Facit orgia Baccho. id eſt, celebrat Bacchanalia. Orgia autē generaliter dicuntur omnia feſta. Calcibus. à nominatiuo calces: ſic enim ſcribendum præcipiunt, eſtq; incerti generis. Vergil. Ferrata calce fatigat. alibi maſculinū leges. Inerti mole. id eſt, pondere corporis inertis. Tibi peſsimus ipſi. Confeſſus enim fuerat ſuos amores, vnde poſſet in eum dici illud Horatii: Quàm temere in noſmet legem ſancimus iniquam?

Continuit greſſum, baculoq; innixus acerno
Intermiſit iter, donec miteſceret æſtus.
Ah puer infelix, æſtus te maior in umbra
Corripiet. nudam uideas ne in fonte Dianam,
Claude oculos, blandis neu des Sirenibus aurem.
Sors tua Narciſſo ſimilis: Narciſſus in undis
Dum ſedare ſitim properat, ſitit amplius. at tu
Exteriorem æſtum fugiens, intrinſecus ardes.
Quàm melius fuerat, niſi te ſic fata tuliſſent,
Ad reliquum rediiſſe pecus, ſeruaſſe iuuencas,
Amiſſi bouis æquo animo diſpendia ferre,
Quàm dum conaris nil perdere, perdere teipſum?
FAV. *Sed poſt iacturam quis non ſapit? utile non eſt,*
Conſilium poſt facta dari, quod oportuit ante.
Conſilium poſt facta, imber poſt tempora frugum.

Continuit greſſum. Reliqua proſequitur. Baculo acerno. ex acere arbore. Acer enim prima breui, illius aceris ſecundū Priſcianū, facit. Vnde acernus, a, um. Intermiſit iter. quod habuit ad ingrēdū taurū. Ah puer infelix. acclamatio Fortunati. Sic

ti.Sic illic:Ah virgo infelix,quæ te demětia cepit? Nudam videas ne in fonte Dianam, claude oculos.id eſt, auerte oculos tuos, ne videas vanitatē. ſed ad fabulam alludit: Actæon enim, quia Dianam prudens nudam vidit, à canibus diſcerptus eſt. Blandis neu des Sirenibus aurem. Nam Sirenes, vt aiũnt, ſurda aure tranſire oportet, vt inquit D. Hieronymus.Fuerunt autem(authore Seruio in fine 3.Aeneidos)tres, in parte virgines, & in parte volucres, Acheloi fluminis & Calliopes Muſæ filiæ. Harum vna voce, altera tibiis, tertia lyra canebat. Et primò iuxta Pelorum in Capreis inſulis habitauerunt, quæ illectos ſuo cantu, in naufragia deducebant. Secundum veritatem meretrices fuerunt, quæ tranſeuntes quoniam deducebant ad egeſtatem, his fictæ ſunt inferre naufragia. Has Vlyſſes contemnendo deduxit ad mortem. hæc ille.Harum nomina dicuntur Parthenope,(à qua quæ nunc Neapolis, id eſt,noua vrbs dicitur,olim fuit denominata)Leucoſia & Lygia.Dicũtur autem ab eo quod eſt ἕρειν,quod ſignificat connectere & retinere,& aſpiratio conuertitur in ſ. Harũ cantum ad Vlyſſem tranſtulit Cicero in carmine, cuius principium eſt: O decus Argolicum, quin puppim flectis,Vlyſſe,&c. Sors tua Narciſſo ſimilis.Is enim ſecundũ Ouidium Metamorph. quarto,quum ſuperbia formæ elatus,cæteros cõtemneret,amore ſui in fonte viſi exarſit:& quum ſui cõpos eſſe non poſſet, in margine languens, tandem in ſui nominis florem conuerti meruit. Dum ſedare ſitim properat. in fonte videlicet. Sitit amplius.amore ſui illic viſi. Intrinſecus ardes. æſtu amoris. Quàm melius. id eſt, quanto. Sic Vergilius in 7.Aen.Tam magis illa tremens, & triſtibus effera flammis, Quàm magis, &c. Niſi te ſic fata tul. Imputat fatis, ſed tamen immeritò, vt legitur apud Aulum Gel.lib.6.cap.2.Hei mihi,quid damnãt mortales numina cœli? Eſſe aiunt etenim per nos mala, cùm tamen ipſis Vecordi, præter fatum,ſint mente dolores.Multi ergo fatis imputãt.Iuuenalis:Hunc ego fatis imputo. Et alibi: Fata regunt homines. Et Manilius lib.3.Fata quoq; & vitas hominum ſuſpendit ab aſtris. Sic felix aut triſte venit per ſingula fatum. Verùm fatum variè accipi ſolet, vtcunq; tamen accipiatur, dicemus non imponere arbitrio noſtro neceſsitatem,etiam ſi fata viam inueniũt. Conſilium poſt facta, eſt, inquit, imber poſt tempora frugum. Bene ad ſuum inſtitutum conuertit,ne non ruſticus putetur. vt autem Maro inquit, Dulce ſatis humor.

Actæon. *Sirenes.*

FOR. *Vna puellares inter pulcherrima turmas*
Virgo erat, alba comas, alijs procerior, annos
Nata quater quinos uel circiter, ore nitenti,
Vrbanis certare potens, & uincere, nymphis,
Aureolis radians guttis. ad tempora limbus
Ibat, & ad pectus clauſum uelamen aheno
Clauiculo. mediam fulgenti fibula ferro
Stringit in anguſtum, noua candicat inſtita lapſu
Linea rugoſo, pedibusq; allabitur imis.
Hanc puer ut uidit, perijt, flammasq; tuendo
Hauſit, & in pectus cæcos abſorbuit ignes:
Ignes, qui nec aquis perimi potuere, nec imbri
Diminui, neq; graminibus, magicisue ſuſurris.
Oblitusq; greges & damna domeſtica, totus
Vritur, & noctes in luctum expendit amaras.
Sæpe graueſcentem uerbis compeſcere flammam
Nixus, & inſanum iuuenis cohibere furorem,
Dicebam: miſerande puer, quis te deus iſtas
Miſit in ambages? ſed non deus, imò ſatanum
Peſſimus ex illis, quos noctibus atq; diebus
Ter tribus, in terras fama eſt ex æthere lapſos.

Vna puellares. Non attendens ad interloquutioné Fauſtinam, pergit Fortunatus, deſcribés puellam, cuius amore exarſit. Nata quater quinos. id eſt, viginti, quæ ætas ruſticis, vxorem ad laborem expetentibus grata, quum vrbano iunior placeat, vt in Eunucho: Anni quot? ſedecim. flos ipſe, &c. Vrbanis nymphis. id eſt, ſpõſis, aut puellis pro nymphis habendis. Eſt autem datiuus more Vergiliano: Montibus in noſtris ſolus tibi certat Amyntas. id eſt, tecum & cum nymphis. ſed durius additur, & vin- *Aureolis.* cere, cum ſequatur, nymphis: nam ſubaudire oportet, éas. Au- *Limbus.* reolis. id eſt, parũ aureis, ſicut à luteo luteolum deduxit Maro. *Aheno.* Limbus. id eſt, veſtis oblonga. Aheno. id eſt, æreo. Clauiculo. id eſt, ſpintre. Fulgenti ferro. ex vſu, aut artificio, aut ex eo quod album ferrum vocant. Stringit in anguſtum. vt

gracilior habeatur. Nam ſi qua eſt habitior paulò, pugilem eſſe aiunt. Noua inſtita linea. id eſt, faſcia annexa ſtolæ. Sunt autem duo epitheta, quæ Latina lingua refugit, niſi diuiſim conſtruantur: ſed tamen hæc tolerantur, quia perinde eſt ac ſi dicat: inſtita noua ex lino, quæ ruſticæ conuenit: nam inſtita lanea & ſerica, ſtolæ matronali congruit. Allabitur imis pedibus. id eſt, ad imos pedes defluit. Horatius Sermo. 1. Nil medium eſt, ſunt qui nolint tetigiſſe niſi illas, Quarum ſubſuta talos tegat inſtita veſte. Eſt autem inſtita tenuiſsima faſciola, quæ prætexta dicitur, vt inquit Acron ad dictum locum. Lapſu rugoſo. id eſt, in plicas contracto. Hanc puer vt vidit, periit. Maro: Vt vidi, vt perii, vt me malus abſtulit error. Flammasq; tuendo. id eſt, inſpiciendo: hic actiuè accipitur. ignes: Ignes. Bona & artificioſa repetitio. Qui nec aquis, &c. vnde æditu us apud Gel. lib. 19. cap. 9. Quid faculam præfers Phileros, qua nil opus nobis? Ibimus, hic lucet pectore flamma ſatis. Iſtam non potis eſt vis ſæua extinguere venti, Aut imber cœlo candidus præcipitans. At contra hunc ignem Veneris, ſi non Venus ipſa, Nulla eſt quæ poſsit vis alia opprimere, &c. Neq; graminibus. Id conqueritur Apollo apud Naſonem: Hei mihi quòd nullis amor eſt medicabilis herbis. Magicisve ſuſurris. id eſt, incãtationibus, quæ obſcurè remordente conſcientia proferuntur. Quis te Deus. ex veteri conſuetudine interrogandi. nam hodie, cùm vnum credimus Deum, inepta eſſet, niſi abuſiuè (vt dixi) ex poetico more inferos dicamus deos, & amorem aut virtutes & vitia. In iſtas ambages. id eſt, inextricabiles errores. Sed non Deus. Corrigit ergo quòd dixerat, Deus. Imò, inquit, fatanum Peſsimus. à nominatiuo ſatan, huius ſatanos, ſicut Titan titanos, pæan pæanos. Peccant ergo, qui etiam ſatanas ſatanæ media breui proferunt. Ter tribus. id eſt, nouem noctibus & totidem diebus, ex nouem choris angelorum.

Inſtita. *Suſurris.* *Ambages.* *Satanum.*

Dic age, ſi noſti quenquam: reminiſcere, ſi quem
Videris hoc pacto diteſcere, ſurgere in altum,
Dilatare domum, maioribus horrea aceruis
Complere his ſtudijs, extendere latius agros,
Multiplicare greges, acquirere paſcua bobus.
Inter tot populos, quot habet latiſsima tellus,
Sunt qui noſtra ferant menſis epulanda cruentis

Corpo

Corpora, & humanos abſumunt dentibus artus.
Sunt, inquam, quos tanta malis tot uexet erinnys.
Sed nullum eſt tam immane genus, tam barbara nuſquam
Gens, quæ fœmineos non execretur amores.
Hinc ueniunt rixæ, ueniunt & iurgia, & arma,
Sæpe etiam diræ multo cum ſanguine mortes.
Hinc quoq; deletis euerſæ mœnibus urbes.
Ipſæ etiam leges, rubriſq; uolumina loris
Clauſa, uetant ſcelus hoc, & deteſtantur amores.
Vt leges audiuit, ad hæc reſpondit Amyntas:
(Ciuis enim fuerat puer, & uerſatus in urbe)
His monitis prudens, & circunſpectus haberi
Niteris, & ſenſu tetricos anteire Catones.
Error hic, hæc paßim ſapiens dementia regnat,
Ipſe ſibi blanditur homo, ſolerſq; putari
Vult animal, tamen incautus ſibi multa tetendit
Retia, & in foueam cecidit, quam fecerat antè.
Liber erat, ſeruile iugum ſibi condidit ipſe.
Pondus id eſt legum, (uidi ipſe uolumina) quas nec
Antiqui potuere patres, nec poſſumus ipſi,
Nec ſeruare ætas poterit uentura nepotum.
Aſpice quàm ſtulta eſt hominum prudentia. cœlum
Sperat, & eſſe ſibi ſedem inter ſidera credit.
Forſitan in uolucrem moriens tranſibit, & altum
Spiritus aſſumptis tranabit ad æthera pennis.
Tunc ego: quid latras? legum Deus author, & ipſis
Non parére, ſapit magnam nimis impietatem.
FAV. *Grandia de magnis hæc ſunt certamina rebus.*
FOR. *Quid fuerim reris? quanuis pannoſus & aſper*
Sim modò, tunc animo, tunc ui, tunc ore ualebam,
Nec mihi ſeſe alius poterat componere paſtor.
FAV. *Nunc quoq; ſi rectus uultu gradiare ſupino,*

Alter eris Marius, raſo ore uidebere Carbo.
FOR. *Talia reſpondit ſic obiurgatus Amyntas:*
Facto homini Deus inuidit conceſſa uoluptas
Viſa bonum nimis excellens, & uota repreßit
Legibus inuentis, ut equi ligat ora capiſtro,
Ne quocunq; libet, flectat ueſtigia ſeſſor.
Quæ mea ſit, me cogit amor, ſententia fari,
Liberaq; ora facit: qui non communicat uſum
Coniugis, inuidus eſt. liuorem excuſat honeſtas,
Introducta uſu longi liuoris iniquo.
Nam dum quiſq; ſibi retinet ſua gaudia, nec uult
Publica, communis mos ac longæuus honeſtas
Factus, & hunc morem fecit dementia legem.
Inuida res amor eſt, res inuidioſa uoluptas.
Tunc ego non audens hominem contendere contra
Amplius, inſano rediens ab amante receßi.
FAV. *Cernis, ut hic malus affectus ſic lumina mentis*
Claudat, in errores ut ſponte feramur apertos?
FOR. *Cernis, ut à ſummo liuentia nubila Baldo*
Se agglomerent? oritur grando. ne forte uagantes
Tempeſtas deprændat oues, diſcedere tempus.

Dicage. Progreditur in deteſtationem amorũ, quo illum auertat: facitq; id quaſi ſatyricè, docẽs nullum ex amoribus emolumentũ, nullumq; per eos diteſcere. Sunt qui noſtra ferant. Tyranni, qui ſanguinem & ſudorem pauperum abſumũt, aut ad Cyclopas & Læſtrygonas aſpexit, aut ad Aegyptios à Iuuenale damnatos: ſed verius ad auaros, qui quicquid pauperes ſudore pariunt, deuorant. Euerſæ vrbes. vt Troia & aliæ (vt Horatius 1. Sermo. ſentit) multæ: Nam fuit ante Helenam cunnus deterrima belli Cauſa: ſed ignotis perierunt mortibus illi, Quos Venerem incertam rapientes more ferarum, Viribus editior cædebat, vt in grege taurus. Tetricos. ſeueros & rigidos, à tetricis montibus aſperis. Anteire. colliſio eſt, ſicut in deinde, proinde, deeſſe, fieri ſolet.

Catones duo. Catones. duo nominati ſunt ſeueriſsimi, maior ille Cenſôrius, & minor Vticenſis. Ipſæ etiam leges. vt lex diuina, Non mœchaberis. Lex humana, vt lex Iulia in adulteros. De qua Iuuenalis: Lex Iulia dormis? &c. Quas nec antiqui potuere patres. Sic beatus Petrus Act. 15. Nunc ergo quid tentatis Deum imponere iugum ſuper ceruices diſcipulorum, quod neque nos, neq; patres noſtri portare potuimus? Sapiens dementia. Bona implicatio, ſicut apud Iuuenal. Inter Socraticos notiſsima foſſa cinædos: cum nihil ſit magis repugnans, quàm Socraticum & cinædum eſſe: ſed, vt in prologo Andriæ dicitur, multi faciunt næ intelligendo, vt nihil intelligant. Videntur ergo ſibi ſapiẽtes, cùm ſint dementes, iniquam in ſe ferẽtes legem. Horatius: Quàm temere in noſmet legem ſancimus iniquam? Quam fecerat ante. Sic Dauid: Incidit in foueam, quam fecit. Forſitan in volucrem. Tanta eſt amãtibus inſania, vt etiam quæ fidei ſunt irrideant. Graphicè ergo docet, quàm nõ ſit ſui compos quiſquis amat. Grandia de magnis. Ne decori perſonarũ immemor videatur poeta (videtur enim altior hęc diſputatio, quàm vt ruſticis conueniat) inducit alterum interloquentem, quaſi minus habeat fidei: vnde Fortunatus more ſenũ, qui ſe laudant & ſua tempora, vt Neſtor apud Homerum: vnde Flaccus in arte: Laudator temporis acti Se puero: dicit in adoleſcentia ſe fuiſſe præſtanti

Reris. ingenio, & prudentia magna præditum. Quid fuerim reris.

Pannoſus. id eſt, arbitraris. Quanuis pannoſus. id eſt, veſte multis panniculis conſuta, & craſſo panno. Et aſper ſim modò. id eſt, pannis anniſque oblitus, vt inquit Comicus. Nunc quoq; ſi rectus vultu gradiare ſupino, Alter eris Marius. Qui procerus erat, &, vt Appianus docet, vultu ſeuero, qui ex vultus diritate, cùm nihil loqueretur, ſatis proferre viſus, quàm in-

Carbo. gentem machinaretur cædem. Papyrius autem Carbo, illa tempeſtate qua cum iuniori Graccho conſpirabat, adhuc inueſtis ſeu imberbis erat. Vnde ait, Raſo ore videbere Carbo. alludens, ni fallor, ad carbonem, quo nihil nigrius. Vt equi ligat ora capiſtro ſeſſor. id eſt, qui inſidet equo. Me cogit amor. Non ergo ſui iuris aut liberum ſe fatetur, ſed amore coactum. Qui nõ communicat vſum coniugis, inuidus eſt. Vult, errore & hæreſi Nicolaitarum, etiam coniuges debere communes eſſe, & per inuidiam ſuam cuiq; datam, & legem Iuliam in adulteros latam, quæ res, quia honeſta viſa, liuorem excitat honeſtas. Honeſtatem autem introduxit longus, ſed iniquus,

inquit, vſus, quæ omnia ſunt ab inſano & demēte amatore dicta. Vnde quam vidit, non maritali affectione amauit. Inuida res amor eſt. id eſt, inuidere faciēs: quia nec regna parem, nec ferre Venus poteſt. Liuentia. ſubnigra & denſa, à liuore, qui eſt macula plumbei coloris ex compreſſu facta. Tibullus: Tum ſuccos herbasq; dedi, quis liuor abiret, Quē facit impreſſo mutua dente Venus. Et quia talem inuidi contrahunt colorem, ideo liuidi dicuntur, & liuor inuidia. Baldo. id eſt, à monte vicino. Eſt autem futuræ ecloges paraſceue, id eſt, præparatio.

ECLOGA TERTIA, DE INSA- *ni amoris exitu infelici, inſcripta* AMYNTAS.

Ioannis Murmellii argumentum.
Agricolæ duram ſortem, miſeriq; furores,
Fortunatus & exitium deplorat Amyntæ.

FAVSTVS ET FORTVNATVS.

ILla heſterna ruens Baldi de uertice grando
Fortunate, fuit nobis innoxia, diuis
Gratia, noſtrarum quibus eſt cuſtodia frugum.
Sed ueluti ex illis ueniens ait Harculus oris,
Veronenſem agrum, pecudes & ouilia ſic eſt
Demolita, caſas & paſtoralia tecta
Sic euertit, ut agricolis ſpes nulla ſuperſit.
Agricolis etenim pecus eſt ſubſtantia, & arua
His ſubiecta malis. grandis theſaurus in arca
Ciuibus eſt, quem nulla queat contundere grando,
Nulla pruina, gelu nullum, nullæ aëris iræ.
Neſcio quis uentos tempeſtatesq; gubernat,
Id ſcio, ſed neq; ſi ſcio, ſat ſcio: ſed tamen auſim
Dicere. quid? uitáne ideo mulctabor in ipſa?
Numina ſi, ut perhibent, orbem moderantur ab alto,
Extimo nil duros hominum curare labores.

Aſpice,quo tenuem uictum ſudore paramus.
Quot mala pro grege,pro natis,coniuge paſtor
Fert miſer.infeſtis æſtate caloribus ardet,
Frigoribus riget hybernis,dormimus ad imbrem
Cotibus in duris,uel humi.contagia mille,
Mille premunt morbi pecudes,diſcrimina mille
Sollicitant,latro inſidias intentat ouili,
Atq; lupus,milesq́; lupo furacior omni.
Vt manus aßiduo detrita incalluit uſu,
Squaluit os,barba obriguit,cutis aruit æſtu,
Vna repentino rapit omnia turbine grando.
Hoc ſuperi faciunt,quibus inclinamur ad aras,
Et quibus offerimus faculas & cerea uota.
Neſcio,quæ pietas, & quæ clementia tantis
Cladibus inuoluat paſtores omnium egenos.

Illa heſterna ruens.Facto ex euētu paſtoribus colloquio, proſequitur Fortunatus infelices amores Amyntæ. Stylus, quia paſtoralis,facillimus eſt:quo circa breuiſsimus ero. Illa grando heſterna. cuius meminit in fine præcedentis eclogæ. De *Vertex.* vertice.id eſt,ſummitate.Vertex enim dicitur ſummitas,à qua *Baldus.* vertendū eſt,quum altius ire nequeas,vt in capite & monte. Bal*Diuis.*dus,mons eſt. Diuis.id eſt,ſanctis. Harculus.ruſtici nomen, *Harculus.* quaſi bonus cultor,aut aruicola, aut retiarius. *ἄρκυς* enim dicitur rete. Demolita. id eſt,deiecit,proſtrauit, calamitatem inferendo.Caſas.tuguria paſtoralia. &.pro id eſt,paſtoralia tecta. Agricolis etenim.Ordo eſt:etenim ſubſtantia,id eſt,poſſeſſio & peculiū, eſt agricolis pecus & arua. Nullæ aëris iræ. id eſt tempeſtates,quaſi ab irato Ioue,qui & aër dicitur,illatæ. Neſcio quis, &c. Ruſticè id dicit, ſed graphicé. Sunt enim ruſtici impatientes calamitatis, ita vt in diuerbio ſit: Qui ſua amittit, & ſenſus amittit. Vnde & Aeneas amiſſa cōiuge (quanquā ſummus alioqui deorum cultor) ait Aeneid.2. Quem non incuſaui amens hominumq́; deûmq́;? Ant quid in euerſa vidi crudelius vrbe? Et in Bucol.amiſſo nato: Atq; deos atq; aſtra vocat crudelia mater. Vitá ne ideo mulctabor in ipſa. id eſt,ánne ob id viuens puniar? Id quoq; de more ruſticano. Nam illis durum

non

non videtur, quod differtur malum, vtpote poſt fata. Numina ſi vt perhibent. Epicurei enim negabant. vnde Maro in Bucolicis: Nec curare Deum credis mortalia quenquam. Lucretius: Nec bene pro meritis capitur, nec tangitur ira. Horatius primo Sermonum: Credat Iudæus apella, Non ego: nanque deos didici ſecurum agere æuum. Iudæum vocat apellam, id eſt, ſine pelle præputii, hoc eſt, circunciſum. Securum æuum, id eſt, ſeorſum à cura mortalium. Vnde Epicurus iactabat ſe leuaſſe genus humanum duobus ſummè malis, metu & ſuperſtitione deorum. Metu quidem, quia dixit vnum eſſe ſpiritus humani & belluini interitum, & ita non eſſe metuenda quæ poſt mortem eueniunt: & ſuperſtitione, id eſt, anxia religione, cùm dii non curent mortalia. Sed vtrunque impium, & ſceleſtum eſt, omnem pietatem & religionem deſtruens. Extimo. pro exiſtimo, id eſt, cenſeo & iudico: per x plurimi ſcribunt. Aeſtimo autem, id eſt, æris pretium conſtituo, & liceor, per æ & ſt. Diſcrimina. id eſt, pericula. Milesque lupo furacior. Miles dicitur, quicunque ſtipendium belli gratia ſuſcipit. Vna grando. Vna calamitas, quæ dicta eſt quòd calamos, id eſt, culmos ſegetum terit. Eſt autē in ſermone multiplex pathos. Quibus inclinamur. adorando & ſacrificando nutu. Sic Hiarbas Aeneidos 4. Dicitur ante aras media inter numina diuûm, Multa Iouem manibus ſupplex oraſſe ſupinis. Et infrà: Nos munera tēplis Quippe tuis ferimus, famamque fouemus inanem. Incalluit. id eſt, callum (hoc eſt, tumorem & duritiem) induit. Paſtores omnium egenos. Aeneid. 1. Omnibus exhauſtos iam caſibus, omnium egenos.

Apella. *Extimo.* *Aeſtimo.* *Diſcrimina.* *Miles.* *Grando.*

FAV. *Fortunate, ſcelus nobis hæc omnia noſtrum*
Ingerit, ætherei ſententia iudicis æqua eſt.
FOR. *Quod ſcelus? an fuimus Chriſti uitæ inſidiati?*
FAV. *Iurgia, furta, iræ, Venus, & mendacia, rixæ.*
FOR. *Quid meruere boni? nec enim ſcelus obruit omnes,*
Et tamen una omnes pariter peſſundat Erinnys.
FAV. *Heu neſcis, malè de ſuperis ſentire nefandum.*
His igitur, quæ ſcire nefas, neſcire neceſſe eſt,
Poſthabitis, curas iterum repetamus Amyntæ.
Quas ſumus experti, quas ignorare negatum eſt.

Res uulgaris amor, ſtudium commune iuuentæ.
FOR. *Mœror & affectus alij de cardine mentem*
Sæpe leuant, animo ſermo uenit æger ab ægro.
FAV. *Intellecta licet, pro re, pro tempore, fari:*
(Sic habitus Coſmas ſapiens) incognita, nunquàm.
FOR. *Fauſte, ſapis: notos igitur repetamus amores,*
Reſtat, Amynteos poſtrema in fata furores
Dicere, & in miſero lacrymas impendere caſu.

Fortunate, &c. Ne approbāda videatur ſentētia Fortunati, caſtigat eum Fauſtus, dicens illud notum verbum: Omnia mala, quæ patimur, peccata noſtra meruere. Aetherei ſententia iudicis æqua. Auguſtinus enim docet, occulta quidem eſſe interdum diuina conſilia, ſed tamen nunquàm iniuſta. Hoc Maro Aeneidos 6. Aut æquus amauit Iuppiter. & 10. Aeneidos: Rex Iuppiter omnibus idem. Quod ſcelus. Graphicè exprimit ruſticorum opinionem, qui ſeſe inſontes putant, dum capitalibus criminibus vacant. Reſpondet autem Fauſtus: Quæris quod ſcelus? Iurgia. id eſt, contentiones, quæ frequentes inter ruſticos ſunt. vnde pro magno bono duxit Maro ſepem, dicens: Hinc tibi quæ ſemper vicino ab limite ſepes, &c. Venus. id eſt, luxuria carnis. Quid meruere boni. Non reſpondet ad hoc Fauſtus, aut quia feſtinat ad narrationem exitus amorum Amyntæ, aut quia non decuit ruſticum, quæ Theologorum ſunt, enodare. Vnde dicit nefas eſſe de factis Dei inquirere: Satis enim eſſe debet, quia Deus ita vult, qui nihil iniuſtum velle poteſt. Ideóque vbi diuina eſt præceptio, nulla debet eſſe percontatio: vt Abraham nobis præclarè oſtendit, dicente Diuo Auguſtino: Nam filium non dubitauit mactare, in quo tamen propaginis promiſsionem acceperat. At ſi quæras, cur boni cum malis puniantur: Dicetur, tantùm temporaliter puniri bonos, vt plus mereantur, malos autem ad vindictam. Et ita pretioſa in conſpectu domini mors ſanctorum eius, mors autem peccatorum peſsima. Neſcire neceſſe eſt. Altiora te ne quæſieris. Mitte arcana Dei &c. Poſthabitis. id eſt, prætermiſsis, aut minoris habitis, vt: Poſthabui tamen illorum mea ſeria ludo. &: Poſthabita coluiſſe Samo. Quas. id eſt, cuiuſmodi ſumus experti, quia hoc commune malum, ſemel inſaniuimus omnes. Mœror & affectus alii.

Poſthabitis. *Quas.*

id

id eſt, affectiones & paſsiones, & perturbationes. De cardine. id eſt, de ſtabilitate. Sæpe leuant. id eſt, amouent. Animo ſermo venit æger ab ægro. quia ex abundantia cordis os loquitur. Vnde Flaccus in arte: Format enim natura prius nos intus ad omnem Fortunarũ habitum: iuuat aut impellit ad iram, Aut ad humum mœrore graui deducit & angit, Poſt effert animi motus interprete lingua. Sic habitus Coſmas ſapiens. Coſmas (vt opinor) Medices, Florentinus ille ditiſsimus & morati ſsimus, pater Laurentii & auus Petri Medicis hic intelligitur. In poſtrema. id eſt, in vltima. Fata. id eſt, mortem vſque. Impendere. id eſt, impertiri. In miſero caſu. id eſt, infelici exitu. *Cardine.* *Coſmas Medices.*

Præteriens illac paruo poſt tempore, rurſum
Inſanire hominem uideo: & miſeratus amantem,
O` iterum, dixi, mens inconſulta ueneno
Ebria fatali, populo iam fabula factus,
Non reſipiſcis adhuc? & adhuc in amore ſepultus,
Terapis atq; tuos, pecus atq; mapalia tecum,
Vt quondam moriens rapuit ſecum omnia Samſon?
Quum ſenio curuatus eris, ſi forte ſenectam
Fata tibi dederint, quis ſuſtentabit inertem,
Somnolentum, inopem, cum iam defecerit omne
Robur & ingenium, ſenſusq; receſſerit omnis?
Hæc tibi cuncta feret, niſi mors præuenerit, ætas.
Eſto domi, uigila, obſerua, ſuper omnia ſemper
Proſpice, quò tendas, &, quò ueniſſe dolendum eſt,
Ire caue. diſcerne uias, hominemq; memento
Non ad delicias, non ad muliebria natum
Blandimenta, leui tam pernicioſa iuuentæ.
Ipſe ego, cui pecudes, cui lac, cui caſeus, ægrè
Vitam ago: tanta agros omnes inuaſit egeſtas,
Tot duri rerum euentus, incommoda paſsim
Tanta, tot aduerſis totus conuoluitur orbis.

Præteriens illac. Principium narrationis. Illac, id eſt, *Illac.*

per locum illum, vbi dixi Amyntam amore languentem iacere. Paruo poſt tempore. Sic Maro: Reſpexit tamé, & multo poſt tempore venit. Vnde poſt & ante gratia exceſſus, ablatiuum regunt cum ſuo, ſi volumus, caſu: vt, poſt dictam diem paruo tempore. Sine autem caſuali, videntur aduerbia, vt poſtea & antea. O iterum. bonus eſt verſus, quia in principio carminis monoſyllaba vocalia non abiiciuntur, vt: ô vtinam, ô ego: neque corripiũtur, ſicut interdum in medio, vt in Buc. Te Corydon ô Alexi, trahit ſua quenq; voluptas. Mens inconſulta. id eſt, imprudens, cui nihil eſt conſilii aut penſi. Capitur enim incõſultus paſſiuè pro eo, cui non eſt datum conſilium, vt Aeneid. 3. Inconſulti abeunt, ſedemq; odere Sibyllæ. Et tamẽ conſulti videntur, qui cõſilium dant, ſed re vera qui conſuluntur ſæpe, id eſt, à quibus prudentibus conſiliũ petitur. Vnde nõ ſolùm Iuriſconſultus, ſed etiã Iureconſultus dicitur, quaſi in iure aut de iure. Veneno ebria fatali. id eſt, amore ad fata (id eſt, ad mortem) ducente. Eſt enim amor venenum, quia per venas it. vnde: Vulnus alit venis. nec tamen fato imputandum, ſed nobis. Vnde D. Auguſti. ſuper illud, Ego dixi, miſerere mei, ſana animam meã, quia peccaui tibi. ait: Ego peccaui, non fatum, non fortuna. De hoc tamen plura iam diximus. Populo iam fabula. id eſt, argumentum fabulandi. non tamen dicit, iam fabula facta: quia ordo eſt, factus iam populo fabula. Reſipiſcis. id eſt, iterum ſapis, & ad ſapientiam redis. Pecus atque mapalia. id eſt, caſas & caulas. Dicuntur etiam ſic à Verg. vt raris habitata mapalia villis. & magalia, ſed prima longa, vt Aene. 1. Miratur molem Aeneas magalia quondam. Rapuit ſecum omnia Samſon. vt Iudi. 16. latè deſcribitur. nota eſt hiſtoria. Senectam fata tibi dederint. Qui enim, vt Seneca dicit, ad extremum fati peruenerit, ſenex morietur. Poſuerũt antiqui multiplicem mortem: vt fatalem, quæ quatuor curſus Saturninos explebat, id eſt, centum viginti annos, vltra quos fata, id eſt, deorum conſtituta, negabant poſſe viuere. Et naturalem, quæ tres explebat, id eſt, x c. annos. tunc enim natura deficit: diciturq; mors merita, id eſt, pro merito in remediũ tot malorum, quæ ſequantur, conceſſa. Et fortuitam ac violentam, quæ etiam in primo curſu contingere poſſunt, quas omnes tangit Maro Aeneid. 4. ad finem:

Poſt & ante.

Inconſulta.

Nam quia nec fato, merita nec morte peribat,
Sed miſera ante diem, ſubitoq; accenſa furore.

Hæc tibi cuncta ferent. Vnde Flaccus in arte: Multa ferunt

anni

anni venientes cõmoda ſecũ, Multa recedẽtes adimũt. De incõmodis ſenectæ vide Iuue. ſatyra 10. in qua dicit: Sed q̃ continuis & quãtis longa ſenectus Plena malis. Proſpice, quò tendas. id eſt, ad quem ſtatum. Perſius: Eſt aliquid quò tendis? Et quò. id eſt, ad quẽ ſtatũ. Ordo eſt: & caue ire eò, quò veniſſe dolẽdum eſt. Eſto domi. aut ſimpliciter dicit, aut quod Perſius: Tecum habita, & noris quàm ſit tibi curta ſupellex. Leui. id eſt, facili & inconſtanti. Te duri rerum euentus. Licet, vt Valla docet, in plurali frequentius dicatur, euenta genere neutro, tamen etiam euentus legimus, vt Aeneid. 6. Cæcosq; volutat Euentus.

Accipe rem non auditam, non tempore factam
Præterito, ſed quam lux hæc mihi protulit ipſi:
Vt mos, autumno pecudes creſcente totondi,
Mane foro expoſui lanæ uenalia pondo
Sexaginta, hodie grande æs conflare putabam,
Vix uitam gregis eduxi, uix pabula poſſum
Mercari hybernis niuibus. quo cætera pacto
Sit uictura domus, nondum mihi conſtat Amynta,
Quiſquis amat, dominæ munuſcula mittat oportet.
Tu uerò, cui uix tectum fortuna reliquit,
Sub quo luce habitat, ſub quo pernoctat egeſtas,
Quid poteris cupidæ gratum donare puellæ?
Mittere mala decem, ſatis eſſe ſolebat amanti.
Purpurei flores, & raptus ab arbore nidus,
Gramen odoriferum, memini quo tempore magnæ
Credebantur opes, uentum eſt à gramine ad aurum.
Regia res amor eſt hac tempeſtate, receſſit
Mos uetus, & quædam mala lex inoleuit amandi.

Accipe rẽ nõ auditã. Cõtinuat ſermonẽ quẽ ad Amyntã habuit, in quo quod Amyntæ dicit, omnibus dicit, qui ſimili capti ſunt morbo. Recitat ergo argumẽtũ pro re excogitatũ. Nõ auditã. qa falſa ſunt ſæpe audita. Vnde Plautus: Plus valet vnus oculatus teſtis, q̃ auriti decẽ. id eſt, vnus qui ſe vidiſſe dicat, quàm decẽ, qui audiuiſſe dicãt. Autumno totondi. alibi in Maio tõdẽtur. Sexaginta põdo. id eſt, libras. Mittere mala decẽ.

Ver.in Buco. Aurea mala decē miſi,cras altera mittā. Purpurei flores. Idem:tibi lilia plenis Ecce ferūt nymphæ calathis. Sed id amaſii poëtæ huberius dicunt. Et raptus ab arbore nidus. Idem : Parta meæ Veneri ſunt munera, nanq; notaui Ipſe locum aeriæ, quo congeſſere palumbes. Gramen odoriferum. Idē: Tum caſia atq; aliis intexens ſuauibus herbis, Mollia luteola ſpargit vacinia caltha. Credebantur opes. vnde: Qui potuit violas addere, diues erat. A gramine ad aurū. Oui. Melius nunc omen in auro eſt. Regia res. id eſt, regalis, quod potius dicerem, ſed tamen morbum regium vocant, qui regalē expetit ſumptum. Hac tempeſtate. hoc tempore turbulento.

Talia ſuadenti, toruo mihi rettulit ore:
Si cupis optatam mihi Fortunate ſalutem,
Da quod amo, noſtro hæc una eſt medicina dolori.
Cætera, quæ memoras, mihi ſunt tormenta. reuelli
Ex animo furor iſte nequit. mea pectora imago
Virginis obſedit, mecum eſt, mecum itq; reditq;,
Excubat & dormit mecum, caput, oſſa, medullas,
Cor complexa, poteſt cum ſola excedere uita.
Ac ueluti quoties aliena ex arbore ſecto
Surculus inſeritur trunco, natura duorum
Iungitur, & miſto coaleſcit corpore uirga:
Sic dominæ dilecta mihi ſe immerſit imago,
Et fecit duo corda unum, duo traxit in unum
Pectora: ſenſus ineſt nobis & ſpiritus idem.
O` me felicem, ſi cum mea fata uocabunt,
In gremio dulciq; ſinu, niueiſq; lacertis,
Saltem animo caput hoc languens abeunte, iaceret,
Illa ſua nobis morientia lumina dextra
Clauderet, & triſti fleret mea funera uoce.
Siue ad felices uadam poſt funera campos,
Seu ferat ardentem rapidi Phlegethontis ad undam,
Nec ſine te felix ero, nec tecum miſer unquàm.
O` Dryades, florumq; deæ, nymphæq; decentes,

O nemo

O nemorum Syluane pater, ſeruate (precamur)
Collibus in ueſtris, gelidiſq́; in uallibus omne
Syluarum rurisq́; decus: circundate ſaltus
Sepibus, & prohibete pecus ne floribus obſit.
Iſta, precor, dominæ ſeruate in funera noſtræ.
Tunc omnis ſpargatur humus, redolentia ſerta
Texite, quæ circa tumulum, ſupraq́; iacentem
Componantur heram: triſtes ad buſta puellæ
Pierides aderunt, & lamentabile carmen
Ore canent madido, ſignataq́; uerba relinquent
Iſta ſepulturæ, relegenda nepotibus olim:
Hic tegitur uirgo, cui nil, quin diua uocari
Debuerit, deerat, niſi dura fuiſſet amanti.

Talia ſuadenti. Recitat reſponſum miſerè amantis, ſolam puellam depoſcẽtis, vt Carinus Terẽtianus: Nihil aliud volo niſi Philomelã. Bene dicit, ſuadenti: & non, perſuadenti, quia nihil efficit. Furor iſte. id eſt, quem tu commemoraſti, & dixiſti in me eſſe. Excubat. id eſt, excubias agit, hoc eſt, vigilat mecum. Aeneid. 4. Illum abſens abſentem auditq́; videtq́;. Id quoque Phædria optat ſibi à Thaide fieri in Eunuch. Me ames, me deſideres, me ſomnies, me expectes, de me cogites, me ſperes, me te oblectes, mecum tota ſis, &c. Caput. Vnde furor in amante. Oſſa, medullas. Aenei. 4. Eſt mollis flamma medullas Interea, & tacitum viuit ſub pectore vulnus. Vnde hic addit: Cor cõplexa. *Cura.*
Hinc enim dicitur cura, quòd cor vrit. Surculus. id eſt, inſita, *Surculus.*
quę pullulat virgula. Duo corda vnum. Vnde 1. Corint. 6. Et erunt duo in carne vna. Hic autem non ex re, ſed ex affectione dicitur, quia nondum adhæſit. qui autem adhæret (vt ibidem dicitur) meretrici, vnũ corpus efficitur. Et ſpiritus. id eſt, animus, quia Græcè ἄνεμος ſpiritus ſeu ventus dicitur. O me felicem. Graphicè exprimit affectionem miſerè amantis, cui dulce videtur in complexu amatæ mori. Vergilius in Bucol. Hic ipſo tecum cõſumerer æuo. Illa ſua nobis, &c. Ex Tibullo ferè ſumptus locus, aut ex epiſtolis Ouidii: Triſti voce nænias canendo. Siue ad felices campos. id eſt, Elyſios, de quibus Aenei. ſexto: De- *Elyſium.*
uenere locos, & amœna vireta Fortunatorum nemorum, ſedesq́;

Phlegethō. beatas &c.Hos paradiſum vocamus. Phlegethon fluuius infernalis,abardore dictus. Nec ſine te felix ero, nec tecū miſer vnquàm. Ex affectione,vt dixi, loquitur,non ex debito cōſilio. Itaq; non eſt putandum,eam eſſe poëtæ mentem. Quod dico propter imperitos,qui non diſcernentes quādo ex ſua ſententia,& quando ex alterius introducti loquuntur poetæ,indifferenter citant,quaſi ita ſenſerint. Maro autem ſentit etiā amores perdurare poſt fata: vnde ait in eodem 6. Curæ non ipſa in morte relinquunt. Quin putauit eaſdem permanere affectiones, dicens: Quæ gratia currûm Armorumq; fuit viuis, quæ cura nitenteis Paſcere equos, eadem ſequitur tellure repoſtos. Iuxta quod dictum eſt: Qualem te inuenio, talem te iudico. Et ita quia æterna eſt damnatis peccandi libido (nō enim immutari poſſunt) meritò eſt æternum ſupplicium. Sed ad ruſticum redeamus Amyntā, cui inſanus amor non perſuaſit, quod Prophetæ diuinitus perſuaſum erat,dicenti: Nō auertas faciem tuam à me, & ſimilis ero

Dryades. deſcendentibus in lacum. O dryades. id eſt, nymphæ arborū, & præcipuè quercuū, quia δρῦς δρυός,id eſt,drys, huius dryos,

Napeæ. quercus dicitur. Florumq; deæ. quæ Napeę dicuntur. Nym

Oreades. phæq;. ſcilicet aliarum rerum,vt montium quæ Oreades,& flu minum quæ Naiades dicuntur, & marium quæ Nereides, & arborum quoque quæ Hamadryades. O nemorum Syluane pater. vnde à ſyluis denominatus. Hic quoq; aduenisſe dicitur ad Gallum amore pereuntem,à Vergilio in Bucolicis:

Venit & agreſti capitis Syluanus honore,
Florentes ferulas & grandia lilia quaſſans.

Vnde dicit: Seruate,precamur: quia Nymphæ amare & amari ſolent. Seruate, inquit, decus. id eſt, ornatum florum & herbarum. Ne floribus obſit. Verg.Georg.4. Nec oues hœdive petulci Floribus inſultent,aut errans bucula campo Decutiat rorē, & ſurgentes atterat herbas. Iſta id eſt, veſtra dona. Dominæ noſtræ. Sic enim & Græci & Latini & Barbari vxores vocant.

Sepulcrum leue. Vnde Maro in diris: Quod mea non mecum domina eſt. Circa tumulum. Credebant enim in veteri ſuperſtitione beatas animas, quarum corpora molliter requieſcerent. Vnde Perſius: Nunc non cinis ille poetæ Felix? non leuior cippus nunc imprimit oſſa? Laudant conuiuæ, nunc non è manibus illis, Nunc non è tumulo,fortunataque fauilla Naſcentur violæ? Et Iuuenalis: Dii maiorum vmbris tenuem & ſine pondere terram, Spirantesque crocos, & in vrna perpetuum ver, Qui præce-

ptorem ſancti voluere parentis Eſſe loco. Et Martialis: Sit tibi terra leuis, molliq; tegaris arena. Ouidius: Oſſa quieta, precor, tuta requieſcite in vrna, Et ſit humus cineri non oneroſa tuo. Contrà imprecatur Tibullus: O tu qui Venerem docuiſti vendere primus, Quiſquis es, infelix vrgeat oſſa lapis. Triſtes ad buſta puellæ Pierides. id eſt, muſæ. Iuuenalis: Pierides, proſit mihi vos dixiſſe puellas. Buſtum dicitur quaſi bene vſtum, locus vbi vrna condebatur: Vrna autē ab vrendo dicta, quòd vſtorum teneret cineres. Ideo autem Romani, qui tunc vt nunc faciunt, terra condere ſolebant corpora defunctorū, cœperant ea concremare: quia per bella & inuidiam eruta videbant aliquando oſſa. Diuerſitatem tamen hanc ex philoſophis ortam putant, vt qui ex terra potiſsimùm ſumpta putarent, terræ mandarent corpora: qui ex igne, & igni &c. Lamentabile carmen. Næniā funebrem, aut corpore nondū ſepulto epicœdiō, & eo ſepulto epitaphion. In Daphnide autem dicit Maro: Et tumulo ſuperaddite carmē. Relegēda nepotibus. id eſt, minoribus aut poſteris. Buſtum. Vrna.

O uirgo, ſi te tantus conſumeret ardor,
Per centum Scyllas ad te, per mille Charybdes
Tranarem laturus opem: tu ſæuior hydra,
Me fugis. at culpæ nihil eſt in uirgine. nam me
Neſcit adhuc. ſi ſciret enim, ſuccurreret ultro.
Nec puto ſub miti tam ferrea pectora uultu,
Signa tamen uultus fallacia. ſub cute molli
Mens fera, ſub blanda ſunt corda immania fronte.
Alloquar, & faciam noſtros intelligat ignes.
Si tamen illa meos uultus auerterit, ibunt
In lacrymas oculi, triſte in ſuſpiria pectus.
Oderit illa licet ſemper, fugiatq; ſequentem,
Iſta tamen quocunq; ferar, me cura ſequetur.
Ite procul medicæ, non ſum ſanabilis, artes.
Ite procul, magico qui (quod nec credere dignum eſt)
Carmine pallentes animas reuocatis ab orco.
Ite procul, uanis precibus qui flectere diuos
Creditis. aduerſum eſt, & inexorabile cœlum.

Mera

Me rapit impatiens furor, & iuuat ire per altos
Soliuagum montes, per luſtra ignota ferarum.

O virgo,&c.Sunt verba Amyntæ per apoſtrophen,puellam abſentem alloquentis. Per centum Scyllas. numerus finitus pro numero infinito. Scylla autem & Charybdis, pericula ſunt maxima in mari Siculo: finguntur autem à poetis eſſe monſtra marina,ex puellis transfmutata.Nam Scylla,Phorci fuit filia: Charybdis, mulier vorax. De Scylla dixi in Bucol. Quid loquar aut Scyllam?Niſi aut quam fama ſequuta,&c.De Charybdi & etiam Scylla Aeneid.3. Dextrum Scylla latus, læuum implicata Charybdis Obſidet.Et ita,quia, vt dixit Horat.in arte:Dum vitāt ſtulti vitia,in contraria currunt. Ducit enim in vitium vitii fuga, ſi caret arte.Ideo de eo qui vnum periculum euitans,in aliud incidit, dici ſolet:Incidit in Scyllam, cupiens vitare Charybdin. Tu ſæuior hydra. quam Hercules tādem exuſsit,cùm amputato vno capite,illi ſemper bina repullulare videret. Erat enim lacus quem exuſsit,& locum fertilem reddidit:ſed ſerpens aquatica fingitur. At culpæ. id amatoriè: Nam ſemper amicas aut purgant, aut nō credūt peccaſſe.Vnde ille: Nec ſi mihi credere tātum. Signa tamen vultus fallacia. ſcilicet ſunt. Iuuenalis: Fronti nulla fides,quis enim non vicus abundat Triſtibus,obſcœnis? Mens fera. Vnde notus,ſed minus idoneus author: Omnis quæ nitido volucris plumeſcit amictu, Non eſt ſi ſimulat, vera columba tamen.Sępe ſub agnina latet hircus pelle lycaon,Subq; Catone pio perfidus ille Nero. Si tamen illa meos vultus auerterit. videtur hypallage, vt ſit, ſi auerterit ſuos vultus à me. Id enim indignabundi faciunt. Aeneid.11. Diua ſolo fixos oculos auerſa tenebat. Sed ſi accipiatur auerto, ſicut auerſor & auertor accipi ſolét,pro eo quod eſt,per indignationē auertēdo cōtemno,ſicut Seruius fieri poſſe aſſerit,qui dicit auerto & auertor in vna ſignificatione declinari poſſe, dicetur recta loquutio, & nō figurata, qualis eſt illa apud Boethiū: Heu heu quàm ſurda miſeros auertitur aure,&c.Vnde eſt frequentatiuum auerſor, quo frequētius vtimur.Ouid.in Faſtis: Officioq; leuem nō auerſatus honorem. Medicæ artes. Vnde Apollo apud Ouid. Metamorp.1.dicit: Inuentum medicina meum eſt,opiferq; per orbem Dicor,& herbarum eſt ſubiecta potētia nobis. Hei mihi,quòd nullis amor eſt medicabilis herbis,Nec proſunt domino,quæ proſunt omnibus, artes. Ite procul. quia Romanis etiam earum erat odioſa profeſsio

feſsio. Vnde Aeneid. 4. Magicas inuitam accingier artes. Quod nec credere dignum eſt. Vnde de Pythoniſſa, quę Samuelem excierat, dubitant Theologi, an Samuelem re vera, an nequam ſpiritum in illum transfiguratum. quod Auguſtinus potius aſſerere videtur. Animas reuocatis ab orco. id eſt, ab inferno vrgente. Vnde orcus quaſi vrgus à quibuſdam dictus videtur. Sic in Bucolicis:

Has herbas, atq; hæc ponto mihi lecta venena
Ipſe dedit Mœris, naſcuntur plurima ponto:
His ego ſæpe lupum fieri, & ſe condere ſyluis
Mœrim, ſæpe animas imis excire ſepulcris,
Atq; ſatas aliò vidi traducere meſſes.

Vanis precibus. Id impiè, ſed ex amentia amantium, Epicuro tamen dignum. Soliuagum. non in ſolo, ſed ſolum vagantem. Soli autem ſibi videntur amantes, dum ſunt ſine amato. Perluſtra. per latibula aut latebras. Ignota. ſcilicet hominibus, hoc eſt, inuia. Aeneid. 4. de Didone: Semperq́; relinqui Sola, ſibi ſemper longam incomitata videtur Ire viam, & Tyrios deſerta quærere terra, Eumenidum veluti, &c. Id autem tunc erat illi, & eſt nunc huic, futuræ mortis indicium.

Talia iactantem uerbis conabar amicis
Flectere, ſed uulnus nihil inſanabile curat.
Illum per campos nox intempeſta ſilentes,
Illum exorta dies inter dumeta uidebat
Inſomnem ſemper, rarò ſylueſtria poma
Carpentem, & potu contentum ſimplicis undæ,
Poſt longos gemitus, exhauſtaq́; lumina fletu
Aßiduo, poſt lamenta & conuulſa frequenti
Pectora ſingultu, moriens finiuit amores.
Exanimum corpus, tumuli ſine honore relictum,
Nocturnæ abſumpſere feræ, uolucresq́; diurnæ.
FAV. *Heu funeſta lues, fatalis machina, paßim*
Corda uenenatis penetrans humana ſagittis,
Aequiparans hominem pecudi. quæ pocula Circe,
Quæ peiora unquam potuit dare philtra Calypſo?
Quæ ſtyx, quis phlegethon grauior? quæ maior erinnys?

O stulti, quicunq; Deum dixiſtis amorem.
Num natura nocens Deus eſt? ubicunq; locorum
Sit Deus, eſt homini clemens, innoxius, æquus.
FOR. Heu miſerande puer, tenera ſublata iuuenta,
Quæ tibi naſcenti luxerunt ſidera? quæ tam
Noxia pars cœli eſt, ut te nil tale merentem
Læſerit, & primis infortunarit ab annis:
Nec tamen omnino cœlum tibi defuit omne,
Carmen & argutis quicquid modulamur auenis,
Doctus eras. niſi te mors immatura tuliſſet,
Dignus eras hederis, dignus Parnaſide lauro.
Nec melius cecinit pugnas ac triſtia bella,
Hordea, & agrorum cultus, & paſcua noſter
Tityrus, à magno tantum dilectus Alexi.
Nanq; tui præcox animi ſolertia, nobis
Cognita iam pridem, magnam producere frugem
Cœperat, & ſpecimen tulerat uirtutis & artus
Non uulgare tuæ: poteras iam gloria dici
Ruris, & ætatis decus indelebile noſtræ.
Te Padus, & noſter lugubri Mincius ore,
Cum nymphis fleuere ſuis, ut Thracius Hebrus
Orphea. te triſtes ouium fleuere magiſtri,
Vt Daphnim luxiſſe ferunt, te paſcua & agri
Vndiq;, & audita eſt totis querimonia campis:
Spargite paſtores tumulum redolentibus herbis,
Atq; ſacerdotum cantus ac thura quotannis
Dicite, & æternam requiem cantate poetæ.
FAV. Tu tamen arua tenes patriæ melioris, & altum
Incolis Elyſium, nos hic te flemus Amynta.
FOR. Flendum hodie nobis fuerat: nam triſtia nocte
Neſcio quæ mœſtis cernebam inſomnia formis.
Sed iam ueſper adeſt, & ſol ſe in nube recondens,

Dum cadit, agricolis uicinos nuntiat imbres:
Cogere, & ad caulas pecudes conuertere tempus.

Talia iactantem. Fortunati eſt in ſua perſona loquentis, & impietatem atq; amentiam Amyntæ damnantis. Aeneidos 1. Talia iactanti, &c. Verbis amicis. id eſt, quæ amicos decent. Eſt enim amicus, a, um, adiectiuũ. Vnde amicior & amiciſsimus leguntur. Conabar. id verè, quia ſine effectu conamur. Sed nihil. id eſt, nulla res. Curat. id eſt, purgat vulnus inſanabile. Nullum tamẽ eſt in moribus tale ante ſuprema fata. Aut vulnus inſanabile nihil, id eſt, nihili, curat verba. Inter dumeta. vbi dumi & vepres creſcunt. Inſomnem. id eſt, nullum ſomnum admittentem. quod miſerè amantium eſt. Aeneidos 4. At non infelix animi Phœniſſa, nec vnquam Soluitur in ſomnos, oculíſve aut pectore noctem Accipit. Syluestria poma. in ſyluis naſcentia. Exhauſtaq; lumina. id eſt, oculos exhauſtos. Moriens finiuit amores. Vnde & Comicus: Hanc niſi mors mihi adimet nemo. Dixit tamen Maro: Curas non ipſa in morte relinqui. Sine honore tumuli. id eſt, inſepultum. Fatalis machina. Alludit ad equum Troianum, de quo Maro Aeneidos 2. Scãdit fatalis machina muros. Fatalis igitur machina, id eſt, inſtrumentum ad exitium fatale ducens. Aequiparans hominem pecudi. Vnde fictæ ſunt transformationes, quas Circe in ſocios Vlyſsis exercuit. Pſalmiſta: Homo quum in honore eſſet, non intellexit, &c. Philtra. id eſt, amatoria pocula, ad amorem inducentia. Circe autem & Calypſo ex Odyſſea Homerica notiſsimæ ſunt, ad quas Vlyſſes appulſus dicitur, &c. De Circe quidem Solis filia, ad principium ſeptimi Aeneidos plura videbis. Calypſo autem, authore Heſiodo, Oceani & Tethyos, aut, Homero iudice, Atlantis filia, inſulam à ſe denominatã, in mari Ionio tenuit, ad quam Vlyſſes, vt à Circe diſceſſerat, naufragus peruenit: & amatorio illectus, ſeptem annos permanſit, vixq; diuelli potuit. Philtra autem dicuntur, quia philos amator dicitur, pocula aut carmina, aut alia ad amorem inducentia. Quæ ſtyx. infernalis palus à triſtitia dicta. Phlegethon. fluuius ab ardore denominatus. Erinnys. dicitur furia. Num. id eſt, nunquid. Natura nocens. Phyſicè hoc dicit: Nam virtutes naturales deos dicebant. Vnde Plinius lib. 2. Naturalis Hiſtoriæ: Fragilis & laborioſa mortalitas in partes iſta digeſsit, fragilitatis ſuæ memor, vt portionibus quiſque coleret, quo maximè indigeret, &c. Vim ergo amo

Calypſo.

Philtra.

amoris,cupidinem genere maſculino,quia deum,dicebãt. Quæ tibi naſcenti luxerunt ſidera. Iterum fatale putat. Vide vbi de fato loquuti ſumus. Cœlum defuit. id eſt,benigna influentia cœli. Doctus eras. Quemuis ergo ſui temporis doctum deflet, ſequutus Maronem in Daphnide. Mors immatura.

Maturum. id eſt,ante maturitatem veniẽs.Id enim dicitur immaturũ, quod

Præcox. nondum eſt maturum.Præcox autem, quod ante tempus maturum,quaſi præcoctum & præcoquum.Illud autem,inquit Quintilianus, præcox ingeniũ, haud temerè ad frugem peruenit:quia præcoci ingenio pręditi,aut citò moriuntur,aut ſtudia deſerunt.

Hedera. Dignus eras hederis. quibus coronantur Poetæ, eo quòd ſunt in tutela Liberi patris,qui eis coronatus ex India rediit. Horatius:Me doctarum hederæ præmia frontium diis miſcent ſuperis.Perſius:Quorum imagines lambunt hederæ ſequaces. Iuuenalis:Vt dignus venias hederis,& imagine macta.Verg.in Bucol. Atque hanc ſine tempora circum Inter victrices hederam tibi ſerpere lauros. Et iterum : Hedera creſcentem ornate Poetam.

Parnaſus. Dignus Parnaſide lauro. id eſt,in Parnaſo monte Phoci-

Parnaſis. dis Bœotiam verſus, muſis & Apollini ſacro, naſcente. Eſt ergo Parnaſis patronymicum à patria ſumptum : ſed hic pro nomine patrio ponitur,quaſi ſit, Parnaſica. Nec melius cecinit pugnas. vt in Aeneide. Et agrorum cultus. vt in Georg. Et paſcua. id eſt,paſtores,vt in Bucol.nam etiam paſcua in Georg. dicit. Noſter. id eſt,noſtrâs:hoc eſt,Mantuanus. Tityrus. id eſt,Vergilius, qui ſe per Tityrũ in primo Bucolico carmine ſignificauit. A magno Alexi. id eſt, Auguſto. Præcox ſolertia. quia ante barbã. Et ſpecimen tulerat. ſcilicet præ te,aut abſtuleras ſpecimen,id eſt,ornamentum. Non vulgare. egregium. Cum nymphis fleuere. Sic Maro de Daphnide in Daphnide. Vt Thracius Hebrus. ſcilicet fluuius. Orphea, ſcilicet fleuit: vt 4.Georg. innuit Poeta, vt Daphnim,de quo in Bucol.Verg.latè. Spargite paſtores. Sic in Daphnide: Spargite humum foliis,inducite fontibus vmbras Paſtores,mandat fieri ſibi talia Daphnis,Et tumulum facite. Et hęc pro epicœdio ſunt,quod canitur ante inhumationem. Sequentia epitaphii, quod poſt inhumationem canitur, vicem habent. Tu tamen arua tenes. hoc quidem videtur minus quadrare ſuperioribus. Nam cum furor & amentia atq; impietas in ſuperos,& vilipenſio legum in Amynta dixerit,& ita mortuũ,nec pœnituiſſe ſignificauerit, nõ videtur congruè dicere,& altum Incolis Elyſium,id eſt,

paradi

paradiſum.Sed purgari poteſt,tum ꝙ paſtoribus hæc dicũtur,tũ ꝙ aſſerendo Elyſiũ incolere, tacitè pœnitentiã,egiſſe ſignificat. Cernebã inſomnia. phantaſmata nocturna,quaſi futuræ lacrymationis prognoſtica,idq; ex ſuperſtitiõe ruſtica. Vicinos nuntiat imbres.Georg.1.Sol quoq; & exoriens,& cũ ſe condet in vndas,Signa dabit:ſolẽ certiſsima ſigna ſequentur,&c.Sed illic de ortu dicit,quod hic de occaſu. Addit enim:Ille vbi naſcentem maculis violauerit ortum, Conditus in nubem, medioq; refulſerit orbe,Suſpecti tibi ſint imbres.Cogere, & ad caulas. id eſt,ouilia. Verg.in Sileno:Cogere donec oues ſtabulis,numerumq; referre Iuſsit. Tempus cogere.pro cogendi.Græca loquutio,vt:Et iam tempus,equûm fumantia ſoluere colla.

ECLOGA QVARTA, DE *natura mulierum,inſcripta* ALPHVS.

Ioannis Murmellii argumentum.

Amiſſum memorat caprum,puerìq; furorem
Ianus,& ingenium notat hinc Alphus muliebre:

ALPHVS ET IANVS.

IAne,caper(uideo)macer eſt tuus,eſſe ſolebat
Acer,& elatis in cœlum cornibus ire.
Nunc deiectus humi,flaccis piger auribus herbam
Olfacit,& ſummis attingit gramina labris.
IA. *Languet,& ex iſto languore facetia ſurgit:*
Quæ,quoties memini,riſum ciet.edita nondum eſt:
Edita cum fuerit,totus mirabitur orbis.
AL. *Iane,ſoles narrare ſales lepidiſſimè & ore*
Suauiloquo.dic ergo,tuus cur langueat hircus.
IA. *Res non ficta,Deus teſtis,ſed facta recenter.*
At dulce id facinus non eſt narrabile gratis.
Quid pretij ſperare licet?quæ dona reporto?
AL. *Iane,ubi congeſſit nidos philomena,docebo.*
IA. *Qui leuiter ſpondet,promiſſo eludit inani.*

AL. *Qui non credit, inops fidei. ſed pignore tutum*
Te faciam, duo tela mea deprome pharetra.

Iane, caper. Principium huius eclogæ, ex macie capri captat occaſioné facetæ narrationis de paſtore mercenario, qui captus amore puellæ, in foueam feris poſitam incidit: vbi inuentus & à viciuis ruſticis extractus, furorem amoris non deſtituit, occaſione cuius graphicè mulierum ingenia deſcribuntur. Macer eſt, qui ſolebat eſſe acer, & elatis, &c. Vnde quod in Hecyra de hominibus dicitur, etiam quibuſdā belluis cōpetit: Profectò hoc ſic eſt, vt puto: omnibus nobis vt res dant ſeſe, magni atque humiles ſumus. Flaccis auribus. id eſt, auriculis laxis & pendētibus, quia mollibus. Herbam olfacit. Id morbi indiciū eſt. Riſum ciet. id eſt, excitat, à cieo ſecūdæ cōiugationis. eſt enim præſentis tēporis. Totus mirabitur orbis. Ruſtica iactantia & garrulitate hoc dicit. nam ſi ex perſona poëtæ dicatur, verè illi dici poſſet: Parturiūt mōtes, naſcetur ridiculus mus. Quid enim mirū, ſi ruſticus imprudēs in foueā cecidit? Iane, ſoles narrare ſales. id eſt, non inſulſos apologos. Vbi congeſsit. Latinius Maro: Nanq; notaui ipſe locum, aëriæ quò congeſſere palumbes. Nā quæ ferre aut tendere ad locū ſignificant: vt cōuenio, confluo, congero, aduerbium ad locū deſiderant, & non in loco. Poteſt tamen dici, Vbi congeſsit, id eſt, cōcinnauit & conſtruxit, poſtquā allatā fuit materies. Qui leuiter reſpondet. Prouerbiale eſt: nā ferè vſu venit, vt qui citò promittunt, difficulter promiſſa exhibeant, & econuerſo. Qui non credit. Alio diuerbio ex arte rhetorica reſpondet: Qui nō credit, inops eſt fidei: quia qualis quiſque eſt, talem iudicat quēlibet: & ita, qui fidus nō eſt, neminē fidū exiſtimat. Deprome. id eſt, exime. Duo tela. id eſt, duo ſpicula aut duas ſagittas, quę ſunt paſtoribus apta. Verg. Cum Daphnidis arcum Fregiſti & calamos.

IA. *Incipiam: nymphæ Parnaſides, ora mouete,*
Et memorare mei dira infortunia capri,
Ac philomenæos Alpho concedite nidos.
Conductus mercede puer, præfectus ouili,
Aſsiduè paſcebat oues, caprum atq; capellas.
Seruitium nobis pueri fuit utile, donec
Virgine conſpecta, quæ tum huc ueniebat aquatum,

Tab

Tabuit.ex illo uecors iam tempore factus,
Frigidius curare gregem,contemnere caulas
Cœpit,& exhauſto ſubuertere cuncta cerebro.
Cum ſopitus erat,poterat uigil eſſe uideri.
Nugabatur enim quando uigilabat.inerti
Corporis officio,ſoluebat ſomnia mente.
Hunc ergo in ſaltu ludens per cornua caprum
Viminibus ualidis inter dumeta ligarat,
(Quarta dies hodie)tentans an uincula poßit
Vincere ceruice ac prædura robore frontis.
Quæſitum interea nidos nemus omne pererrat.
Corda ſubit uirgo,dilecta recogitat ora:
Ora,ſinus,& quæ fari pudor,omnia uoluit.
Lux fugit interea,capri redit immemor.alta
Nocte recordatus,ſurgit:pauidusq́; per umbras
Dum graditur,ruit in foueam,quæ fronde ſaligna
Captandis obducta feris & ſtramine ſicco.
Inſtar erat putei fundo irremeabilis alto.
Eſt caper in uinclis,puer eſt in carcere.paſtor
Nullus oues curat.iam tertia luxerat hora.
Miror,oues refero ac numero.caprumq́; requirens,
Obſtupeo.puerum clamo,magalia luſtro.
Vera loquar:magicis ne forte liquoribus unctus,
Extimui,aſcenſo migraſſet in aëra capro.
Nanq; ſtriges tali fama eſt ope,nocte uagantes,
Ad quædam longinqua procul conuiuia ferri.
Attonitus tandem pecudes ad paſcua duco.
Dumq́; nemus ſubeo meditans mecum,ecce per umbras
Ecce procul caper in dumis ſtrepit,atq; reluctans
Cornibus aduerſis contra ſua uincula pugnat.

Incipiam.Sic Aeneid.2.Incipiam:Fracti bello,&c. Nymphæ Parnaſides. id eſt, muſæ Parnaſum frequentare ſolitæ.

Ora mouete. Vergil. Pandite nunc Helicona deæ, cantúſque mouete. Sed quia præcipitur ab Horatio in arte: Nec Deus interſit, niſi dignus vindice nodus Inciderit: videbitur quibuſdam nõ apta inuocatio, quia nõ debet Deus inuocari aut induci difficultaté diſſoluiſſe, niſi res tanta ſit, vt opibus humanis ſciri aut geri nequeat. Verùm poëtæ aliquando ridiculè, aliquando iuxta æſtimationé inuocãtis inuocationé faciunt. vnde Iuuenalis deſcripturus rhombũ, dicit ſaty. 4. Incipe Calliope, licet hic conſidere, non eſt Cantandũ. res vera agitur, narrare puellæ Pierides. proſit mihi, vos dixiſſe puellas. Hoc auté ridiculè dicit. hic verò loquitur ruſticus: cui, quam dicturus eſt, res ſummã difficultatem habere viſa eſt. vnde prius dixit, totus mirabitur orbis. Philomeneos. quos philomena congeſsit. Conductus. ergo mercenarius. Seruitium. id eſt, famulatus. Tabuit. id eſt, lenta tabe exhauſtus eſt. Vecors. id eſt, praui aut peruerſi cordis. Frigidius. id eſt, negligentius: ſicut in re diligenti dicit per contrarium Maro, Feruet opus. Exhauſto cerebro. nimia ſolicitudine effœto. Cum ſopitus erat. id eſt, ſomno obrutus, poterat videri eſſe vigil. Nugabatur enim. id eſt, ſecum inaniter loquebatur. Horatius: Neſcio quid meditans nugarũ. Perſius: Nugari ſolitos. Ludens. id eſt, ad ludum, vt curã animi premeret. In ſaltu. in paſcuis vbi pecudes ſaliunt. Tentans. id eſt, periculum faciens. Quæſitum pererrat. id eſt, pererrãdo it quæſitum: non enim conſtruitur prius ſupinum ſine motu ſaltem latente. Et quæ fari pudor. ſcilicet eſt, id eſt, gremium & intra gremium pudenda. Fronde ſaligna. id eſt, ſalicum foliis. Obducta. id eſt, obſtructa in ſuperficie. Captandis feris. id eſt, ad captandas feras. Iam tertia luxerat hora. ſcilicet poſterioris diei. Refero. recenſeo aut ſeparo. Magalia. id eſt, caſas & tuguria. Striges. ſortilegæ & magicis vtẽtes. Ad quædam longinqua. id enim ſibi perſuadent dæmonibus illuſæ. Ecce. quaſi diceret, præter ſpem.

Tabuit. *Vecors.* *Frigidius.* *Sopitus.* *Nugari.* *Saligna.* *Obducta.* *Magalia.*

Terruit incautum ſubitò feralis imago,
Et nil tale ratum, firmato pectore tandem,
Noſco animal: ſubiensq; rubos, ſeco uinçula runca.
Serò domum rediens, uideo per paſcua longè
Turbam exultantem riſu iuueniliter alto.
Vt prope conſtitimus, meq; agnouere, ſalutant:

Et

Et tuus ecce, aiunt, puer hic, ô Iane luporum
Erutus è foueis, dum nocte perambulat agros,
Incidit in caſſes, & ſic inuentus uterque,
Et caper, & paſtor. caper hæc incommoda paſſus,
Languet adhuc: puer imprudens, inſanior hirco eſt.
Virgo ſuperbiuit mox, ut ſe audiuit amari,
Et pueri ſimulans curam ignorare, pudorem
Fingit, ut ad formam faciat pudor. ora, ſinumq́;
Ornat, & in terram uerſis incedit ocellis,
Callida uulpina rem ſimplicitate gubernat.
Hæc ſtudia, hic caſſes, hæc ſunt mulieribus arma.
Ille ſua ſperans Galatea aliquando potiri,
Contempta mercede, ſuos ſectatur amores.
Propterea plauſtro, ſtiua, bobusq́; relictis,
Ad paſtoris opus redeo, ſubiecta furori
Iſta iuuentutis leuitas, rura omnia uexat.

Terruit incautum. Rem proſequitur. Feralis. id eſt, terribilis, vt fera, id eſt, mors. Nam ſi dicatur imago feralis, id eſt, ipſius feræ, non videtur ratio carminis ſtare: nam fera primam corripit, feralis producit. Aeneidos quarto: Solaq́ue culminibus ferali carmine bubo. Incautum. & nil tale ratum. Firmato pectore tandem, noſco animal. ſcilicet vbi propius acceſſerat. Seco. id eſt, abrumpo vincula, quibus in vepribus alligatus erat. Incidit in caſſes. in foueam, in laqueos. Ouidius: Incidit in caſſes præda petita meos. Virgo ſuperbiuit. Principium principalis narrationis. Et pueri ſimulans curã ignorare. non ſimulans curam, ſed ſimulãs ſe ignorare curam, ſcilicet amorum. Nam ſimulamus id, quod non eſt, eſſe: diſsimulamus id, quod eſt, non eſſe. Pudorem fingit. id eſt, ſimulat, & fallaciter præ ſe fert. Ora ſinumq́;. in quibus eſt muliebris ſpecies. In terram verſis. id enim pudicas decet. vnde Aeneidos primo: Tum breuiter Dido vultum demiſſa profatur. Hæc ſunt mulieribus arma. mulieribus natura antepenultimã corripit, ſed neceſsitate producit. Lucanus: Si qua Deûm ſoboles, ſi qua eſt mulieris origo. Sua Galatea. puella lactea, ſed ruſtica. Vnde Maro: Nanque (fatebor enim) dum me Gala-

Fera.
Seco.
Simulare.
Diſsimulare.

tea tenebat, Nec ſpes libertatis erat, nec cura peculi. Cōtempta *Leuitas.* mercede. ſcilicet quam à Iano acceperat. Iſta. ſcilicet vilis. Leuitas. id eſt, inconſtantia propter amores & leues mores.

A L. *Quod nequit ingenium, caſus facit, ô ſtupor, ô ſors*
Ingenioſa, ô res riſu celebranda bimeſtri.
Iane, uides ſeruanda, tibi philomena laborat.
Sed quod tam uafro memoras de uirginis aſtu,
Rettulit in mentem, quæ pſallere ſæpe ſolebat
Carmina fœmineis olim de fraudibus Vmber.
I A. *Dic Vmbri, dic, ſi quid habes. meditare parumper*
Et uerba & numeros, Vmbri eſt memorabile carmen.
A L. *Eſt, ut ais, ſed non gratis, memorabile carmen.*
Quas referes grates? & quid mercedis habebo?
I A. *Accipe. promiſſis abſoluo, & ſpicula reddo.*
A L. *Dum uado ad uentrem poſt hæc carecta leuandum*
Iane, meum tu coge pecus, ne uitibus obſit.
I A. *Ò aries aries, qui tortis cornibus atrum*
Dæmona præſentas, ſemper uineta ſubintras.
Non ſapies, donec foſſa tibi lumina fronte
Eruero. non ſunt porrecta in iugera centum
Paſcua ſat, niſi pampineos populeris & agros?

Quod nequit ingenium, caſus facit. Interloquitur Alphus, ne vnius ſermo faſtidio ſit. Senſus autem eſt: Multa quę per ingenium excogitare nequeas, caſu in mentem veniunt. Riſu *Bimeſtri.* bimeſtri. id eſt, duos menſes durante. Tibi philomena laborat. id eſt, nidificat. vnde Maro: Sic vos, non vobis, nidificatis *Vmber.* aues. Fœmineis de fraudibus Vmber. homo ex Vmbria. Sunt qui Antonium Campanum intelligant. Dic Vmbri. Ordo eſt: Dic, dic, inquàm, ſi quid habes Vmbri, id eſt, de Vmbro, aut de carminibus eius. Vergil. Quin agè, ſi quid habes, in me mora non erit vlla. Et iterum: Si quos aut Phyllidis ignes, Aut Al*Meditare.* conis habes laudes, aut iurgia Codri. Meditare. exerce, experire. Vergil. Sylueſtrem tenui muſam meditaris auena. Et verba & numeros. Idem: Numeros memini, ſi verba tenerem. Non gratis. id eſt, non ſine mercede. Promiſſis. ſcilicet palumb

lumbinis pullis. Et ſpicula. id eſt, ſagittas. Dum vado ad
ventrem. Hoc profectò nimis ruſticè, tametſi ruſtico cógruit:
facit tamen poëta ad exprimendum morem ruſticum. Tu co-
ge. id eſt, compelle in vnum, ne diuagetur. Verg. Tiryre coge pe-
cus. Ne vitibus obſit. depaſcendo pampinos, aut vuas decu-
tiendo. O aries aries. allocutio ruſtica ad pecus. ſic Maro ad
arbores: Et vos ò lauri carpam, & te proxima myrte, Sic poſitæ
quoniam ſuaues miſcetis odores. Non abiicitur autem nec cor-
ripitur ò: quia vox monoſyllaba in principio carminis poſita*. *non eli-
Atrum dæmona. id eſt, ſpiritum malè callidum, qui cum pin- ditur.
gi verè non poteſt, cornutus tamen pingitur. Non ſapies. id
eſt, non eris ſapiens & fugitans malorum. Donec ego eruero
tibi lumina. id eſt, oculos. & hoc, fronte foſſa. id eſt, perfo-
rata & excauata euulſis oculis. Populeris. id eſt, deprædaeris, *Populeris.*
ſpolies. &. id eſt, etiam. Agros pampineos. id eſt, vineas, in *Pampinus.*
quibus vites ſunt, quarum frondes pampinos vocamus. Dicitur
etiam populo. Vergil. in Aeneid. Non vos aut Libycos ferro po-
pulare penates Venimus &c.

AL. *Iane, recordatus redeo, ſed plurima forſan*
Nondum tota tibi referam. cognouerat Vmber
Omnia, quæ fas eſt homini perdiſcere: cœlos,
Sydera, tellurem, uentos, mare, flumina, fontes.
Viderat & Rhodopen, atq; alta Ceraunia & Oſſan,
Gallica regna, Ararim, Rhodanum, Tiberimq; Padumq;
Attica Romanis referebat carmina uerbis,
Ore utroq; potens, & lingua primus utraq;.
Hunc unum nobis inuidit Græcia, & ipſi
Arcades, & Thracum ſaltus, & Theſſala Tempe.
Si quid erit quod fortè uelis tibi notius eſſe,
Candidus illius ſemper documenta ſequutus,
Non procul hinc: hæc ille tenet, nos ille docebit.
Sed iam ſeptiforem flatu experiamur auenam.
Antè tamen nymphæ, precor, ut Libethrides adſint,
Præſertim quæ plus meminiſſe Polymnia fertur.

Iane, recordatus red. &c. Purgata aluo redit ad narrationem.

Viderat.hac periphraſi videtur Gregorium Tifernatem dicere, qui ea tempeſtate vixerat. Nam γρηγορέω ſignificat vigilo. *Rhodope.* vigilare eſt mulra videre. Viderat ergo Rhodopen. id eſt, *Ceraunia.* Thraciam, vbi Rhodope mons eſt. Atque alta Ceraunia. *Oſſa.* montes Epiri à fulminibus dictos. & Oſſan. montem Theſſa- *Araris.* liæ. Ararim.qui à Lugdunenſibus nunc Sogona dicitur. vterq; autem,tam Arar ſeu Araris, quàm Rhodanus, Lugdunum confluit, ad cuius confluentem erat olim illa ara, de qua Iuuenalis: *Tiberis.* Aut Lugdunenſem rhetor dicturus ad aram. Tiberim.fluuiũ *Padus.* Hetruriæ, qui Romam perfluit. Padum. fluuiorum regem in *Eridanus.* Italia,in mare Adriaticum ex alpibus inferioribus incidentem. Vnde Homerus Eridanum,qui & Padus dicitur, ex inferis ad ſu- *Attica.* peros tendere dicit. Attica.id eſt,Græca & potiſsimùm Attica, quia Attica lingua è quinq; Græcorũ linguis cultiſsima eſt. Romanis.id eſt,Latinis verbis.nam aliter ea non intellexiſſet ruſticus. Ore vtroque.& Græco ſermone & Latino. Et primus. id eſt, peritiſsimus vtraq; lingua. Hunc vnum nobis inuidit Græcia.id eſt,inuidè nobis eſſe conſpexit, cùm ſimilem nõ haberet,quod in vita Antonii Campani etiam de Turcis commemorant:verùm hic Tifernatem intelligam. & ipſi Arcades. Ipſi,emphaſim habet:quaſi dicat:peritiſsimi muſici, & cãtare pares,& reſpondere parati. & Thracum ſaltus. vbi Orpheus, *Tempe.* Amphion, aliiq; cõplures verſati ſunt vates. & Tempe. id eſt, amœniſsima loca Theſſaliæ,in quibus etiam muſicus chorus verſatus eſt. Candidus illius,&c. per Candidum credo poëtam intelligi,cuius exterior veſtis, vt Carmelitis cæteris,& mens ferè cãdida eſt. hęc.id eſt, documẽta Vmbri. Sed iam ſeptiforem. id eſt, ſeptem foramina habentem. Verg. Eſt mihi diſparibus ſe- *Libethrides.* ptem cõpacta cicutis Fiſtula. Libethrides nymphæ. id eſt, muſæ, aut Libethrum locum quendam in Thracia, aut Libethrũ fontem in Magneſia regione Theſſaliæ adiuncta, incolẽtes. Maro: Nymphæ noſter amor Libethrides &c. Præſertim quæ *Polymneia.* plus.ſubaudi cæteris.alioqui dixiſſet plurimúm. Polymnia. πολὺ, id eſt, multum:& μνεία, id eſt, memoria, vt à memoria dicatur, cuius filiæ muſæ ſunt, aut πολυΰμνια multarum laudum. *Polyhymnia.* Horat. Nec polyhymnia Lesboum refugit tendere barbiton.

Fœmineum ſeruile genus, crudele, ſuperbum,
Nota. *Lege, modo, ratione caret: confinia recti*
Negligit, extremis gaudet, facit omnia uoto

Præcip

Præcipiti: uel lenta iacet, uel concita currit
Fœmina: ſemper hyems, atq; intractabile frigus,
Vt canis ardentes contriſtat ſidere terras,
Temperiem nunquàm, nunquàm mediocria curat,
Vel te ardenter amat, uel te capitaliter odit.
Si grauis eſt, mœret toruo nimis hernica uultu.
Si ſtudeat comis fieri, grauitate remiſſa
Fit leuis: erumpit blando laſciuia riſu,
Et lepor in molli radiat meretriceus ore.
Flet, ridet, ſapit, inſanit, formidat, & audet,
Vult, non uult, ſecumq; ſibi contraria pugnat,
Mobilis, inconſtans, uaga, garrula, uana, bilinguis,
Imperioſa, minax, indignabunda, cruenta,
Improba, auara, rapax, querula, inuida, credula, mendax, Pernoctare hic.
Impatiens, oneroſa, bibax, temeraria, mordax,
Ambitioſa, leuis, maga, lena, ſuperſtitioſa,
Deſidioſa, uorax, ganeæ ſtudioſa, palatum
Docta, ſalax, petulans, & dedita mollitiei,
Dedita blanditijs, curandæ dedita formæ,
Iræ odijq; tenax, in idonea tempora differt
Vlciſcendi animos, infida, ingrata, maligna,
Impetuoſa, audax, fera, litigioſa, rebellis.
Exprobrat, excuſat tragica ſua crimina uoce.
Murmurat, accendit rixas, nil fœdera pendit.
Ridet amicitias, curat ſua commoda tantùm.
Ludit, adulatur, defert, ſale mordet amaro.
Seminat in uulgus nugas, auditaq; lingua
Auget, & ex humili tumulo producit Olympum.
Diſſimulat, ſimulat, dociliſſima fingere cauſas,
Ordiriq; dolos, fraudiq; accommodat ora,
Ora omnes facili caſus imitantia motu.

Fœmineum ſeruile genus. Multa in muliebrem ſexum

ſuperciliofe dicuntur, quæ omnia in malas dici poſſunt, ſed ra-
Facul. riſsimæ ſunt bonæ, ſecundum Lucilium, qui dicit: Heu facul eſt homini inuentu bona fœmina nuſquàm. vbi facul, pro facili antiquè dixit. Et Suſarion Megarenſis antiquæ Comœdiæ princeps: Audite populus, Suſarion hæc dicit filius Phyllini Megarenſis tripodiſcius: Malum ſunt mulieres, ſed tamen ò populares, non adeſt inuenire domum ſine malo. Multa tamen etiam in ſanctis literis in bonarum commendationem dicuntur. Sed
Modo. mulierem fortem quis inueniet? Modo. id eſt, moderatione, de qua Horatius primo Sermonũ: Eſt modus in rebus, ſunt certi denique fines, Quos vltra citraque nequit conſiſtere rectum. Extremis gaudet. quæ ambo mala ſunt: quia vni virtuti duo vitia opponuntur, alterum per abundantiam, alterum per defectum peccans. Aut canis. id eſt, canicula aut
Odit. ſirius. Odit. præteritæ eſt vocis, & ita producitur. nec reperies apud idoneos odio, niſi ſemel in Cicerone odias. Nimis
Hernica. hernica. id eſt, aſpera, vt Hernici montes in Italia aſperrimi. Grauitate remiſſa fit leuis. quia dum vitant ſtulti vitia, in contraria currunt. Ducit enim in vitium vitii fuga, ſi caret arte. Lepor meretriceus. id eſt, ſuauiloquium & blanditiæ meretricibus dignæ. Sibi contraria. id eſt, inconſtans, Vnde addit: Mobilis, inconſtans. Aeneidos quarto: Varium & mutabile ſemper Fœmina. Imperioſa. id eſt, affectatrix Imperii. Indignabunda. faſtidiens frequenter. Cruenta. cruoris & ſanguinis appetens. & maximè, vt Iuuenalis docet, vindictæ. Improba. id eſt, improbanda. Auara. quia rapax, ſed tamen inutiliter expendit. Iuuenalis: Prodiga non ſentit pereuntem fœmina cenſum, Ac velut exhauſta rediuiuus pullulet arca Nummus, & è pleno ſemper tollatur aceruo, Non vnquàm reputat quanti ſibi gaudia conſtent. Rapax ergo, vt expendat. Querula. quia, vt dicit Iuuenalis, Aut odit pueros, aut ficta pel-
Maga. lice plorat. Maga. id eſt, ſortilega magicæ arti intendens, vt Iuuenalis docet: Hic magicos affert cantus, hic Theſſala ven-
Lena. dit Philtra, quibus valeant mentem vexare mariti. Lena etiam filiarum venditrix. Iuuenalis: Scilicet expectans, vt tradat mater honeſtos, Aut alios mores, quàm quos habet, vtile porrò, Filiolam turpi vetulæ producere turpem. Superſtitioſa. quod idem Iuuenalis in ſexto docet, vt cætera ferè, quæ hic
Ganea. habentur. Ganeæ. ſic & alii Chriſtiani poëtæ, ſed ganeo primam producit. Satyricus: Occultas ganeo pultes. Palatum docta.

docta. id eſt, delicata. Salax. id eſt, luxurioſa. Tragica voce. id eſt, quali vtũtur tragici dum infortunia regum lamentantur. Litigioſa. quia Nulla ferè cauſa eſt, in qua nõ fœmina litem Mouerit. Nil. id eſt, nihili pendit fœdera. Ludit. id eſt, illudit. Adulatur, defert. id eſt, clam diffamat, & crimẽ occultũ pandit. Sale amaro. id eſt, callida reprehenſione. Seminat. id eſt, diſpergit in vulgus. Nugas. id eſt, res friuolas. Ex humili tumulo producit Olympum. id eſt, nil ſibi non promittit poſſe efficere. Ora omnes. Ordo: Accommodat, inquã, Ora, imitantia facili motu omnes caſus. id eſt, euenta omnia, hoc eſt, ſcit ſe accommodare rebus, & ridere cum ridẽtibus, & flere cum flentibus, imò interdum vtrunq; ſimul. Salax.

Non potes inſidias euadere, non potes aſtum
Vincere. tantæ artes, ſolertia tanta nocendi.
Et quanquàm uideas oculis præſentibus, audet
Excuſare nefas. potis eſt eludere ſenſus
Sedulitate animi. nihil eſt quod credere poßis,
Et nihil eſt quod non, ſi uult, te credere cogat.
His facient exempla fidem. quæ crimina non ſunt
Fœminea tentata manu? dedit hoſtibus arcem,
Decepta ornatu brachi Tarpeia ſiniſtri.
Sæuijt in natos manibus Medea cruentis.
Tyndaris Aegeas onerauit nauibus undas.
Scylla hoſtem ſequitur, patri furata capillum.
Fratrem Biblis amat. ſubicit ſe Myrrha parenti.
Concubitus nati longæua Semiramis ardet.
Cauſa necis uati coniunx fuit Amphiarao.
Occidêre uiros nocturnis Belides armis.
Orphea membratim Cicones ſecuere poëtam.
Cognita luxuriæ petulantia Paſiphaeiæ.
Phædra pudicitiam contra crudeliter auſa eſt.
Decepit Iudæa uirum Rebecca, ſuamq;
Progeniem, uelans hircino guttura tergo.
Porrigit Alcidæ coniunx fatale uenenum.

Decipit

Decipit Hippodame patrem, Lauinia Troes
Implicat ancipiti bello. Bryſeis Achillem
Depulit è caſtris. demens Chryſeide factus
Fulminat Atrides, & ſentit Apollinis iras.
Heua genus noſtrum fęlicibus expulit aruis.

Non potes. Eandem rem proſequitur. Aſtum. id eſt, aſtutiam. Nihil eſt quod credere poſsis: quia & quãquàm videas oculis, &c. Iuuenalis: Nihil eſt audacius illis Deprẽnſis, iram atq; animos à crimine ſumunt. Quæ crimina non ſunt Fœminea tentata manu? Quaſi dicat, nulla non ſunt, & ita omnia ſunt. Tarpeia virgo vt armillas, quas in brachiis hoſtium vidit, haberet, tradidit illis arcem Capitolinam: vnde armis brachiorũ obruta, interiit. Dicitur autem hic brachi, pro brachii: quia aliter verſus non ſtaret. Sæuiit in natos. Verg. Sæuus amor docuit natorum ſanguine matrem Commaculare manus. nam Medea ab Iaſone ſpreta, omnes communes liberos, præter Theſſalum, trucidauit. Tyndaris. id eſt, Helena Tyndari (vt putabatur) filia, à Paride rapta, aut ipſum ſecuta, mille carinis à Græcis repetita *Scylla.* eſt. Scylla. Niſi Megarenſium regis filia, abſciſſo purpureo capillo, quem pater ſacratum habuit, ad Minoa hoſtem pertulit. *Biblis.* Biblis. vt Ouid. Metamorp. 9. docet, exarſit amore Cauni fratris, à quo ſpreta, in fontem ſui nominis conuerſa eſt. Subiicit ſe Myrrha parenti. ſcilicet Cinaræ, de quo lib. 10. Metamor. quæ etiam in Myrrham arborem illic cõuerſa dicitur. Eſt autem in verbo ſubicit, ſyncopa. Nam ſi (vt debet) ſubiicit ſcriberetur, *Semiramis.* eſſet poſitio breuis. fecerunt tamen id alii quoq;. Semiramis. regina Babyloniæ, & regni Aſſyriorũ moderatrix, exarſit amore Nini filii, quem ſe diu ſimulauerat, vt Iuſti. docet libro 1. Cauſa necis vati cõiunx fuit. id eſt, Eriphyle, de qua in Thebaide *Belides.* Statii multa leguntur. Belides. Beli neptes filii Danai fratris Aegypti regis, quæ quinquaginta nupſerunt totidem patruelibus, id eſt, patrui Aegypti filiis, coactæ ab eo, ſed à patre, qui ab oraculo habuit ſibi cauendum à tali genero, perſuaſæ, prima nocte omnes maritos ſuos interfecerũt, præter Hypermneſtrã, quæ *Cicones.* Lino pepercit, à quo Danaus obtruncatus. Cicones. mulieres Thraciæ, vt author eſt Vergilius in fine Geor. Paſiphae. vxor Minois regis Cretenſium, amore tauri incẽſa, ſe in ligneam vaccam à Dædalo effictam includi fecit, ſic cum tauro concumbens,

& poſt

& poſtea cũ Minoe Minotaurũ genuit. Ordo eſt: petulãtia luxuriæ Paſiphaeiæ, id eſt, ipſius Paſiphaes ſcilicet eſt cognita. Phædra. Paſiphaes & Minois filia, Hippolytum priuignũ, cui deſponſata, ſed non tradita à Theſeo fuerat, interpellauit de ſtupro: at cùm ille renueret ne patri iniurius ſit, detulit apud patrem, quaſi ille interpellaſſet ipſam, vnde credulus pater, à Neptuno ſiue à patre Aegeo impetratis phocis marinis belluis, equi Hippolyti in furorem verſi, ipſum diſſoluerunt: vnde Hippolytus ab ἵππος, quod eſt, equus & equa, & λύω, id eſt, diſſoluo, dictus præſagio quodam videtur. nam ab Hippolyte matre id nomen prius habere potuit. Decepit Iudæa Rebecca virum. ſcilicet Iſaac, cuius oculi caligauerant. Suamq; progeniem. id eſt, filium chariorem Iacob. Velans hircino tergo. id eſt, pellibus hircorum aut caprorũ, vt piloſus perciperetur vt erat Eſau. Coniunx. ſcilicet Deianira. Fatale venenum. id eſt, tunicam ſanguine venenato Neſsi intinctam dedit. Alcidæ. id eſt, Herculi Alcei nepoti putatiuo. nam Amphitryonides dicitur, cùm Iouis ſit filius. Hippodamia. Oenomai Helidis & Piſæ regis filia, patrem decepit, quia Pelopi in perniciẽ patris nupſit. Erat enim in fatis, tunc patrem deceſſurum, quando illa nuberet: nupſit autem ſuperata in curuli certamine, dolo tamen Myrtili aurigæ. Dicitur etiam Hippodamia, quaſi equorũ domitrix. Lauinia. filia Latini, Turno deſponſata à matre Amata, & Aeneæ per oracula & patris aſſenſum, Troianis multis exitii cauſa fuit. Bryſeis. quæ Achilli ſorte obuenerat, quũ abducta Chryſeide quæ Agamemnoni obuenerat, hanc Agamemnon quum vi abſtuliſſet, effecit vt Achilles iratus armis abſtineret, multos Græcorum interimi ſineret, donec Patrocli amici necem vlciſci vellet. Atrides. id eſt, Atrei filius ſaltem putatiuus Agamemnon. Fulminat. ira, & amore æſtuat. Factus demens Chryſeide. id eſt, per amorem Chryſeidis, filiæ Chryſei ſacerdotis Apollinis, qui cùm inſulatus in exercitum Græcorum filiam repetitum veniſſet, nec obtinuiſſet, ſæua peſtilentia ab Apolline impetrata, tandem eam abduxit. Sentit ergo iras Apollinis. id eſt, peſtem, qua totus exercitus mulctabatur. Felicibus aruis. paradiſo.

Hippos. *Lyo.* *Rebecca.* *Deianira.* *Alcides.* *Hippodamia.* *Lauinia.* *Bryſeis.*

Credite paſtores, per ruſtica numina iuro,
Paſcua ſi gregibus ueſtris innoxia uultis,
Si uobis ouium cura eſt, ſi deniq; uobis

Grata quies, pax, uita: leues prohibete puellas,
Pellanturq́; procul ueſtris ab ouilibus omnes,
Theſtylis & Phyllis, Galatea, Neæra, Lycoris.
Dicite quæ triſtem mulier deſcendit ad orcum,
Et rediit. potuit, ſi non malè ſana fuiſſet,
Eurydice reuehi per quas deſcenderat umbras.
Rapta, ſequi renuit feſſam Proſerpina matrem.
At pius Aeneas rediit, remeauit & Orpheus,
Maximus Alcides, & Theſeus, & duo fratres,
Vnus equis, alter pugnis bonus atq; palæſtra:
Et noſter Deus, unde ſalus, & uita reſurgit.
Hæc ſunt paſtores, hæc ſunt myſteria uobis
Aduertenda, animi fugiunt obſcœna uiriles.
Fœmineas loca delectant infamia mentes.
Vt ſemel in ſcopulos uento contortus & unda
Nauta, ſcit incautis monſtrare pericula nautis:
Sic ſenior longo factus prudentior uſu,
Præteritos meminit caſus, aperitq́; futuri
Temporis euentus, uitæq́; pericula monſtrat,
Si fugiunt aquilam fulicæ, ſi retia cerui,
Si agna lupum, ſi dama canem, muliebria cur non
Blandimenta fugis, tantum tibi noxia paſtor?

Credite paſtores. Conuertit ſermonem ad paſtores, quorum docendi gratia hæc de fœminis dixit. Per ruſtica numina. Id antiquè, niſi ad Deum & ſanctos, quibus arua cuſtodiæ ſunt, referamus. Theſtylis &c. Harum enim meminit Vergil. in Bucol. dicens: Theſtylis & rapido feſsis meſſoribus æſtu: Allia ſerpyllumq́; herbas contundit olentes. Et iterum: Iam pridem à me illos abducere Theſtylis orat. Itē: Phyllida mitte mihi, meus eſt natalis, Iola. &: Phyllida amo ante alias, nam me diſcedere fleuit. Item: Malo me Galatea petit laſciua puella. Et: Huc ades ô Galatea &c. Item: ipſe Neæram Dum fouet. Item: Tua cura Lycoris, Perq; niues alium, perq; horrida caſtra ſecuta eſt. Dicite. Ingenioſa excogitatio. Raptæ leguntur mulieres ab inferis, & verè

verè raptæ,ſed non rediiſſe. Eurydice. Orphei coniunx, cum eam Ariſteus paſtor inſequeretur, à ſerpente, qui in herbis delituit,extincta, ab Orpheo citharæ beneficio redempta ab inferis fuit,ea lege,vt ea non reſpiceret, quod tamen fecit, vnde reuerti coacta eſt.quod 4.Georgic. ad finem graphicè deſcribitur, & à Boethio nō ſegniter. Proſerpina. Cereris filia, à Plutone ſurrepta, & à Cerere matre inuenta, redempta fuiſſet, ſi nihil apud inferos guſtaſſet, ſed granum pomi guſtauit vt nō rediret. Vnde Georg.1.Nec repetita ſequi curet Proſerpina matrem. At pius Aeneas rediit. poſtquam illuc duce Sibylla patris videndi gratia deſcendiſſet, vt 6.Aeneid. latè dicitur. Remeauit & Orpheus. relicta tamen coniuge. Maximus Alcides. id eſt, Hercules,vt Pirithoum redimeret.Vergil.Quid Theſea magnū, Quid memorem Alciden? Et duo fratres, vnus. ſcilicet Caſtor.tamen Vergil.ponens nomen pro nomine, dixit: Domitus Pollucis habenis. Alter pugnis. ſcilicet,Pollux.Fratres gemini in cœlum tranſlati,vbi geminos conſtituunt ſignū tam latum, vt dum alterum occidat, alterum oriri incipiat. vnde fabulæ locus eſt,vt alter mortalis,quippe à Tyndaro genitus,alter immortalis ab Ioue ſatus dicatur;ſed mutua charitate ita deuincti,vt immortalitatem communicarent, & altero moriente alter reuiuiſcat. vnde 6. Aeneid. Si fratrem Pollux alterna morte redemit, Itq; reditq; viā toties. Melius autē legitur alter, quàm alius:quia alter de duobus, alius de pluribus dicitur. Et noſter Deus. dominus noſter IESVS Chriſtus,qui deſcendit ad inferna,& tertia die reſurrexit à mortuis. Aduertenda. cōſideranda. Animi viriles fugiunt obſcœna. naturaliter quidē vſqueadeo, vt qui non fugiunt,effœminati dicantur aut muliebres. Vnde eſt illud Ennii apud Ciceronem in 1.de Officiis: Vos etenim iuuenes animos geritis muliebres,Illaq; virgo viri. Fœmineas loca delectant infamia mētes. Id quidem de turpibus verum eſt. Senior. Vult ſibi in ea re experto fidem adhiberi,ſicut nautis veteranis de periculis marinis creditur. Fulicæ. aues ſunt marinæ. Docet autem, belluas prudentiores eſſe in fugiēdis nocinis ac inſidioſis,quàm nos ſimus.

Eurydice. *Alter.* *Alius.* *Fulica.*

Eſt in eis pietas crocodili, aſtutia hyænæ.
Cum flet, & appellat te blandius, inſidiatur.
Fœmineos paſtor fugito (ſunt retia) uultus.
Non animis, non uirtuti, non uiribus ullis

hic de fem[...] docet.

Fidi

Fidito, non clypeo, cuius munimine Perſeus
Vidit ſaxificæ colubros impunè Meduſæ.
Monſtra peremerunt multi, domuere gigantes,
Euertêre urbes, legem impoſuere marinis
Fluctibus, impetui fluuiorum & montibus aſpris,
Sacra coronarunt multos certamina: ſed qui
Cuncta ſubegerunt, ſunt à muliere ſubacti.
Rex qui paſtor erat, funda ſpolioq́; leonis
Inclytus, & natus, qui templa Sionia fecit
Primus, & excellens inuicto robore Samſon,
Fœmineum ſubiere iugum. minus officit ignis,
Saxa minus, romphæa minus, minus haſta, minus mors,
Nec formæ contenta ſuæ ſplendore, decorem
Auget mille modis mulier, frontem ligat auro:
Purpurat arte genas, & collocat arte capillos.
Arte regit greſſus, & lumina temperat arte.
Currit, ut in latebras ludens perducat amantem.
Vult dare, ſed cupiens ſimplex & honeſta uideri,
Denegat, & pugnat, ſed uult ſuper omnia uinci.
Fœmina cæciaco (res mira) ſimillima uento eſt,
Qui trahit, expellens mendaci nubila flatu.

Crocodilus. Eſt in eis pietas crocodili. Crocodilus eſt animal terreſtre & aquatile. creſcit ex minimo ad decem & ſeptem & amplius cubitos. quibuſdam Aegyptiorũ crocodili ſacroſancti ſunt, quibuſdam non ſunt, ſed veluti hoſtes exagitantur. vnde Iuuenalis: Crocodilon adorat Pars hæc. Eſt autem bellua hæc, quæ oua parit inſtar anſerinorum, contra fugaces terribilis, contra inſequentes autem fugax. hebetes oculos habet in aqua, extra aquam acerrimi viſus eſt. conſpecto homine emittit lacrymas, mox appropinquãtem deuorat. vnde factum eſt Prouerbium: Lacrymæ crocodili, de his, qui ſub ſpecie pietatis homines fallunt. Graphicè ergo dicit: Eſt in eis pietas crocodili. *Hyæna.* Hyæna autem animal eſt, in Africa præcipuè naſcens, vtranq; ei naturam eſſe nonnulli exiſtimant, & alternis annis marem, alternis fœminam fieri. Hoc Ariſtote

ſtoteles negat. Collum ei & iubæ * cõtinuatæ ſpinæ porrigitur: flectiq;, niſi circumactu totius corporis, non poteſt. Humanum ſermonem inter paſtorum ſtabula aſsimilare dicitur: nomenq; alicuius diſcere, quem foras euocatum dilaceret. Vomitionem etiam hominis imitari ad ſolicitandos canes, quos inuadit. Solet præterea id animal ſepulcra eruere, vt corpora inquirat. Hæc Sipontinus. ob quæ rectè dicitur, aſtutia hyænæ. Fidito. id eſt, confidito. Non clypeo. ſcilicet cryſtallino ipſius Palladis, cuius munimine protectus Perſeus, Meduſam interemit, è cuius ſanguine natus fingitur Pegaſus equus alatus. Erat autem Meduſa vna trium Gorgonum, quę vnum habuiſſe oculum, quo viciſsim vterentur, dicuntur: hoc eſt, vnionem ſeu margaritam: erat autem pulcherrima, vnde ſe inſpicientes, in ſtuporem traxit, & ita in ſaxa vertere dicta eſt. Hanc enim viſam Neptunus ardens amore, in templum vſque Palladis inſequutus, illic oppreſsit. Vnde irata dea, ipſius capillos, quibus Neptuno placuerat, in angues mutauit, deditque vt omnes eam inſpicientes, in lapides verterentur. Perſeus autem dicitur Danaes Acriſii regis Argiuorum filiæ, ab Ioue oppreſſæ, filius. Monſtra peremerunt multi. vt Hercules, Theſeus, Perſeus. Domuere gigantes. vt dii in bello giganteio, & Hercules Antæum in Libya, & Gerionem in Hiſpania, Cacum in Italia, & alios alibi. Euertere vrbes. vt Scipio Carthaginem in Africa, & Numantiam in Hiſpania, Græci Troiam, & alii alias. Legem impoſuere marinis fluctibus. vt Cæſar & Auguſtus Lucrino lacui, Xerxes qui pontem ſuper mare extruxit, & cum dirutum videret, flagellis cædi iuſsit. Et montibus aſpris. vt idem Xerxes, qui Athon montem æquauit ſolo, & pro parte nauigabilem fecit. Iuuenal. Velificatus Athos. Dicitur autem aſpris, per ſyncopam pro aſperis. Sed qui cuncta ſubegerunt. Iuuenal. in 6. Nunc patimur longę pacis mala, ſæuior armis Luxuria incubuit, & victum vlciſcitur orbem. Rex, qui paſtor erat. Dauid funda, qua Goliath ſtrauit, ſpolioq; leonis, quem ſe adhuc paſtorem interemiſſe dicit, inclytus. Et natus. id eſt, filius eius Solomon. Qui templa Sionia. id eſt, Ieroſolymitana. nam Sion principalis pars Ieroſolymæ eſt. De his in libro Regnorum, & de Samſone in libro Iud. dicitur. Romphæa. framea, qua angelus à paradiſo terruit Adam & Heuam. Plebeii ac triuiales ſunt verſiculi: Adam, Samſonem, Lot, Dauidem, Solomonem, Fœmina decepit, quis modò tutus erit? Frontē ligat auro. quod

Fidito. *Meduſa.* *Xerxes.* *Sion.* *Romphæa.*

Purpurat. crinale vocant,aut reticulo aureo ſeu aurato. Purpurat. id eſt, purpureas facit,hoc eſt,rubicũdas. Arte.ſcilicet fucatoria. Lumina.id eſt,oculos. Currit vt in latebras ludens perducat amantem. Vnde Poeta: Malo me Galatea petit laſciua puella, Et fugit ad ſalices, & ſe cupit antè videri. Aut ad eam reſpicit, de qua Prouerb. 7. mirum in modum graphicè loquitur Solomon. omitto verba,quia in manibus ſunt. Vult dare. ſcilicet ſtuprum & copiam ſui. Sed vult ſuper omnia vinci. *Cæcias.* vt vim ſibi illatam dicat. Cæciaco vento. Cæcias enim trahit ad ſe nubes,quas alii venti propellunt.

Quiſquis es(expertus moneo)tentare recuſa
Dum licet,hic fragilis quot habet faſtidia ſexus.
Immundum natura animal:ſed quæritur arte
Munditiès: id luce opus eſt,ea ſomnia nocte.
Deglabrat atq; lauat,pingit,ſtriat,urgit,& ornat.
Tota dolus,tota ars,tota hiſtrio,tota uenenum.
Conſilio ſpeculi gerit omnia,labra mouere
Diſcit,& inſpecto uultum componere uitro.
Diſcit blandiri,diſcit ridere,iocari.
Incedens,humeros diſcit uibrare,nateſq́;.
Quid ſibi uult nudum pectus?quid aperta ſupernè
Rimula,quæ bifidam deducit in hubera uallem?
Nempe nihil,niſi quo uirus penetrabile ſenſum
Plus premat,& ſtygiæ rapiant præcordia flammæ.
Hi iuuenum ſcopuli,ſyrtes,ſcyllæ atq; charybdes,
Hæ immundæ Phinei uolucres,quæ uentre ſoluto,
Proluuie fœda thalamos,cœnacula,menſas,
Compita,templa,uias,agros,mare,flumina,montes,
Inceſtare ſolent.hæ ſunt Phorcynides,ore
Monſtrifico,extremis Libyæ quæ in finibus olim
Aſpectu mutare homines in ſaxa ſolebant.

Quiſquis es,(expertus moneo)parẽtheſis eſt. Tẽtare. id eſt,attẽtare & periculum facere recuſa,dum licet indigno ſubtrahe colla iugo. Et iterum: Principiis obſta, ſerò medicina paratur.

tur, Dum mala per longas cõualuere moras. Faſtidia.id eſt, ſuperbos contemptus. Immundum natura animal. ſi animo vituperãdi hoc diceret, ineptiret: nam ſi natura immũdæ, & cura ac arte mũdæ ſunt, in hoc veniũt laudãdæ quòd arte naturã corrigunt: verùm animo dehortandi ab earũ illecebris & fucata venuſtate, id dicit. Id luce opus eſt. id eſt, nihil aliud faciunt noctes & dies, ſiue noctu & interdiu. Deglabrat. læuẽ & glabrã facit cutẽ, rugis & pilis amotis. Striat. in tricas colligit capillos. Tota. ſcilicet ens, aut exiſtens dolus. Tota hiſtrio. ludia & ſcurrilis. Tota venenũ. quia vtrinq; vidẽdo fœmina, & tactu inficit. Vnde quidã: Eſt tactu viſcus mulier, viſu baſiliſcus. Humeros diſcit vibrare. id nimiùm petulãtes faciũt, quæ humeros agitãt ſicut in amplexu: nam honeſtæ matres ſtudẽt eſſe demiſsis humeris. Natesq;. id eſt, clunes. Satyricus: Tremulo deſcendũt clune puellæ. Rimula. id eſt, fiſſura veſtiũ in ſinu inter mamillas. Quę bifidam. id eſt, in binas partes diuiſam. Virus. id eſt, venenum quo viſa inficit. Flammæ Stygiæ. id eſt, infernales. potius dixiſſem, Phlegethõtææ. Pręcordia. ſunt tenues mẽbra næ circa cor, quæ dicũtur affectionũ ſiue paſsionũ ſedes. Hi iuuenum ſcopuli, ſyrtes. id eſt, breuia vada arenoſa, in quę qui inciderit, difficulter euadit. Allegoricè ergo ſumma pericula intelligit, ſicut ſunt Scylla & Charybdis in mari Siculo. Immũdæ Phinei volucres. id eſt, harpyiæ, de quibus Aeneidos tertio: Strophades Graio ſtant nomine dictæ Inſulæ Ionio in magno, quas dira Celæno, Harpyiæq; colũt aliæ, Phineia poſtquã Clauſa domus, menſasq; metu liquere priores. Triſtius haud illis monſtrũ, nec ſæuior vlla Peſtis, & ira deûm Stygiis ſeſe extulit vndis. Virginei volucrum vultus, fœdiſsima ventris Proluuies, vncæq; manus, & pallida ſemper Ora fame. Phineus autem rex Arcadię, liberis nouercã ſubinduxit, eosq;, vt illi cõplaceat, excæcauit, ob quã rem irati dii, ei oculos ſuſtulerũt, & immiſerũt harpyias quæ illi cibũ abriperẽt, quod & diu fecerunt. ſed quia argonautas hoſpitio ſuſceperat, miſerunt ad eũ Zetũ & Calaim Boreæ regis ac vẽti Thraciæ ac Orithyiæ ab eo raptæ filios iuuenes alatos, qui eas ad Strophadas vſq; pepulerunt. Cœnacula. altiora domus, aut pro locis in quibus cœnatur. Inceſtare. id eſt, polluere, & non caſtum reddere. Aeneidos 6. Et totã inceſtat funere claſſem. Hæ ſunt Phorcynides. id eſt, Gorgones. Ouidius: Finibus extremis Libyes, vbi feruida tellus Accipit Oceanum demiſſo ſole calentem, Squalebant latè Phorcynidos arua Meduſæ.

Biſida. *Virus.* *Præcordia.* *Harpyiæ.* *Cœnaculũ.* *Inceſtare.*

Carmina doctiloqui curſim recitauimus Vmbri,
Quæ ſi uiſa tibi nimium prolixa, memento
Ipſius id rei uitium, non carminis eſſe.
Non longum eſt carmen, mulierum amentia longa eſt.
O memorande ſenex, quo ſe uetus Vmbria tantum
Iactat, & ipſe tuæ Tiberis conterminus urbi,
Martia non ab re tantum te Roma uocabat.
Ipſa tuas artes, & non triuialia norat
Carmina. te uita functum fleuere Latinæ
Naiades & Graiæ. tua molliter oſſa quieſcant
Semper, & in ſummo mens aurea uiuat Olympo.

Carmina doctiloqui. Hunc, vt dixi, licet aut Antonium Campanum intelligere, aut Franciſcum Petrarcham, aut alium quemuis ea tempeſtate doctum. Ipſius id rei. contra artem producit ſyllabā re. nam quintæ declinationis nomina, non producunt e ante i, niſi præcedat i. & ita rei, ſpei, fidei, plebei, penultimam corripiunt. Poſſumus verſum emendare ſic: Ipſius eſſe rei vitium, non carminis, illud. Non longum eſt carmen. Vnde Martialis: Non ſunt longa, quibus nihil eſt quod demere poſsis. Martia Roma. aut bellicoſa olim, aut Martem authorem habens. vnde Liuius in præfatione: Si cui populo licere oportet conſecrare origines ſuas, & ad deos referre authores, ea belli gloria eſt po. Ro. vt cùm ſuũ cõditorisq; ſui parentẽ Martẽ potiſsimùm ferat, tam hoc gentes humanæ patiantur æquo animo, quàm Imperium patiuntur. Et non triuialia. non vulgaria. Vergilius: Non tu in triuiis indocte ſolebas Stridenti miſerum ſtipula diſperdere carmen? Te vita functum. id eſt, defunctum. Latinæ Naiades. id eſt, fluminum ac fontium Italicorum nymphæ, propter ſermonem Latinum. Et Graiæ. id eſt, Græcæ, propter Græcum. Tua molliter oſſa quieſcant. vnde prius, vbi de ſepulcro leui loquuti ſumus, diſſeruimus: hoc ad veterum pertinet ſuperſtitionem. nam verius Maro dicit: Facilis iactura ſepulcri. & Seneca: Quid refert, humi an ſublimi putreſcam? Mens aurea. id eſt, pulcherrima. Viuat Olympo. id eſt, cœlo. Hoc catholico viro dignum eſt. Olympus autem Macedoniæ mons altiſsimus, pro cœlo à Græcis potiſsimùm poni ſolet.

Naiades. *Graiæ.* *Olympus.*

ECLO

ECLOGA QVINTA, DE CON-ſuetudine diuitum erga poëtas, inſcripta CANDIDVS.

Ioannis Murmellii argumentum.

Otia Syluanus miratur inertia vatis,
Candidus abiectos queritur nunc eſſe poëtas.

SYLVANVS ET CANDIDVS.

Candide, nobiſcum pecudes aliquando ſolebas
Paſcere, & his gelidis calamos inflare ſub umbris,
Et miſcere ſales, ſimul & certare palæſtra.
Nunc autem quaſi paſtores & rura peroſus,
Paſcua ſopito fugis, & trahis otia, cantu.
CAND. *Vos, quibus eſt res ampla domi, quibus ubera uaccæ*
Plena ferunt, quibus alba greges mulctralia complent,
Cymbia lacte niuent, & pinguia prandia fumant,
Carmina laudatis: ſi quid concinnius exit,
Plauditis, ac læti placidas extenditis aures.
Pro numeris uanas laudes & inania uerba
Redditis: interea paſtor ſitit, eſurit, alget.
SYL. *Nonne poteſt curare greges, & dicere uerſus*
Cum uacat, & poſitis uitam traducere curis?
CAND. *Omnẽ operã gregibus paſtorẽ impẽdere oportet.*
Ire, redire, lupos arcere, mapalia ſæpe
Cingere, mercari paleas & pabula, uictum
Quærere. nil ſupereſt oti. laudabile carmen
Omnem operam, totumq; caput Syluane requirit.
Grande utrunq; opus eſt, & noſtris uiribus impar.
Cum cecini, ſitio: ſitienti pocula nemo
Porrigit: irrident alij: tibi penula, dicunt,
Candide trita, genu nudum, riget hiſpida barba.

Iam ſyluæ implumes, & hyems in montibus albet.
Iraſcor, doleo, indignor. fert omnia uictus,
Lanitium, fœtusq; mares. non uendimus agnas.
Sed quia lac paſcunt, premitur nihil, hubera ſiccant.

Candide nobiſcum, &c. Argumentum huius eclogæ, eſt deteſtatio tenacitatis diuitum in poëtas, quorum ingratitudine & auaritia, aurea vena in poëtis extinguitur. Per Candidum autem mihi vero ſimile fit, poëtam poſſe intelligi: per Syluanum quemuis diuitem auarum. Inducit tamen vtrunque paſtorem. vnde dicit: Sub his vmbris. q. d. ſub quibus ſumus, nec quicquam aptius Syluano, quàm eſſe in ſyluis. Eſt autem ferè eadem farrago, quæ in Iuue. ſaty. 7. Et miſcere ſales. id eſt, lepores ſermonis. *Sopito.* Sopito. id eſt, oppreſſo & neglecto cantu, quæ res doluit Syluano. Nam diuites auari, licet nihil conferunt in poëtas bonos, admirantur tamen eos, & oblectantur eorum carminibus. Vnde Iuuenalis in dicta ſatyra: Spes nulla vlterior, didicit nam diues auarus Tantùm admirari, tantùm laudare diſertos, Vt pueri Iunonis auem. id eſt, pauonem admirantur & laudant: quia laudato nihil porrigunt: ſed, ſi poſſunt, plumas auferunt. Plena fe- *Mulctra.* runt. Maro ſignificantius diſtenta dixit. Alba mulctralia. id *Cymbia.* eſt, mulctras, hoc eſt, vaſa in quæ mulgetur lacte albicātia. Cymbia. id eſt, vaſa incurua, in morem cymbarum facta. Carmina *Cōcinnius.* laudatis. ſicut iam Iuuenalis dixit. Si quid concinnius. id eſt, modulatius. & vt Perſius: Si quid tamen aptius exit. Plauditis. id eſt, applauditis. Vanas laudes. quia nihil commodi afferentes. Nā probitas laudatur & alget. Alget. quia nudus, & ita algore conficitur. Iuuenalis: Tædia tunc ſubeunt animos, tūc ſeq; ſuamq; Terpſichoren odit facūda & nuda ſenectus. Et poſt: Neq; enim cantare ſub antro Pierio thyrſumve poteſt contingere ſana Paupertas, atque æris inops, quo nocte dieq; Corpus eget. ſatur eſt, quum dicit Horatius, ohe &c. Omnem operam gregibus. Iuuenalis: Pectora noſtra duas non admittentia curas, Magnæ mentis opus, &c. Mapalia. id eſt, caſas & tuguria. Sepe. ſepimento. eſt ablatiuus à nominatiuo ſepes. Nil ſupereſt otii. pro otii. Enumerat autem negotia paſtoralia, volens à *Penula.* conſimili etiam alia intelligi. Tibi penula. id eſt, veſtis exterior attrita. Syluæ implumes. id eſt, foliis ſpoliatæ. *Victus.* Fert omnia victus. id eſt, aufert. ſicut Maro: Omnia fert

ætas,

ætas, animum quoque. Victus autem, id eſt, neceſsitas edendi vt viuas: aut victus, id eſt, cibus quo viuas. Fert, id eſt, abſumit. La nitium. id eſt, lanam. Fœtuſq; mares. id eſt, arietes, & hœdos aculeatos reliquos. Non vendimus agnas. quia ad futuram propagationem recipiunt eas. Lac paſcunt. id eſt, ſugunt & abſumunt dum paſcuntur. Premitur nihil. id eſt, non fit caſeus mollis. Maro: Et preſsi copia lactis. Hubera ſiccant. ex Marone eſt, vt alia multa. **Lanitium.**

Pœnitet ingenij, ſi quid mihi. pœnitet artis,
Pœnitet & uitæ, poſtquam mihi nulla ſecundant
Ex tot ſideribus, quot ſunt in nocte ſerena.
Hactenus, ut noſti, gratis cantauimus. ætas
Indiga paucorum, merces fuit: altera longè
Conditio ſenis, quod nunc ſubit: omnium egenos
Reddit, & extinctis lucri ſpem uiribus aufert.
Mox erit utendum partis, modò quærere tempus.
En formica breuis, ſed prouida beſtia, condit
In brumam noua farra cauis æſtate latebris,
Néue renaſcantur, fruges ſecat ore ſepultas.
SYL. *Scire genethliacos fatalia ſidera dicunt,*
Hi ſub Mercurio uates, & ſub Ioue reges
Magnateſq; locant: iſtis dat Iuppiter aurum
Atq; magiſtratus, dat Maiæ filius illis
Ingenium, linguam, citharas & carminis artem.
Hæc tua ſors, quid quæris opes? Deus omnia in omnes
Diuidit, ut melius nobis uidet eſſe futurum.
Sorte tua contentus abi, ſine cætera nobis.
CAND. *Sunt tibi diuitiæ, mihi carmina: quid petis ergo*
Carmen, & inuadis partes Syluane alienas?
SYL. *Non tibi ſurripio carmen, nec Apollinis arma,*
Sed dare dulciſonis aures concentibus opto.
CAND. *Si gaudere meis igitur concentibus optas,*
Nos gaudere tuis opibus Syluane decorum eſt.

SYL. *Ille meis opibus gaudet, qui diligit: odit*
Inuidus, atq; animo bona fert aliena moleſto.
CAND. *Sic quoq; tu noſtris abſens gaudere camœnis*
Sat potes, hæc artis ſat ſint tibi gaudia noſtræ.
Carmina ſunt auris conuiuia, caſeus oris.
Si cupis auditu, fac nos gaudere palato.
Hoc amor, hoc pietas, hoc uult deus, omnia non dat
Omnibus, ut nemo ſibi ſit ſatis, indigeatq;
Alter ope alterius, quæ res coniungit in unum
Omne genus, Gallos, Mauros, Italos, & Iberos.

Pœnitet ingenij. Proſequitur Candidus querelas ſuas. Pœnitet ingenii, id eſt, habere ingenium ad carmē aptum. Si quid mihi. ſcilicet eſt ingenii. Multa ſecundant. id eſt, proſpera ſunt, vt ventus & fluctus ſecundus, id eſt, ſequens & à tergo veniens nauigantibus. Quod ſunt. id eſt, apparēt. Non enim plu- *Indiga.* ra ſunt gratis, id eſt, ſine mercede, ſed ætas, ſcilicet iuuenilis. Indiga, id eſt, indigens paucorum: non enim ſubiecta eſt morbis, nec tanto eget munimento contra frigora. Quod ſcilicet ſeniū nunc ſubit, id eſt, ſubrepit non animaduertentibus nobis. Omnium egenos reddit. vidimus Iuuenalem. Extinctis lucri ſpem viribus aufert. Mox erit vtendum partis. id eſt, acquiſitis in iuuēta. Nunc quærere. pro quærendi, id eſt, acquirēdi. Tem- *Formica.* pus. ſubaudi eſt. En formica. Solomō Prouerb. 6. Vade ad formicam ò piger, & conſidera vias eius, & diſce ſapientiam: quæ cū non habeat ducem, nec præceptorem, nec principem, parat in æſtate cibum ſibi, & congregat in meſſe quod comedat. Et 30. Formicæ populus infirmus, qui præparat in meſſe cibum ſuum. Horat. 1. Sermonum: Sicut Paruula (nam exemplo eſt) magni formica laboris, Ore trahit quodcunq; poteſt, atq; addit aceruo, Quē *Bruma.* ſtruit, haud ignara ac non incauta futuri. In brumam. id eſt, ad *Condit.* breuiſſimum diem, vt eſt in ſolſtitio hyberno. Ordo eſt: Condit, *Neue.* id eſt, abſcondit æſtate, id eſt, per æſtatem cauis latebris farra noua. Neue. pro neque, & ne. Renaſcuntur. id eſt, germinent. Secat ore. id eſt. germen auferendo dirumpit. Fruges ſepul- *Genethliacus.* tas. id eſt, abſconditas in terris. Genethliacos. id eſt, de geneſi & natiuitate iudicantes, qui inſpecto natiuitatis horoſcopo, futuram vitam prędicunt. Hi. ſcilicet genethliaci & mathematici.

Locant ſub Mercurio.id eſt,hora naſcendi qua Mercurius dominatur. Vates.id eſt,prophetas,& poëtas,& omnes prudẽtes,cautos ac ingenioſos. Et ſub Ioue reges magnatesq́ꝫ. Vnde ſecundum Homerũ in Iliade: Honor autem ab Ioue eſt. Maiæ filius.id eſt, Mercurius. Dat illis. ſcilicet vatibus ſub ſe natis. Ingenium. & ita vult eos cõtentos eſſe debere ſua ſorte,dicens:Sorte tua contentus abi.Sine. id eſt,derelinque. Cætera.id eſt,diuitias & opes. Nobis.id eſt, qui ingenium & carminis artem non habemus.Quid petis ergo carmen?ſubtilis obiectio.Non tibi ſurripio carmen.Callida quoque reſponſio.Nec Apollinis arma.citharam ſcilicet cuius eſt inuentor,ac cætera inſtrumenta muſica:quia in medio reſidens cõplectitur omnia Phœbus.eſt enim princeps muſicorum. Horat. Lyræ ſolers & cantor Apollo. Vnde ſecundum Plinium heroicũ carmen oraculis Apollini debemus. Et ideo Auguſtus illi ædem cõſecrauit, ad quam carmina Phœbo digna ferãtur. de qua Perſius: Ad ſacra vatum carmen affero noſtrum.& Iuuena. Muſarũ & Apollinis æde relicta &c. Si gaudere. rurſus acris obiectio, & ſubtilior purgatio,ſed ſubtiliſsima rurſum reiectio. Carmina ſunt auris conuiuia,caſeus oris. Pulchrum & prouerbiale id eſt. Quæ res coniungit in vnum. Id verè dicit:nam propter egeſtatem & mutua auxilia, ſunt inter varias nationes commercia. Iberos.id eſt,Hiſpanos.

Sidera iungamus,facito mihi Iuppiter adſit,
Et tibi Mercurius noſter dabit omnia,faxo,
Pileolum,uirgam,citharas,nodum Herculis,*alas.*
SYL.*Vana ſuperuacuis inculcas plurima uerbis.*
CAND.*Vana inquis,quæ damna tuis inferre uidentur*
Diuitijs.ſi uis noſtras audire camœnas,
Erue ſopitam de ſollicitudine mentem.
Vult hilares animos,tranquillaq; pectora carmen. Poeta debet ēē pa
Torpeo,ut eſuriem patiens & frigora miluus.
Iandudum ſquarroſa cutis,ſitis occupat ora.
Nec pecus in ſtabulis,nec in agro farra,nec aurum
In loculis,& uis poſitis me uiuere curis?
Non facit ad noſtros talis medicina dolores.

Fac alacrem, tege, paſce, graui ſuccurre ſenectæ,
Inuenies promptum uerſu, & cantare paratum.
Plena domus curas abigit, cellaria plena,
Plena penus, pleniq; cadi, plenæq; lagenæ,
Horrea plena, greges læti, grauis ære crumena,
Tunc iuuat hybernos noctu uigilare decembres
Ante focum, & cineri ludos inarare bacillo:
Torrere, & tepidis toſtas operire fauillis
Caſtaneas, plenoq; ſitim reſtinguere uitro,
Fabellaſq; inter nentes ridere puellas.
Tityrus (ut fama eſt) ſub Mecœnate uetuſto
Rura, boues & agros, & martia bella canebat
Altius, & magno pulſabat ſidera cantu.
Eloquium fortuna dabat, nos debile uulgus,
Pannoſos, macie affectos, farragine paſtos,
Aoniæ fugiunt muſæ; contemnit Apollo.

Sidera iungamus.id eſt, Iouem cum Mercurio, id eſt, communica mihi dona Iouis, & cõmunicabo tecum dona Mercurii. *Faxo.* Faxo.id eſt, faciã. Vt Mercurius noſter.id eſt, poëtarũ pater, & ingenii largitor. *Pileolum.* Det tibi pileolum. id eſt, galerũ, qui Mercurio aſsignatur, quòd ſemper ferè radiis ſolaribus quaſi galero tectus ſit. Virgam.id eſt, caduceũ. Vnde Maro Aen. 4. Tũ virgã capit, hac animas ille euocat orco Pallẽtes, alias ſub triſtia tartara mittit, Dat ſomnos adimitq;, & lumina morte reſignat. Illa fretus, agit vẽtos, & turbida tranat Nubila. Id autẽ ex vltimo Iliados ſumptũ videtur, qui locus ſic verſus eſt: Tum virgã capit, hac oculos Deus excitat ipſe, Hac dulces ſuadet ſomnos, & lumina claudit. Macrob. li. 1. Satur. ſcribit caduceũ duobus draconibꝰ ornatũ fuiſſe, mare & fœmina in nodũ obligatis inuicẽ parte media voluminis ſui. Vnde Martialis lib. 7. Cyllenes cœliq; decus, facũde miniſter, Aurea cui torto virga dracone viret. *Cithara.* Citharas. quia tetrachordũ inuenit, id eſt, quatuor chordarũ, cùm Apollo ſeptẽ chordarũ inueniſſet. Vnde Horat. lib. 1. Car. Curuæq; lyræ parentẽ. *Nodus Herculis.* Nodũ Herculis. id eſt, inextricabilẽ, qualẽ Hercules inuenit, qui nec principium nec exitum habere videbatur, qui tamen

men diſſoluerit, diues erat. hunc in caduceo iam ex draconibus conſertũ diximus. Alii Herculanũ nodũ dicũt nõ ab Hercule inuentũ, ſed à Mercurio. Verùm ab Hercule diſſolutũ, nõ quidem arte, ſed vi. quod & Alexandrũ magnum feciſſe dicunt. Vterq; tamen, & Mercurius mercium ac mercatorum Deus, & Hercules, diuitias quibus fauẽt conferre dicũtur. vnde Horat. Diues amico Hercule. Et Perſius: O ſi Sub raſtro crepet argenti mihi ſeria dextro Hercule. Antiquitas enim (vt ſcribit Diodorus) fabulata eſt Herculem dixiſſe, poſtquam ad deos tranſlatus erat, qui ſibi decimam bonorum dicarẽt, vitam felicem victuros. quod Lucullus ditiſsimus, & alii Romanorũ plurimi fecerunt, vſqueadeo, vt ex decimis illi templum egregium trans Tiberim ędificarint. Per nodũ ergo intelligã difficultatem acquirẽdarum diuitiarũ, quas vterq; cõfert: Mercurius quidẽ vaframento & ingenio cato, Hercules vi, qua aurea mala abſtulit. Alas. quibus à diis ornatus mittitur, vt Aeneid. 4. Hic primùm paribus nitens Cyllenius alis, Conſtitit, &c. Vult hilares animos. Vnde Ouid. Carmina proueniunt animo deducta ſereno. Squarroſa cutis. Squarroſi dicuntur, quorũ cutis exurgit ob aſsiduã illuuiem. Lucilius: Verorũ ac rapidum ſquarroſa incondita roſtra. Promptum verſu. id eſt, ad verſum. videri poteſt datiuus antiquus. Plena domus. ſcilicet diuitiarũ. Curas abigit. quod tamẽ multis cõtra euenit. Nã, vt dicit Iuuenalis: Creſcit amor nũmi, quantũ ipſa pecunia creſcit. Horrea plena. legã melius, hordea plena. Greges læti. id eſt, pingues, qui lætitiã afferũt dominis: aut bene curati, & ita re vera lętι. Grauis ære crumena. id eſt, marſupiũ, vt quidã dicũt. Aere. pecunia, quia ærea primùm fuit. Vnde ærariũ, quẽ fiſcũ nũc appellãt. Ludos inarare. id ſecuri faciũt ruſtici, diuinare faciẽtes quẽ ſulcũ tetigerint. Bacillo. paruo baculo, & dicitur in nominatiuo hoc bacillũ. Tityrus. id eſt, Vergilius. Farragine. pulmẽtario ex farre facto. Aoniæ, quæ in Phocidis mõtibus, quos Aones olim habitauerũt, frequẽtes ſunt.

Lucullus. *Squarroſi.* *Crumena.* *Aerarium.* *Bacillum.* *Farrago.* *Aonia.*

SYL. *Si ſperata mihi dederit fortuna quod opto,*
Candide, præſenti te ſollicitudine ſoluam.
CAND. *O utinam Syluane foret tibi tanta uoluntas,*
Quanta eſt hac etiam tibi tempeſtate facultas.
Non ego diuitias Coſmi, non Serica poſco
Pallia, non Tyrias chlamydes, non prandia regum,

Non

Non patinam Aeſopi fameo, clypeúmue Mineruæ,
Nil opus eſt regis laribus, cui ferrea nomen
Tradidit, aut ſi mens non fallitur, ænea barba.
Hæc me iam pridem memini didiciſſe ſub Vmbro.
Poſtulo ueſtitum, peto uictum ſub lare paruo,
Certior iſtud opis toti non deſore uitæ.
Sint mihi Pythagoræ menſæ, Codriq́; ſupellex:
Sæpe alios, qui ſpem dederint, inuenimus ore
Magnificos, ſed re modicos. tibi fidimus uni.
Tu mihi ſi fueris mendax, præciditur omnis
Spes, ut ſolſtitio fiam philomena reuerſo
Mutus & elinguis. ſuſpendere poſtibus arma
Tempus erit, clauſoq́; abigi ſpectacula circo.

Si ſperata, &c. Graphicè oſtendit quod Ouidius dicit, quia pollicitis diues quilibet eſſe poteſt. Non ego diuitias Coſmi. Alii Coſmæ legunt, illius Florentini ditiſsimi: ſed & Coſmi multi fuerunt diuites, congruumq́ue eſt diuitibus nomen: nam κοσμὸς dicitur ornamentum & mundus. κοσμέω idem eſt quod orno. Vnde & Latini mundum pro ornamento accipiunt, dicentes mundum muliebrem, quæcunq; ad mulieris ornatum faciunt. *Seres.* Non Serica poſco pallia. Seres, populi ſunt circa *Serica.* Indiam, apud quos ſunt arbores lanigeræ ſine vermibus, quarum frondium canitiem depectunt aqua perfuſa, ex quo vellere veſtimenta cōficiuntur, quæ ſerica appellantur, vt author eſt Plinius. vnde & Maro: Velleraq́; vt foliis depectunt tenuia Seres. Errat *Bombyces.* autem Seruius, qui ſerica à bombycibus confici vult, cum bombyces non apud Seres, ſed in Arabia & inſula Co peculiariter proueniant. Qui quidem bombyces vermiculi ſunt, telaſq́; ara*Bombycina* nearum modo texunt, ad veſtem luxumq́; fœminarũ, quæ bombycina appellantur. Iuuenalis: Quarũ delicias pannus bombycinus erit. Non Tyrias chlamydes. id eſt, veſtes ex purpura *Dibapha.* dibapha, id eſt, bis tincta, vt apud Tyrum fiebat, & idcirco in magno erat pretio. Non prandia regum. id eſt, prædiuitum. *Aeſopi patina.* Perſius: In luxum & prandia regum. Non patinam Aeſopi. id eſt, qualem procurauit Aeſopus, non fabulator ille Phrygius, ſed Romanus hiſtrio, qui filiis ex quæſtu hiſtrionico ducenties

ſeſter

ſeſtertiûm reliquit,quas opes filii abſumpſerũt.vnde Horatius 2. Ser.Filius Aeſopi detractam ex aure Metellæ, Scilicet vt decies ſolidûm exorberet,aceto Diluit inſignem baccam.Id eſt,margaritam ſeu vnionem pretio decies ſeſtertiorum,aceto liquefecit,& abſorpſit. Et ita filius hic notaretur, qui etiam Aeſopus dici potuit:Literæ enim omnes diffamant patinam Aeſopi. Vnde & Beroaldus:Iam patina Aeſopi cedat,iam luxus Apici,Et Ptolemęorum prodiga luxuries. Clypeumve Mineruæ. id eſt,quanti æſtimata eſt ægys in pectore Mineruæ,quæ prudentiam denotat, qua pectora ſapientium muniuntur. Nil opus eſt regis laribus. id eſt,domibus aut ædibus. Cui ferrea, &c.Quidam Pyrrhum intelligerent,qui(vt Seruius tradit)quum à patre vocaretur Neoptolemus,poſtea dictus eſt Pyrrhus,à colore pilorum, *Pyrrhus.* quia ſubrufus erat. Ego autem intelligo de Nerone aut maioribus eius,qui æneam dicti ſunt habere barbam, atque Aenobarbi vocati.De qua re ſic dicit Sipontinus: Aenobarbus, hoc eſt,rutilam & quaſi æneam barbã habens, fuit cognomẽ Domitiorum, *Aenobarbus.* ex qua familia Nero fuit.authorem autem originis pariterq; cognominis habuerunt L.Domitium,cui rure quondam reuertenti,iuuenes gemini auguſtiore forma apparuerũt,iuſſeruntq; nuntiare Senatui ac populo Romano victoriã, de qua adhuc incertũ erat , atq; in fidem maieſtatis adeò permulſiſſe malas, vt è nigro rutilum æriq; aſsimilem capillum redderent: quod inſigne mãſit & in poſteris eius, ac magna pars rutila barba fuerunt. Vnde Cneum Domitium Neronis atauum, qui in tribunatu ſuo pontificibus offenſior fuerat, quòd alium quàm ſe in patris ſui locum cooptaſſent, ius ſacerdotũ ſurrogandorum à collegiis ad populum tranſtulerat, ac in conſulatu Allobrogibus Aruerniſq; ſuperatis elephanto vectus fuerat, turba militum,quaſi inter ſolennia ſacrificii proſequẽte, Lucius Craſſus orator dixit,non eſſe mirandum quòd æneam barbam haberet,cui os ferreũ, cor plumbeum eſſet. Hæc ille. Quia ergo Neronem conſtat palatium ſumptuoſiſsimum extruxiſſe, eſtq; de Aenobarborum familia, de illo intelligendum putem. Vnde dicit Suetonius in eius vita,quòd non in alia re damnoſior,quàm in ædificando,fuit.nam domum à palatio Exquilias vſq; fecit,quam primò tranſitoriam , mox incendio abſumptam reſtitutamq; auream nominauit.de cuius ſpatio atq; cultu ſufficeret hoc retuliſſe:Veſtibulum eius fuit,in quo coloſſus ducentorum viginti pedum ſtaret. ipſi effigiei tanta laxitas, vt porticus triplices miliarias haberet. Item ſtagnum maris

inſtar

inſtar circunſeptum ædificiis, ad vrbium ſpeciem.& reliqua,quæ proſequitur Tranquillus ibidem.Dubitat autem an ferrea barba illi nomen dederit, vel quòd ferreus (id eſt,duriſsimus) eſſet, vel quòd os ferreum dictus eſt habuiſſe Domitius, vel quòd ruſtico congruit, de nominis cauſa dubitare, ſicut ille:In medio duo ſigna Conon, & quis fuit alter, Deſcripſit radio totum qui gentibus orbẽ? Hæc me iampridem memini didiciſſe. Valla diceret,nõ eſt dicendum iampridem didiciſſe: quia perſiſtentem actionem & præſens tempus efflagitant, iampridem,iandudum, iamolim, aut olimiam.Verùm, licet durius, poſſet dici, iampridem memini.At Agretius negabit rectè dictum, memini didiciſſe.vult enim,memini cum præſenti conſtruendum. ſed Valla contrà ſentit in Rauden. vnde & Perſius: Nec in bicipiti ſomniaſſe Parnaſo memini. Sub Vmbro.de quo prius dictum eſt.Id autem addit, ne contra decorum peritior haberetur paſtor, aut vt præceptori ſuo ingratus non ſit,quem neſcio an Sipontinum dicam,à quo plurima ſumpſiſſe videtur. Sint mihi Pythagoræ menſæ. qui carnibus abſtinuit, & ventri indulſit non omne legumen,quia etiã fabis abſtinuit, ſed herbis veſcebatur creſcentibus in hortis, vnde epulum poſsis centum dare Pythagoreis. Codrię ſupellex. Pauperis poetæ ac Philoſophi, de quo Iuuenal.ſat.3. Lectus erat Codro * pocula minor, vrceoli ſex, Ornamentum abaci,necnõ & paruulus infra Cantharus,& recubans ſub eodem marmore Chiron, Iamq; vetus Græcos ſeruabat ciſta libellos, Et diuina opici rodebãt carmina mures.Nil habuit Codrus,quis enim negat? & tamen illud Perdidit infelix totum nil.hæc ille. Ore. id eſt, pollicitationibus. Magnificos: ſed re. id eſt,exhibitione pollicitorum, modicos. Tibi fidimus. id eſt,confidimus.ego fiam philomena reuerſo ſolſtitio, quia mutus & elinguis, id eſt, nihil canam, ſicut nec philomena, quæ in vere præcipuè canit. Suſpendere poſtibus arma tempus erit. Arma,id eſt,fiſtulam & plectra & cætera inſtrumenta muſicalia:alludit tamẽ ad arma pugilum,qui ad poſtem Herculis figebant arma ſua,quando eſſent emeriti, aut amplius exercere nollent,ſicut & cæterorum officiorum diis ſua,quicunq; amplius vti nollent,ſuſpendebant arma. Et tempus erit abigi ſpectacula. id eſt,ſpectatores. Circo. id eſt,theatro clauſo.

Pythagoras. *Codrus.* *Arma.* *Circus.*

SYL. *Candide,uidiſti Romam,ſanctiq; ſenatus*
Pontifices?ubi tot uates,ubi copia rerum

Tan

Tantarum, facile eſt illis diteſcere campis.
CAN. *Deciperis, me uelle putans diteſcere. ueſci*
Et lupus omne animal crudis exiſtimat eſcis.
Tuq́; putas alios, quo tu pede, claudere paſſum.
Non ego ditari cupio, ſed uiuere paruo.
Fac habeam tenuem ſine ſollicitudine uictum,
Hoc contentus eam. Romana palatia uidi:
Sed quid Roma putas mihi proderit, ô Syluane?
Occidit Auguſtus, nunquàm rediturus ab Orco.
Si quid Roma dabit, nugas dabit. accipit aurum,
Verba dat. heu Romæ nunc ſola pecunia regnat.
Exilium uirtus patitur. ſperare iubemur
Vndiq;, & in toto uates ſpe paſcitur orbe.
SYL. *Dic pugnas, dic geſta uirûm, dic prælia regum,*
Vertere ad hos qui ſceptra tenent, qui regna gubernant,
Inuenies qui te de ſordibus eruat iſtis.
CAN. *Inueniam qui me derideat, & ſubſannet.*
Tempeſtate iſta reuerentia tanta poëſi,
Quanta lupanari. quid me Syluane laceßis?
SYL. *Non decet obſcœnis uatem prorumpere uerbis.*
CAN. *Non poſſum non uera loqui: ſi uera taceri*
Fortè uelis, leuibus me parce laceſſere dictis.
SYL. *Vtile conſilium præſtare, laceſſere non eſt.*

Candide, vidiſti Romam? Diſertè deſcribit morē auarorum, qui ne iuuent, aliò mittunt opem implorātes. Sanctiq; ſenatus pontifices. id eſt, cardinales, ſicut canitur: Clare ſenatus apoſtolorū, quem cardinales repræſentant. Facile eſt illis diteſcere campis. vbi ſcilicet tot diuites ſunt. Deciperis, me velle putans diteſcere. non enim quæro diteſcere, ſed victum & veſtitum, quibus contentus quis ſit. Veſci. Ordo eſt: Et lupus exiſtimat. id eſt, cenſet & iudicat, omne animal veſci crudis. id eſt, incoctis, Eſcis. ſcilicet carnibus, quibus ipſe veſcitur. Tuq́;. id eſt, & tu. putas alios claudere paſſum, id eſt, ingredi eo pede. quo tu, id eſt, moueri ea affectione, qua

ne,qua tu.Per pedes enim ſæpe intelliguntur affectiones:hoc eſt, quia tu cupis diteſcere, cenſes omnes id cupere. Tenuem ſine ſolicitudine victum. Nō ergo affluentiam petit, ſed ſecuritatem,quam tamen Saluator ſine ſolicitudine à ſe ſperandam docet,vetās ne ſoliciti ſimus quid bibamus & comedamus. O Syluane. ſpondaicus verſus non ineptus,quia & languorem animi

Auguſtus. loquentis,& pondus rerum habens. Auguſtus. id eſt,beneficus in Poetas,Vergilium,Horatiū,Tuccam,Varum, cæteroſq; principes.

Nugæ. Nugas.pollicitationes inanes.Sola pecunia regnat.

Pecunia. Hor. Et genus & formam regina pecunia donat.Ouid. Dat cenſus honores,Cenſus amicitias,pauper vbiq; iacet.Iuuenal. Quantum quiſq; ſua nūmorum ſeruat in arca, Tantum habet & fidei. Et rurſus Horat.Hos ſolos aiunt ſapere & bene viuere ,quorum Conſpicitur nitidis fundata pecunia villis.Et iterum Iuuenalis de Romanis loquens : Quandoquidem inter nos ſanctiſsima diuitiarum Maieſtas, etſi funeſta pecunia templo Nondum habitas, nullas nummorum ereximus aras,Vt colitur pax atq;,&c.Exilium virtus patitur.Idem Iuuenalis:Aude aliquid breuibus Gyaris & carcere dignum,Si vis eſſe aliquid,probitas laudatur & alget, Criminibus debetur honos, &c. Vates ſpe paſcimur omnes. quia nihil recipimus. Dic pugnas, dic geſta virum. Aliud ſubterfugium auari. Vertere.imperatiuè à vertor, id eſt, ſis conuerſus & verte te ad eos, id eſt, ad eos,qui tenent ſceptra. id eſt, ad reges. & ſubſannet. Iterum ſpōdaicus verſus conſimili ratione compoſitus. Quanta lupanari. id eſt, proſtibulo aut proſtitutis.Lupas vocabāt olim proſtitutas, vnde & proſtibula lupanaria.hinc fictum volunt Romulum à lupa nutritum. Non decet. per alium ſe caſtigat. Leuibus dictis.id eſt,non paruis aut modicis,ſed vanis aut cōtumelioſis, ſicut mulieres leues, quibus proſtituta eſt pudicitia , dicuntur , & mores

Parce. leues quibus inconſtantes. Me parce laceſſere. parce, id eſt, abſtine,vt Aeneidos 1.Parce metu Cytherea.

CAN. *Conſilij locuples ego,ſed pauperrimus auri.*
Quî pugnas,quî geſta uirûm,quî prælia regum
Dicet inops uates,cui nec quo fiſtula poſſit
Aptius incidi,fieriq; foramina,culter?
Aſpice,ut excuſſis laxata manubria clauis,
Vt dentata acies,ueteriq; ſimillima ſerræ.

Hoc

Hoc leue,ſed menſæ graue & intolerabile damnum.
Vtile conſilium firmat,ſed inutile mentem
Frangit,& extenuat uires,animumq; retundit.
Magnates dare parua pudet,dare magna recuſant.
Adde quòd & noſtri curant ita carmina reges,
Vt frondes aquilo,mare libs,uineta pruinæ.
Ipſi ad delicias reges & ad otia uerſi,
Quod celebrant,laudari optant,hinc carmina manant
Perdita de ſtudio Veneris,de ſcurrilitate,
De ganea,de ſegnitie,de infamibus actis,
Quæ caſtum,capitale nefas,celebrare poëtam.

Conſilii locuples ego,ſed pauperrimus auri.Horatius etiam genitiuo conſtruxit, dicens:Horum Semper ego optarem pauperrimus eſſe bonorũ. Qui. id eſt,quo modo,aut quo, id eſt, quare dicet inops vates pugnas &c. Cui nec. ſcilicet eſt culter, quo fiſtula poſsit aptius incidi, & ſcilicet quo foramina ſcilicet poſsint fieri. Aſpice vt manubria. ſcilicet cultrorũ, id eſt, capuli,quibus capiuntur, & tenentur in manibus, ſcilicet ſint. Laxata. id eſt, laxa & diſſoluta. Clauis. id eſt, clauiculis,quibus compinguntur. Excuſsis. hoc dicens, oſtendit cultrum ſuum. Et aſpice vt. id eſt, qualiter. Acies. ſcilicet cultri, id eſt, acuta eius pars. Sit dentata. id eſt, in morem ſerræ in dentes effracta. Vnde addit: vèteriq; ſimillima ſerræ, quam Dædalum inueniſſe quidam volunt, ad ſimilitudinem maxillæ ſerpentinæ. Hoc damnum. ſcilicet de iuramentis & veſtitu. Eſt leue. id eſt, tolerabile. Sed menſæ. id eſt, victus, eſt graue & intolerabile. Magnates dare parua pudet. quia, vt dicit Horatius: Magnos mana decent. Sed hoc vaframento ſcimus nonnullos vſos, dicentes petentibus magna, indignos eſſe, qui magna recipiant: & exiguum quiddam orantibus, ſe non decere tam exigua munera conferre. Vt frondes aquilo. qui eas nihil facit. Vt libs. ventus libycus curat mare, in quod ſæpe ſæuit. Et vt pruinæ. id eſt, ros congelatus,aut gelu matutinum. Curant vineta. id eſt, vites, quod etiam nihil eſt, quia etiam congelantur. Ipſi ad delicias. Ordo eſt: Ipſi reges. id eſt, præpotentes. Verſi ad delicias. id eſt, delectationes & illecebras carnis. Et ad otia. id eſt, deſidiam. Optant

Manubria.

Laxata.

Serræ inuentio.

Libs.

laudari quod celebrant. id eſt, oblectamenta ſua. Studio Veneris. id eſt, amoribus impudicis. De ſcurrilitate. id eſt, inhoneſta dicacitate. De ganea. id eſt, caupona, & guloſitate. De ſegnitie. id eſt, deſidia. Dicuntur enim ſegnes ſeorſum ab igne, qui actiuiſsimus eſt, tepidi & ignaui. De infamibus actis. id eſt, priuatis, cum geſta ſint ferè publica. Melius autem (authore Valla) acta, quàm actus in hac ſignificatione dicimus. Quæ caſtum, capitale nefas, celebrare poëtam. Idem ſanctè & catholicè ſentit in opuſculo contra impudicè ſcribentes. vnde explodenda eſt Catulliana ſententia: Nam caſtum eſſe, decet pium poëtam Ipſum: verſiculos, nihil neceſſe eſt: Qui tum denique habent ſalem & lepôrem, Si ſunt molliculi ac parum pudici. Cui tamen multi gentilium ſubſcripſerunt. Vnde ad Voconium poëtam Adrianus Imperator: Laſciuus verſu, mente pudicus eras. Et Ouidius de ſe: Crede mihi, mores diſtant à carmine noſtro. Vita verecunda eſt, muſa iocoſa. Et Mart. Laſciua eſt nobis pagina, vita proba.

Ganea. *Segnes.* *Acta.*

At qui dura manu geſſerunt bella potenti,
Fortiter utentes ferro, non molliter auro,
Dilexere graues muſas. heroica facta
Qui faciunt reges, heroica carmina laudant.
Vt ceſſere uiri fortes & maſcula uirtus,
Dicendum altiloqui nihil inuenere poëtæ,
Occidit ingenium uatum, ruit alta poëſis.
At ſi fortè aliquis regum gerit aſpera bella,
Et decus armorum ſtudijs belloq; parauit,
Nil genus externum, uenturaq; ſecula curat.
Laude ſuæ gentis ſatur, & præſentibus annis,
Barbarus eſt, neq; carmen amat, uel auarus in auro
Mergitur, atq; Midæ curis flagrantibus ardet.
Eſt & apud reges rudis, inuida, ruſtica turba,
Mimus, adulator, leno, aſſentator, adulter,
Hiſtrio, ſcurra, quibus uirtus odioſa, poëtas
Mille modis abigunt: ut quando cadauera corui
Inuenere, fugant alias uolucresq;, ferasq;.

At

At qui dura,&c. At particula aduerſatiua, locum habet vbi contraria nectimus iam dictis, vt dicto de Aenea in fine tertii, Factoq; hic fine quieuit: ſubdit de Didone in principio quarti: At regina graui iandudum ſaucia cura. Pulchrè ornat carmen epithetis, quæ ſic conſtruuntur: At qui geſſerunt potenti manu dura bella fort.&c. Dilexere graues muſas reges, qui faciunt heroica facta, laudant heroica carmina. Vt. id eſt, poſtquàm. Viri fortes ceſſere. id eſt, è medio ſublati ſunt, quia fortes cedere neſciunt. Et maſcula. id eſt, virilis virtus. At ſi fortè. bene occurrit argumento, quod iam cuiuis in promptu eſt: Nam ſi heroica gerentes, heroicis gaudent carminibus, quæras cur ad illos non abeat, illosq; canat Candidus. Ad quod reſpondet, raros quidem eſſe, qui heroicè viuant, & ſi qui ſint, eos non habere curam de æterno nomine. Midæ curis. id eſt, auaritia, qua ductus petiit à diis, vt quicquid contingeret, aurum fieret: quo impetrato, inedia abſumptus eſt. nam & cibus & potus in aurum verſus eſt. Eſt & apud reges, &c. Alia cauſa cur apud reges non ſit poëtis locus, quia illic ſunt literarum & probitatis hoſtes, vtpote rudis & ruſtica turba, cùm poëtæ ſunt pauci, vrbani & eruditi. Mimus. id eſt, geſtu corporis morum imitator, cùm poëta grauis rem more philoſophorum ſeuerè narret. Adulator. cùm poëta ſit ſeuerus. Leno. cùm verus poëta, ſit turpitudinis omnis hoſtis & expulſor. Aſſentator. cùm poëta ſit virtutis laudator. Adulter. cùm nihil muſis ſit magis contrarium, quàm adulterium. nam quæcunque poëtis aptantur, caſta ſunt, vt Pierides, Minerua, Daphne, fontes. Hiſtrio. cùm poëta ſuæ dignitati conſulat. Quibus. ſcilicet omnibus virtus eſt odioſa. Poëtas mille modis abigunt. quaſi à præda inuenta, vt quando cadauera corui inuenere. Aptior eſſet ſimilitudo, ſi honeſti à rebus honeſtis abigantur per inhoneſtos, vt apes à floribus per araneas. Midas.

Sunt etiam uates quidam ſine lege petulci,
Qui ſine lege aliti, ſine præceptoribus audent,
Quicquid amant reges, & amanti infamia ſolum
Scribere: nam uates etiam dementia uexat.
Hi ſe neſcio qua mentis leuitate poëtas
Eſſe uolunt, poſtquàm triuialibus ora cicutis
Applicuere, ſibi applaudunt, ſua carmina iactant,

Inſulſi,illepidi,indociles,improuidi,inepti.
Qui ſolet his uacuas præbere ambagibus aures,
Id uitium commune putat,doctisq́; reſiſtit
Vatibus,à uero indoctus diſcernere falſum.
SYL. *Candide per ſuperos,per olympica numina iuro,*
Me tibi(ſi uenti ueniant ad uela ſecundi)
Laturum auxilium,meliora in tempora uiue,
Nec pauliſper adhuc mecum ſperare recuſa.
CAN. *Si mihi ſic optas,tibi ſit Syluane quod optas.*
SYL. *Opto equidem,dictumq́; fides non ſera ſequetur.*
CAN. *Vade malis auibus,nunquàm rediturus auare:*
Et facias ſubitò,quicquid tractaueris,aurum
More Midæ,quando uirtus tibi uilior auro.

Sunt etiam vates. Docet tertiam cauſam, cur poëtis non ſit apud reges locus,quæ eſt,quia multi verſiculorum ineptorum factores, & turpis vitæ homunciones, ſacrum poëtarum nomen indigniſsimè ſibi vſurpant, quod ægerrimè patitur Horatius dicens in arte: Deſcriptas ſeruare vices operumq́ue colores, Cur ego,ſi nequeo ignoroq́ue,Poëta ſalutor? *Petulci.* Petulci. id eſt, petulantes, audentes quæ non poſſunt. Nam vates etiam dementia vexat. Non equidē graues, ſed leues & futiles. *Triuialis.* Triuialibus ora cicutis. *Cicuta.* Cicuta eſt herba fiſtuloſa, qua paſtores canere ſolebant. Maro: Eſt mihi diſparibus ſeptem compacta cicutis Fiſtula. Idem: Non tu in triuiis indocte ſolebas Stridenti miſerum ſtipula diſperdere carmen. Vnde triuialia dicūtur exodia,id eſt, ruſtica carmina, quæ in compitis & triuiis ab indocta ruſticorum pube in compitalibus & ambarualibus cantari ſolebant. Sibi applaudūt. ſibi placentes. Sua carmina iactāt. exiſtētes Inſulſi. id eſt,ſine ſalibus ſermonis. Illepidi. id eſt,ſine lepôre,ac venuſtate ſermonis. Indociles. quia diſcere nolūt, & ita incorrigibiles. Improuidi. quia nō vidētes ſe ad interitū tendere,& alios ducere. Inepti. id eſt,amuſi,& ab omni aptitudine tum verborum tum factorum abhorrētes. Ambagibus. id eſt, verborum inculcationibus, cum artem veram non habeant. Id vitium commune putat. & ita reiicit bonos propter malos. A vero indoctus. id eſt, neſciens diſcernere falſum.

ſum. Candide per ſuperos. Vidēs Syluanus Candidū virtutis amatorē, verumq; poëtam pollicetur operā cum iuramēto, nihil tamē cōfert in eum. Per olympica. id eſt, per cœleſtia. nā prouerbiale id eſt. ſi res proſperè mihi ſuccedāt, & eueniāt mihi quæ opto. Meliora in tempora viue. Verg. Aeneid. 1. Durate, & voſmet rebus ſeruate ſecūdis. Pauliſper. per paululū tempo ris. Fides non ſera. id eſt, nō tardè faciēs quod dixi. Nam fides videtur (authore Cicerone) dicta, eò quòd fiat dictū, ſiue quod dictū & conuentū eſt. Candidus autē non cōtentus pollicitationibus, imprecatur in abeuntem omnia mala, dicēs: Vade malis auibus. id eſt, malo auſpicio: quaſi dicat, in rē malā. Nūquàm rediturus auare. Hoc autē videtur dicere in abſentē, quaſi obmurmurā[n]do, poſtquàm ſe nihil recepturum ſperauit. Et facias ſubitò, quicquid tractaueris, aurum More Midæ. de quo iam diximus. Quando. id eſt, quandoquidem. Virtus tibi vilior auro. ſcilicet eſt: cùm tamen Horatius in epiſtolis contra dicat: Vilius argentum eſt auro, virtutibus aurum.

Olympica.

Fides.

ECLOGA SEXTA, DE CIuilium & ruſticorum diſceptatione, inſcripta CORNIX.

Ioannis Murmellii argumentum.

Cornix enarrat diſcrimina ruris & vrbis,
Et pergit varios ſtultorum carpere mores.

CORNIX ET FVLICA.

NIngit hyems, mugit boreas, à culmine pendent
Stiria, depoſitis bobus requieſcit arator.
Dormit humus, clauſo paſtor tunicatus ouili
Ceſſat iners, ſedet ante focum fumoſa Neæra,
Atq; polenta coquit: prius intolerabilis æſtus,
Nunc laudatur: hyems æſtu laudata moleſto,
Diſplicet. optatum damnat præſentia frigus.
FV. *Omne bonum præſens, minus eſt. ſperata uidentur*
Magna, uelut maius reddit diſtantia lumen.
COR. *Delicias habet omne ſuas, & gaudia tempus.*

Aſpice ut impexi, tritaq; in ueſte ligati,
Cæde ſuum pueri exultant. inflatu in utrem
Immiſsis ueſica fabis, ſonat & micat, acta
Nunc pede, nunc cubito, ſtricto nunc obuia pugno.
Si cadit, attollunt. curſu labor atq; recurſu
Brumam abigit, glaciale gelu pila ruſtica uincit.
Nos tamen hic melius tepido ſub ſtramine foci
Tranſigimus tempus, dum lac coit igne recoctum.
FVL. *Pauperiem declarat hyems. improuida certè*
Turba ſumus iuuenes, ſecuri æſtate uagamur,
Immemores hyemis. noſtrum æs, tibicinis omne eſt,
Vt redit è Scythia Boreas, nidosq; uolucrum
Frondibus oſtendit nudata cadentibus arbor,
Frigemus nudi ſcapulas, dorſum, ilia, plantas.
Stultitiam declarat hyems, ſapientius urbes
Congeriem nummûm accumulant, & ad ilia uulpes,
Melotasq; trahunt, maculoſaq; tergora lyncis.

Ningit hyems. Contẽtio eſt inter Cornicem paſtorẽ, qui partes ruſticorum agit, & Fulicam, qui vrbanorum, de præſtantia fortunæ vtrorunque, occaſione cuius multa quaſi ſatyricè dicuntur in mores potius ciuium, quàm ruſticorum. Videntur autem tam Cornix, quàm Fulica, paſtorum nomina. Vterque enim ſe ruſticum profitetur, & maſculino genere nominat. Hyems. id eſt, tempeſtas pluuioſa & niuoſa. Boreas. Ventus frigidus à Septentrionali plaga, quæ frigida eſt, flans. Mugit. mugitum imitatur flatu alto. Stiria. id eſt, glacies concreta. A culmine. à tecto. Dormit humus. ſopitur niue, & non exercetur. Paſtor tunicatus. quia otioſus. vnde dictum eſt à poëta: Nudus ara, ſere nudus, hyems ignaua colonis. Neæra. coniunx ruſtica. Fumoſa. quia ferè ligna viridia aut malè ſicca inurunt. Atque polenta coquit. Ouidius, Quod coxerat antè polenta. Reperitur tamen & fœmininũ, cùm hoc ſolum inter Latina primæ declinationis reperiatur neutrum. Omne bonum præſens minus eſt. id eſt, minoris æſtimatur, quia nemo contentus ſua ſorte. Vnde Horat. in principio Sermonum: Quî fit

Neæra. *Polenta.*

Mecœnas,

Mecœnas, vt nemo, quam ſibi ſortem Seu ratio dederit, ſeu ſors obiecerit, illa Contentus viuat, laudet diuerſa ſequentes? Veruntamen id contra vſum venit, vbi minimè opus, quia bona terrena, eò quòd præſentia ſunt, plus nos delectant, quàm cœleſtia, quæ futura ſperantur. Aſpice vt impexi. Docet exemplis non rerum, ſed animorum eſſe diſcrimen: nam pueri nudi etiam in hyeme oblectantur variis. Vt cæde ſuum. id eſt, porcorum, vt veſicam habeant, cuius agitatione brumale frigus ſuperant, & ruſtici pilam magnam vento inflatam manibus pedibusq; agitantes, glaciale gelu nõ curãt. Pauperiem declarat hyems. id eſt, paupertatem. Eſt tamen interdum damnum, vt: Si quadrupes pauperiem feciſſe dicatur. Nos iuuenes ſumus turba improuida. quia ſecuri æſtate vagamur. Noſtrum æs. id eſt, pecunia noſtra. Eſt tibicinis. ſcilicet canentis ad choream inſtituendam. Congeriem nummum. id eſt, nummorum per ſyncopam. Et ad ilia. ſcilicet fouenda & cooperienda. Trahunt. id eſt, contrahunt. Vulpes. id eſt, pelles vulpinas. Et μηλώτας. id eſt, pelles ouinas. Græcum eſt. Cætera nota ſunt. *Melotes.*

COR. *Deſipiunt omnes, nec nos in crimine ſoli,*
Imò ipſos uexat grauior dementia ciues.
Verùm illis mater, nobis fortuna nouerca.
Nos premit. infelix ſors eſt dementia: fac ſim
Fortunatus, ero locuples, ero primus in urbe,
Audiar, aſſurgent omnes, me uertice nudo
Vulgus adorabit: me plebs, me conſulet omnis
Turba, magiſtratus etiam, populusq;, patresq;.
FVL. *O Cornix Cornix, non eſt fortuna, ſed ipſe,*
Quo ſapiunt homines, animus. fortuna potentem
Non facit, imò Deus, cauſam recitabat Amyntas.
COR. *Eſt fortuna Deus, ſed quid recitarit Amyntas,*
Dic precor. in cauſis erat ingenioſus & acer.
Antè tamen paulùm pecus & præſepia uiſe.
Vade, redi, calor eſt poſt frigora dulcior, ito.
FVL. *Attingit nix alta genu, uix tecta reſiſtunt*
Tanto oneri, ſublimis apex in uertice furni

Pyramidem fecit, metaq́; aſſurgit acuta.
COR. *Da pecori cordum, ſtipulisq́; ſtramina claude,*
Si paries hiat: & rediens, lætamine muni
Limina. nulla gregi grauior, quàm frigora, peſtis.
Iámne ades? oh quænam hæc ſolito properantia maior?
FVL. *Sollicitum me reddit hyems, in frigore & igni,*
Maxima ſtrenuitas, fœno recubare calenti:
Abſcondiq́; cauo accubitu poſt frigora, dulce eſt.
COR. *Incipe, & enarra diſcrimina ruris & urbis.*

Deſipiunt omnes. Id graphicè docet Horatius 2. Ser. nec mirum, quia ſtultorum infinitus eſt numerus. Nos. ſcilicet ruſtici, vnde ſe ruſticos aſſerunt. Verum illis mater. Id lepidè, quod Plin. de natura dicit, quæ nobis multa contulit magna & ſæua mercede, ita vt nõ ſit facile exiſtimare, paréns ne melior, an ſæuior nouerca fuerit. Infelix ſors eſt paupertas, & tenuis fortuna eſt dementia. id eſt, reputatur demens quicunq; pauper. Vnde Horatius in epiſt. Hos ſolos aiunt ſapere & bene viuere, quorum Cõſpicitur nitidis fundata pecunia villis. Aſſurgent. id eſt, reuerentiam & honorem aſſurgentes impendent. Vulgus adorabit. id eſt, corporis geſtu honorabit. nam adoramus etiam ſtatuas ac crucem Domini, ſed oramus tantùm rationem habentes & ſenſum. Conſulet. id eſt, conſilium poſcet. Non eſt fortuna. Id verè. Iuuenalis: Sed nos Te facimus fortuna deã. Eſt fortuna Deus. Id ex falſa opinione & ruſticè. nam cum deam neget noſtra fides, etiã fortunã Deũ dicit. Aut id facit poëta, quòd numina putabantur vtriuſq; ſexus. vnde de Venere Aene. ſecundo: Deſcende, ac ducente Deo. Et de Alecto aut Iunone, 8. Nec dextræ Deus erranti affuit. Vnde in Cypro erat barbatæ Veneris ſimulacrum, vnde dictum eſt: Pollentemq́; Deum Venerem. Videtur autem Cornix dominus, aut ſaltem maior quàm Fulica, quem mittit ad caulas, qui abiturus dicit: Attingit nix alta genu. In vertice furni. vbi minimè conſiſtere poſſe videtur propter ignem, quo panis in eo coqui ſolet. Pyramidem. id eſt, cumulum niuis in pyramidis formam. Eſt autem pyramis, ſtructura ex lapidibus in morem ignis aſcendẽtis, cuius vertex acutius eſt extructus, quales in Aegypto leguntur miræ altitudinis fuiſſe, de quibus Martialis in principio: Barbara pyramidum ſileat miracula

Demens quis. *Adorare.* *Orare.* *Fortuna.* *Pyramis.*

eula Męphis. Addit autē Cornix: Da pecori cordum. Id autem dicitur fœnum, quod autumno ſecatur: ſicut corda frumenta vocantur, quæ ſerò matureſcunt. Lætamine muni id eſt, fimo. Iamne ades. Intelligendum eſt aliquantulum moræ interfuiſſe, & interea tacuiſſe Cornicem. Omnia autem faciliora ſunt, quàm vt expoſitionis egeant. Cordum.

FVL. *Hoc igitur tantùm ruris diſcrimen & urbis,*
Taliter exortum noſter recitabat Amyntas:
Principio rerum, primaq; ab origine mundi,
Cum muliere marem ſociali fœdere iungens
Cœli opifex (ſic nanq; Deum appellabat Amyntas,
Nomen adhuc teneo) natos producere iuſsit,
Atq; modum docuit, fieri quo pignora poſſent.
Accinxere operi, mandata fideliter implent:
Sicq́; utinam de pomi eſu ſeruata fuiſſent.
Fœmina fit mater, puerum parit atq; puellam,
Atq; puerperio ſimili fœcunda quotannis,
Auxit in immenſum generis primordia noſtri.
Poſt tria luſtra Deus rediјt, dum pignora pectit
Fœmina proſpiciens, uenientem à limine uidit.
Adam aberat, ſecurus oues paſcebat: adulter
Nullus adhuc ſuſpectus erat. ſed multiplicatis
Connubiјs, fraudata fides, ſine cornibus hirci
Facti, & zelotypo coniunx ſuſpecta marito.
Nam quæ quiſq; facit, fieri ſibi furta ueretur.
Erubuit mater, nimiæq́; libidinis ingens
Indicium rata tot natos, abſcondere quoſdam
Accelerat, fœno ſepelit, paleiſq; recondit.
Iamq́; lares Deus ingreſſus, ſaluere penates
Iuſsit, & huc, dixit, mulier tua pignora profer.
Fœmina maiores natu producere mandat.
His Deus arriſit, uelut arridere ſolemus
Exiguis auium pullis paruiſq; catellis.

Et primo lætatus, ait, cape regia ſceptra,
Rex eris. at ferrum & belli dedit arma ſecundo,
Et dux, inquit, eris. faſces, populiq́; ſecures
Protulit, & uites, & pila inſignia Romæ.
Iamq́; magiſtratus celebres partitus in omnem
Progeniem, humanos tacitus uoluebat honores.
Interea mater rebus gauiſa ſecundis,
Euolat ad caulas: & quos abſconderat, ultro
Protulit: hæc, dicens, noſtri quoq; pignora uentris,
Hos aliquo pater omnipotens dignabere dono.
Setoſum albebat paleis caput, hæſerat armis
Stramen, & antiquis quæ pendet aranea tectis.
Non arriſit eis, ſed triſti turbidus ore,
Vos fœnum, terram & ſtipulas (Deus inquit) oletis.
Veſter erit ſtimulus, ueſter ligo, paſtina ueſtra,
Veſter erit uomer, iuga ueſtra, agreſtia ueſtra
Omnia. aratores eritis, pecorumq́; magiſtri,
Fœniſecæ, ſoliſoſſores, nautæ, atq; bubulci.
Sed tamen ex uobis quoſdam donabimus urbe,
Qui ſint fartores, lanij, lixæ, artocopiq́;,
Et genus hoc alij, ſoliti ſordeſcere, ſemper
Sudare, & toto ſeruire prioribus æuo.
Taliter omnipotens fatus, repetiuit olympum.
Sic factum ſeruile genus, ſic ruris & urbis
Inductum diſcrimen ait Mantous Amyntas.

Hoc igitur. Apologo ruſticano diſcrimen vrbanorum & ruſticorum commemorat à Deo factum, ſicut & mercedū nonnulli ſic dicunt inſtitutam differentiam. Nam quum mechanici à Deo, quãtum mercedis exigerẽt, exquiſiſſent, aſsignaſſetq; ſutoribus, crepidariis, & pluribus aliis quotidiana mercede conducendis denarios binos: latomis autem & fabris lignariis ac carpentariis ſenos, diſquiſierunt priores, quantum poſſeſsionis ex tantilla mercede cõpararent, reſpondit quantū ſatis eſſet ipſis & liberis,

liberis,quotãnis iugerũ.At reliquis quantũ cõpararẽt petẽtibus,
reſpondit quotidie tantũ terræ poſſe cõparare, quantũ per crura
retrorſum bipenni proiicerẽt. conati autẽ præ auaritia in longũ
proiicere,in podicẽ proiecerũt,in quẽ fere magnæ mercedes nũc
quoq; proiiciũtur.Præterea dicũt ranas & ſimias ſic effectas,cùm
muliercula,ſcilicet Heua,aut alia nimis fœcũda,vereretur venienti
Deo omnes liberos prodere,occuluit quoſdã in furno,& quoſdã
ſub vaſe elixorio.Reliquis autẽ beneficio donatis, & negãte plu-
res habere,iuſsit Deus qui in furno eſſent,in ſimias cõuerti: qui
ſub vaſe,in ranas ac bufones.Talẽ igitur apologũ ac fabellã anilẽ
hic ꝓſequitur author. Modũ docuit. dicẽs:Creſcite & multi-
plicamini,ꝑ coitũ ſcilicet. Accinxere operi.id eſt,operã dede
runt diligẽter liberis procreãdis.Mandata fideliter implẽt.
Iucũda narratio ,quia hodie quoq; ad illud præceptũ plus æquo
inclinamur. Poſt tria luſtra. id eſt, quindecim annos.Nemo
autẽ ſit mihi tã ineptus,vt hiſtoriã putet à poëta narrari. Hirci
ſine cornibus.id eſt, fœdi adulteri. Nam quæ quiſq;, &c.
prouerbialiter & diſertius quàm illud:Qui fuit in furno,ſocium
ſibi quærit in illo.Saluere penates.id eſt,familiares & omnes
in domo habitãtes. Tua pignora.id eſt, natos.Nã pignora na *Pignora.*
torũ dicũtur,pignora rerũ. His Deus arriſit.id eſt,annuit,&
blãdus atq; affabilis fuit. Catellis. id eſt, canis fœtui. Et pri-
mo.ſcilicet omnium,vnde ad primæ geniture iura alludit. Fa- *Faſces.*
ſces.qui erãt ex virgis,in quibus ſecuris erat colligata, fereban-
tur à lictoribus poſt eos magiſtratus , qui in corpus & ſanguinẽ
animaduertere poterant.Securis à ſecãdo dicta,quòd interſecat, *Securis.*
vt collũ nocentiũ. & vites.quibus cẽturiones & cęteri duces mi *Vites.*
lites cædebãt.Nam ex vite erat baculus,nõ ex alia arbore,ne ſeue
riores haberẽtur,ſaltẽ in cõciues.nam alios virgis cędere licebat.
Iuuenalis Satyra octaua:Nodoſam poſt hęc frãgebat vertice vitẽ,
Silenus pigra muniret caſtra dolabra. Et pila. quæ ſunt Roma *Pila.*
norũ tela.Lucanus:Signa,pares aquilæ,& pila minãtia pilis. Hæ-
ſerat armis. id eſt,humeris. Stimulus.quo boues inſtigãtur. *Stimulus.*
Ligo. inſtrumẽtũ ruſticorũ,vt paſtinũ,quod bifurcũ eſt ferra- *Ligo.*
mentũ,quo paſtinatio & repaſtinatio vinearũ fit. Fœniſecæ,id *Paſtinum.*
eſt, ſecãtes fœnũ.Perſius:Fœniſecæ pingui vitiarũt vnguine pul- *Fœniſecæ.*
tes. Solifoſſores.fodientes terrã. Eſt autẽ vna pars.nam ſi duæ *Solifoſſores.*
eſſent,ſoli ſecũdã produceret,quam cõpoſita corripiũt in mediis
ſyllabis,dũmodo etiã in nominatiuo i,habẽt,vt fœniſeca,ſolifoſ-
ſor:quod dico, quia quanticũq;,à nominatiuo quantuſcunq; aut

Fartores. Lanij. quantũcunq;,producitur,vt qualicunq; à qualiſcũq;. Fartores. qui farcimen faciunt. Lanii. id eſt, carnifices. Lixæ. aquam ferentes. Artocopi. panifices aut panẽ incidentes. Et genus hoc alii. ſicut dicimus, id genus,pro eius generis: ſic ponit hoc genus, pro huius generis. Mantous. id eſt, Mantuanus: ſed Mantous dicitur à Manto nympha, matre Ocni, qui Mantuam à matre denominauit. De quo Maro: Fatidicæ Mantus & Thuſci filius amnis. Amyntas autem is eſt, de quo in Amynta viſum eſt.

COR. *Mirabar,ſi quid recti dixiſſet Amyntas.*
Ciuis erat,ſemper nobis urbana iuuentus,
Cui nihil eſt præter ſtulta hæc commenta negoti,
Ludit,in agreſtes ſemper iaculatur: & urbis
Talia garrulitas & uaniloquentia fingit,
At neq; de ſuperis pudet has componere nugas.
Iſte iocus manifeſta gerit conuicia ſecum.
Sed tu tam rudis es,tam pleno inflatus omaſo,
Vt neq; perpendas iſto te ſcommate carpi?
Nos quoq; pauliſper mentem extendamus ad urbis
Stultitiam,ne fortè putes ſapientius illos
Viuere,qui ſplendent auro,qui murice fulgent.
His oculis uidi tunicis pleroſq; ſuperbis
Veſtiri,atq; foro regali incedere greſſu,
Quos ſecreta fames premit,atq; domeſtica egeſtas.
Stultius hic certè nihil eſt.opulentia ficta,
Paupertas: & ſegnities & inertia uitæ
Vera,quid eſt aliud quàm deſipientia uera?
Vidi etiam patres(ô rem indignam atq; nefandam)
Dum ſegnes dormire uolunt,& uiuere lautè,
Proſtituiſſe ſuas uulgo cum coniuge natas.
Quid peius,quid perfidius,quid ſtultius unquam?
FVL. *Quid,ſi uitam alio nequeunt traducere pacto?*
COR. *Quum totidem,quot nos,habeãt animasq; manusq;,*
Dic,cur uitam alio nequeant traducere pacto?

Mirabar, ſi quid recti dixiſſet Amyntas. Quaſi dicat, iuuenis ille inſanus amore, & ruſticos odio habens. Cui nihil negoti. pro negotii, id eſt, otioſa. Iuuentus. id eſt, multitudo iuuenum vrbanorũ. Conuicia. cõtumelias. Omaſo. id eſt, inteſtino pingui, tarditatem ingenii afferenti, vt Horatius, & Perſius atteſtãtur. Iſto ſcommate. id eſt, irriſorio dicterio. Te. qui ruſticus es. Carpi. id eſt, reprehendi. Nos quoq;. id eſt, viciſsim. Qui murice. id eſt, purpura. Proſtituiſſe. id eſt, ad turpem quæſtũ in lupanaribus & proſtibulis ſtatuiſſe quaſi pro foribus, vbi luxuria perditos expectant. Quid. ſcilicet dicas, aut quid faciant? & eſt inanior deſidioſorum purgatio, quàm vt refellatur. Vnde dicit Cornix: Habent ciues vrbani manus & pedes, vt nos: cur non quærunt ſibi victum laboribus & parſimonia, vt nos?

Eſt etiam, cuius uecors induſtria uanas
Quærat opes, ubi nullus opes inuenit ab æuo.
Aes lauat herbarum ſuccis, & uertere in aurum
Aeſtimat, ac nigra ſemper fuligine pallet.
Eſt, qui dum tellure latens deſiderat aurum,
Dat magicis operam ſtudijs, & tempora perdit.
Quid leuius, quid futilius, quid uanius unquam?
Omnia, ne ueniant ad opus telluris & agri,
Omnia pertentant. ut agant nihil, omnia uerſant.
Semper agunt, nunquam peragunt. ex fœnore uictum
Infamem extorquent. ui, fraude, dolisq; laborant:
Mille uijs opibus, mille inſidiantur honori.
Nos capras & oues armentaq; paſcimus, illi
Accipitres, catulos & equos & cercopithecos.
Ruſticus, eſt ouium paſtor: uolucrumq; canumq;,
Ciuis. utrum melius, te iudice, nobiliusq;?
O Fulica, utilitas unde & opulentia maior?
FVL. *Si uenit ex noſtris operis opulentia maior,*
Ciuibus unde igitur tantarum copia rerum?
COR. *Ex ui, fraude, dolis. ui, fraude dolisq; laborant.*
Nónne uides inſane, ut nos crudeliter urgent?

Quo

Quo capiunt aſtu? nos irretire loquendo,
Sacrum offerre putant, & opus ſublime, piumq́;.
Huc aures oculosq́; adigunt, huc ora manusq́;.

Eſt etiam. Adfert alia vrbanorum vitia, & ferè oppoſita ſe-
Vecors. gnitiei, dicens: Eſt etiam ſcilicet ciuis. Cuius vecors. id eſt,
peruerſi cordis. Induſtria quærit opes vanas. id eſt, vltra
quàm ſatis ſit, & non iuſta ratione: vt qui per artem (vt dicunt)
Alchimia. alchimiæ, id eſt, adiuuaminis, adiuuando naturam, ſperant æs
aut argentum vertere in aurum: qua via nullus, inquit, hactenus
inuenit opes, certum eſt multos inueniſſe pauperiem. dicunt
tamen eius rei ſtudioſi, inuentos, qui ad intentum peruenerint.
Fuligine nigra. quia vapore fumeo. ſed quomodo pallet?
niſi hoc ad anxietatem referamus, non conſtat. Eſt qui, &c.
Alius error eorum, qui magicis artibus & characteribus neſcio
quibus, ſperant poſſe inueniri theſauros abſconditos. Omnia,
ne veniant ad opus telluris & agri, omnia, inquam
pertentant. id eſt, experiuntur, ne fiant agricolæ, quo nihil hone
ſtius nec iuſtius. Semper agunt, nunquam peragunt. id
eſt, perficiunt nihil eorum, quæ incœptant. Ex fœnore. id eſt,
vſura. Accipitres. aues ad prædam. Catulos. ad venationē.
Et equos. ad venādum aut auibus, aut canibus. Cercopithe-
cos. id eſt, caudatas ſimias. Nam κίρκος dicitur cauda, πίθηκος
ſimius aut ſimia. Sunt ergo quos catos marinos quidam vocant,
capite (vt dicit Plinius) ſubnigro & pilo aſinino, quibus deformi
tas decori eſt: ſuntq́; ob cautum ingenium diuitibus in deliciis.
Ciuis. eſt paſtor volucrum & canum, quia eos paſcit. Quo
Aſtu. aſtu. id eſt, qua calliditate: ab ἄστυ, id eſt, ab vrbe, vbi aſtutiores
Irretire. ſunt. Irretire. id eſt, in laqueos & retia illigare, hoc eſt, circum-
uenire & decipere verbis putant. Sacrum offerre. id eſt, arbi-
trantur ſe obſequium præſtare Deo, quādo nos decipiunt. Huc.
id eſt, ad hanc operam, vt nos decipiant. Adigunt. id eſt, ap-
plicant. Ora. id eſt, omnia quæ dicūt. Et manus. id eſt, omnia
quæ faciunt.

FVL. *Vnde urbanarum tibi tanta peritia rerum?*
COR. *Hæc didici quondam, ductis in mœnia capris,*
Cum lac uociferans ibam uenale per urbem.
Manſi apud artocopum, ſapiens & ad omnia promptus
Furta erat, & crudum ferro ſubradere panem.

Ipſe

Ipſe ut erat mores urbis doctiſſimus, iſta
Tradidit, affirmans nihil eſſe nocentius urbe.
Se quoq; furari didiciſſe aiebat ab urbe.
Sunt etiam, qui parta ab auis patrimonia fundunt
In meretricum uſus, quid fœdius, improbiusq;?
Dic, ubi mœchandi ars, homicidia, ſeditiones:
Nónne inter ciues, atq; intra mœnia regnant?
Quid reges, qui regna hominum per uulnera quærunt,
In mortemq; ſuos adigunt? quid pectora miles
Obijciens telis, per mille pericula uadens?
Pro ſtipe dat uitam, nulla eſt inſania maior.
Gloria præfertur uitæ. quid gloria? quid laus?
Quid fama eſt? quid honor? uoces & opinio uulgi?
Omnia longa dies abolet, cum uiuere ceſſas.
Omnia ſic abeunt, ut lux cum ſole recedit.
Qui mare ſollicitant remis, cum uiuere poßint
In patria, ſtulti. uentis qui credit & undis,
Stultus. diuitiæ cui ſunt, & negligit uti,
Stultus. qui ut natis cumulet patrimonia, partis
Abſtinet, & genium fraudat, ſtultißimus: & qui,
Quæ facere ipſe poteſt, natis faciunda relinquit.

Vnde vrbanarum. Bona interrogatio, vt decorum ſeruetur & veriſimilis narratio. Artocopum. vt videtur, accipit pro panifice, ſeu (vt dicũtur) piſtore, qui Græcè dicitur ἀρτοποιὸς, id eſt, artopœus: quia ἄρτος dicitur panis, & ποιῶ facio. Sed artocopus dicitur quaſi labor panis. nam κόπος labor dicitur, ſed accipitur pro laborante. Iuuenalis autem videtur accipere pro pane, dicens ſatyra quinta: Salua ſit artocopi reuerentia: vbi tamen pro piſtore accipi poſſet, vt ſic maneat diſcretio panis qualem artocopus fecerit, & ita obſeruando eius iuſſum; ſit ei reuerentia. Sed ad Poetam noſtrum. Ipſe vt erat mores vrbis doctiſsimus. Hoc exemplo cõuincere poſſumus, participia comparari. Nam ſi nomen ſit, doctiſsimus, non regeret accuſatiuũ. quo circa ego quidem morum potius dicerem. Hic tamen verſus mores *Artocopus*

potius

potius docet legendum. Neque tamen omnino inauditum, ſi ſuperlatiua à participiis accuſatiuum regentibus deducta, accuſatiuum regunt, cùm aduerbia à præpoſitionibus orta, id faciant: vt proximè Hiſpaniam Mauri ſunt, inquit Salluſtius. Sunt etiã. Aliam affert vrbanorum ſtultitiam, qui patrimonia ab auis parta cum meretricibus abſumunt. Qui reges. Docet & reges & cæteros bella pro dominio aut inani gloria gerentes, vrbes ferè incolere: ſtipendiarios autẽ, qui inuocati nomina ſua dant, etiam vrbanos eſſe, & maximè inſanire, cùm pro modica ſtipe periculum vitæ ſubeunt: quod ruſtici non niſi coacti faciunt, pro libertate patriæ & coniuge ac liberis. Qui mare ſolicitant. Rurſus aliud genus ſtultitiæ (quod Perſius quoq; proſequitur) eorũ qui cum ſatis habeant, nauigant tamen cum periculo vitæ. Item ſtultus eſt, diuitiæ cui ſunt, & negligit vti, vt auarus. Nam, vt dicit Seneca, tam deeſt auaro quod habet, quàm quod nõ habet. Vnde de ſene auaro Horatius: Quærit, & inuentis miſer abſtinet, & timet vti. Et 1. Ser. Congeſtis vndiq; ſaxis Indormis inhians, & tanquam parcere ſacris Cogeris, aut pictis tãquam gaudere tabellis. Stultus, qui vt natis cumulet, &c. quia ſæpe malè abſumũt. vnde Perſius: Vt tuus iſte nepos olim ſatur anſeris extis, &c. Vide ſatyram vltimam, vbi totum eſt hoc argumentum. Et genium. id eſt, naturam. Eſt enim genius deus naturæ & loci natiui, quem qui alimentum naturæ debitum ſubtrahunt, defraudare dicuntur. Terent. in Phor. Suum defraudans genium. Quæ facere ipſe poteſt. quod per fabellam ſeu apologum de caſsita, pulchrè recitat Gellius.

Auarus. *Genius.*

in Astrologos

Qui numerant ſtellas, & ſe comprændere fata
Poſſe putant, ſtulti. uerùm dementior iſtis,
Naturam quicunq; Dei ſcrutatur, & audet
Figere in immenſam lucem tam debile lumen.
Noſtra fides melior. ciuis ratione coactus,
Difficilè aſſentit. nudis nos omnia uerbis
Credimus, & plures faculas accendimus aris.
Ciuibus eſt infida fides, inquirere nunquam
Mente ſinunt arcana Dei. ſi numina ſcire
Eſſet opus, poterant nobis ſe oſtendere: uerùm
Quando latere uolunt, quid ueſtigare neceſſe eſt,

Quæ

Quæ nos ſcire negant ipſi, qui cuncta gubernant?
Noſtra etiam pietas pietate potentior urbis.
Nanq; uiri, qui ſacra canunt, templisq; miniſtrant,
Quanta legunt ruri paucis alimenta diebus?
Vidi ego quæſitas ex rure, in mœnia plenis
Puppibus inferri (pietas ea ruſtica) fruges.
Stultorum eſt aliud genus immedicabile quoddam,
Cauſidici, latratores, rabulæq; forenſes,
Nummorum aucupium docti, legumq; tyranni,
Aere patrocinium uendunt, producere cauſas
Et lites pendere diu, uindemia quædam eſt.
Sunt & equeſtre genus medici, qui tangere uenas
Nonnunquàm illicitas audent, & ponere quædam
Non intellectis temeraria nomina morbis.
His, & ſi tenebras palpant, eſt facta poteſtas
Excruciandi ægros, hominesq; impunè necandi.
Qui uerò populis præſunt, hominesq; gubernant,
Quò plus iuris habent, quantoq; licentia maior,
Inſanire ſolent tantò amplius. ô ubi ſancti
Rectores, & iuſtitiæ & pietatis amici,
Quos patres ſerò ante focum memorare ſolebant?
Omnia nunc abeunt peſſum, ſpoliata queruntur
Templa, gemunt inopes, uiduæ lacrymantur, & huius
Quænam cauſa mali? quia ſtat pro lege libido.

Qui numerant ſtellas. vt aſtronomi. Et ſe compræhendere fata. vt aſtrologi, genethliaci & mathematici. Naturam quicunq; Dei ſcrutatur. Vnde ille: Mitte arcana Dei. Et alius: Altiora te ne quæſieris. & vtroq; maior: Noli nimis ſapere, ſed ad ſobrietatem * docens. Noſtra. id eſt, ruſticorum. Ciuis ratione coactus. id eſt, rationibus innitẽs. Plures faculas. *Facula.* id eſt, tedas & cereos tortos. Mente ſinunt. id eſt, deſinunt. Poterant nobis ſe oſtendere. argumentum, quo vero ſimile ſit, Deum non velle à nobis noſci, cum ſe non præbeat noſcendum. Quid veſtigare. id eſt, inquirere, neceſſe eſt

ea, Quæ ipſi qui gubernãt cuncta. ſcilicet ſuperi. Negãt. id eſt, prohibẽt. Nos ſcire? quaſi dicat, nihil. Quando. id eſt, quandoquidem. Noſtra etiam pietas. id eſt, charitatis (vt dicunt) exhibitio in eleemoſynis erogandis. Legunt. id eſt, colligunt. Stultorum eſt aliud. In pragmaticos & cauſidicos inuehitur quaſi ſatyricé. Vnde aptè perſonam Cornicis aſſumpſit. Rabulæq; forenſes. id eſt, forum iudiciale ſeu cauſarum ſectantes. Rabula ſecundum Feſtum dicitur multis intentus negotiis, paratusq́ue ad radendum quid, aut auferendum, vel quia eſt in negotiis agendis acrior quaſi rabioſus. Secundum Marcellum autem, rabula à rabie dictus eſt, quem nunc aduocatum vel cauſarum patronum dicimus. Cicero: Non enim declamatorem aliquem de ludo, aut rabulam de foro, ſed doctiſsimum atque perfectiſsimum quærimus. Sunt ergo rabulæ (vt iterum Nonius atteſtatur) litigioſi. Aucupium. id eſt, captionem, ab auibus capiendis. Comicus: Hoc nouum eſt aucupium. Legumq; tyranni. quia ſummum ius, ſumma malitia eſt. Aere patrocinium. Enumerat cauſidicorũ vitia. Vindemia quædam. id eſt. lucrũ, vt in vindemia, quæ eſt vini collectio: vt meſsis, frugũ. Sũt & equeſtre genus medici. & hoc quoq; ſatyricé. Equeſtres ſunt, quia mulis ferè vehũtur medici. Venas illicitas. ad femora mulierũ. Nomina temeraria. id eſt, rebus non conueniẽtia, quę fingũt, ne ignari deprehẽdantur. Etſi tenebras palpant. id eſt, cæci & ignari ſunt. Eſt facta poteſtas. à legibus, quæ medicis permittũt interficere vt curent. Qui verò populis præſunt. In primores & optimates ac magiſtratus inuehitur. Inſanire ſolent tanto amplius. quum tamẽ vel leue in aliis ſcelus, in illis maximum ſit. Vnde Iuuenalis: Omne animi vitium tantò conſpectius in ſe Crimen habet, quantò, qui peccat, maior habetur. Abeunt peſſum. id eſt, peſſundantur & pereunt. Spoliata queruntur. id eſt, comburuntur templa.

Rabula. *Aucupium.* *Vindemia.* *Peſſum.*

FVL. *Iſta tua, ô Cornix, excandeſcentia fines*
Tranſit honeſtatis, ſcelus omnibus obijcis omne.
Innocuos habitare homines & in urbe memento.
COR. *Non habitant colubri quædam Balearibus arua*
Proxima, non memini nomen: neq; noctua Cretam,
Nec nemus Aegeriæ ſonipes, nec uir bonus urbem.
FVL. *Vir bonus eſt animal rarum, paucasq́; per urbes,*

Et

Et per rura locos habet. eſt rariſſima uirtus.
COR. *Inſanis Fulica, inſanis, tot in urbibus hoſtes*
Sunt tibi, quot ciues. hi nos tondentq; pilantq;.
Non habita noſtri capitis ratione, coarctant
Nos ad furta, ipſi mox ad ſuſpendia mittunt.
Fas igitur, ſi quid noſtris ſeſe unguibus offert,
Radere: & inſidijs ac noſtra indagine captos
Deplumare leui tactu ſenſim & pedepreſſim.
Si uidet, excuſa: ſi ſunt ſecreta, negato
Furta. quod occultum eſt, non eſt iniuria, furtum.
Quicquid habent, noſter labor eſt, induſtria noſtra eſt.

Iſta tua, o Cornix, excandeſcentia. id eſt, vehemens
ira. Fines. id eſt, limites tranſit honeſtatis. Baleares inſulæ *Fines.*
ſunt in Hiſpania, Græcis dictæ à fundarum iactu: nam *βάλλω* *Baleares.*
ſignificat iacio. tollitur autem nunc l. Balearicos autem contra *Ballo.*
glires à Senatu auxilium petiſſe conſtat, quum in quibuſdam
aruis vicinis non poſsint viuere ſerpentes: ea autem arua ſunt
in Eboſo, quæ eſt inſula inter Ophiuſam & Pityuſam. Eboſi *Eboſos.*
enim terra ſerpentes fugat, omnium venenoſorum animalium
expers: eadem cuniculos gignit populantes meſſes Balearium.
Dicit autem ſe nominis immemoré, vt decorum ſeruetur: nam
non congruit ruſtico longinquarum inſularum nomina ſcire:
ſicut Maronianus ruſticus oblitus erat nominis geometræ, di-
cens: In medio duo ſigna Conon, & quis fuit alter, Deſcripſit
radio totum qui gentibus orbem? Neq; noctua Cretam.
ſcilicet habitat, cuius nomen non ignorat, quia ſub Venetorum
ditione eſt. Noctua autem, quæ in Creta negatur, plurima Athe-
nis eſt, vſqueadeò, vt in prouerbio ſit, *γλαῦκας εἰς ἀθήνας*, id *Noctuas*
eſt, noctuas Athenas, aut in Athenas, ſcilicet fert is, qui mer- *Athenas.*
ces eò, vbi abundant, inutiliter tranſuehit, ac ſi aquas in mare ve-
hat. Aegeriæ autem nemus eſt, vbi Numa Pompilius ſecundus *Aegeria.*
Romanorum rex, colloquium cum Aegeria nympha vxore
ſua de rebus religioſis habuit, vbi ſonipes negatur viuere. Eſt *Sonipes.*
autem equus à ſono pedum ſic dictus. Aeneidos 4. Stat ſoni-
pes, ac fræna ferox ſpumantia mandit. Nec vir bonus vr-
bem. ſcilicet habitat, ſicut nec Albion, ſeu Britanniam maio-
rem lupus. Vir bonus eſt animal rarum. Maro: Vir bonus

&ſapiens, qualem vix repperit vllum Millibus è cunctis hominum conſultus Apollo, Iudex ipſe ſui. Iuuenalis: Rari quippe boni,&c. Habet. id eſt, habitat, reſidet. Sunt tibi. ſcilicet ruſtico. Pilantq;. Horatius compilo ſecunda longa poſuit: Ne me Criſpini ſcrinia lippi Compilaſſe putes, verbum non amplius addam. Eſt autem notum Gallis vocabulum, quod ſi tractum eſt à pilis, natura primam corripit. Inde autem tractum volunt per apologum Aeſopi, quo qui duas vxores habuit, alteram iuuenculam, quæ canos decerpſit radicitus: alteram grandem natu, quæ, vt ſibi conformem haberet maritum, nigros capillos ſuſtulit, caluus & depilatus manſit, atque ita nudatus & priuatus intelligitur ſuis: quod efficere, pilare eſt. Coarctant. id eſt, compellunt. Nos ad furta. quia exigunt quod ſine furto nos habere non poſſe ſciunt. Et mittunt mox ad ſuſpendia. *Potuit noſſe Candidus, quem alii ex agro Parmenſi, alii ex Mantuano oriundum dicũt. Noſtris vnguibus. argutè, quia cornices & fulicæ vnguibus diripiunt. Senſim. id eſt, imperceptibiliter, hoc eſt, paulatim. Et pedepreſsim. id eſt, quaſi preſſo pede ſine ſtrepitu. Deplumare. quia aues id auibus faciunt. Si videt. ſcilicet quiſpiam furta. Excuſa. dicens videlicet te iocari voluiſſe. Si ſint ſecreta, negato. Furtum quod occultum eſt, non eſt iniuria: quia, Quicquid habent. ſcilicet ciues. Eſt noſter labor, & induſtria noſtra. Hæc autem Cornici potius, quàm bono paſtori conueniunt dicere, quia furta nulli licita ſunt, nec ſua ſibi védicare ſine ſuperioris authoritate permiſſum. Vnde dicit Fulica:

Compilo.

Pedepreſſim.

FVL. *Iam longè egrederis metam rationis & æqui.*
COR. *O Fulica, improbitas urbana coinquinat orbem.*
Vnde tot in terras ueniunt æſtate procellæ,
Flumina, uenti, amnes, grando? uidiſſe recordor
Tellurem tremere, ac poſtes & tecta labare,
Solem obſcurari, noctu obtenebreſcere lunam.
Cur ſegeti lolium, meſſi dominantur auenæ,
Vua in capreolos tranſit, caligine uerni
Depereunt flores? mala parturit omnia nobis
Hæc ciuile nefas, pariet quoq; plura deinceps.
Vnde uenit furor armorum, belliq; tumultus,

Qui

Qui genus omne mali ſecum uehit? omnibus urbs eſt
Fons & origo malis. deſcendit ab urbe Lycaon.
Deucalion Pyrrha cum coniuge ruſticus. ille
Intulit illuuiem terris, hic abſtulit. ille
Abſtulit humanum terris genus, intulit iſte.
Si terra (ut perhibent) flammis abolebitur unquam,
Iſtud grande nefas ulla deſcendet ab urbe.
FVL. *O` Cornix, iam pone modum ſermonibus iſtis.*
Audio iandudum pueros de pulte loquentes.
Cætera, ſi quicquam ſupereſt, poſt prandia dices.
Pulti indulgendum monet urbibus hora relictis.

Iam longè egrederis metam rationis & æqui. quia vrbanos deplumare, ſi clāfore ſperetur, conſulis. Coinquinat. cōtaminat, polluit. Orbē. id eſt, vniuerſum mundū. Vnde tot in terras. dicit omnē tempeſtatē importunā, omnemq; calamitatem propter vrbanorum ſcelera à Deo demitti. Cur ſegeti. Verg. Grandia ſæpe quibus mandauimus hordea ſulcis, Infelix lolium & ſteriles dominantur auenæ. Eſt autem lolium, de quo Saluator: Nónne bonum ſemen ſeminaſti? vnde ergo habet zizania? Inimicus homo ſuperſeminauit. Vua in capreolos. id eſt, acidas quaſi chordulas, quibus ſeſe vites palis & ramis alligant, quibus etiam veſci ſolent diuites. Caligine. id eſt, aëre nebuloſo & obſcuro atq; ita infecto. Parturit. pro parit, id eſt, prouocat. Ciuile nefas. id eſt, nefandū ciuium ſcelus. Deſcendit ab vrbe Lycaon. quē ob perfidiā Iupiter in lycon, id eſt, lupum transformauit, & occaſione cuius ſceleris diluuium ſecundum Ouidium ſuperinduxit. Deucalion Pyrrha cum coniuge. id eſt, vxore. Ruſticus. ſcilicet fuit, quia in mōtibus Theſſaliæ habitauit, vbi inter ſaxa degēs, ad ſeſe profugiētes tempore particularis diluuii benignè recepit: quocirca humanū genus iactis poſt terga lapidibus ſeruaſſe fingitur. Ille. ſcilicet Lycaon, hoc eſt, ſcelus eius. Intulit illuuiē. id eſt, inundatione aquarū, hoc eſt, diluuium. Terris. id eſt, in terras: vt, Inferretq; deos Latio. Hic. ſcilicet Deucalion cum Pyrrha. Abſtulit. ſcilicet illuuiem. Ille. ſcilicet Lycaon. Abſtulit. genus humanum terris. Iſte. ſcilicet Deucalion. Intulit. ſcilicet in terras genus humanum, quod ſecundū fabulas perierat: aut ſecundum hiſtoriam

Lolium.

Lycaon.

Lycos.

illic periiſſet, ſi non ſeruaſſet. Si terra, vt perhibent. Id dubi tat ruſticus, aut ex ethnicis ſumptum, quibus non eſt fides haben da, niſi eadem in ſanctis quoque literis habeantur. Nos autē credimus ignem conflagrationis diem iudicii præceſſurum. ſed & Ouidius aliquando mundū igne periturum aſſerit Metamorph. primo: Eſſe quoque in fatis reminiſcitur affore tempus,

Quo mare, quo tellus, correptaq; regia cœli
Ardeat, & mundi moles operoſa laboret. &c.

Iſtud grande nefas. ſcilicet propter quod mundus ardebit. deſcendet ab vlla. id eſt, à quauis vna vrbe, & non ab agro. O cornix, iam pone modum. id eſt, finem. ſermonibus iſtis. ſcilicet tuis improbis & contumelioſis. Audio iandudū pueros. id eſt, minores famulos aut liberos. loquentes de pulte. id eſt, inſtare horā prādii. Si quicquam ſupereſt. id eſt reliquū eſt. Gellius docet ſupereſſe, ſupra id, quod ſatis eſt, eſſe. Hora. ſcilicet prādendi. monet indulgendum. id eſt, operā dandā eſſe, aut inuigilandū. pulti. id eſt, cibo illi ruſtico, quo Romani diu vixerūt. vrbibus. id eſt, cōtumeliis de vrbibus relictis.

Pueros. *Puls.*

ECLOGA SEPTIMA, DE CONuerſione iuuenum ad religionem, cùm iam author ad religionem aſpiraret, inſcripta POLLVX.

Ioannis Murmellii argumentum.

Galbula paſtores ad ſidera laudibus effert,
Et canit, vt viſo verſus ſit numine Pollux.

ALPHVS ET GALBVLA.

GAlbula, quid ſentis? Pollux doctiſſimus olim
Fiſtulicen, ſubitò quodam quaſi numine tactus,
Deſtituit calamos, tunicas, armenta, ſodales:
Bardocucullatus caput, ut campeſtris alauda,
Quattuor ante dies in relligioſa receſſit
Clauſtra. ferunt illum, pecudes dum ſolus in agris
Paſceret, effigiem quandam uidiſſe deorum.
Cætera non memini, ſed tu quid Galbula ſentis?

Galbula

Galbula. Si friuolum non ſit, dicam non ſine ratione in hac ſeptima ecloga agi de conuerſione iuuenum. nam ſeptenarium numerum, qui ex primo impari & proximè illum ſubſequente pari conficitur, conſtat habere neſcio quid myſterii non ſolùm in ſanctis literis, ſed etiã apud poëtas: vnde eſt illud, O terq; quaterq; beati. &: Nam te iam ſeptima portat Omnibus errantem terris & fluctibus æſtas. Dicunt præterea, ſeptimo quoque anno immutari nobis ætatem, vt primis ſeptem annis ſimus infantes, proximis pueri, tertiis adoleſcentes, quartis iuuenes, qua ætate conſtituendum eſt nobis genus vitæ, quos & quales nos eſſe velimus, & in quo genere vitæ. Bene ergo (vt de cæteris ætatibus, quę pari ordine ſubſequuntur, taceam) in hac ſeptima ecloga agitur de iuuenum ad religioné conuerſione, vnde hactenus Adoleſcentiam ſuam (ſic enim inſcripſit opus) poëta ceciniſſe putatur, deinceps canturus iuuentam & virilem ætatem, in duobus videlicet vltimis carminibus, quæ in religione compoſuit. ſed linquamus hæc argutioribus. Per Pollucem hoc loco intelligo poëtam. Fiſtulicen. id eſt, canens in fiſtula, vt noſtra ætate: ſicut tibicen, canens tibia grùis, vt olim factitabãt, & nunc quoq; nonnunquàm. *Fiſtulicen.* *Tibicen.* Quodam quaſi numine tactus. quia ſpiritus vbi vult ſpirat. Bardocucullatus caput. id eſt, habens caput bardocucullatum. Bardocucullus, veſtis eſt Gallica groſsioris villi, facta compoſitione ex bardis, qui poëtæ erãt Gallicani, & cucullus. cucullus enim veſtis eſt groſsior, capiti tegendo apta. Bardi item dicebantur olim ſtulti apud Gallos. vt poſsis accipere bardocucullũ veſtem fuiſſe Gallicam ſtultorum & vilium hominum. vnde Martialis in diſtichis: Gallia Santonico veſtiri bardocucullo, Cercopithecorum penula nuper erat. Bardus ad hoc, authore Feſto, ſtultus à tarditate ingenii appellatur: Græcè autem bardos dicitur. Præterea, vt idem inquit, bardus Gallicè cãtor apellatur, qui virorũ fortiũ laudes canit, à gente Bardorũ. De quibus Lucanus: *Bardocucullatus.* *Bardi.* *Bardus.*

Plurima ſecuri fudiſtis carmina Bardi.

Nonius autem dicit Bardum eſſe propria vi & ingenio tardum: nam Græci bardos, tardos dicebant. Plautus in Perſã: Nimis equidem pro Barda & ruſtica reor habitam eſſe. Ex his & aliis multis, vt de alpibus, patet Gallicam quoque linguam immutatam eſſe: nam multa nunc aliter, quàm olim dicebantur, à Gallis dicuntur. vt campeſtris. id eſt, in campis verſari ſolita. alauda. id eſt, auis cucullata, & plumeam criſtam habens. *Bardum.* *Alauda.* Effigiem quandam vidiſſe deorum. vt in proceſſũ pa-

tebit. Videtur autem diuam virginem intelligere, aut quæ Herculi occurriſſe à Cicerone memoratur, de qua ſuo loco dicam. Cætera non memini. Id enim & ruſtico conuenit, vt iam ſæpe diximus, & œconomiæ atq; argumẽto huius eclogæ: nam intendit narrãdo duo facere, colligere videlicet laudes paſtorũ, & perfectionẽ religionis, potiſsimũ Carmelitanæ, quæ prima eſt.

GALB. *Vt dixere patres, faciens primordia rerum*
(Magna canam, nobis quæ quondam tradidit Vmber)
Inſtituit Deus agricolas, pecoriſq; magiſtros:
Primus agri cultor rudis immanſuetus & aſper,
Qualis humus ſegnis, lapidoſa, rebellis aratro.
Aſt ouium primus paſtor, mitiſsima proles
Inſtar ouis, quæ bile caret, quæ lacte redundat,
Mitis erat, nullis unquàm paſtoribus aſper,
De grege ſæpe ſuo ſacrum ponebat ad aras:
Nunc oue, nunc pingui uitula faciebat, & agno
Sæpius, & magno diuos ambibat honore.
Sic profecit apud ſuperos, ſic numina flexit,
Vt fuerit primo mundi naſcentis ab ortu
Tempus ad hoc, cœlo pecoris gratiſsima cura.
Aſſyrios quoſdam (ſed neſcio nomina, curæ
Diminuunt animum) Deus ex paſtoribus olim
Conſtituit reges, qui poſtea murice & auro
Conſpicui, gentes bello domuere ſuperbas.
Cum Paris Iliaca tria numina uidit in Ida,
Aut Paris, aut alius, puerum qui obtruncat ad aram,
Paſtor erat. quando cœleſti exterritus igne,
Venit ad oſtentum pedibus per paſcua nudis,
Paſtor erat Moſes, Moſes à flumine tractus.
Exul apud Graios Amphryſia paſtor Apollo
Rura peragrauit, poſito deitatis honore.
Cœleſtes animi Chriſto ad præſepia nato,
In caulis cecinere Deum paſtoribus ortum.

Et noua diuini partus miracula docti
Paſtores, primi natum uidere tonantem:
Et ſua paſtores infans regnator Olympi
Ante magos, regesq́; dedit cunabula ſcire.
Se quoq; paſtorem Deus appellauit, ouesq́;
Mitibus ingenijs homines, & mentibus æquis.
Et ne uana putes hæc ſomnia, nuper ab urbe
Rus ueniens, picto perlegi hæc omnia templo.
Sunt pecudes pictæ, parui ſub matribus agni
In tellure cubant, ingens equitatus ab alto
Monte uenit, radiant auro diademata diuûm,
Et ſuſpenſa tenent uaga lumina prætereuntum.
Non igitur mirum, noſter ſi numina Pollux
Vidit. amant uillas, & oues, & ouilia diui.
Simplicibus præſens Deus eſt, offenditur aſtu.

Vt dixere patres. Vt probet vero ſimile eſſe, paſtori numē viſum, altius orditur laudes paſtorum, docetq́; quod verum eſt, Abelem primum iuſtum fuiſſe paſtorem, multosq́ue reges, vt Abrahā, Dauid, & ſimiles fuiſſe paſtores. Chriſtum ad hoc ſe appellaſſe paſtorem, dicentem: Ego ſum paſtor bonus. Et recens natum primò à paſtoribus agnitum atq; viſum, & multa id genus alia, quę legēdo patebunt. Vt dixere patres. Verg. Arunci meminere ſenes. Ruſtici enim non ex libris, ſed ex maiorum relatu hiſtorias ſciunt. Deus faciens primordia rerum. id eſt, in prima hominum geneſi. Inſtituit agricolas. vt Adam & primogenitum Cain. pecorisq́; magiſtros. vt Abelē. quia autem dicendo primordia rerum, viſus eſt altius ordiri, bonam facit parentheſim, dicens: Magna canam, nobis quæ quondam tradidit Vmber, cui totam doctrinam ſuam vbiq; acceptam fert. Primus agri cultor. ſcilicet Cain. ac ouium primus paſtor. id eſt, Abel. inſtar. id eſt, in ſtatum & morem ac ſimilitudinem. quod Valla negat. quæ bile. id eſt, cholera amaritiem animo adferente. *Bilis.* Sacrum ponebat ad aras. Hiſtoria patet in principio Geneſeos. Vitulo faciebat. ſcilicet rem ſacram. Sed *Facio.* facio & operor per ſe poſita, de rebus ſacris intelliguntur. Nec *Operor.* dices, faciam vitulam, quia id tauri eſt. ſed vitula aut vitulo, ſub-

audiendo rem diuinam, vt in Buc. Maro: Cùm faciam vitula prô frugibus, ipſe venito. Diuos ambibat. id eſt, ambientiũ more venerabundus adorabat. Sic. id eſt, vſque adeo. numina flexit, vt cura pecoris fuerit à primo ortu mundi naſcentis, ſcilicet vſq; ad hoc, id eſt, noſtrũ tẽpus gratiſsima, id eſt, acceptiſsima. cœlo. id eſt, cœleſtibus. Aſſyrios. vt Abraham, Lot Iacob, & cæteros

Paris. patriarchas. Cum Paris. Alexander, qui & Paris, paſtor fuit.

Hecuba. nam cùm Hecuba ipſa grauida, viſa eſſet geſtaſſe catellum facem geſtantem, qua tota Troia incendebatur, idq; ad Priamum retuliſſet, & ille ad ſomniorum & phãtaſmatum interpretes, reſponſum accepit filium geſtare, qui Troię cremandæ occaſionem daret. quocirca pater quicquid pareret, interfici iuſsit: mater autem non interfecit, ſed exponendum feris dedit, vbi à paſtoribus inuentus, ab illis quoq; educatus, in virum creuit, atq; ab Oenone nympha adamatus eſt, iudiciumq; inter tres deas dediſſe fertur. Cum verò optimus eſſet athleta, & cum Hectore cõgreſſus eum viciſſet, ab eo interemptus fuiſſet, niſi frater agnitus, tandem pro Helena promiſſa in Græciam profectus fatalem attulit prædam. vnde Statius in Achilleide: Soluerat Oebalio paſtor de littore claſſem Dardanus. Paris ergo, aut alius, quia de nomine vt ruſticus dubitat, cum vidit tria numina, ſcilicet Iunonem, Palladem & Venerem, de præſtantia formæ concertantes. in Ida. id eſt,

Iliaca. ſylua ſic dicta. Iliaca. id eſt, Troiana. quod additur, ad diſcretionem Idæ Cretenſis. erat paſtor puerum qui obtruncat ad aram. ſcilicet Abraham, qui id facere voluit, * erat paſtor.

Moſes. Paſtor erat Moſes, quando cœleſti exterritus igne. ſcilicet in rubo, qui nõ comburebatur. venit ad oſtentum. id eſt, miraculum aliud portendens, vt virginitatem diuæ genitricis Chriſti. Pedibus nudis. quia iuſſus eſt calceamenta exuere. Moſes, inquam, à flumine tractus. ſcilicet à filia Pharaonis regis Aegypti, cum eſſet in fiſcella ſuper aquas natans, vnde nomen accepit. Apollo ſpoliatus diuinitate, pauit Admeti regis ar-

Nomius. menta nouem annis, vnde Nomius, id eſt, paſtoralis, eſt dictus. Pauit autem apud Amphryſum fluuiũ Theſſaliæ. Spoliatus dico diuinitate propter interfectos Cyclopas. vnde in principio 4. Geor. dicit Vergil. Et te memorande canemus Paſtor ab Amphryſo. Ideo hæc ſecundum Macrob. lib. 1. Satur. finguntur, quia Apollo ipſe eſt ſol, qui omnia paſcit. Deitatis. Latinius diceretur diuinitatis, ſed carmẽ id nõ accipit. Cœleſtes animi. id eſt, ſpiritus.

In caulis. vnde: Qui fecit angelos ſuos ſpiritus. In caulis, id eſt, ſeptis paſtorum

ſtorũ vbi faciebãt vigilias ſuper gregẽ ſuum, vt Luc. prçclarè memorat. Ante magos. id eſt, ſapientes Perſarum & Indorum; quia eadem nocte qua natus eſt, cum ipſis ad minimum decimotertio die primùm viſus ſit. dico, ad minimum, quia controuerſia eſt, an eodem anno an alio. Ante magos regeſq;. vnde magos pro regibus accipimus, propter illud: Reges Tharſis, &c. Se quoq; paſtorem Deus appellauit, dicens: Ego ſum paſtor bonus, Oueſq;. addens: Agnoſco oues meas, & cognoſcunt me meæ, id eſt, miti ingenio præditi homines. Picto legi hæc omnia templo. id eſt, in parietibus phani. Vbi pictura eſt rudium ſcriptura, & ideo dicit perlegi. Maro in 6. Qui protinus omnem perlegeret. Magna enim eſt conuenientia pictoris & ſcriptoris. vnde eos Flaccus æquiparat, dicens: Pictoribus atq; poëtis Quidlibet audendi ſemper fuit æqua poteſtas. Sunt pecudes. ſcilicet paſtorum, qui Chriſtum viſerunt. Ingens equitatus. ſcilicet trium regum. Diademata diuum. aut regum, aut angelorum Chriſti & parentum eius, hoc eſt, matris veræ, & patris legalis ac nutritii, & naturalis à quibuſdam putati. Et ſuſpenſa tenent vaga lumina. id eſt, oculos prætereuntium. hoc eſt, cogunt præterire volẽtes immorari, donec picturam perſpexerint. Amant villas. id eſt, domos ruſticas, & oues & ouilia diui. Simplicibus præſens Deus eſt. id ſanctè & moraliter.

ALPH. *Vera refers, pecori ſi ſint innoxia noſtro*
Paſcua. uidi aſinum, uidi præſepe, bouemq;.
Iam memini turbæ uenientis, & ora uidere
Indica iam uideor regum ſua dona ferentum.
Vnum oro, quænam Polluci *occurrit imago?*
Galbula, ſi noſti, ne ſit labor omnia fari.
GAL. *Et noui, & memorare libet, res digna relatu,*
Res digna auditu, pia, ſancta, imitabile factum.
Durus & immitis pater, atq; ſuperba nouerca,
Pollucem grauiore iugo preſſere iuuentæ
Tempore, cum dulces animos noua ſuggerit ætas.
Et cum iam inualidæ longo ſub pondere uires
Deficerent, nullaq; odium manſueſceret arte,
Conſtituit tentare fugam. res una uolentem

Ire

Ire diu tenuit, nimis impatienter amabat.
Error enim communis amor iuuenilibus annis.
Res eſt fortis amor, uiolentia fortior. iuit.
Et tales abiens (mihi nanq; ſolebat amores
Enarrare ſuos) mœſto dedit ore querelas:
O uirgo, lacrymæ'ne tuis ſoluentur ocellis,
Cum te tam charo cernas ab amante relictam?
Vlláne diſceſſu duces ſuſpiria noſtro?
Túne mei crudelis eris fortè immemor unquám?
Vſqueadeóne tuum poterit frigeſcere pectus,
Pectus, quod toties tot lumina fletibus implet?
Túne trahes crebros gemitus, & pallida fies?
Cerno oculos, cerno lacrymas, cerno anxia corda
Virginis: heu tantum qua diſsimulare dolorem
Fas erit arte? dolor duplex mea pectora torquet,
Illius atq; meus: ſed fas mihi flere, quod illi
Non licet: occultus longè magis æſtuat ignis.
Incolumem mihi uos diui ſeruabitis illam,
Vt quando exilio repetam mea rura peracto,
Fiat amor fœlix ſaltem ſemel ante ſenectam.

Vera refers. Approbat Alphus. vidi aſinum & bouem & præſepe. ſcilicet Domini, qui in eo ante aſinum & bouem eſt poſitus. Vidi, inquit, de pictura intelligens. Iam memini turbæ venientis, & ego videor mihi nunc videre ora Indica. id eſt, Indorum regum, ab India venientium, & videor videre ora regum ferentum. id eſt, offerentium dona, ſcilicet, aurum, thus, & myrrham. Et nouí, & memorare libet, quia res digna relatu, id eſt, vt referatur, & recenſeatur. & factum. ſcilicet Pollucis, eſt imitabile. Durus & immitis pater. Eſt mihi nanq; domi pater, eſt iniuſta nouerca. Videtur autem hæc vera vitæ ipſius Poetæ deſcriptio. Grauiore iugo. quia nimis rigidi & ſeueri erant, vt in prima ecloga docuimus. Et cum inualidæ. Eſt enim ea ætas imbecillis & inops cõſilii. Nullaq; odium. ſcilicet parentum. arte. ſcilicet filii. Conſtituit tentare fugam. id eſt, diſcedere clàm à parentibus tam

duris. Error enim communis. vnde prius: Semel inſaniuimus omnes. Res eſt fortis amor, violentia fortior. ſcilicet eſt. O virgo. Queruloſa diſceſsio ab amica. crudelis. quæ amantem non redamas. Maro: Ah crudelis Alexi, nihil mea carmina curas, &c. Quod lumina. legendum videtur tot, vt ſit, pectus, inquam, quod implet toties lumina tot fletibus. Dolor duplex, illius atque meus. illius, ſcilicet virginis, quam occulto æſtuantem putat amore, & ſe, qui manifeſto abſumitur igne. Exilio peracto. quia in exilium voluntarium, vt patris ſæuitiã & nouercale odiũ deuitet, abſcedere deſtinauit. Fiat amor felix, vt potiatur amica ſaltem ſemel. Id amatoriè & modeſtè.

Talia pergebat memorans, uoluitq; reuerti:
Tantus amor iuuenem, uis tanta furoris agebat:
Sed iam iacta fuga cunctis erat alea nota.
Fronde ſub Herculea feſſus mœrore ſedebat,
Ecce puellari uirgo ſtipata corona,
Ora, manus, oculos, habitumq; ſimillima Nymphæ,
Et tali affata eſt puerum ſermone dolentem:
Chare puer, quò tendis iter? ueſtigia uerte.
Neſcis, heu neſcis, quò te uia ducat, & audes
Ignotis errare locis, nihil inſidiarum
Per campos ratus herboſos, nihil eſſe pericli.
Omnia tuta putas: & quod placet, utile credis
More iuuentutis ſtolidæ. collectus in orbem
Sæpe latet molli coluber ſub graminis umbra.
Eſt facile incautos offendere: paruulus infans
Innocuos rutilum digitos extendit in ignem:
Nec niſi iam læſus, uires intelligit ignis:
Hæc regio intrantes aditu conſueuit amœno
Fallere, delicias offert & gaudia: uerùm
Ingreßis, cùm triſte nihil ſupereſſe putatur,
Mille parat laqueos, & mille pericula profert.
Trames hic, ut collem greſſu ſuperaueris illum,
Ducit in umbroſam ſyluam, crudele ferarum

Hoſpi

Hoſpitium, loca tetra, ſitu & caligine opaca.
Quiſquis eò deceptus abit, remeare uetatur:
Et piceis primùm uelatur lumina uittis,
Deinde per omne nemus, dumeta per aſpera tractus
Tranſit in effigiem monſtri, dum uoluere linguam
Atq; loqui tentat, mugit: dum attollere ſeſe
Credit, humi graditur quadrupes, neq; ſuſpicit aſtra.
Ima tenebroſæ uallis lacus æquore nigro
Occupat, & nigris mons plurimus imminet undis.
Huc tracti, in Stygios latices, altumq́; barathrum
Præcipites dantur: rapidaq́; uoragine merſi,
In Styga & æternas Erebi rapiuntur in umbras.
Heu quot paſtores iſtis ambagibus acti,
Cum gregibus periere ſuis. ego ſedula ſemper
Monſtro iter, hic ad opem uigilo indefeſſa ferendam.

Talia pergebat memorans. Commemorat quæ virgo viſa ſit Polluci, cum iam fugam facere decreuerat. Eam autem, quia in Carmelum ire ſuadet, & virginum coronã ſecum duxit, non ineptè putaueris diuam virginem Mariam, cuius protectione & nomine inſignitur nunc Carmelica religio, quam author noſter profeſſus eſt. Quin adeò ecloga V I I I. id manifeſtè docet: alludit tamen ad eam, quæ Herculi apparuiſſe dicitur: vnde dicit apparuiſſe iacenti fronde ſub Herculea: reſpicit quoq; ad biuium Pythagoricæ literæ, de qua in opuſculo Maroniano abũdè diximus. Vt verè ſciamus quæ Herculi apparuerit, audiamus Ciceronem 1. Officiorum ita differentem: In primis conſtituendum eſt, quos nos & quales eſſe velimus, & in quo genere vitæ, quæ deliberatio eſt omnium difficillima. Ineunte enim adoleſcẽtia, cui ineſt maxima imbecillitas conſilii, tunc id ſibi quiſq; genus ætatis degendæ conſtituit, quod maximè adamauit. Itaq; antè implicatur aliquo certo genere curſuq; viuẽdi, quàm potuit quid optimum eſſet iudicare. Nam Herculem Prodicus dicit, vt eſt apud Xenophontem, cum primùm pubeſceret (quod tempus à natura ad deligendum, quam quiſq; viam viuendi ſit ingreſſurus, datum eſt) exiſſe in ſolitudinem, atq; ibi ſedentem, diu ſecum multumq́; dubitaſſe, cum duas cerneret vias, vnam voluptatis, alteram virtutis,

tis, vtram ingredi melius eſſet. Hoc Herculi Iouis ſatu edito, potuit fortaſſe contingere, nobis nō itidem, &c. Hæc Cicero. Aiunt autem inter dubitandum duas acceſsiſſe matronas, Virtutem & voluptatem, quarum voluptas prior ingreſſa, accuratiſsimè erat ornata, & omnes delicias poſt ſe trahebat, reſpectans aliquando, cum faſtuq; omnia oſtentans, & multa etiam plura pollicens, ſecum trahere Herculem tentauit. At virtus aſpera & dura, ſeuereq; intuens contrà: Non polliceor, inquit, aliquam voluptatem aut quietem, ſed laborem, pericula, ſudores infinitos terra mariq; tolerandos, ſed horum præmium erit te Deum fieri. Quod audiēs Hercules, grauibus verbis voluptatem repellens, virtutem ſecutus eſt. Cuius, vt inquit Maro, primus ingreſſus difficilis videtur. Nam via virtutis dextrū petit ardua callem, Difficilemq; aditum primùm ſpectantibus offert, Sed requiem præbet feſsis in vertice ſummo. Sed ad authorem. Voluitq; reuerti. ſcilicet ad virginem, quam cōſtituerat deſerere, quia nihil inconſtantius amāte. Sed alea erat iacta. id eſt, iam perfricuerat frontem. hoc eſt, periculum diffamiæ nō amplius timuerat, & ita erat extra aleam, per quam ſignificatur omnis incertus euentus & omne periculum, vt alea belli, &c. Erat autē iacta fuga, id eſt, per fugam quam parauerat. nota cunctis. id eſt, omnes ſciebant quòd fugere conſtituerat, & hoc animo ſedebat feſſus mœrore. amore languens & mœrore confectus. ſub fronde Herculea. id eſt, ſub populo, quę plurima creſcit in ripis Padi. vnde Ouidius: Populiferq; Padus, &c. Ea autem arbor dicatur Herculi. vnde in Bucol. Populus Alcidæ gratiſsima, qui eius fronde coronatus, ad inferos deſcēdit, ac rediit. Significat autem virtutem, quæ intrinſecus viret, & extrinſecus pallet, vt ipſa frons populea. Ora, manus, &c. ſynecdoche eſt, vt Aeneidos 4. Omnia Mercurio ſimilis, vocemq; coloremq;, &c. Per campos herboſos. id eſt, virides, & ita adoleſcētiam notat. Sæpe latet. Maro: Frigidus, ô pueri, fugite hinc, latet anguis in herba. Paruulus infans. alludit ad Moſen, qui relicto auro, carbonē ardentem in os ſuum intulit, quo ſe innocentem adhuc declarauit. Aditu. id eſt, introitu. amœno. delectabili & voluptuoſo. Trames hic. ſcilicet tam amœnus. Pronomen hic, anceps eſt, vnde hoc loco corripitur: aduerbium autem, ſemper produci vult. Crudele hoſpitium. appoſitoriè, ſicut Aeneidos 6. Itur in antiquam ſyluam ſtabula alta ferarum. Situ. id eſt, mucore & lanugine immunda. Remeare vetatur. Maro: Facilis deſcenſus auerni, Noctes *Aditus.*

atq;

atq; dies patet atri ianua ditis: Sed reuocare gradum, ſuperasq́; euadere ad auras, Hoc opus, hic labor eſt. pauci, quos æquus amauit Iuppiter, aut ardens quos vexit ad æthera virtus, Diis geniti potuere. Piceis vittis. id eſt, caligine ignorantiæ & deſperationis. velatur lumina. id eſt, habet oculos velatos. eſt enim Græca locutio. vittis. id eſt, faſciis, quibus ligari ſolent decollandorum oculi. Tranſit. id eſt, transformatur in effigiem monſtri. docet quid Metamorphoſes Poetarum ſibi volunt, quibus Vlyſsis ſocii in feras & pecudes verſi finguntur: quia homo voluptati deditus, fit beſtialis. Animalis autem homo non percipit ea quæ ſunt ſpiritus Dei. vnde neq; ſuſpicit. id eſt, ſurſum inſpicit aſtra. ima occupat. ſemper verſatur in limo carnalium deſideriorum. Mons plurimus. id eſt, difficultates & pericula, quæ in luxurioſa vita ſunt. latices ſtygios. id eſt, obſcœnas aquas triſtitiæ infernalis. altumq́;. id eſt, profundum. barathrum. id eſt, voraginem. in Styga. id eſt, lacum infernalem, à triſtitia dictum. Declinatur autē hæc Styx, huius Stygos. vnde hanc Styga accuſatiuus. Erebus ferè à doctis ſine h, ſcribitur, diciturq́; lacus obſcurus. nam ἐρεβεννός obſcurus dicitur. Ego. ſcilicet virtus aut bona inſpiratio. indefeſſa. id eſt, indefatigabilis. Multa prætereo, quia nota ſunt etiam pueris.

Stygius. *Barathrū.*

Tolle moras igitur, mortis fuge blanda propinquæ
Atria, ſecreti tutam pete littoris oram,
Qua contra Idalios fluctus mihi tollit in altum
Aera Carmelus uiridi caput arbore cinctum.
Primus hic antiquis patribus ſpelæa, domosq́;
Præbuit arboreas intra nemus ilice denſum.
Ex hoc in ueſtros deducta cacumine montes
Relligio uenit, ſicut de fonte perenni
Flumina, & ex uno multi genitore nepotes.
Illius in ſyluis, abies ubi plurima ſurgit,
Pinguis ubi piceæ ſudat liber & terebinthi,
Innocuum poſtquàm fœliciter egeris æuum,
Mox tua mutatis ætas renouabitur annis:
In loca te tollam meliora uirentia ſemper.
Immortalis eris diuûm comes ire per aſtra

Inter Hamadryades & Oreadas atq; Napæas
Flore coronatas caput & redolentibus herbis,
Fas erit, ac ſuper & ſubter cognoſcere cœlos.

Tolle moras. Proſequitur verba virginis, quæ Polluci apparuit. Blanda atria mortis propinquæ. quia ducũt in bonis dies ſuos, & in pũcto deſcẽdunt ad inferna. & alibi: Stulte, hac nocte repetũt animã tuam. Tutam oram. ſcilicet montis Carmeli. Qui contra Idalios fluctus. id eſt, Cypron protenditur. Mihi. aut diuæ virgini, aut ſanctæ inſpirationi. nam omnis religioſa profeſsio Heliam & Heliſæum cæteroſq; filios prophetarum habet authores, etiam Hieronymo cenſore. Hic. ſcilicet Carmelus. Præbuit primus antiquis patribus. ſcilicet iam dictis, Spelæa. id eſt, ſpeluncas. Et domos arboreas. id eſt, ſub arboribus. Intra nemus dẽſum ilice. id eſt, in nemore ilicibus pleno. vnde dixit, caput eius cinctũ viridi arbore. Relligio venit deducta ex hoc cacumine. id eſt, ex hoc vertice Carmeli. In veſtros montes. qui ſcilicet in Europa ſunt. nã duce diuo Ludouico, primũ in Galliã trãſlati ſunt. Sicut flumina. ſcilicet deducũtur. De fonte perenni. id eſt, per totũ annũ, & in perpetuũ fluente. flumina enim ferè in montibus fontem habent pro capite. Illius in ſyluis. Ordo eſt: Poſtquàm egeris feliciter æuum innocuũ in ſyluis illius. ſcilicet Carmeli. Vbi. id eſt, in qbus. Surgit plurima abies, & liber. id eſt, cortex interior. Piceæ. ſcilicet arboris. Pinguis. qui picẽ exudat. Et liber terebinthi ſudat. ſcilicet reſinã & picẽ. Allegoricôs vult illic tranquillam & ſine penuria eſſe vitam: quia qui omnia derelinquunt Chriſtũ ſequẽtes, centuplũ recipient, & vitã æternam poſsidebunt. Mutatis annis. ſcilicet in ęternitatẽ qui erant tranſitorii. Ire per aſtra inter Hamadryades. id, nymphas arborũ. Et Oreadas. id eſt, nymphas montium. Et Napæas. id eſt, nymphas florum, id eſt, inter cœtus virginum. Fas erit. quia & ipſe virgo. Hi ſunt qui ſequuntur agnũ quocunq; ierit, &c. Ac ſuper & ſubter. quia in medio erit.

Spelæa. Liber.

Sic effata, leues uirgo diſceßit in auras.
Tum ſua iurauit Pollux mutata repentè
Pectora, & extemplo uictum expiraſſe furorem,
Non aliter quàm flamma cadit, ſi ardentibus agris
Effluat, & totas præceps Padus euomat undas.

Sic abijt crudelis amor, qui ſæpe pharetram
In iuuenem, dum principijs obſtaret amandi,
Dum tepet, ac timidè inſanit, conſumpſerat omnem.
Sic igitur Pollux in clauſtra ſilentia uenit.
ALP. *Sunt quibus aſpirent etiam nolentibus ultro,*
Sunt quibus infenſi ſine cauſa & crimine dij ſint.
GAL. *Quod nos in pecudes, in nos id iuris habent dij.*
Hoc rus ſcire ſat eſt, ſapiant ſublimius urbes.
Sic docuit rediens aliquando ex urbe ſacerdos
Ianus, & in magno dixit ſibi codice lectum.
ALP. *Sol cadit, & Baldi uix ſumma cacumina tangit,*
Nos quoq; iam ſero cum ſole recedere tempus.
Galbula, ſarcinulas ne ſit tibi ferre moleſtum.
Pera leuis, leuis eſt & cantharus, omnia paruus
Ferre labor ſerò, graue manè, ſed utile pondus.
Ipſe pecus ducam, mihi pars erit iſta laboris.

Sic effata. Bene effata, quia ſic dicuntur oracula. Virgo. aut virtus aut diua virgo. Diſceſsit in leues auras. id eſt, euanuit. Tum ſua iurauit Pollux. Ideo iurauit, quia difficile creditu. Simile diuo Thomæ Aquinati contigiſſe dicunt, qui accinctus lumbos, poſtea venereum ardorem non ſenſit. *Extemplo.* Et extemplo. id eſt, ilico, è veſtigio, tractum ab auguribus volunt, qui deſignato templo, dicebant ex templo, quo dicto, ſubitò abſceſſerant. Furorem. id eſt, amores. Non aliter. ſcilicet vt aqua extinguit ignem. Qui conſumpſerat in iuuene omnem pharetram. id eſt, omnes vires ſuas. Dum principiis obſtaret. id eſt, obſtare vellet, aut deberet, iuxta illud: Principiis obſta, &c. Dum tepet. id eſt, dum animus in dubio eſt, facili momento huc aut illuc impellitur. Ac timidè inſanit. id eſt, adhuc timore & pudore afficitur, & nondum conſentit in illecebras. Sic etiam Pollux in clauſtra ſilentia venit. vbi impeditam habet venam, ne liberè canat. Sunt quibus aſpirent. quia ſpiritus vbi vult ſpirat. Sunt quibus infenſi ſine cauſa & crimine dii ſunt. Id impiè, niſi ruſticè: quia conſilia Dei ſæpe occulta ſunt, nunquam autem iniuſta. Videntur autem dii infenſi bonis & inſontibus, quando maximè amici

amici ſunt, hoc eſt, quando eis tribulationem, vt meliores euadant, immittunt. nam virtus in infirmitate perficitur. Quia ergo ruſtici id non animaduertunt, videntes bonos affligi, dicunt Deum eis infenſum, cum minimè ſit: veruntamen ſi ſit, non tamen iniuſtus eſt, quia non habet præſcriptam legem. Vnde dicit Galbula: Quod nos in pecudes. Ordo eſt: dii habent id iuris in nos, quod nos ſcilicet habemus in pecudes. Hoc rus ſcire ſat eſt. ſcilicet ruſticos. Sapiant ſublimius vrbes. id eſt, vrbani. Sic docuit rediens. id eſt, veniens, cum illic habitent ferè prædicatores. Et Ianus dixit ſibi lectum in magno codice. ſcilicet decretorum aut Bibliorum. Sol cadit. Pro more ſuo finem parat eclogæ, docens eſſe diſcedendi tempus. Galbula ſarcinulas. Ordo eſt: O Galbula, ne ſit tibi moleſtum. id eſt, graue. Ferre. id eſt, auferre & colligere. Sarcinulas. id eſt, paruas rerum paſtoralium ſarcinas. Pera. ſcilicet noſtra, in qua panis & cætera edulia ferri ſolent, eſt leuis. Vnde dicunt Aeſopum cum aliis accinctum ad iter libenter ſubiiſſe reticulum panis, licet ponderoſius eſſet, quia nouit in itinere imminutum iri. Cantharus. id eſt, poculum quo Silenus vti dicitur in Bucolicis Vergilii: Et grauis attrita pendebat cantharus anſa. Cantharus ergo leuis, quia exhauſtus. Paruus labor eſt ferre omnia. ſcilicet cibi & potus repoſitoria. Serò. id eſt, veſperi. & graue pondus, ſed vtile eſt, ea omnia ferre mané. Ipſe. ſcilicet ego. Ducam pecus. id eſt, gregem noſtrum. *Sarcinula.*

ECLOGA OCTAVA, DE *religione ruſticorum, inſcripta* RELIGIO.

Ioannis Murmellii argumentum.

Ille canit monteis, rura hic campeſtria: nymphæ
Polluci viſæ laudes & feſta canuntur.

CANDIDVS ET ALPHVS.

Horrida ſolſtitio tellus ſitit Alphe reuerſo,
Ad ſolitos montes, ubi ros in gramine, & æſtas

Mitior, hæc armenta monet deducere tempus.
ALP. *Aëreos montes & ſumma cacumina longè*
Proſpicio, quid ſint montes (tibi uera fatebor)
Neſcio: ſemper enim campeſtria rura, lacusq́;
Incolui. montanus ager qua fruge redundat?
CAND. *O' rude & illepidum ingenium, prope flumina ſemper*
Verſatus, fulicæ in morem, limoſa per arua,
Sunt ubi ranarum, culicum, pulicum, cimicumq́;
Luſtra, inter ſalices, uluas, uiridesq́; papyros,
Irridere audes, & nauci pendere montes,
Vnde fluunt amnes, templis ubi tanta locandis
Marmora cæduntur, fulgens ubi naſcitur aurum?
Quæ parit antennas tellus? medicamen ab herbis
Dic quibus eſt, niſi montanis? de uertice Baldi
Sæpe melampodion legi. medicina capellis
Nulla magis præſens. quondam Valſaſinus Aegon
Tradidit hoc, dum uere ſues caſtraret & agnos.
Tradidit & dixit, ſolus medicamen habeto.
Dic, ubi caſtaneæ plures? ubi copia maior
Glandis? in excelſis fontes & paſcua uidi
Montibus, artocreas & pingue polenta comedi.
Sunt populi fortes illic, robuſta iuuentus.
Lata pedes, calloſa humeros, neruoſa lacertos,
Hiſpida, dura manus, moli indefeſſa ferendæ.

Horrida ſolſtitio tellus ſitit. In hac ecloga, quæ inſcribitur de religione paſtorum, habentur primò laudes montium, quas Candidus, nactus occaſionem ex calore ſolſtitiali, quo vrgente montes petere ſuadet, accumulat, non immemor (ſi rectè ſentio) Carmeli ſui, quem incolere iam animo conſtituerat, *Solſtitia duo.* & cuius laudes proſequi intendit. Solſtitio ſcilicet æſtiuali, non brumali. Eſt enim duplex: alterum, quo ſol ſtare dicitur, quod altius aſſurgere in epicyclo ſuo nequit: alterum, quia profundius

dius deſcendere non poteſt, vt in bruma. Ad ſolitos. ſcilicet Candido & gregi eius: nam Alphus montes ignorat. Ordo eſt, Tempus monet deducere. (dicerem perducere aut produ- *Deducere.* cere: nam deducere in altum, inuſitatum eſt.) Hæc armenta ad montes ſolitos, vbi ros eſt in gramine, & æſtas mitior. id eſt, temperantior: quia in ſummis montibus tempore æſtiuo frigus opacum eſt. Montanus ager qua fruge redundat? Ex hac quæſtione nanciſcitur occaſionem montium deſcribendorum. O rude ingenium, verſatus. Conſtructio ad rem reſpiciens, non ad vocem, ſicut apud Comicum: Scelus qui me perdidit. Pulicum. primam communem habet hæc vox. Cimicum. Cimices ſunt vermes fœdi, parietibus & le- *Cimex.* ctis inhærentes: & vbicunq; vapor eſt aquarum, frequentes, vt culices, pulices, muſcæ, & id genus beſtiolæ. Luſtra. potius fe- *Luſtra.* rarum ſunt. Inter ſalices. quæ in locis humidis naſcuntur. *Vlua.* Vluas. id eſt, herbas paluſtres. Et papyros. id eſt, arundi *Papyrus.* nes, quæ in Aegypto tantæ naſcuntur, vt ex ſingulis internodiis faciant nauiculas. Habet autem membranam tenuem, in qua olim ſcriptitabant. vnde nunc abutuntur vocabulo, papyrum pro chartis dicentes. Et nauci pendere. id eſt, non pluris fa- *Nauci.* cere, quàm nauci: quod aut putamen eſt nucis, vt Priſcianus & Tortellius ſentiunt: aut granum fabæ cùm ſe aperit, vt Seruius vult: aut, vt nonnulli, mucor nucis priusquàm condenſatur in nucleum. Ponitur autem pro nihilo, aut re minimi pretii & valoris. Vnde fluunt amnes. quia ferè in montibus ortum habent. Vbi tanta marmora cæduntur locandis. id eſt, conſtituendis templis, id eſt, ad conſtituenda templa. Anten- *Antenna.* nas. id eſt, malos tranſuerſas. Sæpe melanpodion. Melan- *Melampodion.* podion genus nigri ellebori, à Melampode quodam, qui eo vti in diuinationibus ſolebat, dictum: aut à paſtore eiuſdem nominis, qui primus hanc herbam inueniſſe dicitur, dum capras eo purgari animaduertit, datoque earum lacte furentes Prœtidas ſanari. vnde Maro dicit Georgico. 3. Inuentæque nocent artes, ceſſere magiſtri Phillyrides Chirō, Amythaoniusq; Melampus. *Melampus.* Interpretatur autem melampus, nigri pedis. vocant enim μέλαν nigrum, & πούς dicitur pes. Fuit & alius mantes, id eſt, vates in- *Mantes.* ſignis. Medicina capellis nulla magis præſens. id eſt, præſentius & citius ſanans. Quondā Valſaſinus Aegon. Ne cōtra decorum medicinæ peritus cenſeatur, dicit ſe accepiſſe ab Aegone paſtore, quem Valſaſinū à loco nominat. Dic, vbi

caſtaneæ plures. videlicet quàm in montibus. quaſi dicat, nuſquám. Artocreas. id eſt, panem, cui caro includitur. paſtillum vulgo vocant. ἄρτος enim dicitur panis, & κρέας caro. Lata pedes. id eſt, habens latos pedes. calloſa humeros. habens humeros calloſos ex labore aut pulpoſos. Neruoſa lacertos. id eſt, habens lacertos neruoſos. Hiſpida. id eſt, piloſa. moli ferendæ. id eſt, ad molem ferendam: id eſt, quoduis onus portandum. indefeſſa. id eſt, indefatigabilis.

Artocrea. *Paſtillus.* *Artos.*

Vallibus ex illis, onera ut naualia curet,
Confluit huc, nullum eſt hominum genus aptius urbi,
Siue uelis caſtrare pecus, ſeu ſcindere fagos,
Siue fimum ferri è ſtabulis, haurire cloacas,
Latrinas curare, uiamq́; aperire coactis
Sordibus, & ſcalis puteos deſcendere in altos.
Ingenio callent, & duro robore pollent.
Sed quid opus multis? ſubeunt opus omne, popinis
Inſeruire, focos lignis cumulare, ueruq́;
Artifici uerſare manu, dare libera fumo
Spiramenta, boum uentres ad flumina ferre.
Verrere humum immundam ſcopis doctiſſima gens eſt.
Quodq́; magis miror, ſemper ſub pondere currunt,
Cotibus in duris oriuntur, & ardua uiuunt
Per iuga, cum capreis habitant ſpelæa ferarum.
Adde quòd in cœlum breuis eſt è montibus altis
Tranſitus, erectum caput uſq; ad nubila tollunt.
Nubila tranſcendunt aliqui. puto ſidera tangant.
Eſſe locum memorant, ubi ſurgit ab æquore titan,
Qui (niſi dedidici) contingit uertice lunam,
Et uixiſſe illic hominem, ſed poſtea abactum
Improbitate gulæ, quòd ſcilicet omnia poma
Manderet, & magno ſeruaret nulla tonanti.
Hinc diui ſanctiq́; patres in montibus altis
Delegere domos tacitas. Carthuſia teſtis,
Carmelus, Garganus Athos, Laureta, Lauerna.

Et Sina, & Soractis apex, umbroſaq́; uallis,
Et iuga Nurſini fato ſenis inclyta, & altis
Abietibus turrita caput Camaldula ſanctum.
Cætera prætereo, nec enim ſermonibus iſtis
Omnia complecti ſtatuo, montana frequentant
Culmina cœlicolæ, ſed anas, & mergus, & anſer,
Ibis, onocrotalus, milui, fulicæq́; paludes.

Vallibus ex illis. id eſt, inter montes ſitis. aut loquitur de planitie quæ eſt in montibus. Enumerat autem ſordida miniſteria, ad quæ ferè aptiores ſunt in montibus orti, ſicut ad omnem laborem. vnde Iuuenalis Satyra ſecunda: Et illud Audiret poſitis montanum vulgus aratris. Poſſet tamen videri loqui de in planitie & conuallibus natis, vt illis det honeſta miniſteria, his ſordidiora: ſed de his qui in montibus naſcũtur, totus eſt ſermo, quia dicit: Cotibus in duris oriuntur. Credam de illis loqui, qui in Franciam veniunt purgaturi cloacas & fumaria. idq; quaſi ſatyrico morſu, vt neſcias an laudet, an verius irrideat eos, niſi quia ruſtico dat partes laudandi, cui etiam vile miniſterium dum ſtrenuè fit, laudabile videtur. Ex illis igitur vallibus quæ ſunt ſub vertice montium, inter mõtes tamen. Confluit huc. id eſt, ad hæc plana loca, ſubauditur, ex ſuperioribus robuſta iuuentus. Vt curet opera naualia. id eſt, nauticũ expleat munus. Caſtrare. id eſt, emaſculare aut excolare. ſeu ſcindere. id eſt, incidere & amputare. fagos. arbores glandiferas, à φάγειν, id eſt, comedendo, dictas. Non autem intelligo, vt toreumata faciant aut celaturas, ad quas fagus apta. vnde eſt, Tibi pocula ponã Fagina, cælatũ diuini opus Alcimedõtis. Cloacę ſunt cryptæ ſubterraneæ, per *Cloacæ.* quas ſordes in fluuiũ demittũtur. Sordibus coactis. id eſt, cõgregatis & cõpactis, vt aquęductus claudãtur. In altos puteos. eorũ purgãdi gratia. Popinis. id eſt, culinis. Dare libera fumo ſpiramenta. *Popinis.* id eſt, purgare fumaria, vulgus caminos vocat. Ventrea ad flumina ferre. aut ſordes alnorũ, aut inteſtina pecorũ mactatorũ. ſemper ſub pondere currunt. quod in vallibus ortis nõ cõgruit, & multò minus quod ſequitur: Cotibus in duris oriũtur. id eſt, inter cautes & ſaxa aſpera. Speleą. *Spelæa.* id eſt, ſpelũcas. ſed Græcũ eſt. Adde quòd in cœlũ. Id ſcõmate nõ caret, aut ruſticana ſimplicitate. quaſi verò animæ ſpatio ferantur in cœlum. Nubila trãſcendunt aliqui. Athos

enim eſt vltra mediam regionem aëris,vſqueadeo vt in eo neque nubes, neque venti ſint, ſed cineres ex ſacrificiis dereli&ti, reperiantur anno peracto indiſperſi. Eſſe locum memorant.ſcilicet paradiſum terreſtrem, quem quidam ſub lunari globo ponunt. Quòd ſcilicet omnia poma. id quoque paſtorali ioco non caret. Hinc diui ſanctiq; patres. Hoc videtur principaliter intendiſſe, vt tandem Carmelum laudet. Carthuſia. non longè à Gratianopoli,in Delphinatu,prima domus Carthuſianorum,virorum profectò cœleſtium,quibus vt*ſolitis tibicinibus Chriſtiana fulcitur religio. Carmelus antiquitate omnibus excellens, & obſeruatione candidæ religionis, cæteris non inferior. Garganus.diuo Michaële mons inſignis. Athos.mons Thraciæ in confinibus Macedoniæ, miræ altitudinis, in quo eſt Potidæa religione inſignis, quia cineres in aris dereli&ti, illic diſturbari negantur. Laureta. vbi diua virgo habet ædem excellentiſsimam,& miraculis ac donariis clariſsimã. Lauerna. dea quę à furibus colebatur,cui ædes erat iuxta Lauernalem portam, quæ in Chriſtianum conuerſa eſt vſum. Et Sina.mons eſt,vt dicitur Galatarum quarto, in Arabia, ſepulcro diuæ Catharinæ religioſus,& pręceptis Moyſi datis olim,iã illuſtris. Apex Soractis. Apollinis obſeruatione olim præclarus. Vergilius:Summe Deûm,ſancti cuſtos Soractis Apollo. Nunc quoq;, quòd illic ſub Conſtantino nondum conuerſo, dèlituit Syluester Romanorum põtifex inſignis, & vallis dicitur vmbroſa, in qua ille delituit. Et iuga Nurſini fato ſenis inclyta. à Nurſis oppido in montibus poſito. Aeneid. 7. Et te montoſæ miſere in prælia Nurſæ Vfens, inſignem fama & felicibus aruis. Et Camaldula turrita caput ſanctum. id eſt, habens ſanctum caput. turritum.id eſt,quaſi turribus inſignitum. abietibus.quæ arbores in montibus naſcuntur, ſuntq; quos ſappinos vocant. Eſt autem non longè à Florentia. Cœlicolæ. vt Michael & cæteri angeli in Sina auditi. Anas.auis immunditia aquarum gaudẽs: & mergus.ad limum tendens. & anſer. etiam illuuie aquarũ paſtus. & ibis.vt ciconia,cui ſimilis eſt, ſerpentibus nutrita. Onocrotalus etiam obſcœnitatem amans.ea ab ὀνόω, quod eſt, inquino,deduci videtur. Milui. aues rapaces, & obſcœnis viuentes. Fulicæ. aues circa litora turpem victum quæritantes. frequentant.ſcilicet paludes.

Athos. *Laureta.* *Anas.* *Anſer* *Milui.*

ALP. *Inter montanæ tantos regionis honores,*

Cur de meſſe nihil, nihil eſt de palmite dictum?
Hæc tamen humanæ duo ſuſtentacula uitæ
Maxima, monticolæ ueniunt è rupibus ad nos
Hordea mercatum, torui, fuligine tincti,
Setoſi, & macie affecti, laceri, ac ſituoſi.
Indigenæ oſtendunt quæ ſit natura locorum.
Sed quod montanis de relligionibus inquis,
Rettulit in mentem quæ de Polluce feruntur.
Quæ dea, ſi noſti, uiſa eſt, quæ Candide nympha?
Dic agè, nam cœptum certamen inutile nobis,
Vtilior ſermo de relligione tenendus.
CAN. *Galbula, qui ſolitus pecudeś in paſcua tecum*
Ducere, te ſatis hoc potuit docuiſſe quod optas.
AL. *Plura quidem Polluce ſuper narrata, ſed ipſam*
Nec docuit nympham, nec me quæſiſſè recordor.
Nunc ſubijt mentem, cum relligionis oborta eſt
Mentio, & illarum uiſa eſt mihi maxima laudum.
CAND. *Non erat illa Dryas, neq; Libethris, nec Oreas.*
Venerat è cœlo ſuper ûm regina, tonantis
Mater, anhelanti pacem latura iuuentæ.
Huic Tethys, huic alma Ceres famulantur, & ipſe
Aeolus, æquoreis uentos qui frænat in antris.
Hanc Deus aſtrorum flammas ſuper, atq; uolantes
Solis equos, ſupra fulgentem Caſsiopeiam
Extulit, & ſacram biſſeno ſidere frontem
Cinxit, & adiecit ſubter ueſtigia lunam.

Inter montanæ. Obiicit Alphus nullam eſſe mentionem factam de frugibus, quas huberiores in æquore ſeu planitie naſci contendit. De meſſe. id eſt, de frugibus. de palmite. id eſt, vitibus. Mercatum. ſupinum à mercor, id eſt, emptum. torui. quia immiti ferè ſunt fronte. vſque adeo, vt immites dicantur in cotibus orti. vnde Maro in Bucolicis: Nunc ſcio quid ſit amor, duris in cotibus illum Iſmarus, aut Rhodope, aut extremi Gara. Mercor.

mantes,Nec noſtri generis puerum, nec ſanguinis edunt. Fuliginе.id eſt,pingui fumo. Setoſi.id eſt,hirſuti.Iuue.Hiſpida mẽbra quidem & duræ per brachia ſetæ, Promittunt atrocem animum.Situoſi. Valla docet ſitoſum eſſe in vſu.Licenter autem hic vſurpatur ſituoſi, quia per regulã fieret ſitoſus. Indigenæ. inde geniti, hoc eſt, vt hic accipitur, incolæ. Sed quod tendit ad principale,quod eſt, declarare diuam virginem eſſe viſam Polluci,hoc eſt,poëtæ,eiusq; laudes accumulare,& poëtæ in religione vitam paucis ſignificare.Galbula,de quo in Polluce ſatis dictum eſt,videtur per diminutionem dici à Galba,de quo Iuuenal. Nec vilis Galba tuliſſet. Polluce ſuper.id eſt, de Polluce. eſt enim anaſtrophe.Super autem accipitur cum ablatiuo pro de,vt Aene. primo: Multa ſuper Priamo rogitans, ſuper Hectore multa. Nunc ſubiit mentem.id eſt,venit in mẽtem. Non erat illa Dryas.id eſt,dea arborum,& præcipuè quercuum,vt diximus. Neque Libethris.id eſt,vna Muſarum,quæ Libethrum incolunt.nec Oreas.id eſt,dea montiũ. nã ὄρος mons dicitur. Tonantis.id eſt,veri Iouis,cuius eſt tonare, hoc eſt, IESV CHRISTI filii Dei.mater. ſcilicet Maria. Iuuentæ anhelanti.id eſt,laboranti in periculo vitæ.pacem.id eſt,tranquillitatẽ mentis. Tethys.id eſt,magna dea maris,vxor Oceani. facitque Tethyos in genitiuo, & vtranq; producere poteſt, vt in Georgicis: Teq; ſibi generum Tethys emat omnibus vndis. Ceres.dea frugum,dicta regina Siciliæ alma,quia nos ſuo inuẽto alit. Et ipſe Aeolus.rex ventorum dictus, quòd illorum vſum mari fecit abſciſſa ſylua,quæ impedimento erat. In antris æquoreis.id eſt,viciuis æquori.Aeneidos primo: Aeoliam venit loca fœta furentibus auſtris,&c.Frænat. Ibidem: Illa ſe iactet in aula Aeolus,& clauſo ventorum carcere regnet. Deus extulit hanc. ſcilicet diuam virginem ſuper flammas aſtrorum. Vnde canitur: O glorioſa domina excelſa ſuper ſydera. quia aſſumpta eſt Maria ad æthereum thalamum. Atque volantes.id eſt,pernices. equos Solis.quos Ouidius in principio ſecundi Metam.ponit vt alibi diximus. Supra fulgentem Caſsiopeiam. quæ eſt in circulo arctico, effigies tamen corporis ad æſtiuum circulum peruenit, quam capite & dextra manu tangit, quam prope mediam diuidit circulus lacteus non longè à Cephei circulo locatam, vbi occidit cum ſcorpione, exoritur cum ſagittario. Hanc Euripides & Sophocles & alii multi ſcripſerunt gloriatam olim fuiſſe quòd Nereidas corporis pulchritudine ſuperaret,propter

Setoſi. *Indigenæ.* *Galbula.* *Dryas.* *Libethris* *Oreas.* *Tethys.* *Ceres.* *Aeolus.* *Caſsiopeia.*

quod in ſiliquaſtro cōſpicitur ſedés, & vertéte ſe Mundo reſupinato capite ferri videtur. Biſſeno ſidere. vt in Apocalypſis duodecimo: Mulier amicta ſole, & luna ſub pedibus eius

ALP. *Candide, mira canis, nullis paſtoribus unquam*
Cognita. quid Tethys? quid fulgens Caßiopeia?
Aeolus æquoreis uentos quis frænat in antris?
Qui ſunt Solis equi? magna atq; ignota recenſes.
CAN. *Sidera ſunt partim, partim ſunt nomina priſca.*
Omnia quæ Pollux mihi cum narraſſet, in ædem
Duxit, & iſta ſacer paries, ait, omnia monſtrat.
Pictus erat paries ſignis & imagine multa.
Omnia non memini, mens eſt mihi debilis. iſta
Vix tenui, dum ſæpe animo uoluo atq; reuoluo.
Sæpe recordari, medicamine fortius omni.
Iſta poteſt nigro depellere nubila cœlo,
Iſta poteſt ſiccis fluuios dare frugibus imbres,
Cum uolet: iſta nouos duris emittere campis,
Cum uolet, emiſſos poterit reſtringere, fontes.
Qui modò ſunt ſteriles, & nudi gramine campi,
Si uolet, in pingues poterit conuertere glebas.
Frigida Saturni cum ſidera ſuſcipit atro
Scorpius hoſpitio, non auferet hordea grando,
Nec domus ardebit. nam tunc hæc omnia cœlum
Dicitur iratis in terram effundere ab aſtris.
Si uolet, hæc nobis cuſtodiet omnia uirgo.
Si fauet hæc nobis, complebunt hordea meſſes,
Adijcietq; gregi ſemper fœtura gemellos.
Si pecus infelix erit, & ſine uellere, ſolo
Ipſa poteſt nutu dare lac, dare uellera & agnos,
Et curare greges, omnemq; auertere morbum.
Nil opus eſt modò Pana ſequi, neq; cætera ruris
Numina, quæ ueteres fruſtra coluiſſe feruntur.

Vidi

Vidi circum aram nymphæ pendere capellas,
Plauſtra, boues, & oues: hic Iani uidimus hircum.
Et memini inſcriptam uerſu hoc legiſſe tabellam:
Votum pro ſaluo Ianus breue reddidit hirco.

Candide, mira canis. Ne contra decorum maiora quàm quæ paſtoribus conueniant, ceciniſſe putetur, caſtigat Poeta, dicens ſe à Polluce didiciſſe. Sidera ſunt partim. vt Caſsiopeia. & iſta ſacer paries. ſcilicet qui erat in æde ſacra. Sæpe recordari. ſubaudi eſt fortius omni medicamine. Fluuios imbres. id eſt, effluentes & abundantes. Nouos fontes emittere. quod vſu veniſſe varia loca prædicant. Frigida Saturni. Id enim prognoſticon eſt futuræ calamitatis, id eſt, culmorum per grandinem deiectionis. Vnde dicit Maro Georg. I. Hoc metuens, cœli menſes & ſidera ſerua, Frigida Saturni ſeſe quo ſtella receptet. Quia, vt author noſter interpretatur, dum in ſcorpium venit, grandinem generat Saturni ſidus: ſed diua virgine intercedente, non aufert hordea grando. nec domus ardebit. id eſt, cõburetur fulmine. Fœtura. id eſt, fœcunda productio fœtus. Maro: Si fœtura gregem ſuppleuerit, aureus eſto. Adiicit. ſcilicet ad gregé. gemellos. id eſt, geminos fœtus. Si pecus infelix. id eſt, morbidum & miſerabile fuerit. Bene auté cõuertit ſermonem ad rem paſtoralem. Solo nutu. ſolo indicio capitis.

Pan. Pana. deum paſtorum, de quo Maro: Pan curat oues, ouiumq; magiſtros. Cætera numina. vt Palem, Apolliné, Faunos, Syl-

Nympha. uanos, Aegipanas, Satyros, Cererem, Bacchum, &c. Nymphæ.

Capella. id eſt, diuæ virginis, æterni patris ſpõſæ. Capellas. id eſt, capras cereas. hircum Iani. id eſt, qué Ianus putarat amiſſum, cum à puero in vepribus alligatus eſſet, vt prius vidimus. Eſt auté artificioſe hoc dictum: nam ſic prius dicta veram hiſtoriã aſſerit. Erat auté hircus cereus aut depictus, vt patet ex carmine. Moris eſt autem Italorũ, in tabellis votiuis depingere caſus ſuos, & miraculoſas liberationes, aut rerũ recuperationes. Vnde & Amaſius Poeta:

Nunc dea, nunc ſuccurre mihi. te poſſe mederi,
Picta docet templis multa tabella tuis.

Dumq; ea perlegerem, Pollux hæc carmina ſupplex
Ante aram genibus poſitis in marmore, dixit:
O dea, quæ ſeruas urbes & rura, precamur,
Ne Padus exundet, ne ſtrix nocturna per umbras

Hau

Hauriat infantes, nec eant per compita laruæ.
Diua, faue agricolis, talpas occide malignam
Aggeribus peſtem. gelidis ſata læta pruinis,
Quando bruma uenit, conſpergere diua memento,
Ne tineæ rodant anno frumenta ſequenti.
A boreæ flatu pingues defende mariſcas,
A gruis ore fabas, & ab anſere farra paluſtri,
A ſerpente boues, à uulpe & fure cohortem,
A brucho erucas, à bruma & grandine uites,
A ui & fraude lupi pecus, à rubigine fruges,
A rabie catulos, à flamma & fulmine uillas,
A murum inſidijs petaſonem, à milite pernas,
A campe & pigris, pigris heu cætera neſcit
Mens oblita ſequi. numerus me in uerba reduxit
Sæpius. in numerum rediens, obliuia forſan
Mente abigam. retro gradior, numerumq; recurro:
A murum inſidijs petaſonem, à milite pernas,
A campe & pigris uirides limacibus hortos.
Alphe, uidén' quæ uis numeri? iam cætera cerno,
A tonitru reboante cados, à frigore fœtas,
A grauibus uitulos œſtris, à gutture porcos
Anginoſo, operas pubes ne ruſtica perdat.
Adſis ô dea, nec lædant examina fuci,
Neu milium furentur aues, neu uellera ſentes
Succida, neu lappas apprændat lana ſequentes.
Diua gubernatrix hominum, cuſtodia natum,
Diua laborantum requies, medicina dolentum,
Et tutela gregum, noſtris precor annue uotis.
Talibus orabat Pollux. ego poſtibus hærens,
In baculum pede porrecto, recitata notabam
Altius, ac memori condebam ſingula mente.

Dumq; ea perlegerem. Oſtendit Pollucem in religione

memorem paſtorum, atq; orare pro rerum ruſticarum conſerua tione. vnde carmen eius deprecatoriũ recenſet. Perlegerem. ſcilicet oculis, non ore. nam, vt dixi, picturæ ſunt indoctorũ libri. ea. ſcilicet quæ depicta dixit. in marmore. ſuper marmor pauimentitium. Ne Padus exundet. quia ſæpe, vt Maro dicit, fluuiorum rex Eridanus camposq; per omneis Cum ſtabulis armenta trahit. ne ſtrix nocturna. Id ex ruſticorum ſuperſtitione, qui putant ſtriges & lamias noctu volare, quæ infantes auferant edendos. quod dictum eſt ad terrorẽ puerorum, ne noctu vagentur. Author eſt Porphyrio ad illud Horatii in arte Poetica:

Lamia.

Ne quocunq; velit, poſcat ſibi fabula credi,
Ne pranſæ lamiæ viuum puerum extrahat aluo.

Perottus autem dicit de ſtrigibus ſic: Striges non à ſtringendis infantium corporibus, vt quidam falſo exiſtimant, ſed à ſtridore nomen habent. fabuloſumq; eſt, quòd eas tradunt hubera infantium labris immulgere. aues ſunt nocturnæ. Lucanus:

Strix.

Quod trepidus bubo, quod ſtrix nocturna queruntur.

Conſtat tamen & in maledictis iam eſſe, & etiam apud vetuſtiſsimos, accipiq; pro maleficis mulieribus, quæ noctu gradientes, infantium corpora ſanguinẽ ſugendo exhauriunt. hæc ille. Hauriat igitur. id eſt, exhauriat ſanguinem ſugendo. nec laruæ. id eſt, cacodæmones ac lemures, hoc eſt, nequam ſpiritus qui vagari putantur: & dum innocui ſunt, lares dici. talpas. appoſitoriè malignam peſtem aggeribus. id eſt, cumulis terræ. Ne tineæ. ſcilicet niuales aut alii vermiculi, vt limaces, bruchi, tineæ, blattæ. mariſcas. id eſt, ficus. anſere paluſtri. id eſt, indomito, in paludibus verſari ſolito. à ſerpente boues. quia in aluum immitti ſolent. cohortem. id eſt, gregem. à brucho. id eſt, vermiculo caules & erucas, quæ ſalaces ſunt herbæ, depaſcere ſolito. à bruma. id eſt, brumali frigore. à rubigine. infecta pluuia, quæ rubiginem inducit. catulos. id eſt, catellos. villas. id eſt, domos in agro. petaſonem. id eſt, anteriora crura ſuum. à milite. id eſt, ſtipendiario. Franci arcitenentem francum appellant. à campe. id eſt, vermiculo illo, hortenſes maximè herbas & arborum frondes erodere ſolito. vnde Columella:

Laruæ. Mariſca. Bruchus. Bruma. Petaſo. Campe.

Nec ſolum teneras audent erodere frondes,
Implicitus conchæ limax, hirſutaq; campe.

Fingit autẽ ruſticũ oblitũ carminis, vt decorũ ſeruet. Quæ vis. id eſt, virtus. numeri. id eſt, rhythmi & metri, quia metra iuuãt animos, id eſt, memoriã. vnde ille: Numeros memini, ſi verba tenerem,

nerē. à tonitru reboante cados. id eſt, vaſa vinaria, in quibus *Cadus.* per vehemēs tonitru vina obuerti ſolent, & in vappā mutari. fœtas. id eſt, grauidas oues. œſtris. quos Latini aſilos vocāt. Maro *Fœta.* *Oeſtrum.* Georg. 3. Cui nomē aſilo Romanū eſt, œſtrū Graii vertere vocantes. vitulos ardente ſole nimiū excruciant, & in fugā quaſi furētes vertūt. à gutture anginoſo. is enim ſuibus peculiaris eſt morbus. *Angina.* operas. id eſt, labores diurnos. fuci. veſpæ ſunt inutiles, *Opera.* apes aut muſcæ nō mellificātes, ſed mella furāres. vnde dicit Maro de apibus: Ignauū fucos pecus à præſepibus arcēt. Examina autē ſunt, apum ſeu apiū fœturæ. Iuuen. Examenq; apiū longa cōſederat vua. *Examen.* Milium. legumen (vt quidā volūt) à mille dictū, quòd *Milium.* milleſimū reddat: tamē primā corripit, vt Georg. 1. Et milio venit annua cura. vellera ſuccida. id eſt, cū lana nōdū lota. Sentes. *Sentes.* id eſt, ſpinæ & vepres hirſuti. lappas. id eſt, nodulos hirſutos in *Lappa.* lappa herba creſcentes. Memori mente. vt vero ſimile faciat.

ALPH. *Candide, Polluci pro ſollicitudine tanta,*
Pro precis officio, pro relligione putas'ne
Dandum aliquid? nobis pietate peculia creſcunt.
CAN. *Quid ni aliquid dādū eſt? opus eſt perſoluere crates.*
ALP. *Ruſticus es, crates etenim pro gratibus inquis.*
CAND. *Crates & grates paruo diſcrimine diſtant.*
Dandum aliquid, neu bis detur, ſine paſcha reuerti,
Quando ſacerdotes commiſſa piacula ſoluunt.
ALP. *Quid dabimus? uituli grauis eſt iactura. uel agnum,*
Vel leporem. pietas etiam laudabilis, anſer.
CAND. *Dona docet tempus. lepores brumalia dona,*
Quando niue hyberna currendi erepta facultas.
Anſer ad autumni finem, nonasq; calendas
Pertinet æſtatis: coryli noua poma, racemi
Munera, lactentes hœdi ſunt ueris & agni.
Tunc ſi de cordis aliquem conſpexeris ægrum
Ac tenuem, qui nec uendi nec uiuere poßit,
(Munus erit ſolenne ſatis) donabimus agnum.
Ipſe mihi, cum iam regredi poſt prandia uellem,
Carmina de nymphæ ſolennibus eruta faſtis

Tradi

Tradidit, & dixit: ſi quando grauabere curis,
Hæc cane. pro mentis medicamine carmen habeto.

Candide, Polluci. Oſtendit Poeta hoc figméto paſtorum animũ ad gratitudiné*, vt ad eam inuitet, non immemor profeſſionis ſuæ. pietate. id eſt, eleemoſynis piè exhibitis. peculia. id eſt, poſſeſsiones. Opus eſt perſoluere crates. Vt riſum excitet, facit ruſticum crates pro grates dicere. Dandum aliquid, ſed ne bis detur, ſine. id eſt, permitte paſcha reuerti. piacula. id eſt, peccata expiatione digna. ſoluunt. id eſt, abſoluunt. iactura. id eſt, amiſsio. etiam anſer eſt pietas. id eſt, eleemoſyna laudabilis. dona docet tempus. id eſt, pro tẽpore danda ſunt dona, quia habent & obſonia ſua tẽpora. vnde lepores etiam debent dari in media hyeme quãdo nix alta impedit aufugere. Anſer ad autumnũ & calendas Nouẽbris pertinet. Coryli. id eſt, auellanæ & noua poma & racemi ſunt munera æſtatis. Hœdi & agni lactentes. id eſt, adhuc lac ſugentes, ſunt munera veris, id eſt, verni tẽporis. De cordis. id eſt, fœno autũnali. qui nec vẽdi, &c. morẽ ruſticorũ ſatyricè deſcribit, qui donãt quod retinere nõ poſſunt. carmina. ſcilicet frequentia. de nymphæ ſolẽnibus eruta faſtis. id eſt, faſtorũ libris.

Peculia. *Piacula.* *Coryli.* *Faſti.*

Quando Molorchæo titan deſcendit ab aſtro,
Pronus & Aſtrææ iam limina uirginis intrat,
Virgine lætetur pubes, & cana ſenectus,
Tranſijt ad ſuperos, & olympica regna petiuit.
Ogdoas ut toto iam tertia fluxerit orbe,
Feſta dies iterum. natalia uirginis aras
Ignibus illuſtrant, offert noua liba ſacerdos.
Libra redit, noctes properans æquare diebus.
Exultat Picenus ager, uehit Adria puppes
Illyricas & Chaonias. cum mercibus adſunt
Thuſci, Vmbri, Veneti, Siculi, Lauretica templa
Cum donis turmatim adeunt: uotisq́; ſolutis,
In ſublime iugum læti ad commercia tendunt.
Et cum Theſſalicas curſu breuiore ſagittas
Sol ſubit, & frigent urentibus arua pruinis,

Clau

Clauſa gynæcei ſacris penetralibus, hauſit
Corde Deum toto, proprios oblita parentes.
Et cum ſemiferi fugiens Chironis ab arcu,
Languet ad hyberni glacialia limina capri,
Induat ornatas & mas & fœmina ueſtes,
Lætitiaq; diem celebrent, quò ſemine ſacro
Coniugis annoſus grauidam pater imbuit aluum.
Illa dies etenim ſanctæ primordia nymphæ
Fecit, & in noſtras uetuit deſcendere ſordes.

Quando Molorchęo. Docet quibus tẽporibus agantur ſolẽnia feſta D. virginis, vt feſtũ aſſumptionis in medio Auguſti, quando ſol derelinquit leonẽ & ingreditur virginẽ. vnde idem in Parthenice Mariana: Terga ferę titan Nemeęæ extrema tenebat, Fulgentẽ cratera inter, claramq; coronã. Sequitur autẽ in hac re opinionẽ Nigidii, qui hunc leonẽ tradit à Luna iuſſu Iunonis in terra Arcadica & regione Nemeæ educatũ, & deinde in exitium Herculis demiſſum, quẽ Hercules iuſſu Euriſthei claua, quam à Molorcho hoſpite acceperat, interfecit. Itaque poſtea claua pro gladio, pelle pro ſcuto vſum Herculem fuiſſe. Leonem verò à Iunone inter ſidera relatum, qui ad occaſum ſpęctans, ſupra caput hydræ conſtitutus eſt. Quando igitur titan. id eſt, ſol. Deſcendit pronus ab aſtro Molorchęo. id eſt, à leone claua Molorchi interẽpto. Eſt autẽ longè petitũ epithetũ. Et intrat iam limina virginis Aſtrææ. id eſt, iuſtitiæ virginis, quæ Aſtræa dicta cœlũ petiit. ſed, vt dicit Verg. Vltima cœleſtũ terras Aſtræa reliquit. tunc ſcilicet Pubes. id eſt, iuuenes pubeſcentes. Et ſenectus cana. id eſt, ſenes caneſcẽtes. Lętetur virgine. ſcilicet Maria, quia ſcilicet tũc trãſiit ad ſuperos, Et petiuit regna olympica. id eſt, cœleſtia. Ogdoas. deſcribit feſtũ natiuitatis D. virginis, dicẽs: Vt. id eſt, poſtquã. Tertia ogdoas. id eſt, octaua, aut tertius octonarius numerus. Eſt enim ὀγδοὰς ἀδος numerus octonarius: quo ter replicato poſt aſſumptionẽ, habetur natalis virginis. Fluxerit iam toto orbe. iterũ ſcilicet eſt feſta dies, qua natalia virginis illuſtrant aras virginis ignibus, ſcilicet luminibus. Sacerdos offert noua liba. id eſt, libamina. Libra. ſcilicet ſignũ. Redit properans. id eſt, feſti-

Molorchus.

Ogdoas.

nans. Aequare noctes diebus. quia paulopóſt eſt æquinoctiũ autumnale. Maro: Libra die noctiſq; pares vbi fecerit horas. Ager Picenus exultat. ſcilicet feſto ſoléni. Adria, id eſt, mare Adriaticũ. Vehit puppes Illyricas & Chaonias. id eſt, Epiroticas. id eſt, vehẽtes Illyricos & Chaones, ſeu Epirotas Lauretũ viſentes. Thuſci adſunt cũ mercibus. id eſt, rebus venalibus. Vmbri, &c. In ſublime iugum. vbi ædes eſt diuę virginis. Et cũ Theſſalicas. deſcribit feſtũ præſentatiõis eiuſdẽ virginis, quod celebratur cũ ſol ſubit curſu breuiori, quia tũc bruma eſt. Sagittas Theſſalicas. id eſt, ſagittariũ ſignum, quod Chiron Theſſalicus cõſtituere dicitur: quia tunc clauſa ſacris penetralibus, ſcilicet tẽpli gynæcei, id eſt, ſecreti virginũ. Eſt

Gynæceũ. enim γυναικεῖον (id eſt, gynæceũ) locus vbi mulieres verſantur. Vbi clauſa, hauſit Deũ toto corde, oblita proprios parentes. quia ſoli contẽplationi diuinæ vacabat, nil terrenũ ſapiẽs. Hoc autẽ feſtũ celebratur vndecimo Calẽdas Decẽbres. Et quum ſemiferi fugiens Chironis, &c. Deſcribit feſtũ conceptionis eiuſdẽ diuæ virginis, ſequẽs ordinẽ Calendarii, non rei geſtæ: quia prius concepta quàm præſentata fuit. Et quum ſol fugiens ab arcu Chironis. ſcilicet ſagittarii. Semiferi. id

Centauri. eſt, cẽtauri. Cẽtauri enim ſunt populi Theſſaliæ, qui primi equos illic aſcenderunt, vnde procul viſi, crediti ſunt vmbilico tenus equi. Vnde fabula orta, vt infernè equi, ſupernè homines dicãtur. Languet. quia parũ habet caloris. Ad limina glacialia. id eſt, ad ingreſſum frigidi. Capri. id eſt, capricorni. Hyberni. id eſt, hyemalis ſigni, tũc ſcilicet. Et mas & fœmina induat ornatas veſtes. id eſt, ornẽt ſe. & Celebrent lætitia. ſcilicet cũ lętẽtur. Diem quo pater. ſcilicet Ioachim, vt potior eſt ſententia. Annoſus. id eſt, vetulus. Imbuit ſemine ſacro. id eſt, præuẽto ab originali macula. Aluum cõiugis. ſcilicet Annæ grauidam. Etenim illa dies fecit primordia. id eſt, conceptum. Sanctæ nymphæ. id eſt, ſponſæ altiſsimi patris. Et vetuit deſcendere in noſtras ſordes. ſcilicet originalis peccati, in quod omnes de viri ſemine nati deſcenderunt.

Cum uolat imbrifera lampas Phœbea ſub urna,
Ad uernos reditura dies, iam proxima ueri,
Ite nurus omnes, ſacros altaribus ignes,
Thura focis, faculas manibus date, ducite pompam:

Attulit in templum noua dona puerpera uirgo.
Quando gregis princeps aurato uellere fulgens,
Incipiet zephyris aperire tepentibus annum,
Et dare maiores luci quàm noctibus horas,
Aliger occultam redeat paranymphus in ædem.
Et noua miranti referat mandata puellæ,
Feſta dies Thuſcis populos de collibus omnes
Cogit, & Arnicolas uocat ad Florentia templa.
Tum quoq;, ſed tenui uirgo prius interuallo
Nupſit, & hæc teneris lux eſt celebranda puellis.
Quando ſub extrema cancri teſtudine Phœbus
Voluitur, & reuehit uicina canicula morbos,
Thure piam celebrate diem: redit hoſpita mater
In proprios à matre lares. altaria circum
Primitias Cereris geminæ ſuſpendite matri.
Iſta dedit Pollux, uigilans quæ in montibus olim
Fecerat ad pecudum caulas, dum nocte ſerena
Militiam cœli, ſparſosq; examinat ignes.
His quoq; plura dedit, ſed carmina plura referri
Non ſinit extremum deponens ueſpera ſolem.

Cùm volat. Docet quando celebrandũ eſt feſtum purificationis, aut verius præſentationis & apparitionis Chriſti, quo præſentatus eſt à diua virgine in templo. Ordo eſt: Cum lampas phœbea. id eſt ſol. Volat ſub vrna imbrifera, id eſt, ſub aquario adhuc exiſtés. Reditura ad dies vernos. qui inci piũt in Martio, iam ꝓxima veri. O nurus. id eſt, nuptæ omnes. Ite, date ſacris altaribus ignes, date focis thura, date manibus veſtris faculas, ducite pompã. id eſt, lætas ſup plicatiões ſeu proceſsiones, quia Virgo puerpera. id eſt, quæ virgo permanés, puerũ pepererat. Attulit in tẽplũ noua dona. quia puerũ qui datus eſt nobis, hoc eſt, Deum incarnatũ & de virgine natũ, quę duo maximè ſunt noua, nec prius viſa, nec deinceps videnda. Quando gregis princeps. Deſcribit feſtũ Annũtiationis & incarnationis dominicæ, quod in Martio cele-

Paranymphus. bratur, ſole exiſtēte in principe gregis, id eſt, ariete. Paranymphus. id eſt, pronubus Gabriel archangelus. *Aliger.* Aliger. quia alati pinguntur angeli. Miranti. quia turbata eſt in ſermone eius, Lucæ primo. Noua mandata. quia Ecce concipies in vtero & *Arnicola.* paries filium. Arnicolas. id eſt, Arnum amnem colentes, cuius accolas quidam Fluentinos volunt appellandos. Vnde non ſemel pro Florentia Fluentia, & pro Florentinis Fluentini leguntur. Id autem feſtum Florentini præcipuè celebrant. Non eſt autem legendum aruicolæ, quaſi arua colentes, quia illi vbiq; ſunt, Arnicolæ in Thuſcia tantum. Tum quoq;. Tangit feſtum nuptiarum, quia prius nupſerat. Nam quum eſſet deſponſata, miſſus eſt angelus, &c. Tenui. id eſt, modico. Interuallo. id eſt, ſpatio temporis. Eſt autem ſpondaicus verſus. Et hæc lux. ſcilicet nuptiarum. Puellis teneris. nubere ſperātibus. Quando ſub extrema cancri. Diſertè docet feſtum quod Viſitationis nomine celebratur ſexto nonas Iulias, potius dicēdum reuerſionis: quia ſtatim vt concepit, abiit cum feſtinatione in montana, & manſit illic menſes tres, vſque poſt natiuitatem diui Ioannis præcurſoris Domini. Quando igitur Phœbus. id eſt, ſol. Voluitur ſub extrema teſtudine cancri. id eſt, in extrema parte, quæ teſtudinata videtur. Et canicula. ſcilicet cœleſtis. Vicina. id eſt, mox oritura. Reuehit morbos, celebrate diem piam. id eſt, pii officii thure, quia Mater, id eſt, prægnans virgo, quæ etiam ab Elizabeth mater vocata eſt, quia dixit: Vnde mihi hoc, vt mater Domini mei, &c. quod de ea potius, quàm de alia prægnante dicitur: quia per eum, quem geſtabat, certa erat etiā partu futura mater. Hoſpita. ſcilicet Maria. Redit à matre. ſcilicet Ioannis. In proprios lares. id eſt, ſuas ædes. Suſpendite ergo Circum altaria geminæ matri. ſcilicet Mariæ & Elizabeth, quia à quibuſdam vocatur feſtum Elizabeth. Primitias cereris. id eſt, nouas fruges, quæ nunc maturæ ſunt. Iſta dedit Pollux, &c. Dum examinat ignes. id eſt, dum virtutem ſcrutatur aſtrorum. Veſpera. id eſt, veſperus aut veſper, & heſperus, & veſperugo, ſtella illa veſpertina, quæ mane Lucifer dicitur.

ECLOGA NONA, DE MOribus Curiæ Romanæ, poſt religionis ingreſſum edita, inſcriptaq́; FALCO.

Ioannis Murmellii argumentum.

Fauſtulus expertus Romani frigida tractus
Paſcua, paſtorum mores exponit iniquos.

FAVSTVLVS ET CANDIDVS.

Candide, quo caſu patrijs procul actus ab oris
Hæc in rura uenis? hic paſcua nulla, nec amnes,
Nec liquidi fontes, nec ouilia tuta, nec umbræ,
Et tamen aßiduos gregis hæc paſcuntur in uſus.
CAND. *Fauſtule, me noſter Corydō (qui plurima quondā*
His armenta locis habuit, magnamq́; peculi
Congeriem fecit) pecori me credere adegit:
Eſſe ſalutares iſtis in montibus herbas.
At poſtquam ſegnes agros & inertia ſaxa
Vidimus, & ſiccis arentem fontibus undam,
Pœnituit longæq́; uiæ, patriæq́; relictæ.
FAV. *Poſtquam te incolumem ſaltus intrare Latinos*
Contigit, antiqui potes hæc mea tecta ſubire
Iure ſodalitij. ſunt hic mihi pauperis agri
Iugera pauca, meæ uix ſufficientia uitæ.
Quicquid id eſt, commune puta. tibi forſitan ulla
Proſpera ſors aderit. fortuna ſimillima uento eſt.
Cariceæ ſuccede caſæ, dum præterit æſtus,
Dum grex in gelida procumbens ruminat umbra.
Pone pedum. diſcumbe parum, recreabere potu.
Potu opus eſt, potu iſte grauis compeſcitur æſtus.

Pocula prænde, fluet melius poſt pocula ſermo.
CAN. *Pocula quis tanta demens æſtate recuſet?*
FAV. *Vina ſitim minuunt, animiq; doloribus obſtant.*
Vina ut amicitias, uires ita corporis augent.
CAN. *Hæc parit ora bonos (ſi patria uina) racemos.*
FAV. *Funde iterum. potare ſemel, guſtare. ſecundus*
Colluit os potus. calefacta refrigerat ora
Tertius. arma ſiti bellumq; indicere quartus
Aggreditur. quintus pugnat. uictoria ſexti eſt.
Septimus (Oenophili ſenis hæc doctrina) triumphat.

Candide. Inſcribitur hæc* quòd compoſita eſt in gratiã Falconis Simbaldi patritii Romani, protonotarii, apoſtoliciq; fiſci cuſtodis, de quo in epigrammatis mentio frequens. Eſtq; de moribus curiæ Romanæ. Inducitur autem Cãdidus perſuaſus à Corydone cum pecore Romam proficiſci, relictis patriis paſcuis, cuius incœpti eum ſerò pœnitet. Occaſione cuius multa dicuntur in deteſtationem auaritiæ Romanæ curiæ. Hæc in rura. id eſt, Romana. præteribo enim quæ nota ſunt. iure antiqui ſodalitii. id eſt, ſodalitatis & hoſpitalitatis. Fortuna ſimillima *Carex* vento eſt. id eſt, maximè incerta & inconſtans. Caricea caſæ. id eſt, tectæ carice, quæ eſt herba acuta. Maro: Et caricæ paſtus *Pedum* acuta. Pone. id eſt, repone aut depone, vt quieſcas. pedum. id eſt, virgam paſtoralem, qua pedes ouium capiunt & dirigunt. Inuitat autem ad potandum, nec abnuit Candidus, vt ſi qua petulantius in curiam Romanam dicta ſint, à potis dicta cenſeantur. *Bacchus* Animiq; doloribus obſtãt. Vnde Bacchus Lyæus, quòd curas ſoluat: & Liber, quòd ab eis liberet, dictus eſt. Vina vt amicitias. quia compotando trahitur magna familiaritas. Comicus: Quia compotrix eius eſt. Solomon & Cicero comparant vina & amicitias in hoc, quòd vtraq; quò veteriora, eò meliora putentur. Hæc ora. id eſt, regio. parit bonos racemos, ſi hæc vina ſunt patria. id eſt, in hac patria nata. vnde Fauſtulus potui magis quàm verbis intẽtus, inquit: Funde iterum. quia potare ſemel, eſt guſtare. id eſt, pitiſſare dũtaxat. Secũdus potus. id eſt, hauſtus. colluit. id eſt, irrigat penitus os. Tertius refrigerat ora calefacta. Quartus aggreditur indicere ſiti

re ſiti adhuc prædominanti bellum. Quintus pugnat. Victoria eſt ſexti, ſcilicet hauſtus. Septimus triumphat. ſcilicet de ſiti. Hæc doctrina eſt ſenis Oenophili·id eſt, amatoris vini, vt prius docuimus.

CAND. *Res eſt conſilijs ſecura fidelibus uti:*
Vtile, doctrinis præbere ſenilibus aures.
Victa ſitis, mens ægra manet, curæq; ſuperſunt.
FAV. *Vt ſedata ſitis, ſic mens ſedabitur ægra.*
Funde merum, bibe. cardiaco medicina dolori hæc.
Vtitur ad curas iſto medicamine Roma.
CAN. *Omne opus atq; labor uult interualla, quieſcat*
Obba parum, contra muſcas impone tabellam.
Non madet imbre dies, nec habet nox humida rorem,
Creſcere nec duris poſſunt in cotibus herbæ.
Importuna fames, labor improbus, aeris ardor,
Conficere gregem macie. uix debile corpus
Spiritus æger agit, uacua cute porrigit oſſa
Clunis, & exilis caua contrahit ilia uenter.
Hic aries, qui fronte lupos cornuq́; petebat,
Nunc oue debilior, pauidoq; fugacior agno eſt.
Hæc mihi, ſed nimium me ardentia uota ferebant,
Omnia diuino prædixerat omine cornix:
Vix egreſſus eram limen, cum triſtia portans
Auguria à dextra uenit, tegetiſq; ſiniſtræ
Culmine conſedit, preſſoq; minaciter ore
Vociferans, iter auſpicio prohibebat aperto.
Heu pecus infelix, quod lacte & prole ſolebas
Affluere, in noſtris licuit dum paſcere campis:
Gramina dum quæris, ſucci plus perdis eundo,
Quàm referas paſtu. ſimul hic tabeſcimus ambo,
Tu tenui uictu, curis ego uictus amaris.

Res eſt conſiliis. Graphicè docet quid curæ valeant, quia

victa ſitis. ſcilicet eſt, ſed mens ægra manet, curæq; ſuperſunt. Ad quod Fauſtulus: Vt ſitis ſedata eſt, ſic mens ſedabitur ægra. *Cardiacus.* Cardiaco medicina dolori hæc. Hæc medicina, ſcilicet frequens potus, eſt medicina dolori cardiaco, id eſt, cordis, quem qui patiuntur, nimium ſitiunt. Vnde Iuuenalis: Cardiaco nunquam cyathum miſſurus amico. Dicitur autẽ ἀπὸ τῆς καρδίας, *Obba.* quæ Græcè dicitur cor. Quieſcat obba, id eſt, lagena lato fundo. Vnde à Perſio dicitur ſeſsilis obba. Impone tabellã contra muſcas. tege ne à muſcis inquinetur. Importuna fames. quæ importuna eſt de via feſsis. labor improbus. id eſt, aſsiduus, & ita improbandus. Maro: Labor omnia vincit Improbus. & ardor aeris confecere gregem macie. id eſt, emacerauerunt: ſed plus eſt confici macie, quàm emacerari: quia quod cõficitur, deficit. Venter exilis. quia vacuus. Diuino omine. id eſt, à diis portento, aut diuinandi vim habente. Maro: Sæpe malum hoc nobis, ſi mens nõ læua fuiſſet, De cœlo tactas memini prædicere quercus, Sæpe ſiniſtra caua prædixit ab ilice cornix. A dextra venit. Cicero tamen libro primo de diuin. ſcribit coruum à dextra, à ſiniſtra cornicem facere ratum. Vnde hic potius videtur dicendum, à læua. verum addit, tegetisq; ſiniſtræ Culmine conſedit. vbi ſcilicet viſa eſt. Et quia ſola, in*Teges.* fauſti eſt augurii, vt Plinius docet. Teges dicitur tugurium. Vociferãs. eſt enim infelicis garrulitatis auis. Auſpicio aperto. id eſt, manifeſtò. Prohibebat iter. id eſt, profectionẽ. In noſtris. ſcilicet Mantuanis. quam referas paſtu. id eſt, è paſcendo. eſt enim nomen. Simul hic tabeſcimus ambo, tu. ſcilicet infelix pecus tabeſcis, ſcilicet tenui victu. id eſt, penuria victus & inedia. ego ſcilicet tabeſco, victus curis amaris.

O nostræ regionis opes, ô florida prata,
O campi uirides, ô paſcua læta, feraxq;
Et nunquàm ſine fruge ſolum, currentia paßim
Flumina per uillas, riui per rura, per hortos:
Hinc pecus, hinc agri pingues. ſub ſidere cancri,
Cùm tritura ſonat paßim, cum Iulius ardet,
Arua uirent, textæ lento de uimine ſepes,
Poma ferunt, redolent ipſis in uepribus herbæ.
O nemorum dulces umbræ, molleſq; ſuſurri,

Quos

Quos tecum memini gelidis carpſiſſe ſub umbris,
Turturis ad gemitus, ad hirundinis ac philomenæ
Carmina, cùm primis reſonant arbuſta cicadis.
Aura ſtrepens folijs nemorum ueniebat ab euro,
Et baccata ſuper tendebat brachia cornus.
Ipſe ſolo recubans, pecudes geſtire uidebam,
Atq; alacres teneris luctari cornibus agnos.
Poſt ſomnos, per gramen humi nunc ore ſupino,
Aut flatu implebam calamos, aut uoce canebam,
Pectore nunc prono rutilantia fraga legebam.
FAV. *Viuere tum felix poteras, diciq; beatus.*
Sed bona, quòd nondum fueras expertus acerbam,
Vilis erat tibi, teq; ideo fortuna reliquit.
Quando iterum ueniet, (ueniet ſi forſitan unquàm)
Sicut capreolis rurſum nitentibus hærent
Stipitibus uites, ſtringuntq; tenaciter ulmos:
Sic illam tu prænde manu, neu deſere prænſam.
It, redit, effigiem mutat, nec imagine conſtat,
Par lamijs, quas nocte ferunt errare per umbras.
Mobilis ut facies, ita mens deludere gaudens,
Quod dederat, tollit. penſi nihil, omnia caſu.
Qui nimium metuunt ſapiúntue, repellit & odit.

O noſtræ. Continua ſunt verba Candidi. nam Fauſtulus ſe Latinum ſignificauit, atq; in ſua patria eſſe. Omnia auté vſqueadeo facilia ſunt, vt vel minima expoſitio videatur inanis. nihil tamen eſt abiectius dictum quàm huic ſtylo congruat. Arua virent. Verg. Vt quantum longis carpent armenta diebus,

Exiguus tantum gelida ros nocte reponat. ſepes poma ferunt. Miram narrat fertilitatem, ſed non raram Italiæ, vbi in vnis hortis, poma, vitem, fruges & legumina non ſemel vno anno colligas. redolent ipſis in vepribus herbæ. Id quoq; verum, quia roſæ naſcuntur. molleſq; ſuſurri. ſcilicet fontium & apum. Maro: Sæpe leui ſomnum ſuadebit inire ſuſurro. Eſt auté *Suſurrus.*

ſuſurrus raucum & lene murmur. gelidis ſub vmbris. Idem: Hic inter flumina nota Et fontes ſacros frigus captabis opacum. Turturis ad gemitus. quia eius cantus eſt gemitus. Idẽ: Nec gemere aëria ceſſauit turtur ab vlmo. ad hirundinis ac philomenę carmina. Hæ enim auiculæ dulciter canunt. Maro: Hinc alta ſub rupe canet frondator ad auras. quod de philomena intelligi poſſe docet Seruius. cum primis. Idem: Sole ſub ardẽti reſonant arbuſta cicadis. ab euro. id eſt, oriente. cornus
Baccatus. baccata, aut brachia baccata. id eſt, baccis ornata, hoc eſt, cornis. Idem: Victum infelicem baccas, lapidoſaq; corna Dant rami. Et in eodem 3. Aeneid. Baccatamq; iugis Naxon. ſolo recubans. Idem: Recubans ſub tegmine fagi. geſtire. id eſt, geſtu alacritatem prodere aut voce. Idem: Nec calamis ſolùm æquiparas, ſed voce magiſtrum. rutilantia. quia matura. fraga legebam. Idem: Qui legitis flores & humi naſcentia fraga. Viuere tum felix poteras, diciq́ꝫ beatus, ſed bona fortuna erat tibi tum vilis, quòd nondum fueras expertus acerbam. Id vero verius eſt. vnde dici ſolet: Dulcia non meminit, qui non guſtauit amara. & ſic: Dulcia non ſapiunt, cui non guſtantur amara. Et ideo quia deſpecta tibi fuit fortuna, reliquit te. Id quoque moraliter, quo ſuadet præſenti vti fortuna, quia multis dilatio nocuit. Vnde Luca. Tolle moras, nocuit ſemper differre paratis. Quãdo iterum veniet. ſcilicet fortuna.
Capreolus. veniet ſi forſitan vnquàm. Bona parentheſis, qua incertitudinem fortunæ ſignificat. Sicut vites hęrent ſtipitibus. id eſt, palis: hoc eſt, ad palos. capreolis. id eſt, chordulis quibuſdam ad hoc natis. nitentibus. id eſt, tendentibus ſurſum. Sic prẹnde manu illam. ſcilicet fortunam. neu. id eſt, néve. deſere prænſam. id eſt, ſemel comprehẽſam. Fortuna it & redit, & mutat effigiem, nec conſtat imagine. id eſt, nec
Par. ſeruat ſemper eandem imaginem. par. id eſt, ſimilis. lamiis. id
Penſi. eſt, mulieribus, quæ ſe transfigurare dicuntur. penſi. id eſt, excogitati & deliberati. nihil. ſcilicet habens. omnia caſu. ſcilicet faciens. repellit & odit, qui nimium metuunt. Vnde dictum à Marone: Audaces fortuna iuuat. aut, vt alii legunt, audentes. ve. pro vel. qui nimium ſapiunt. quia, vt Philoſophus docet, quantò plus eſt ſapientiæ, tantò minus fortunę: quia ſapientes ſunt prudẽtes, omnia proſpicientes prius quàm eueniant, & ita pauca eis à caſu & fortuna obueniunt.

Cand.

CAN. *Delicias patrij quoties reminiſcimur agri,*
Ferre tot ærumnas animo non poſſumus æquo.
Sed quò mente ferror, caſu afflictatus acerbo?
Vnde magis crucier, fœlicia tempora uoluo?
Maius adeſt, florent uites, humilesq́; geniſtæ,
Iam ſpicata ſeges, malus iam punica multo
Flore rubet, redolent ſepes albente ſabuco
In patria, per rura Padi, per paſcua Minci.
Hic uerò necdum incipiunt pubeſcere montes.
Quod ſi uere ſolum torpet, quid frigora brumæ,
Solſtitiumq́; feret, gelidis quum terra pruinis
Albicat, & rapido cum cœlum incanduit æſtu?
Sunt tamen hic armenta, quibus cutis uuida, ceruix
Non ſignata iugis, gemino frons ardua cornu.
Luxuriansq́; toris pectus, niſi pabula carpant.
Non erit hac tanta humectum pinguedine corpus.
FAV. *Hæc armenta quibus caput à tellure leuatur*
Altius, & cui ſunt longa internodia crurum,
Cuncta uorant, herbas primùm, mox ore ſupino
Arboreas frondes, ſummæq́; cacumina ſyluæ.
Hoc imbelle pecus, quod humi naſcentia tantum
Gramina decerpit, uacuis ieiunat in aruis.
CAN. *Quid uerbis opus eſt? cunctis animantibus una eſt*
Conditio. ſemper maiora minoribus obſunt.
Agna lupo, mites aquilis ſunt præda columbæ.
Innocuos delphin uenatur in æquore piſces.
Vnde fit hoc? certè res prodigioſa uidetur.
Hæc loca, ſi procul hinc uideas è rupibus altis,
Pingue ſolum, & multo ueſtitum gramine dicas.
Quò magis appropias, tantò magis omnia ſordent.
FAV. *Hoc eſt Roma uiris, auibus quod noctua: trunco*
Inſidet,

Inſidet, & tanquam uolucrum regina ſuperbis
Nutibus à longe plebem uocat: inſcia fraudis
Turba coit, grandes oculos mirantur & aures,
Turpe caput, roſtriq́; minacis acumen aduncum.
Dumq́; ſuper uirgulta agili leuitate feruntur
Nunc huc, nunc illuc, alijs ueſtigia filum
Illaqueat, retinent alias lita uimina uiſco,
Prædaq́; ſunt omnes ueribus torrenda ſalignis.

Delicias patrii. Permanet querulus Candidus, vt tandem perueniat ad mores curiæ notandos. Vnde magis crucier. quia ſummum infelicitatis genus eſt, fuiſſe felicem. Maius. ſcilicet menſis floridus. Iam ſpicata. id eſt, in ſpicas formata. malus Punica. id eſt, quæ aurea mala fert. albente ſabuco. ſcilicet floribus, cum acinos nigerrimos habeat. per paſcua Minci. pro Mincii per apocopen aut ſynæreſim. pubeſcere. id eſt, frōdeſcere. Quòd ſi vere. id eſt, verno tempore, de quo dictum eſt: Nunc omnis parturit arbos. Torpet. conſtrictum frigore iacet. quid frigora brumæ. ſcilicet ferent? quid ſolſtitium. ſcilicet æſtiuale feret? Bruma, inquam, gelidis quum terra pruinis albicat: ſolſtitium autem, rabido quum cœlum incanduit æſtu. cutis vuida. id eſt, glabra & nitida. Horatius: Me pinguem & nitidum, & bene curata cute viſes. ceruix non ſignata iugis. id eſt, quæ nondum portauerunt iugum. Luxuriansq́; toris pectus. quod indicium bonũ indicat Vergilius Maro. Allegoricôs autem vult diuites omnia ingurgitare, vt docet manifeſtè Fauſtulus. vnde addit Candidus: Semper maiora minoribus obſunt. agna eſt lupo præda, mites columbæ ſunt præda aquilis. Delphin. qui Balenas & cete alere dicitur, quia intrat eorum ora & egreditur, cum ſequentes piſciculi in aluum Balenæ demittantur. Vnde quidam latronem appellant. venatur. id eſt, inſidiis capit, quia nihil eſt pernicius eo. Multa autem per allegoriam dicũtur. Hoc eſt Roma viris. id eſt, captatrix. oſtentat enim ſe placidam & opulentam, & aduentantes inedia confici ſinit. quod noctua auibus. quæ admirationi eſt eis, & ita circumuolantes capiuntur aut viſco aut reti. lita. id eſt, illita. à lino. vimina. id eſt, virgulæ, aut perticæ paruæ. ſunt præda torrenda veribus. alii verubus legunt.

Vuida.

gunt. ſed & Maro veribus dixit: Pars in fruſta ſecant, veribusq́; trementia figunt. Salignis autem, id eſt, ex ſalicibus, quia talibus vtuntur ruſtici. *Salignus.*

CAN. *O bellum hoc, poterit dici nihil aptius unquam.*
Sed procul en coluber tortos in puluere greſſus
Flectit, & exertis ſitiens ferit aëra linguis.

FAV. *Candide, quæ moneo memori ſub pectore ſerua,*
Quando inter ſyluas graderis, defende galero
Lumina, nanq; rubi prætendunt ſpicula longis
Dentibus, & curuus diſcerpit pallia mucro:
Nec depone pedum, multaq́; armare memento
Cote ſinum, ne te ſubitò nouus opprimat hoſtis.
Et perone pedem tegito, ſpineta colubris
Plena, hominum uitæ morſu inſidiantur amaro,
Et nunc longa dies æſtu facit acre uenenum.
Mille lupi, totidem uulpes in uallibus iſtis
Luſtra tenent. & quod dirum ac mirabile dictu eſt,
Ipſe homines (huius tanta eſt uiolentia cœli)
Sæpe lupi effigiem moresq́; aſſumere uidi,
Inq́; ſuum ſæuire gregem, multaq́; madere
Cæde ſui pecoris. factum uicinia ridet,
Nec ſcelus exhorret, nec talibus obuiat auſis.
Sæpe etiam miris apparent monſtra figuris,
Quæ tellus affecta malis influxibus edit.
Sæpe canes tantam in rabiem uertuntur, ut ipſos
Vincant cæde lupos: & qui tutela fuerunt,
Hoſtiles ineunt animos, & ouilia mactant.

O bellum hoc. Aſſentatorum more, vt Perſius indicat, laudat dictum Fauſtuli: quod tamen hic amicè fieri poteſt, verùm oſtendit colubrum inſidiari cantantibus. Exertis linguis. ab ex & ſero. Maro: & linguis micat ore triſulcis. Defende galero. id eſt, largo pileo ruſtico. Curuus mucro. id eſt, pugio ſpinarum. Nec depone pedum. id eſt, baculum paſtoralem. *Galerus.* *Pedum.*

Multa

Multa cote. id eſt, duris lapidibus. Nouus hoſtis. id eſt, improuiſus & inexpectatus ſerpens. Et perone. id eſt, calceamento ruſtico, crudo corio crura ambire ſolito. Spineta. id eſt, loca ſpinis & vepribus conſita. Maro: Nunc virides etiam occultant ſpineta lacertos. Sæpe lupi effigiem. Maro in Pharmaceutria? His ego ſæpe lupum fieri & ſe condere ſyluis Mœrin,&c. Id autem Arcadibus dictum eſt euenire ſolitum. Sed ſic intelligo lupos fieri, vt ſocii Vlyſsis facti ſunt, & Vrſi, & Leones, ac Porci, quòd eorum mores aſſumpſerunt: vnde furaces & rapaces ſignificat. ſed ad fabulam quoque reſpicit, nam effigiem dicit & mores. Auguſtinus docet in Italia viſum eſſe quibuſdam quòd in aſinos eſſent verſi, & ita ſubire onera à coniugibus impoſita more aſinorum. Malis influxibus. id eſt, malis influentiis. Acri profectò aceto conſpergit Romanos, quaſi verò cœlum id faciat. Canes ouilia mactant. Nota allegoria in prælatos, qui ſubditos ſpoliant.

Pero.

Spinetum.

Fama eſt Aegyptum coluiſſe animalia quædam,
Et pro numinibus multas habuiſſe ferarum.
Iſta ſuperſtitio minor eſt, quàm noſtra. ferarum
Hic aras habet omne genus, contraria certè
Naturæ res atq; Deo, qui dicitur olim
Præpoſuiſſe hominem cunctis animantibus unum.
Sæpe etiam morboſa æſtas, & peſtifer annus
Ingruit, & paßim languens pecus omne per arua
Sternitur, extinctæ dum balat ad hubera matris
Agnus, obit, moritur duro ſub pondere taurus.
Nec modus eſt morbo, non eſt medicina ueneno,
Sed uicina domus uicino à limite mortem
Haurit, & aßiduè ſumunt contagia uires.
Iſta feras raro peſtis rapit, utile ſemper
Fert pecus, extinctas caulas epulantur atroci
Dente lupi, noſtraq; feræ iactura opuleſcunt.
CAND. *Heu heu quàm præceps miſerum me inſania traxit.*
Credere fallaci grauis eſt dementia famæ.

Romu

Romuleos colles, Tiberim, Romanaq́; tecta
Audieram, & ſtudio mens eſt accenſa uidendi,
Ducendiq́; bonis in tot præſtantibus æuum.
Acceßi cum parte gregis: tentoria demens,
Totum penè larem cum paſtoralibus armis
Trans iuga ſumma tuli, mulctralia, cymbia, ahena,
Et cacabos, & quo formatur caſeus orbem
Fagineum, impenſam atq; operas amiſimus omnes.

Fama eſt Aegyptum. Docet omne genus ferarum habere aras ſuas Romæ, id eſt, omne genus vitioſorũ eſſe in honore & pretio. Quod Iuuenalis Satyra 1. graphicè docet, aſſerens non niſi flagitioſos, exilio & carcere dignos ſublimari. & ideo inquit: Aude aliquid breuibus Gyaris aut carcere dignum, Si vis eſſe aliquid. Fama eſt Aegyptum. Idem docet Iuuenalis: Satyra 14. Quis neſcit Voluſi Bithynice, qualia demens Aegyptus portenta colat? crocodilon adorat Pars hæc, illa pauet ſaturam ſerpentibus ibin, &c. Multas ferarum. id eſt, multas feras. Iſta. ſcilicet Aegyptiorum ſuperſtitio. Superſtitioſorum & delirantium religio minor eſt quàm noſtra. id eſt, Romana: quia ferarum hic aras habet omne genus. Præpoſuiſſe. vt in paradiſo, Geneſis 1. Dominamini piſcibus maris & volatilibus cœli, & vniuerſis animantibus, quæ mouentur ſuper terram. Sæpe etiam morboſa æſtas. hoc quoque verum. pecus omne. id * quia paſtor dicit, ſed & homines plurimi peſtilentia abſumi illic quotannis ſolent. Dum balat. id proprium eſt ouis, vt boare bouis, & mugire tauri. moritur duro ſub pondere taurus. Hæc omnia nimis graphicè habentur Georgic. 3. Ecce autem duro fumans ſub vomere taurus, Cõcidit, &c. Nec modus. id eſt, finis eſt morbo. non eſt medicina veneno. id eſt, infectioni venenoſæ. Ibidem: Quæſitæq́; nocent artes, ceſſere magiſtri Phillyrides Chiron, Amythaoniusq́ue Melampus. Iſta feras rarò peſtis rapit. id quidem verum, & tamen non ita multiplicantur vt pecudes. Opuleſcunt. id eſt, opulentæ & diuites fiunt, vt feræ ſit nomen. nam ſi ferè ſcribitur, refertur ad lupos. Credere fallaci grauis eſt dementia famæ. Prouerbiale. Senſus autem eſt, ſe tractum fama, quæ erat, omnes, qui Romam accederent, ditari, illuc cum pecore commigraſſe, & cum

Balare. *Boare.* *Mugire.*

& cum armis paſtoralibus,quæ graphicè enumerat. Mulctralia. vaſa, in quæ lac trahitur & mulgetur. Cymbia. vaſa in morem cymbarum, in quæ transfunditur. Ahena. id eſt, lebetes ex ære factos. & cacabos. aliud genus vaſis, quidam caldaria vocant. & quo formatur caſeus orbem. id eſt, vas rotundum quo imprimitur. Vnde à forma formaginem vocat Apuleius, vnde Gallicum vocabulum. Hunc vt charum oſtendat, fagineum, id eſt, ex fago commemorat tornatum. Impenſam. ſcilicet pecuniam. atq; operas amiſimus omnes. quæ erat vox corui aliquando Romæ venum expoſiti.

Quid faciam? quò me uertam? ſperata negantur
Pabula, tot caſus, tot ubiq; pericula. cogor
In ueteres remeare caſas, & cœpta fateri
Conſilijs egreſſa malis, iterumq́; per æſtus,
Et montana pati longos per ſaxa labores.
Heu pecus infœlix, ô læuo ſidere paſtor
Huc auecte. fuit multò præſtantius, iſtud
Ignoraſſe ſolum, patrioq́; in limine tutos
Conſumpſiſſe dies, gelidis ſenuiſſe ſub antris,
Atq; Padi circum ripas, Atheſiſúe per agros,
Aut ubi per uirides campos & paſcua nota
Mincius it, uel qua uitreo natat Abdua curſu,
Conſediſſe, gregem pauiſſe ſalubribus herbis.
FAV. *Te tua credulitas, & me mea fallit in horas:*
Vidi ego ſupremæ qui proſperitatis habebant
Culmina, dum laudata petunt, cecidiſſe, nec unquam
Emerſiſſe malis. facit experientia cautos,
Hi prius explorant, & non laudata ſequuntur.
Omnia laude carent, quæ ſunt. meliora fuerunt
(Non nego) quæ famam retinent, ac nomina ſeruant.
Cuncta ſuis pollent uicibus. Luna, Adria, Troia,
Saluia, quas nobis memorabat ſæpius Vmber,
Nomine ſunt ſolo. deleuit cætera tempus.

Si minor eſt patriæ forſan modò gloria noſtræ,
Res tamen eſt melior. laudatæ gloria Romæ
Quanta ſit, in toto non eſt qui neſciat orbe.
Fama quidem manet, utilitas antiqua receßit.
Illi, priſca quibus maduerunt paſcua, fontes
Nunc humore carent, uenis aqua defuit hauſtis.
Nulla pluit nubes, Tiberis non irrigat agros.
Tempus aquæductus ueteres contriuit, & arcus.
Et caſtella ruunt. procul hinc, procul ite capellæ.
Hic ieiuna fames, & languida regnat egeſtas.

Quid faciam. Deſperantis vox. Et cœpta fateri Conſiliis egreſſa malis. quod ſummè dolendum Innuit Vergiliana Iuno Aeneid. 1. Mêne incœptis deſiſtere victã? O læuo. *Læuus.* id eſt, ſiniſtro & inimico Sidere. paſtor huc auecte. potius quàm aduecte dicit, quia à bonis paſcuis ad ſterilia migraſſe dolet. Iſtud. ſcilicet ſterile & ſceleratũ. Patrioq; in limine tutos cõſumpſiſſe dies. repete, fuit multò tutius. Atheſis ve *Atheſis.* per agros. quit fluit ex Tridentinis alpibus, Tridentum alluit, & Veronam diuidit. Mincius. fluuius Mantuanus, non longè *Mincius.* à Mantua in Padum fluens, ſæpe commemoratus. Abdua. qui *Abdua.* à Strabone Adua dicitur, fluuius ex Verbano lacu ortus, in Padũ quoq; incidit. Verbanus autem, vt Larius & Benacus, ex alpibus ortum habet atq; incrementum. Conſediſſe. à conſido, id eſt, locum habitationis cepiſſe, vt Aeneid. 1. Vultis & his mecum pariter conſidere regnis? Gregem pauiſſe. repete, vt dixi, fuit multò ſalubrius. Te tua credulitas. docet non facilè credendum eſſe. in horas, & non in oras legendum: ſed ſecundum Vallam, quia non ponitur nota excrementi, potius diceret, in horam. Vidi ego. A certitudine argumentatur: quia plus valet oculatus teſtis vnus, quàm auriti decem. Ordo eſt: Ego vidi eos qui habebant culmina, id eſt, ſummitatem ſupremæ, id eſt, ſummæ proſperitatis. alludit ad rotam fortunæ. Cecidiſſe dum petunt laudata. quia ſæpe quæ bona & læta, vertuntur in peius. vnde dici ſolet: Dii bene vertant. Nec vnquam. ſcilicet poſtquã ſemel inciderant. Emerſiſſe malis. id eſt, caput extuliſſe è malis, quibus obruti erant. Facit experientia cautos.

. & ideo ſenes difficulter inducuntur ad credendũ, quia multã experientiam fraudis habẽt. Hi. ſcilicet cauti. Explorant. id eſt, exquirũt & examinãt prius, & non ſequũtur omnia laudata, ſed quæ cõpererint bona: quia ſæpe laude carẽt quæ ſunt meliora, ſcilicet laudatis. Non nego. id eſt, fateor. Fuerunt. ſcilicet multa, quæ retinent famã ac ſeruant nomina, quum nihil habeãt rei. Sed cuncta pollent ſuis vicibus. id eſt, viciſsitudinibus. vnde Comicus: Omniũ rerum viciſsitudo eſt. Luna, Adria, Troia, Saluia. hę vrbes quas Vmber, ſcilicet doctus ille, cuius ſæpe meminit, memorabat nobis. hoc ſemper, ne cõtra decorum plus quàm vt paſtori competat, ſapere dicatur. Sunt. ſcilicet nũc ſolo nomine, quia tempus deleuit cætera, quia omnia ſeneſcũt & labaſcunt in tẽpore. vnde: Tempus edax rerum, &c. Luna ciuitas olim Hetruriæ ad Macram fluuiũ, de qua Lucanus: Hoc propter placuit Thuſcos de more vetuſto Acciri vates, quorũ qui maximus æuo Aruns, incoluit deſertæ mœnia Lunę. Interiit enim nũc, ſed regio adhuc Lunẽſis nominatur. Adria quoq; vrbs Italię fuit, quæ mari, cui vicina eſt, nomẽ dedit, quod Adrianũ ſeu Adriaticum dicitur. & interdũ etiã Adria genere maſculino, mare ipſum quod ſuperũ vocãt, quia orientẽ verſus, in qua ora Venetiæ ſunt. Troia notior eſt, quàm vt de ea quicquam dicendũ ſit. Deleta eſt Saluia, vt aliæ multę, vt Sagũtus in Hiſpania, Carthago in Africa, Corinthus in Peloponneſo, &c. Si minor eſt patriæ forſan modò gloria noſtræ. Ergo & Fauſtulus ſe Mantuanum indicat, quia ait: Res tamen eſt melior. Illi priſca, &c. Per fontes, beneficos in poëtas intelligit, vt Mecœnatem, Auguſtũ, Meſſalã, Pollionẽ, & ſimiles. Aquæductus veteres. manifeſta eſt allegoria. Hic ieiuna fames, & languida regnat egeſtas. ſelecta & apta epitheta. nam ideo fames, quia ieiuna: & ideo languidus quis ferè, quia egenus: egeſtas enim languorem parit, ſicut & inedia, vt patet in apologo quem Liuius recitat de mẽbris quæ in ventrem coniurauerunt.

Luna.

Hic tamen, ut fama eſt, & nos quoq; uidimus ipſi,
Paſtor adeſt, quadam ducens ex alite nomen,
Lanigeri pecoris diues, ditiſsimus agri,
Carmine qui priſcos uates atq; Orphea uincat,
Orphea, qui traxit ſyluas & ſaxa canendo.

Hic

Hic alios omni tantum uirtute Latinos
Exuperat, quantum Tiberim Padus, Abdua Macram,
Lenta ſalix iuncum, tribulos roſa, populus algam,
Credimus hunc illi ſimilem, cui Tityrus olim
Bis ſenos fumare dies altaria fecit.
Hic ouium cuſtos ipſo uigilantior Argo,
Daphnide nec ſolum, ſed eo, qui dicitur olim
Admeti pauiſſe greges per Theſſala rura,
Doctior, omne pecus Solymi curare magiſtri
Dignus, & antiquo dignus ſuccedere patri,
Qui fuit Aſſyrij pecoris poſt retia paſtor.
Iſte poteſt ſeruare gregem, depellere morbos,
Humectare ſolum, dare paſcua, ſoluere fontes,
Conciliare Iouem, fures arcere, luposq;.
Si fauet iſte, mane: quod ſi negat iſte fauorem,
Candide coge pecus, melioraq; paſcua quære.

Hic tamen vt fama. Huc tendit principale inſtitutum, vt videlicet Falconem Sinibaldum à largitate laudet, aut ad eam inuitet: cuius gratia videtur tota ecloga compoſita. Vt fama eſt. quæ ſæpe mēdax. vnde Maro: Tam ficti prauiq; tenax, quàm nuntia veri. Ideo addit: Et nos quoque vidimus ipſi. Paſtor adeſt. Aut quia etiam * Imperatores vocant paſtores, vt ſermo paſtoralis: aut quia datarius, &, vt dicunt, eleemoſynarius eſt, & ita multorum paſtor. Quadam ducens ex alite nomen. dicitur enim Falco, quod & auis notæ nomen. Lanigeri pecoris diues. Maro in Buc. Quàm diues niuei pecoris, quàm lactis abundans. Ditiſsimus agri. Idem Aeneidos primo: Huic coniunx Sichæus erat ditiſsimus agri Phœnicum. Carmine qui priſcos vates atq; Orphea vincat. More Maroniano, principem ab exercitu ſeparat, vt egregium ſignificet: nam Orpheus vnus priſcorū eſt vatum, ſicut Aeneidos primo: Relliquias Danaûm atq; immitis Achilli. vbi Achilles non excluditur à Danais, ſed excellere atque egregius eſſe ſignificatur. Orpheaq; in medio poſuit, ſyluasq; ſequentes. Et ſaxa. quod Amphioni aſſcribit Horatius, dicens in arte poëtica: *Orpheus.*

Syluestres homines ſacer interpresq; deorum,
Cædibus & victu fœdo deterruit Orpheus,
Dictus ob hoc lenire tigres, rabidosq; leones.
Dictus & Amphion Thebanæ conditor vrbis,
Saxa mouere ſono teſtudinis, & prece blanda,
Ducere quò vellet, &c.

Padus. Tiberim Padus. eſt enim Padus longè maximus fluuiorũ Italiæ, quinq; oſtiis in mare Adriaticum prorumpẽs. vnde Georgicorum primo: Fluuiorum rex Eridanus, &c. *Abdua.* Abdua. fluuius latus, de quo iam dixi. *Macra.* Macram. fluuium exiguum, cuius meminit Lucanus dicens: Nullasq; vado, qui Macra moratus Alnos. Macri autem campi ſunt in medio Bononiæ & Rauennæ, & aliarum ciuitatum, per quas itur Romam. Lenta ſalix iuncum. ſcilicet exuperat. Populus. arbor frequens ad Padum. *Alga.* Algam. herbam, quam proiicit aqua, quæ ad populum ſæpe iacitur. Maro: Proiecta vilior alga. Credimus huncilli. ſcilicet Auguſto Cæſari. Cui Tityrus. id eſt, Maro. Bis ſenos. vt in prima Ecloga: Hic illum vidi iuuenem Melibœe, quotannis Bis ſenos cui noſtra dies altaria fumant. Ipſo vigilantior Argo. *Argus.* cui tamen centum erant oculi, quorum bini duntaxat ſomnum acceperunt. Verùm falco quoque peruigil eſt auis. Vnde in epigrammatis alludit de eo ad ſummum pontificẽ: Ducere ſopitis paſtor potes otia curis, Falco tuas Argi more gubernat oues. Daphnide. quem tamen Theocritus & Maro doctiſsimum & diuinandi peritum inducunt. Nec ſolum. ſcilicet Daphnide doctior, ſed eo ſcilicet Apolline Nomio, qui ob interfectos Cyclopas nouem annis ſpoliatus diuinitate, pauit armenta Admeti regis Theſſaliæ iuxta Amphryſum, vt alibi diximus. per rura ergo Theſſala, id eſt, per Amphryſum. Omne pecus. id eſt, totam eccleſiam catholicam. Magiſtri Solymi. id eſt, Ieroſolymitani, videlicet Petri. Et dignus ſuccedere patri. ſcilicet Petro papæ, qui pater dicitur. Qui. ſcilicet pater. Fuit paſtor pecoris Aſſyrii. id eſt, Iudaici, & totius eccleſiæ, quæ prima fuit in Aſſyria. Poſt retia. id eſt, relictis retibus factus eſt piſcator hominum. Conciliare Iouem. aut Deum, aut ſummum pontificem. Si fauet iſte, mane. Omnem ergo ſpem in Falcone collocãdam cenſet: quod vt ſignificet, hoc argumentum excogitauit.

ECLOGA X. DE FRATRVM *obſeruantiũ & non obſeruantium controuerſia, poſt religionis ingreſſum, inſcripta* BEMBVS.

Ioannis Murmellii argumentum.

Nunc veræ & falſæ diſcrimina relligionis
Narrat, ouesq; pias Carmeli ſeparat hœdis.

CANDIDVS, BEMBVS, BATRACHVS ET MYRMIX.

Maxima paſtores agitat diſcordia Bembe,
Qui Solymos colles, Galilææq; rura colebant.
Batrachus hinc, Myrmix illinc certare parati,
Iudice te paucis, ſi non audire recuſas,
Et niſi te reuocant maiora negotia, dicent.
Tu pater es uatum, tu ſcis componere lites,
Iurgiaq;, & blandis conuicia tollere uerbis.
Te quoq; Pierios fama eſt potaſſe liquores,
Et uidiſſe deas, quibus eſt cuſtodia ſacri
Fontis, & Eurotæ campos, ac Phocidis arua,
Ipſe ubi fronde ſua tibi tempora cinxit Apollo,
Dona dedit, citharam, neruos & eburnea plectra.
BEM. *Dicite, quandoquidem tepidos admouit ad ignes*
Nos hyberna dies, dum non ſinit ire per agros
Bruma gregem, flatu boreas dum ſæuit acuto,
Dum riget omne ſolum, tectis dum plurima pendet
Stiria, dum torpent ſub aquis glacialibus amnes.
Otia damnantur, quæ nulla negotia tractant.

Maxima paſtores. Hac vltima ecloga, quam vt ſuperiorẽ in religione compoſuit, agitur Carmelitarum fratrum obſeruantium, quorum partes Batrachus agit: & non obſeruantiũ, quos *Batrachus.*

Myrmix defendit, controuerſia, fictis non ab re contendentium vocabulis. Nam βάτραχος rana dicitur, cui ferè ſimilem habent Carmelitæ de obſeruatione interiorem tunicam, quia piceã, aut,
Myrmix. vt dicunt, griſeam. Myrmix autem formica, quæ nigra eſt, vt non obſeruantium tunica. Maro: It nigrum campis agmen. Præterea, vt in fabulis eſt, ranæ elegerunt regem, vt obſeruantes ſub vno communiter viuunt patre. Formicæ autem in vna quidem domo multos habent magiſtratus, vt non obſeruantes diuerſas habent culinas. Litem proponit Candidus, per quem ferè authorem intelligo. Paſtores. id eſt, Carmelicolas aut fratres de Carmelo
Solymi. profectos. Solymos. id eſt, Ieroſolymitanos. Tu pater es vatum. Fortè generalem ordinis hoc nomine appellat, qui pater eſt vatum, quia Carmelitarum, qui filii olim erant prophetarum & prophetæ, qui & vates dicuntur. Tu ſcis componere. id eſt, finire. vt: Ante diem clauſo componet veſper Olympo. Et in Bucolicis: Nõ noſtrum inter vos tantas componere lites. Vndé qui pacto litem terminant, ſe compoſuiſſe, aut compoſitionem feciſſe dicunt. Pierios liquores. id eſt, hauſtus muſicos, quibus poëta euaſerit. Et vidiſſe deas. id eſt, muſas, quibus viſis, & ab eis ad Hippocrenen ductus Heſiodus, poëta euaſit. Vnde Ouidius: Ecce deas vidi, non quas præceptor arandi Viderat, Aſcræas cum ſequeretur oues. Neutro autem modo dicit ſe Perſius euaſiſſe poëtam, in principio ſic: Nec fonte labra prolui caballino, Nec in bicipiti ſomniaſſe Parnaſſo Memini, vt repentè
Eurotas. ſic poëta prodirem. Et Eurotæ campos. Eurotas fluuius eſt Laconiæ laurifer. Vnde illic Phœbus fingitur docuiſſe lauros. In Buc. Maro: Omnia quæ Phœbo quondam meditante beatus Audiit Eurotas, iuſsitq; ediſcere lauros, Ille canit. Ac Phocidis arua. in quibus Parnaſſus eſt mons, totus muſis conſecratus. Ouidius: Separat Aonios Actæis Phocis ab aruis Terra ferax. Et paulò põſt: Mons ibi verticibus petit arduus aſtra duobus, Nomine Parnaſſus ſuperatque cacumine nubes. Fronde ſua. id eſt, lauro. Maro in Bucolicis: Phœbo ſua ſemper apud me Munera ſunt lauri. dona dedit. ſcilicet ſuam citharam, quam à ſe inuentam Orpheo dedit. neruos. id eſt, chordas. Et eburnea plectra. id eſt, lyram heptachordem, quam inuenit, quum tetrachordis Mercurii dicatur. Horatius in arte: Ne fortè pudori Sit tibi muſa lyræ ſolers & cantor Apollo. Dicite. ſic Palæmon Maronianus: Dicite, quandoquidem

in molli

in molli conſedimus herba : Et nunc omnis ager, nunc omnis parturit arbos. Quod hic ex induſtria mutat, quaſi per legem amebœi carminis contrarium dicens. Tepidos admouit. Perſius: Admouit iam bruma foco te Baſſe Sabino. Boreas ventus Septentrionalis, dictus rex Thraciæ, quòd illinc vbi regnat, ad nos veniat: flatus eſt acuti. Vnde Maro: Et boreæ penetrabile frigus adurit. Dum riget. ſcilicet gelu. Stiria. guttæ in longum congelatæ. Torpent. ſtagnantium more. Otia damnantur, quæ nulla negotia tractant. Vnde Cicero in principio tertii Officiorum: Publium Scipionem dicere ſolitum ſcripſit Cato, nunquàm ſe minus otioſum eſſe, quàm cùm otioſus: nec minus ſolum, quàm cùm ſolus eſſet. Magnifica verò vox, & magno viro ac ſapiente digna, quæ declarat illum & in otio de negotiis cogitare, & in ſolitudine ſecum loqui ſolitum. Vbi ſcies otioſum dici, qui muneribus publicis vacuus, operam dat rerum cognitioni. vnde poëtica ſtudia otia vocantur. Non ergo otioſus nihil agit, ſicut ceſſator. *Otioſus.*

MYR. *Paſtores genus infelix, æſtate uagamur*
Pro grege ſolliciti. ſed nos cum frigidus imber
Continet in ſtabulis, lites & iurgia ſurgunt.
BATR. *Qui ueteres audent ritus mutare, ſuoq́;*
Arbitrio & nullis ducunt ſub legibus æuum,
Hi ſunt ô Myrmix qui bella domeſtica gignunt.
BEM. *De ueteri ritu, de conſuetudine patrum*
Rixa agitur uobis? leges moresq́; parentum
Batrache dic, dic cur noſtrum ueniſtis in orbem
Ex Phœnice ſolo, nos paſcua uidimus illa,
Vidimus herboſos felici uligine campos.
Vertice Carmeli uitreis huberrimus undis
Fons cadit, & rauco denſum nemus irrigat amne,
Vidimus & Iordanis aquas, ubi maximus olim
Paſtor oues mergens, ſcabiem reſecauit auitam.
Amnis hic à Libano ueniens, Galilæa per arua

Tranſit, & ampla lacu conſurgit in æquora magno,
Vnde coit rurſum: rurſum mare fundit apertum,
Vrbs ubi Romani *de nomine dicta* Tiberi,
Vnde coit rurſum: tandem Ierichunte *relicta,*
Intrat in infames Aſphalti gurgitis undas.
Hinc ſatis eſt, nos oram omnem uidiſſe, probatum.
Dicite, & hinc tandem ueſtras demergite lites.
MYR. *Batrachus audaci ſemper ſeſe ingerit ore,*
Et mihi ſe præfert magno temerarius auſu.
BAT. *Non ego me ingeßi, proceßi à iudice iuſſus.*

Paſtores genus infelix. Proponit Myrmix litẽ deteſtans, eò quòd qui de obſeruatione non ſunt, quia molliorem ducunt vitam, vellent in ſuo ſtatu ſine controuerſia & moleſtia permanere: contrà de obſeruatione, vellent omnes ſui ſimiles eſſe. Aeſtate vagamur pro grege ſoliciti. allegoricôs pro victu. Sed cum nos frigidus imber Continet in ſtabulis. Maro Georg. primo: Frigidus agricolam ſi quando continet imber. Non exire autem ſtabulis tunc dicit ibidem ſic: Cum propius ſtabulis armenta tenerent. Lites & iurgia ſurgũt. argutè quaſi in odium iurgiorum. item refugit. vnde Batrachus: Qui veteres audent ritus mutare &c. Hi ſunt ô Myrmix, qui bella domeſtica gignunt. quaſi dicat, non nos ſumus in culpa, qui velimus in pace ſine iniuria viuere, ſed qui ordini & profeſsioni noſtræ iniuriam inferunt per nouos ritus. Interloquitur autem Bembus, ſignificans ſe peritum locorum & obſeruationis veteris, vt idoneus comprobetur iudex arbitrarius. Leges moresq́ parentum. id eſt, patrum & maiorum tuorum, ad quos reuocare vis. Dic cur noſtrum veniſtis in orbem. id eſt, Europam. Ex Phœnice ſolo. id eſt, ex Galilæa, quam Phœnices ſecundum Strabonem habitant, & quę eſt in Phœnicia. Nos paſcua vidimus illa. vt paſtoralem agere rem videantur, & non impertinentẽ ad Bucolicum carmen, dicit paſcua, non clau-*Vligo.* ſtra. Felici vligine. Vligo, inquit Seruius, eſt naturalis terræ humor, ab ea nunquàm diſcedens. vnde vliginoſus ager, ſemper humidus eſt: humidus, aliquando ſiccatur. Vertice Carmeli vitreis huberrimus vndis Fons cadit. id eſt, deflnit.

Vbi maximus olim paſtor. non tam de Heliſeo, qui illic Naaman Syrum à lepra mundauit, quàm de diuo Ioanne Baptiſta loqui videtur, qui ſcabiem auitam. id eſt, originalem maculam reſecauit baptizando. Amnis hic. id eſt, Iordanis. à Libano veniens. per duos fontes qui dicuntur Ior & Dan, vnde Iordanis nomen. Rurſum mare fundit apertum. ſcilicet Tiberiadis. de quo Ioannis ſexto: Abiit Ieſus trãs mare Galilææ, quod eſt Tiberiadis. De nomine dicta Tiberi. pro Tiberii, ſcilicet Tiberias. tandem Ierichunte relicta. declinatur hęc Ierichus huius Ierichuntis, ſicut Amathus Amathuntis, & multa alia. Intrat in infames Aſphalti gurgitis vndas. Aſphaltus eſt, quod mare mortuũ vocant, in quod vrbes illæ quinque infames abſorptæ ſunt igni & ſulphure propter abominabile crimen, quod ab illarũ vna Sodomiticum vocant. Hinc. id eſt, ex his quæ dixi. ſatis probatum eſt nos vidiſſe omnẽ oram. id eſt, regionem illam. Dicite ergo & demergite. id eſt, obruite & ſopite, hoc eſt, finite tandem hinc, id eſt, de hac re veſtras lites. Et mihi ſe præfert magno tem. volunt enim de obſeruatione, vt ſunt, præſtantiores haberi. Proceſsi à iudice iuſſus. dixerat enim iudex Bembus, Batrache dic, &c. *Aſphaltus.*

BEM. *Pone pedum Myrmix, & tu quoq; Batrache. non eſt*
Orandum armatis manibus, ſed mentibus æquis.
Batrache dic, Myrmix animi compeſce furorem
Interea, ut uenias magis ad reſponſa paratus.
Qui furit, inſanit, qui uerò inſanit, amaro
Impatiens animo, nec corda, nec ora gubernat:
Quicquid ait, uanum eſt: quicquid molitur, ineptum.
BAT. *Bembe, genus noſtrum, generiſq; exordia dicam:*
Venimus Aſſyrijs, ut Candidus inquit, ab oris.
Eſt pater Helias nobis, qui ſuſtulit armis
Paſtorum genus omne malum, qui traxit Olympo
Flammigeros ignes, qui aſcendit in æthera curru.
BEM. *Nobile & antiquum genus hoc, & clara propago.*
BAT. *Paſtores alij quotquot per rura uagantur*
Omnia, ſunt riui noſtris à fontibus orti.

Nos dedimus leges, paſcendi oſtendimus artem.
Quo magis hi peccant, qui cum ſint ordine primi,
Primatum amittunt, ſtudia inconſulta ſequendo.
Nos radix, alij rami. ſed nos quoq; rami
A ueteri radice patrum iam ætate caduci.
Tradidit Helias certam paſtoribus artem,
Qua curare greges, qua noxia pabula fas eſt
Diſcere, & occultos imbres, uentosq; latentes:
Quiue ſalutaris foret, & qui peſtifer annus,
Signa dedit, nihil obmiſit quod ouilia tangat.
Sed fons ille fluens Carmeli è rupibus altis,
Tam nitidus quondam, tam dulci limpidus unda,
Tramite mutato (patet id) modò currit in auſtrum.
Sed prius (extat adhuc uetus alueus) ibat ad ortum,
Hi curſus fecere nouos, liquere priores,
Quos dederat riuo ueterum prudentia patrum.

Pone pedum Myrmix. Quia acris lis eſt, ne ex verbis ad verbera prorumpant, monet tela deponi, pro quibus paſtores pedum habent. Et tu quoq; Batrache. bona phãtaſia priorem cõpellat eum, qui de obſeruatione non eſt, quaſi ardentior ſit ad arma. Non eſt orandum. id eſt, cauſæ non ſunt ab oratoribus dicendæ coram iudice armatis manibus. id enim vetant leges. ſed mentibus æquis. quia diſturbatis animis facilè veritas læditur. Batrache dic. repetit & confirmat quod ſupra dixit. Vt venias magis ad reſponſa paratus. Bona admonitio, quia ardentes ira, rarò ſe purgant vt decet, intenti ad ingerenda potius conuicia, vt patet apud Vergilium Maronẽ
Ira. in Palæmone. nec corda nec ora gubernat. vnde Horat. Ira furor breuis eſt, animum rege, qui niſi paret, Imperat. quicquid molitur. id eſt, cum molimine & difficultate conatur attentare. Bembe, genus noſtrum. vt gratiam & beneuolentiam iudicis captet, compellat eum proprio nomine, polliceturq; exequi ipſius iuſſa. Venimus Aſſyriis, vt Candidus inquit, ab oris. Dixerat enim: Qui Solymos colles, Galilæaq; rura colebãt. Iudæa enim in Aſſyria eſt, cuius caput olim

Babylonia

Babylonia. Eſt pater Helias nobis. Thesbites, de quo 3. & 4. Reg. abundans mentio fit. Qui ſuſtulit armis. Neſcio an legendum ſit, aruis. Quod ſi legendum eſt armis, intelligam de armis zeli, aut de ignibus cœli, quibus armatus, duas quinquagenas ſuſtulit. Qui traxit Olympo flãmigeros ignes. vt quarti Regum 1. Si homo Dei ego ſum, deſcendat ignis de cœlo, & deuoret te & quinquaginta tuos. Idem 3. Regum 18. Inuocauit ignem, qui deuorauit holocauſtum. Qui aſcendit in æthera curru. vt habetur 4. Regum ſecundo. Nobile & antiquũ genus hoc, & clara propago. quia monaſticę vitæ princeps eſt Helias, & ſanctis literis perquã illuſtris. Propago autẽ quando progeniem ſignificat, primam corripit: quãdo vitẽ, producit. Paſtores alii. Id, vt dixi, diuus Hieronymus quoq; ſentit. Nos dedimus leges. quia primi fuerunt, qui religioſorum more ſimul viuerent, & monaſticam vitam in Carmelo agerent. paſcendi oſtendimus artem. id eſt, normam ſimul viuendi. Quo magis hi. ſcilicet qui noua inſtituta appetũt, & vetera, quæ digniora & meliora ſunt, immutare volũt. Primatum amittunt. quia dicunt ſe vltimos mendicantium approbatos, cum primi ſint, quia iuſsi ſunt in * ſolido ſtatu permanere. ſequendo ſtudia inconſulta. id eſt, inconſultorum, quibus nouitas placet. ſed nos quoque rami à veteri radice. id eſt, pullulauimus à patribus noſtris, ſed alii quaſi per imitationẽ collateraliter, nos per propagationem ex vera radice. caduci ætate. id eſt, antiquitate à prima perfectione decidentes. quod dicit, propter non obſeruantes. Tradidit Helias certam paſtoribus artem. id eſt, formam rectè viuendi exemplo vitæ ſuę reliquit. Qua curare greges, qua noxia, &c. vt rem paſtoriam, vt dixi, agere cẽſeatur, omnia ad paſtores refert, oſtendens officia paſtoris ouium, cum allegoricôs intelligat animorum. Paſtorum enim eſt, curare greges, vitare pabula noxia, quia certis diebus ſaltem abſtinent carnibus. & occultos imbres. id eſt, infectiones, & ventos latentes. murmura, ni fallor, intelligit. Maro autem in Georgic. 1. dat verorum ventorũ prognoſtica. nihil obmiſit. More ſuo poſitione in obmiſit primã producit, cum Horatius & ferè alii omiſit prima breui ſcribant. Sed fons ille fluens. allegoricôs vita religioſa. tam limpidus. id eſt, purus & clarus. Tramite mutato (patet id) modò currit in auſtrum, id eſt, meridiem, qui animantibus

Propago.

Limpidus.

tibus in Italia præſertim eſt peſtifer, quia corrumpit etiam obſonia. Iuuenalis: Tamen hic properat velut vrgeat auſter. Horatius: Præſentes auſtri coquite horum obſon. &c. Allegoricôs vult bona inſtituta eſſe inuerſa atq; deprauata. ſed prius ibat ad ortum. ſcilicet Solis, id eſt, ad Orientem, quia Eurus & Boreas ſalubres ſunt venti. Allegoricôs intelligit * ad cœlum. Extat adhuc vetus alueus. per quem ſcilicet fons ille fluere ſolebat, *Extare.* id eſt, adhuc reperiuntur reliquiæ veteris religionis. Extare enim eſt, ſuperſtitem eſſe aut ſuperſtare dum reliqua ceciderint. Hi. ſcilicet noui, qui non obſeruant.

MYRM. *Quid tibi, ſiue nouo currat ſeu tramite priſco,*
Dummodo fœcundis humectet paſcua lymphis?
Et quid de cœli quereris regione? per auſtrum
Solis iter, melior uitis quæ reſpicit auſtrum,
Et melior legitur Libycis de collibus uua.
BAT. *Et melior taxus boream quæ reſpicit, ergo*
In boream melius poterat decurrere riuus?
Paſtor es, & cura pecoris maleſane relicta,
Sermonem de uite facis, quaſi legibus iiſdem
Grex & uitis eant: nec quod diſcrimen in undis,
Gramineq; & uentis, noſti: & quàm noxius auſter
Sit pecori, diſce à Roma. ſi innoxius auſter,
Cur Mutinenſis agri pecudes ſunt uellere fuſco?
Cur Clitumnus habet niueas, cur Mantua molli
Lanitio excellit, Veronaq; proxima Manto?
Vnde hæc multiplici rerum uariantia forma?
Non aliunde niſi à cœlis, à gramine & unda.
BEMB. *Candide, utrunq; pedum procul hinc (rogo) protinus aufer.*
Inter eos hodie uideo bellum acre futurum.
Clàm cape, & auferto, ſubter ſarmenta reconde.

Quid tibi. Ruſticè reſpondet Myrmix, vt doceat, nō obſeruantes ferè indoctos eſſe, & nō literis, ſed perditis ſtudiis vacare.

Quid

Quid tibi. id eſt, ad te. ſicut in Euangelio: Quid tibi & mihi mulier? Dummodo fœcundis. Id quidem verum, ſi eam fœcunditatem pariat, quam Batrachus deſiderat. per auſtrum Solis iter. quia ſemper eſt in zodiaco. melior vitis. ſcilicet eſt, quæ reſpicit auſtrum, quia reſpicit ſolem incumbentem. vnde dictum eſt: deniq; apertos Bacchus amat colles. Et melior legitur Libycis de collibus. id eſt, Libyam (hoc eſt, meridiem) reſpicientibus, aut re vera de Libycis intelligit, ob eandem rem. Eſt melior taxus. Docet Batrachus non eſſe reſponſum ad rem, quia licet ad auſtrum verſa vitis ſit melior, non tamen continuò melior eſt pecori auſter quàm eurus, ſicut licet taxus quæ frigora ſecundum Maronem amat (dicit autem 2. Georgic. apertos Bacchus amat colles, aquilonem & frigora taxi) præſtantior eſt ad boream, non ſtatim tamen ad boream eſt melius pecus. Sermonem de vite. Argutè taxat eos ebrioſitatis & vitioſitatis, quia ex abũdantia cordis os loquitur. quaſi legibus iiſdem. aut potius paſcuis iiſdem grex & vitis eant. quod eſſe negat, quia ſæpe vbi maior vini copia, minor eſt pecorum: innuens per hoc vini copiam officere caſtitati religioſorum. nam venter mero æſtuans, facilè deſpumat in libidinem, vt author eſt Hieronymus. nec quod diſcrimen. id eſt, quæ differentia, ſcilicet ſit. & quàm noxius. id eſt, nociuus. auſter ſit pecori, diſce à Roma. ſi innoxius auſter, &c. Id quidem manifeſtum, quia eo flante varii generantur morbi. Cur Mutinenſis agri pecudes ſunt vellere fuſco? Cur Clitumnus habet niueas? ſcilicet pecudes, ſed & iuuẽcos ac tauros, quibus in triumphis vtebantur. vnde Maro Georgicorum ſecundo:

Hinc albi Clitumne greges & maxima taurus
Victima, ſæpe tuo perfuſi flumine ſacro,
Romanos ad tẽpla deûm duxere triũphos. Clitumnus autem fluuius eſt in Meuania, quæ pars eſt Vmbriæ partis Thuſciæ, de quo fluuio dicit Plinius in naturali hiſtoria, quòd animalia quæ eum potauerunt, albos fœtus procreant. Cur Mantua molli lanitio excellit? Eſt tamen in Euganeis mollior, ſed vicini ſunt. Veronaq; proxima Manto. id eſt, Mantuæ vrbi. Vſurpatiuè dixit Manto, quia non vtimur niſi nominatiuo, accuſatiuo, & vocatiuo in o, & genitiuo in us, à Græcis in o, longum exeuntibus, vt Manto Mantus. Candide vtrunq; pedum. quia depoſuerant pedum, id eſt, baculum paſtoralem, ſed non longè à *Clitumnus.*

ſe reie

ſe reiecerant, ne à verbis ad verbera peruenirent, monet ſedulus paſtor Bembus ſecretè Candidum, vt vtriuſq; pedum ſubter ſarmenta recondat. Sarmenta autem, quia non omnes Gallicum noſcunt, ſunt putamina & reſectamenta vitium.

BA. *Bembe, mihi tecum ſermo eſt. dum uiximus unà,*
Dum commune pecus nobis fuit, heu mihi quantum
Dedecus, heu quot ſunt pecudes incommoda paſſæ?
Nec merſare gregem fluuio, nec uellera certis
Temporibus (ſicut mos eſt) tondere licebat.
Nudabant ſpineta pecus, nudata ſecabant
Terga rubi, ſcabie cutis aſpera, tabidus humor
Peſtis, & in totum ſerpebant hulcera corpus.
Multum igitur refert, pecudes quæ pabula carpant,
Flumina quæ potent, & qua regione morentur.
Dic mihi, dic Myrmix, priſcum cur lana colorem
Perdidit. hæc gregibus quidnam noua uellera fecit?
Cur pecus eſt nigrum, quod erat melioribus annis
Clarum? immutarunt mutati uellera mores.
Bembe, ad te redeo, paucis abſoluere nitar.
Sed quo digna omni tua ſit ſententia laude,
Vera loquar: tu iura tenes, ego facta docebo:
Iudicium reddit uerum enarratio uera.
His animaduerſis, ægrè tot damna ferentes,
Venimus ad fontem. riuumq; à uertice ſummo
Scrutari mihi cura fuit: tu prouide Myrmix
Interea nidos auium, uel dorcada paruam
Venabare, tuæ quæ dona darentur amatæ.

MYR. *Bembe, uides ut aperta in me conuicia torquet?*
Auguror, iſta manu lis eſt, non ore agitanda.
Mos mihi, non lingua, maledicta refellere dextra.

CAND. *Batrache, ne uerum taceam, linguoſior æquo es.*
Iurgia bilem acuunt, conuicia pectus acerbant.

Non

Non tibi cum puero res eſt, nec homuncio Myrmix.
Res malè tuta, uiros lingua iritare proterua.
BAT. *Da ueniam Myrmix, amitam proferre uolenti,*
Neſcio quis mihi miſit in os malus error amatam.
MYR. *Do ueniam. caue ne rurſum me uoce laceſſas.*

Bembe, mihi tecum ſermo eſt. quaſi dicat, in hoc homine nihil video rationis. dum viximus vnà. id eſt, priuſquàm per reformationé (vt aiunt) à non obſeruantibus ſeiunƈti ſumus. Heu mihi quantum dedecus, heu quot ſunt pecudes incommoda paſſæ. quaſi dicat, maxima & innumera. Nec merſare gregem fluuio. id eſt, debitam curam animis adhibere. Nudabant ſpineta pecus. id eſt, mundanæ cogitationes & conuerſationes: nam litera, vt dicunt, aperta eſt. Tabidus humor. vitium carnis. Multum igitur refert. id eſt, diſtat & ad rem facit. quæ pabula. de ſpiritualibus intelligit. Priſcum cur lana colorem perdidit? quia prius vt ex aulæis cõprobauerunt obſeruantes, vſi ſunt veſtibus piceis ſeu griſeis, qualibus adhuc in nonnullis vtuntur fratres illiterati, quos conuerſos vocant. Noua vellera. quia nunc nigra ſunt intrinſecus indumenta. quod factum dicunt, vt vnius videantur gregis. quia enim piceus color (vt in fratribus diui Franciſci videmus) tam varius eſt, concluſerunt in nigrum immutare, quem de obſeruatione Italica reſpuunt, putantes natalem & ſine fuco factum, magis congruum religioni. quod & Maro cenſuit, dicens: Nec varios diſcet mentiri lana colores. Veritas enim præſtat mendacio. quod erat melioribus annis clarum. Si de exteriore loquitur, non videtur procedere, quia omnes adhuc candidam ſeruant chlamydem. Dicamus ergo clarum, id eſt, ſubnigrum, qui reſpectu planè nigri clarus eſt. Vellera. vulgo gemino ll, ſcribitur, quia tamen à velando venit, poteſt ſimplici ſcribi. Vera loquar. Oratoriè iuxta rhetorũ præcepta præ ſe fert fiduciam, His animaduerſis. ſcilicet malis quæ pecori obuenerãt. venimus ad fontem. ſcilicet religionis. vel dorcada. *Δορκὰς* Græcè dicitur Latinè caprea, id eſt, capra ſylueſtris. Tu prouide. ironicôs id refert. tuæ quæ dona darentur amatæ. Id amarẽ, ſed vtinam nõ verè. vnde Myrmix: Bembe vides, &c. Mos mihi, non lingua maledicta refellere dextra. Id autem

autem acerbius contra ſe fatetur Myrmix, id eſt, non obſeruans, vt ſe longè à dominico conſilio abhorrere ſignificet, qui auferenti pallium docet potius tunicam addere, quàm in pugnam procedere, aut litem inutilem fouere. Verùm quia neutrum decet conuicia, accedit Candidus bene fungens officio ſuo, quia candidus dicitur omnis liuoris expers. Linguoſior. id eſt, verboſior. Bilis. æquo. id eſt, quàm æquum & honeſtum eſt. Iurgia bilem. id eſt, choleram quæ ſtomachum mouet, quia ſermo durus ſuſcitat furorem. Nec homuncio Myrmix. Id iucundè, quia Myrmix, vt dixi, formica interpretatur, cui robur pro modulo corporis maximum ineſt, quia grana maiora ſe infert, interdum & oua ſua ſe quoque maiora transfert. Viros. quaſi dicat animoſos & mares animos. Amitam proferre volenti. Amita patris eſt ſoror, vt matertera matris, cui honeſtius quàm amatæ mittentur munera. Cætera nota, vt hæc ferè nota putem.

BAT. *Alueus excelſa ſaliens de rupe, lacunam*
Foderat, & clauſis ripas æquauerat undis.
Gurges erat textu ſyluarum umbroſus opaco,
Denſaq; ſepierant triſtem ſpineta lacunam.
Mille uenenorum ſpecies in gurgite uidi,
Mille ſecus ripas opaco margine, mille
Per nemus ad lymphas ſinuoſo ſerpere greſſu.
Obſtupui, & rapido rediens ad ouilia curſu,
Incipio paleas furca uerſare tricorni.
Ecce caput tollit coluber, linguaq; triſulca
Sibilat, inflantur fauces. nepa liuida tendit
Brachia, uentroſus profert ueſtigia bufo,
Vipera per ſtipulam ingrediens ſtrepit. ô loca, dixi,
Non pecori tantùm, uerùm & paſtoribus ipſis
Noxia. mox grege diuiſo, de ſedibus illis
Paſcua quæſitum triſtis meliora receßi.
Perq; iter antiquum fontis noua flumina duxi
In campos, ubi prima ſuos aurora colores
Explicat, & croceos Phœbi redeuntis ad ortus.

Hic

Hic mihi fœcundæ pecudes, hic paſcua læta,
Et ſine labe liquor, dulces ſine crimine lymphæ.
Hæc loca primæui ſunt quæ coluere parentes.
Signa caſæ ſuperant, puteus, carioſaq; ligna
Fixa ſolo, ſeiuncta pedum diſcrimine ſeptem.
Et focus, & lacera quæ cingitur area ſepe.

Alueus excelſa. Docet Batrachus quid in fonte viderit, dicẽs: Alueus, id eſt, riuus. Saliens de excelſa rupe foderat. ſcilicet præcipiti caſu. Lacunam. receptaculum aquarum & ſordium. Gurges. id eſt, vortex aquarum. Spineta. id eſt, ſpinæ denſæ. Sepierant. id eſt, ſepimento quodam clauſerant. Ego vidi mille ſpecies venenorum. id eſt, prauarum traditionũ, & malorum morum. Ad. id eſt, iuxta. Lymphas. id eſt, aquas. id eſt, vidi fontem primæ religionis penitus infectũ. Obſtupui, &c. Furca tricorni. id eſt, tria cornua habenti. Nepa liuida. id eſt, ſcorpius habẽs venenum liuidũ ſub cauda, ſed hic dicit, Liuida brachia. id eſt, chelas liuẽtes. Ventroſus. id eſt, habẽs magnũ ventrẽ. Bufo. id eſt, rana venenoſa. Vipera. id eſt, aſpidũ peſsima, ſic dicta quòd vi pariat, quia non poteſt edere fœtus ſuos quos ore cõcipit, & patrẽ concipiẽdo necat: ſed ipſi vicini partui, aut iam maturi ad partum, dentibus ſecant ventrem maternum: & ita vipera neq; patrem neq; matrem vidit vnquã incolumem. quod benignitate naturæ in nos efficitur, ne tam noxia peſtis multiplicetur. Paſcua quæſitum triſtis meliora receſsi. Quæſitum, ſupinum eſt, id eſt, vt quæram, aut quæſiturus meliora paſcua. Vnde docet obſeruantes diſceſsiſſe propter prauos non obſeruantium mores. Perq; iter antiquum. id eſt, iuxta traditionem primorum patrum. In campos vbi prima ſuos. id eſt, orientem verſus, ſicut prius dictũ eſt, ad ortum. Croceos ortus phœbi. ſcilicet Solis. Hæc loca primæui ſunt, quæ coluere parentes. Manifeſta eſt ergo allegoria. nam per Orientem, eorum puram & ſalubrem ſignificat vitam: per meridionalem plagam & auſtrum, vappidam & mollem, vt ventus ille plumbeus & tepidus eſt. Signa caſæ. ſcilicet paſtoralis. Carioſaq; ligna fixa ſolo, ſeiuncta pedum diſcrimine ſeptem. Tantum enim ſpatii cellis ſingulis congruit. Et focus. ſcilicet communis, quo ignis fouetur. Et

Gurges.
Nepa.
Bufo.
Vipera.

area. id eſt, locus ſpatioſus in medio clauſtri, circum quem porticum & deambulacra faciunt. Cingitur ſepe lacera. allegoricôs ſignificat clauſtrorum muros dirutos, & peruios à non obſeruantibus factos.

MYR. *Cura uiris leuibus rerum ſolet eſſe nouarum.*
Propterea certè noua paſcua quæris, & amnes
Fingis inauditos, & uis nouus author haberi.
BATR. *Cura uiris grauibus rerum ſolet eſſe ſuarum,*
Propterea Myrmix nimis à grauitate recedis.
Hæc nouitas non eſt nouitas, ſed uera uetuſtas.
Relligio & pietas patrum inſtaurata reſurgit,
Quam tua corrupit leuitas, & nota tuorum
Segnities. igitur ſi quis labentia tecta
Erigat, & ſterilem qui manſueſcerit agrum,
Iudice te damnandus erit. non ponitur arbor
Altera, ſed ueteri inſeritur bona uirgula trunco.
Segne prius lignum, noſtro fit fertile cultu.
MYR. *Quamuis pingue tuo pecori ſit gramen & unda*
Defæcata, tamen multæ cum matribus agnæ
Interiere. lupi & paſtæ meminere uolucres.
BATR. *Hæ, fateor, quæ dira tuæ contagia peſtis*
Accepere, etiam procul aſpicientibus obſunt,
Tantum uirus ineſt, ueſtri uis tanta ueneni.
Propterea magis atq; magis diſcedere ſemper
Eſt animus. patitur pecus hæc incommoda noſtrum
Sola, quòd in uaſtam nondum diſceſſit eremum,
Nec ſatis à uobis procul in deſerta receſſit.
MYR. *Batrache, de gregibus mentiris plurima noſtris.*
Certè alienarum tibi cura ſuperflua rerum,
Et temerè aſſumis partes cenſoris iniqui.
Cur mihi qui paſco euium pecus, iſta tueri
Non licuit? ſolísne domus mea cognita uobis?

Cura

Cura viris leuibus. Quanquã id ſtrenuè cauet Batrachus, ne res nouas dicatur molitus, tamẽ quũ aliud nõ poſſet, id falſo obiicit Myrmix. Et vis nouus author haberi. Hoc eis obiicitur, qui ad reformationẽ alios vocãt aut cõpellunt. Cura viris grauibus. Subtilis reſponſio, diuerbiũ diuerbio retundẽs. Hæc nouitas non eſt nouitas. id eſt, quam dicis eſſe nouitatem, nõ eſt nouitas, ſed vera vetuſtas. Vnde manifeſtè dicit: Religio & pietas patrum inſtaurata. id eſt, in ſtatũ & formam priorẽ reducta (vnde verius dicitur inſtauro, quàm reſtauro) reſurgit. Et nota tuorum. ſcilicet confratrũ. qui manſuefecerit agrum. Redit ad translationẽ propter ſæpe dictã cauſã, ne videlicet nõ paſtoralis agatur res. Segne. id eſt, tardũ & infœcundũ, quanuis pingue. Docet etiã inter eos, qui ſe obſeruantes dicũt, adhuc eſſe morbidos, & multos interiiſſe. Ad quod Batrachus: Hæ, fateor. id eſt, fateor quòd hæ oues interiere. quæ dira tuæ contagia peſtis accepere. id eſt, quæ infectæ ad nos venerunt, nec ſe purgari permiſerunt. tantum virus. id eſt, venenum. quòd in vaſtam nondum diſceſsit eremum. id eſt, quòd nondum penitus à cõmunione veſtra diſceſsit. Dicitur autem eremus ſine aſpiratione genere fœminino & media lõga, quæ tria inuerti ſolẽt. De gregibus mẽtiris plurima noſtris. Quũ aliter ſe purgare nequeat, ad conuicia reſurgit. Cur mihi qui paſco cuiũ. Dictũ id puto pro cuiumcuiũ, id eſt, cuiuſcunq; pecus. iſta tueri. id eſt, proſpicere quæ tu mihi obiicis. ſolisne domus mea cognita vobis? id eſt, videtis vóſne ſoli infectionem (vt dicitis) domus meæ, quam nos ignoramus? Segne. Eremus.

BAT. *Aethiopes una quoniam nigredine ſordent,*
Ille color nulli uitio datur: omnibus idem
Vultus: & alterius ſi quis repræenderet ora,
Et ſua damnaret. pecori pecoriſq; magiſtris
Fæx eadem, ſcabies eadem, cutis & color idem.
BEM. *Parcite, iam ſatis eſt lis intellecta, dieſq;*
Inclinata cadit, iam poſt iuga ſumma ruit ſol.
Audite ô magni generis longæua propago,
Lite ſuper ueſtra quæ ſit ſententia noſtra.
MYR. *Batrache, me audaci toties ſermone laceſsis.*

BAT. *Non ego, ſed non æqua magis te cauſa laceſſit,*
Iudiciumq́; timet ſibi mens malè conſcia iuſtum.
CAND. *Quando inimicitias tempus deponere, rurſum*
Veſtra nouas lites uecordia ſuſcitat, ergo
Perpetuis hæc rixa odijs æterna manebit.
Quæ uos debilitas capitis, quæ inſania uexat?
Non pudet his uti tanto ſub iudice nugis?
Ergo animis audite æquis, odijſq́; ſepultis,
Vltima doctiloqui quæ ſit ſententia Bembi.
BEM. *Ferte per antiquos patrum ueſtigia greſſus,*
Et ueteres ſeruate uias. reuocate uagantes
Per ualles & ſaxa greges, per luſtra ferarum.
Figite in antiquis iterum magalia campis.

Aethiopes vna. Graphicè docet quare illi non videant ſuam deformitatem, ſuaq́; vitia, quia omnes tales ſunt. Ille color. id eſt, niger. fæx eadem. eadem infectio. Quia verò ad manifeſta vſque conuicia proceſſum eſt, ne vltra progreſsio fiat, dicit Bembus: Parcite. id eſt, abſtinete conuiciis, quia lis eſt iam ſatis intellecta. Dieſq́; inclinata cadit. Audite ò magni generis longæua propago. quia eos ab antiquitate laudat. Timet iandudum Myrmix cauſæ ſuæ. vnde non attendit ad iudicem, ſed ad conuicia dicta, dicens: Batrache, me audaci toties ſermone laceſsis. id eſt, prouocas ad iram. Non ego. ſcilicet te laceſſo. ſed magis. id eſt, potius. laceſsit te cauſa. ſcilicet tua. non æqua. id eſt, iniqua. Iudiciumq́; timet ſibi mens malè conſcia iuſtum. Multæ & egregiæ vbique ſunt ſententiæ, quas memoriæ commendaſſe profuerit. Interloquitur candidus, qui director videtur vtroruq́; litigantium, quia pro eis iudicem delegit. Quando. ordo eſt, quando tempus. ſcilicet eſt deponere inimicitias: tunc ſcilicet veſtra vecordia. id eſt, peruerſitas cordis, ſuſcitat rurſum nouas lites. Ergo. indignanter id dicit. Non pudet his vti tanto ſub iudice nugis? Magni facit authoritatem iudicis, vt ſententiæ ab eo datæ maius ſit pondus. Ergo. quia id decentius & honeſtius eſt quàm odiis progredi. animis audite

æquis, odiiſq; ſepultis. id eſt, ſopitis & oppreſsis. Vltima. id eſt, vt dicunt, diffinitiua ſententia. Eſt autem hæc: Ferte per antiquos, &c. incedite more maiorum veſtrorum. Reuocate vagantes per valles. id eſt, qui oberrant à Carmelo, qui mons eſt, id eſt, à vera religione in Carmelo inſtituta. Intelligere autem potes molliter viuentes. Et per ſaxa. id eſt, dura & aſpera mundanarum curarum. & per luſtra ferarum. id eſt, per lupanaria, quia meretrices lupæ, quæ feræ ſunt, dicuntur, & luſtra ob id etiam lupanaria. Secluſa autem allegoria remotiore, manifeſtè vult errantes in pernicioſis inſtitutis & moribus ad rectam reduci religionem, quæ antiqua eſt. vnde concludit:

Figite in antiquis iterum magalia campis.

Magalia (vt dixi) & mapalia, Pœnorum lingua ſunt tuguria & quaſi paſtorales caſæ. Vult ergo præſtare, in antiqua viuere paupertate, dummodo ſancta maiorum ſuorum ſeruent veſtigia. *Magalia.*

FINIS.

LVGDVNI,
Excudebant Ioannes &
Franciſcus Frel
lonii fratres

1 5 4 6.

VA1
1527800

Edonis Neuniuſ
Veorwi ingen. Aum.

18h
7/43